

No. 6
483



G

М. П. АОВИН
1914
ЛУК. ЛОВИЧ
С. С. С. С.

ID=519881053

ПБс 483

Луна Теловић

БЕОГРАД

ЉИКА СТЕТОМЉИĆ

БЕОГРАД

УНИВ.

БИБЛИОТЕКА

И. Бр. 45487

Београд

ТРГОВАЧКОГ КЊИГОВОДСТВА

НАПИСАО

ЗА ШКОЛУ И САМОПОУКУ

Радивој Предић

ШЕФ КЊИГОВОДСТВА У ПРИВИЛЕГОВАНОЈ НАРОДНОЈ БАНЦИ
КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД

ИЗДАЊЕ ПИШЧЕВО

1886

Задржавам за себе право прештампавања ове књиге
било ћирилицом или латиницом.

Радивој Предић.

ЛУКА БЕЛОВИЋ
БЕОГРАД
ЛУКА БЕЛОВИЋ
БЕОГРАД

ПРЕДГОВОР.

Када сам се решио био да напишем „систем трговачког књиговодства“ — а томе има доста времена — једина ми је побуда била прека потреба нашег трговачког подмлатка; а што то ипак до данас не учиних, узрок је та околност, што се никако немогах опријатељити са методима усвојеним од стране немачких писаца који су за нас Србе меродавни, пошто оно мало српског дилетантизма немогу узети у обзир.

Ваљало ми је дакле размишљати о начину како да се почетник лагано, *постепено и сигурно* уведе у науку о књиговодству, о начину на који би ученик кроз проникао сву истину књиговодствених правила тако, да их и *појми*, а не само да их зна, да добије преглед о њима; да га оспособе, да се и у најзамршенијим случајевима логичним расуђењем лако и сигурно користити може.

Узмимо редом све немачке ауторе, од најславнијег *писца* до најславнијег *описанара* књиговодственог; прегледајмо њихов рад; размислимо о њему, па ћемо доћи до уверења, да они који ни појма немају о књиговодству — а *такове треба сваки писац да има на уму*, јер за њих се и *пише* — из тих књига само никад неће доћи до тога, да без *дугогодишње* праксе буду способне књиговође, чврсти, самостални и поуздани у свом раду.

И заиста тиме, што се разлагање о књиговодству обично почиње одмах дељењем књига на „главне“ и „споредне“ и непосредним прелазом на Журнале, Приманоте, касе, страце, кладе, бруљоне, меморијале, мензу-

але, мануале, и т. д. — тиме се, велим, не отварају врата к знању, и највише што ученик мучећи се тим страним и неразумљивим речима постићи може то је, да натрапа на гдекоју зурку кроз коју може да *завири* у скривену а незнану тајну; но тај поглед његов остаће увек тек само жељно завиривање и — ништа више.

Ја сам другог мишљења. И књиговодство је *наука*, коју ваља учити *разумевањем*. Мени је дељење књига споредна па и излишна ствар, јер ако је једна књига „главнија“ од друге, то ова друга није незначајнија од прве. Хоће ли трговац на главним књигама платити више таксених марака (жигова) него на споредним — то је за науку о књиговодству веома споредна ствар. Даље, мени је излишна она играчка са „системима“ француским, талијанским, енглеским, кајловим и т. д. и питам, има ли математика тих „система“, предајели се н. пр. тригонометрија по питагорејевом, кемија по немачком, географија по енглеском, или зологија по руском а ботаника по шведском систему? Ако је Њутн отац математичкој физици — ова није зато Њутнова, већ *општа*. То разметање са системима у толико је још неоснованија, што су ти системи обично бесистемни, осим ако се баш у тој бесистемности хоће да огледа неки „систем“ — то је друга ствар. Ја сам пошао другим, засебним путем, у нади да ће зрелији *ученик*, идући овако означеним правцем, сам и без упутства учитељевог моћи до жељене мете доћи; да ће и сам учитељ, служећи се овим методом, најбрже и најлакше моћи одговорити свом племенитом позиву. Трудио сам се да ништа пре не споменем, док то не би природним током саме ствари само по себи на ред дошло. Једно мора да извире из другог, мора стајати у стварној свези са прошлим. У колико сам у томе успео, то нека оцене други стручњаци, а ја их за то и молим као друг њихов по занимању своме.

У погледу терминологије начело ми је ово: Што је опште већ од свију народа усвојено, задржао сам;

што се пак може и што по мом мишљењу треба посрбити, посрбио сам, али у томе нисам претеривао.

Ствари споредне и оне које не спадају у науку о књиговодству изоставио сам са свим, као : чланци о трговинама, трговцима и књиговођама; теорија о текућим рачунима; изоставио сам параграфе и моралну поуку, какви ваља да су трговци и књиговође, чему је подесније место на предикаоници него ли у овакој књизи. Држао сам се дакле строго саме ствари, јер то ми је главно.

Пуштајући ову књигу у српски свет желим добра успеха и њојзи и српском трговачком подмлатку, ком је и намењена.

Београд, Фебруара 1886.

Радивој Предић.

САДРЖАЈ.

І. ДЕО.

	СТРАНА
Увод.	
1. О привредном раду. Главница, Имовина и Дуг	1
2. О књиговодству као науци	3
3. Постанак књиговодства	4
4. Шта је то књиговодство?	5
5. Системи књиговодства	5
а. Просто књиговодство	6
б. Двојно књиговодство	—
в. Упоређење оба система	7
г. Практична употребљивост тих система	9
Основи књиговодства.	
I. <i>Трговачки послови и њихова подела</i>	9
II. <i>Утицај трговачких послова на промену имања трговчева</i>	10
А. Промена имања по вредности	—
1. О рачунским односима без обзира на њихово трајање у времену	11
а. О рачунима у књиговодству	12
б. Рачуни у простом књиговодству лични су	15
в. О функцији рачуна у простом књиговодству	15
г. О смештању рачуна. Главна књига	19
2. О рачунским односима с обзиром на њихове рокове	20
Књиге за рокове (скаденције)	21
Б. Промена имања по количини и роду његових делова	25
а. Сконтро готовог новца. Књига Благајне	26
б. „ за робу	27
в. „ за менице	28
г. „ разних монета	30
д. „ ефеката	31
III. <i>О току књижења по систему простог књиговодства</i>	32
Попис, Књига Благајне и Дневник	33
а. Књижење рачунских односа	39
б. Књижење пословима проузроковане промене имања по количини и роду његових делова	41

VIII

	СТРАНА
в. Књижење рокова	41
г. О успеху о раду	—
<i>IV. Изравнања или салда. Салдирање. Затварање или закључак рачуна и његово поновно отварање. Грешке при књижењу и њихове исправке</i>	43
а. Салдирање и затварање рачуна	44
б. Поновно отварање рачуна	46
в. О исправкама	47
Општи преглед књиговодствених радова	49
Књиге за калкулацију робе, за примљене и издате фактуре и за препис писама и писмених исправа	50
Примери за књижење :	
Ток радње у трговини Раденка Драгојевића у Београду, од почетка њеног па за један месец дана	51
Упутства за књижење тих примера а по правилима простог књиговодства	68
Закључак књига по правилима простог књиговодства	85
Књиге у трговини Раденка Драгојевића у Београду (за просто књиговођење)	89
Књига за попис	91
Књига Благајне	99
Дневник	105
Дневник спојен са књигом Благајне	113
Главна Књига (партијалник)	121
Сконтро меница	127
Стоваришна књига (Сконтро робе)	131
Сконтро разних монета	139
Сконтро ефеката	143
Рокови домаћих и страних меница	147
Рокови меничних пријема	151

II. ДЕО.

О рачунима	155
<i>I. Лични рачуни (Conti vivi)</i>	<i>156</i>
а. „Мој“ и „његов“ рачун (Conto mio-sou)	—
б. Друштвени рачун. (Conto sociale)	157
в. Рачун разних особа (Conto pro diversi)	158
г. Рачун сумњивих платаца (Conto dubioso)	—
д. Рачун Главнице (Capital Conto)	158
<i>II Стварни рачуни.</i>	
1. Рачун Благајне	160
2. „ Страних монета	—

	СТРАНА
3. Рачун Меница	160
а. Рачун домаћих меница	161
б. Рачун страних меница	—
4. Рачун Меничних пријема	161
5. " Папира од вредности (ефекти)	162
6. " Зајмова на залогe (предујмови, вађеvine).	162
7. " Робе	162
8. " Комисионог стоваришта	163
а. Других код нас (Commissions Conto)	163
б. Нашег код других (Consignations Conto)	—
9. Рачун Наручбина	164
10. " Наплата (Incasso)	—
11. " Непокретности	—
12. " Намештаја	165
13. " Прибора	—
14. " Остава	165
15. " Спедиције	—
16. " Привремени (Conto sospeso)	166
17. " Кемата за пренос	—
<i>III. Помоћни рачуни.</i>	
1. Рачун Камате	167
2. " Пристојбе	168
3. " Трошкова	—
4. " Ажије	168
О функцији рачуна у двојном књиговодству	169
О Белшци у двојном књиговодству (став и прича)	174
а. Један дужник и један поверитељ	176
б. Један дужник и два или више поверитеља у једном послу	177
в. Два или више дужника — а један поверитељ	178
О току књижења у двојном књиговодству	180
а. Дневник новчаних послова или књига Благајне	181
б. Дневник повремених послова или само „Дневник“	183
в. Зборник („Журнал“)	185
1. Дневно збирање	186
2. Повремено збирање	188
г. Главна књига (Партијалник)	192
1. Књижење дневног збирања	—
2. Књижење повремених збирања	193
3. Контролисање књижења у Главној књизи (укупна и чиста билансија)	—
Да поновимо ток књижења	195
Закључак књига или рачуна	196

	СТРАНА
а Теорија о закључку	196
Рачун Изравнања (Bilanz Conto)	197
„ Добитка и Губитка	200
б. Пракса	202
Поновно отварање рачуна	207
Допуне рачунима у Главној књизи	209
1. „Биланција“, допуна рачуну Изравнања	211
2. Допуна рачуну Добитка и Губитка	212
Примерци књига за двојно књиговодство.	
Зборник.	
1. Дневно збирање	213
2. Повремено збирање	214
Главна књига.	
1. Књижење дневног збирања	215
2. Књижење повремениг збирања	217
Упутства за књижење једномесечног рада Рад. Драгојевића по правилима двојног књиговодства	221
„ за књижење пописа	221
„ за књижење текућег посла	223
Збирање рачунских односа из Благајне и Дневника у Зборник и књижење у Главну књигу	238
Закључак рачуна	240
I. Предаја активе рачуну Изравнања	242
II. Предаја пасиве рачуну Изравнања	—
III. Вредност чистој имања „исплаћује“ рач. Изравнања рачуну Главнице	—
IV. Предаја Додитка рачуну Добитка и Губитка	243
V. Предаја Губитка рачуну Добитка и Губитка	243
VI. Предаја чистој добитка рачуну Главнице	244
Поновно отварање рачуна на дан 1 Новембра	—
Књиге Рад. Драгојевића за двојно књиговодство	—
Књига Благајне (Дневник новчаних послова)	247
„Дневник“ (неновчаних послова)	254
Зборник (Journal)	263
Главна Књига	275
Укупна Билансија (Раденковог књижења)	285
Чиста Билансија	286
Преглед стања Раденковог на дан 31. Окт. или његов Биланц	287
Преглед Добитака и Губитака Раденкових	288

ДОДАТАК.

О закључку рачуна код друштвених фирма	289
Књижење добитка код акцијских друштава	291

	СТРАНА
1. Рачун „камате“ на акције	292
2. „ Р зервног фонда	—
3. „ Награде	294
4. „ Делимка или рач. Дивиденде	—
Књижење губитака код деоничких друштава	295
1. Смањивање Главнице отписом номиналне вредности самих акција, чија количина остаје непромењена	298
2. Смањивање Главнице путем смањивања количине самих акција, чија номинална вредност остаје непромењена	299
а. Откуп акција по цену испод номиналне вредности	—
б. Либерација	301
О Ликвидацији.	302
1. Ликвидација задружних трговина	303
2. Ликвидација акцијских друштава	307



ШТАМПАРСКЕ ГРЕШКЕ.

Које кваре смисао и које ученик пре свега ваља да
исправи :

на страни	у ком реду ?		место :	читај :
2	" 9	" озго	дашава	дешава
2	" 13	" оздо	скојина	својина
11	" 14	" озго	његова	њихова
12	" 18	" оздо	величинама	количинама
15	" 7	" озго	двугом	другом
25	" 7	" "	22	24
28	" 17	" "	замо	само
42	" 4	" "	28	33
96	" табл.	" "	Деспална	Детаљна
155	" 20	" оздо	промену	промене
155	" 16	" "	Бележеће	Бележећи
157	" 5	" "	послова	послове
159	" 1	" "	књигон	књигом
174	" 1	" "	билешку	белешку
191	" 4	" "	материјила	материјала
221	" 10	" озго	књиговодствених	књиговодства

артију војводе и његове се на
државне и профанне артије

5

08944000

08944000

I-ви ДЕО.

У В О Д

Сваки предмет у природи, који има то својство да подмири или задовољи ма коју од потреба људских, зове се *намирницом*.*) — Намирница, која је законитим путем, путем поштенога рада стечена, тако, да нико други никаква права на њу нема — означаје се својином, а скуп или збир све својине једнога човека чини овога имање (иметак, имовина, имаће). —

Трговац може за неко извесно предузеће да одреди или све своје имаће или тек само један део тога. — Било једно или друго, оно имаће које сачињава основу неког предузећа, зове се главницом тога предузећа. —

Имаће је дакле шири појам од главнице. — Главница може да је тек само један део имања, а ово не мора да је у целини својој и „главница.“ — (Имаће — Vermögen, главница — Betriebs-Capital, Betriebs-Fond).

I. Главница.

Имовина, дуг (актива и пасива).

Нама је поглавито пред очима привредни рад трговчев. И ако се наука о књиговодству примењује и на друге врсте привредног рада (пољопривреду, индустрију

*) Wirthschaftliches Gut.

и т. д.; и ако би се она веома згодно могла употребити и у самој државној администрацији (што до душе још нигде није учињено), ми ћемо у току ових редака имати пред очима вазда само трговца и специфично његове потребе. — Васколики рад трговчев производ је из капиталне и радене снаге његове. — Обе те снаге међусобно се допуњују и ваља да стоје у хармоничној вези међу собом. —

Често (и обично) се дешава да капитална снага трговчева није довољна да одговори бујности своје савезнице, радене снаге. — Ту се трговац испомаже позајмицом (вером, кредитом). —

Позајмицом трговац појачава своју капиталну снагу туђим имањем, које, и ако је туђе, сачињава ипак саставни део трговчеве главнице с том једном разликом од осталих делова главнице, што није његова — трговца — неоспорна својина. —

Трговачки рад у комбинацијама својим нема краја, он је неограничен и кадкад тако смео, како може да буде само дух човечији смео у свом полету. —

Главница трговчева може дакле да буде двојака: она може да се састоји у вредностима, које су легална својина трговчева, и у таковима које нису његова, већ својина других. — Прва врста својине сачињава тако звано *активно* имање, или просто „активу“ „имовину“, друга врста је *пасивно* имање; или у кратко „дуг“, „пасива.“ —

Главницу трговчеву несачињава увек само готов новац; она може да се састоји и из других предмета од вредности (робе, непокретности, покретности, меница и т. д.) па најзад и из самих рачунских односа дуговања и потраживања. ←

Излишно је скоро да се напомене, да трговац при почетку свога рада мора да буде „активан“, а то ће рећи: његова имовина мора да буде већа од дуга, иначе почетак његова рада не би имао смисла. —

Кад од имовине одбијемо дуг, преостатак је „чиста имовина“, или „чиста главница“. Пре но што ће трговац да започне свој рад, нужно му је да зна, чим почиње, коликом и каквом капиталном снагом ступа на поприште привредног рада. — Па и онда, кад завршује свој рад или коначно, или привидно, ово пак у цели, да сазна и види успех, који је постигао својим радом за неко извесно, опредељено време, трговац мора (а и закон га на то присиљава) да попише све делове свога имања, да може из тог пописа да сазна своје свагдање материјално стање, како би могао сравнивши последњи попис са првим да сазна постигнути успех. — Тај попис трговчева имања зове се „инвентура.“ —



2. О књиговодству.

Ако је икоја наука као таква имала да издржи дугу и мучну борбу са предрасудама и охолим незнањем људским, ако је икоја презирана и омаловажавана била, то су одиста трговачке науке, које су у најобилнијој мери имале да одрже ту борбу све донде, док најзад усавршењем својим с једне, и растућим увиђењем с друге стране, нису извојевале себи грађанско право међу осталим дисциплинама; док нису у пуној мери припознате, као наука; док се је престало, да се сматрају само као нека *вештина*, којој би био задатак, да васцели привредни рад у трговини по извесним, по количини и природи својој ограниченим и опредељеним правилима контролише и бележи, а ово последње само као припомоћ памћењу људском и — ништа више. —

Не тако! Трговачке науке а наиме књиговодство није просто вештина; оно је наука, којој је основа *математика*. — Оно има своја консолидована и у систем доведена начела, и они који би то и данас радо хтели да поричу, извесно да нису посвећени у тој науци, нити су проникли саму суштину њену. —

3. Постанак књиговодства.

У току векова развијала се трговина упоредо са животом народа, и што она беше богатија облицима, тиме је и обично памћење људско све мање достизало да врши тачну контролу и да одржи јасан преглед, о обилато разгрананом, привредном раду појединца, који би се њоме — трговином — искључиво, као занатом занимао. — Појава кредита на пољу привреде, изазвала је још у већој мери потребу систематског бележења у трговини. — Свет се помагао, како је ко знао и умео, но не без натеге па не и без сопствене штете. — Беше наступило крајње време, да се пронађе неки начин, по коме трговац да бележи и води рачуна о свом раду колико прегледа ради, толико и ради сазнавања тога, да ли му је и у колико рад његов напредовао и који правац његовога рада више одговара интересу његовом, да свој посао тако удеси и да му такав правац да, који би му стављао и више користи у изглед, а да на против напусти онај правац, који се показао као некористан, или и као штетан. —

Тој живој потреби трговачког света доскочио је један талијански калуђер, научени математичар свога доба, отац Лука Пачиоло. — Он је дугогодишња своја размишљања о томе ставио у извештај систем и издао их је на свет као трговачко књиговодство, у једној књизи, штампаној околу 1494 у Млецима дакле од прилике само две године по открићу Америке, у добу, када беше трговина у „старом свету“ не само већ јако развијена, него када стајаше на прагу тако силног полета, какав нико ни у сну немогаше себи замислити.

Књиговодство беше се брзо распрострло из Италије по Немачкој, Енглеској, Француској и Шпанији. — У Немачкој штампано је прво дело о књиговодству год. 1531, за тим и у Енглеској. — Сваки од тих писаца називаше своје дело о књиговодству „новим проналаском“, за које је и патент искао па и — добио. Вре-

меном пак увидело се, да су сва та патентирана књиговодства проста, невешта и добро непромозгана подражавања талијанског математичара, оца Луке Пачиола. —

Данас је књиговодство не само неодољива потреба, већ и дужност, коју прописују трговцу закони скоро свију образованих држава. —

4. Шта је то књиговодство? x

Књиговодство је наука која нас учи, како да водимо рачуна о свему што у току привредног рада појединца мења овога имаће по вредности и по количини и роду његових делова. —

5. Системи књиговодства.

Обим и природа једне радње решава, како да се књиге удесе, по непроменљивим начелима трговачког књиговодства. —

Једна трговина може на пр. да је велика обима, па ипак да је *простија* (једноставнија) по природи својих послова и да се задовољи само простим бележењем потраживања од другог и дуговања другом — без *особите* бриге о постигнутом резултату у овој или оној грани своје радње, само кад је *општи успех* повољан. — Другој трговини то није довољно. — Ова немора да је огромна или *огромнија* обима од друге трговине, али може да је такве природе, да јој је од *ипреке потребе поред* простог бележења дуга и потраживања свога, и бележење сваке па и најмање промене свог имовног стања, а у тој сврси, да сазна резултат, успех и рачунско стање појединих огранака свог разноврсног рада, како би према стеченом искуству могла свој рад преустројити, други му правац дати и од оног отступити, који је скопчан са великим трудом и великим жртвама а или ништа не доприноси или је корист отуд веома несразмерна принетим жртвама како материјалним тако и интелектуалним. — То су, релативно,

главни моменти, који су меродавни при избору овог или оног система за књиговодство. — У том погледу закони немају никаква прописа. — Ту је дакле меродавна пре свега потреба, а за тим и воља и интелектуална способност трговчева. —

Из преднаведеног изводимо ово :

Ако се трговац ограничи само на просто бележење својих рачунских односа према личностима с којима стоји у пословној вези (муштеријама), а то ће рећи, ако води рачуна само о свом дуговању и потраживању а по извесном систему, — тај систем је систем тако званог *простог књиговодства*; напротив ако трговац поред бележења рачунских односа својих према личностима бележи јоште сваку па и најмању промену свога имања, по вредности и количини и рачунском односу овога — он је тада усвојио систем *двојног* (двоструког) *књиговодства*, који је, као што се држи, отац Лука Пачиоло пре триста деведесет година поставио.

а. *Просто књиговодство.*

Ми смо у главnome видели већ и упознали суштину простог књиговодства. — Оно нам даје рачуна само о личним рачунским односима или, што је то исто, *о личним рачунима*. — Простим зове се оно с тога, што се сваки посао, просто и *једанпут само уишше* или као нечији дуг, а наше потраживање, или обратно, као нечије потраживање, а наш дуг. —

б. *Двојно књиговодство.*

И суштину двојног књиговодства могли смо из до сада реченога у неколико да сазнамо. — Она се у главnome састоји у томе, да се бележење послова у једној трговини тако удеси, да се поред сазнавања личних рачунских односа може да зна и рачунско стање сваког појединог дела трговчева имања, које је при сваком, па и при најнезнатнијем послу изложено промени, како по вредности, тако и по количини и роду. — Хоћемо ли

пак да сазнамо свагдаше рачунско стање нашег имања у његовим саставним деловима, ми морамо *да водимо рачуна* о њиховој свагдањој промени исто као што то чинимо са променама наших рачунских односа према личностима, с којима стојимо у пословној вези. — Дакле, двојно књиговодство води рачуна о рачунским односима појединих *лица* и *ствари* тако, да сваку ствар, као део имања, односно *рачун о њојзи* оличава, да га сматра као суште лице, које може да прима и да даје, да дугује и да потражује. —

Кад је то тако, онда при сваком послу, који се обави у трговини, морају да еутичу *две странке*, једна, која даје, па усљед тога ступа у рачунски однос *потраживања* према оној другој странци, која прима, па усљед тога према првој ступа у рачунски однос *дуговања*. — Јесу ли обе те странке лица (особе) или само ствари, или и једно и друго — за то двојно књиговодство не пита, јер оно, оличавајући ствари, има посла и занима се само са „*личностима*.“ —

Логично је дакле, да књиговодство сматрајући све рачуне, тичали се они личности или ствари, као *живе* и самосвесне особе, бележи и *рачунске односе* сваког ангажованог рачуна, па пошто су при сваком простом послу ангажована најмање *два рачуна*, као две странке, то се и њихови односи морају бележити у оба рачуна, *дакле двапут*, једном као дуговање а другом као потраживање. — Отуд назив „двојно“ књиговодство, што се сваки посао двапут бележи (али важи ипак за једанпут!). —

в. Упоредњење оба система.

Један пример нека нам у овом послу буде од услуге: Здравко Петровић позајми (или ми му дамо ма којим поводом) хиљаду динара.

По систему простог књиговодства ми бисмо морали да означимо Здравка као нашег дужника у своти од хиљаду динара, т. ј. морали бисмо само да означимо

наш рачунски однос према њему, што би смо учинили овако :

Здравко Петровић у Београду **Дугује**

за датих му у зајам (или на какву другу цел) дин. 1000.—

То и ништа више (што се тиче рачунских односа). — Здравко је обележен као наш дужник, он је оптерећен са 1000 дин. — и просто књиговодство се тим задовољава, што код двојног није тако. *Двојно књиговодство* иде мало даље, па не пита само: које примио и ко дугује, него хоће да обележи и онога који је дао и који потражује. — Оно се дакле не задовољава *једностраним* бележењем рачунских односа, оно хоће *обострано* посматрање њихово. —

Питање; ко дугује? — просто књиговодство је решило и рачунски однос означило.

Но: ко потражује?

Рекосмо већ, да се у двојном књиговодству води тачан рачун о промени целокупног имања и његових саставних делова на по се. Ти се рачуни оличавају и сматрају по томе као личности, које ступају у разноврсне рачунске односе приликом сваке промене имања, приликом сваког посла. — С тога на горње питање двојно књиговодство одговара овако: Потражује рачун о готовом новцу, или просто: рачун благајне, јер он, *пошто га је од нас примио, даје га по нашем наређењу даље.*

И тако двојно књиговодство, бележећи онај наш зајам Здравку Петровићу, бележи овога као дужника, а рачун благајне као поверитеља; а само књижење тих рачунских односа изгледало би овако:

Здравко Петровић у Београду **Дугује**
за датих му у готовом новцу дин. 1000.—

И још ово;

Рачун благајне **Потражује**
за горњи зајам Здравку дин. 1000.—

Из овога примера види се најјасније, од куд двојном књиговодству придев „двојно.“ *)

г. Практична употребљивост тих система.

(О својству једног или другог система, да послужи потребама и интересима трговачког света, можемо да наведемо само ово:)

Просто књиговодство може да задовољи омањег трговца, који крчми (детаљше), а не може никако, да одговори потребама велетршца. — Двојно књиговодство даје се употребити за све могуће прилике. — Оно је сходно за малог трговца исто тако, као и за великог, за занатлију као и за фабриканта, за пољопривреднике као и за саму државу. — (У осталом, ступањ образованости појединих интересената, најмеродавнија је чињеница при избору једног од ових система трговачког књиговодства.)

ОСНОВИ КЊИГОВОДСТВА.

І. Трговачки послови и њихова подела.

Сваки рад трговчев учињен у намери, да му приплати иметак, назива се *трговачким послом* у ужем смислу. — Ови се деле:

- 1, по природи рачунских односа, који при неком послу постају,
- 2, по њиховом предмету,
- 3, по току и развоју њиховом, и
- 4, по постигнутом успеху. —

1. *По природи рачунских (правних) односа:* трговац може неки посао да обави за свој рачун, за рачун другога или за свој и другога рачун у једно, у друштву са другима. —

*) *Примедба:* У двојном књиговодству бележи се, истина, сваки посао најмање двапут, али то важи за *једанпут*. — Ученик не треба да то двократно бележење онако тумачи, како се у српском језику разуме „бележење дуилом кредом.“ —

2. *По предмету*: трговачки послови могу да обухвате куп и продају какве год робе, хартије од вредности; примање и издавање готовог новца, робе или хартија од вредности (ефеката) или најзад могу да обухвате и само промену, већ од пре постојећих рачунских односа. —

3. *По току и развиту*: Послови трговачки могу да се обаве у целини или делимично у готовом новцу, даље меницама, обичним („отвореним“) дуговањем и потраживањем (без нарочитог јемства), обвезницама, трампом и најзад отписивањем и дописивањем у рачунима. —

4. *По успеху*: Послови су донели собом или губитак, или добитак или најзад ни једно ни друго. —

II. Утицај трговачких послова на промену имања трговчева.

Пословима трговачким, имање трговчево је изложено непрестаној промени, а та се збива поглавито у два правца и то:

А. промена имања по вредности.

Б. промена имања по количини и врсти његових делова. — Трговац је дужан, да у оба ова правца води тачан рачун о раду своме. —

А. Промена имања по вредности.

Вредност имања релативан је појам. — Она се у опште управља по вредности намирница, а ову опет регулише потреба, односно понуда и тражња, као резултат или моментане (тренутне) или вероватне будуће потребе. — Трговац, коме је задатак да посредује између обилности и неимаштине, понуде и потребовања, тежи ће свагда да у колебање цена намирницама ушлете и свој рад тако, како би отуд да привреди себи што већу корист. —

Послове своје трговац ће обављати поглавито у два правца: он ће за нешто што је учинио или што је дао

да добије или пуну, или делимичну, па и *никакву* накнаду *у истом тренутку*. — Код пуне накнаде иде „пуно за готово“ и ту у ствари нема више никакве друге работе, чин је свршен: роба за робу, роба за новац или новац за робу.

Друкчије је у случајевима делимичне (непотпуне) или никакве накнаде *у исто време*, кад трговац неком нешто што има материјалне вредности учини или да. — Овде постају *рачунски односи*, који ће престати тек тада, кад трговац добије пуну накнаду. — Рачунски односи нису вечити и имају свој више или мање тачно одређени рок кад истичу, кад су платљиви, кад „*складирају*.“ Од веће или мање удаљености тога рока зависи и његова садања „ефективна“ вредност. —

1. О рачунским односима без обзира на њихово трајање у времену.

Рачунски односи могу бити само двојаки: односи дејствени, активни, позитивни, као *потраживања*, и односи трпни, пасивни, негативни, као *дуговања*. — *Потраживање* постаје, када неком нешто, што вредности има, дамо (без обзира на пређашње односе наше према њему), или не примимо, а припада нам, не добијемо, а одређено нам је, не узмемо, а права на то имамо, не задржимо, а можемо то да учинимо, или најзад, када за другога штогод учинимо (платимо, додасмо), у чему је ангажован наш иметак или наш лични труд. —

Дуговање постаје обратним путем, када нешто, без обзира на пређашње наше односе, добијемо, примимо, узмемо, задржимо нешто правно или неправно, или када све то други за нас, за „наш рачун“ учини. —

Потраживање дакле може да се сведе на неко извесно давање (уступање) било непосредно или посредно, и онај који ступа у тај однос потраживања, он је *по*

веритељ, веровник, кредитор. Дуговање је обратно од потраживања и онај што дугује јесте *дужник*, дебитор.

Означити некога (у његовом рачуну) да је поверитељ, да потражује, каже се: *одобрити*, кредитовати, признати му нешто, за нешто га обестеретити и т. д.

За означавање рачунског односа „дуговања“ вели се у књиговодству: задужити га, дебитовати га оптеретити га, стављати му на терет и т. д.

а. О рачунима у књиговодству.

Теорија о рачунима и њиховој функцији у књиговодству — то је есенција ове науке. — Из рачуна је књиговодство склопљено, као зграда нека. Хтети бити књиговођа, а неимати права појма о „рачуну“ у књиговодству, значи примити се решавања каквог му драго математичког задатка, а не знати ни четири основна правила рачунска. — Теорија о рачунима — нарочито у двојном књиговодству — подсећу нас живо на саму основу његову, на математику и то на део њен о позитивним и негативним величинама. —

„Рачун“ у књиговодству носилац је свију оних рачунских односа, о којима до сада говорасмо. — Он није то исто што и обични *рачун* у трговини, који се од стране појединих трговаца шаље дужницима или издаје муштеријама ради контроле добро срачуњеног пазара. То је друга ствар. — Рачун у књиговодству има да се сматра као неко живо и самосвесно створење које може неке извесне функције *само* да врши, које може да прима и да издаје, да услед тога буде „дужник“ и „поверитељ“ т. ј. да ступа у рачунске односе. —

Функција „рачунска“ двојака је: Рачун *с једне* стране или „прима“ нешто, или ступа у рачунски однос дуговања према другом; с друге стране, он или „издаје“, или ступа у рачунски однос *потраживања* према другом. Тога ради „рачун“ у књиговодству добио је и сходно оруђе којим ће те функције да врши, а то су његове *две стране*. — Једна, *лева*, страна одређена је

искључиво за *примање*, односно *дуговање*, а друга страна „*десна*“, само за *издавање*, односно *потраживање* његово. —

Обе стране једног рачуна, и ако су одељене и једна од друге независне, ипак стоје у тесној међусобној (органској) свези, у тесном међу собном односу, и чине укупно једну недељиву целину. —

Рачун у књиговодству овог је облика:

В Дугује						А	Потражује Г					
овде долази име, презиме, не особе, или само име до- чун на-							и место пребивања дотич- тичне ствари којој је ра- мењен.					
1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	
(лева страна)							(десна страна)					
Б												

Бразда А Б претставља нам границу између леве и десне стране, а ако једна страна рачуна заузима сву страну једног на двоје пресавијеног листа хартије, онда бразда А Б претставља прегибоа тог листа (или шав књижице, леђа једне књиге). —

Пруга В Г зове се *залавље* рачуна. — У средини њезиној, а изнад ње, пола на левој пола на десној страни долази име и презиме и место пребивања оне особе, за коју је рачун одређен, или, ако је рачун намењен каквој ствари, именовање те ствари са дометком речице „рачун.“ —

На леву страну долазе означени сви рачунски односи тога рачуна, који га карактеришу као *дужника*, на десну страну напротив све, за шта тај рачун *потражује*. — Те се стране као такве обично и означају речицама „*дугује*“ и „*потражује*.“ *)

*) Само речице „дугује“ и „потражује“ означају управо оно што је у књиговодству потребно: *рачунске односе* појединог рачуна, био овај одређен за лице или за какву год (оличену) ствар. — 1. а

Иначе су обе стране, једна другој, потпуно равне, и свака је подељена на шест (ужих и ширих) „поља“, „колона“, „ступаца“ или „рубрика.“ —

Поље 1. и 2. прима у себе белешку месеца и дана (изнад месеца годину) кад се обавио посао, по ком рачун један дугује или потражује. — Ступац 4. прима у себе кратку белешку самога посла (односно рачунског односа), а колона 5. и 6. прима у себе вредност рачунског односа, означену у оном новцу, којим трговац у својој држави тргује. — Рубрика 3. служи за позивање на страну (или лист) једне засебне књиге, у којој су сви обављени послови *опширније* описани и с којом ћемо се доцније већ упознати. —

Ради потпуности у описивању „рачуна“ у књиговодству напомињемо још и то, да обе стране рачуна, као његови саставни делови, добијају један исти (текући) број. *) —

против речице „прима“ и „даје“, које су се у нас Срба тако јако одомаћиле, благодарећи кривим назорима о књиговодству и његовим начелима код досадањих српских писаца по овој струци, имају једнострано значење физичког неког рада, и не дају нам јасна појма и о *рачунским односима*, који, по нужди, проистичу из тог рада. — У књиговодству постаје неко *дужником* и онда, када неко није ништа *примио* и обратно, неко постаје *веровником* и у случајевима, када ништа није *дао*. — „Прима“ и „даје“ не одговарну захтеву књиговодства, па према том немају ни никакве вредности за њ, с тога их ваља и одбацити. — Ако би се случајно ко год више за ту ствар интересовао, упућујем га на критику коју сам писао на књиговодство Миловуково (у „Раднику“ 1871) и Ђуре Поповића (у „Панчевцу“ 1875).

*) Ради веће јасноће узмимо један табак (арк) хартије и пресавимо га на двоје тако, да добијемо два једнака листа. — Рачун, као што га књиговодство треба, отворићемо на том табаку тако, да *лева* страна тог рачуна (Дуг.) *недође* на *прву* страну *првог* листа, а десна на *другу* страну *првог* листа, него, пошто обе стране рачуна морају да су једна *поред* друге, *лева* страна рачуна доћи ће на *другу* страну *првог* листа, а десна на *прву* страну *другог* листа. — Обе стране рачуна мора да су *суседне*, лицем у лице, а не леђима уз леђа.

У осталом ово што до сада рекосмо о „рачуну“ у књиговодству доста је за учење *простог* књиговодства. — Код *двојног* књиговодства имаћемо прилике и повода, да се много опширније њиме позабавимо. —

б. *Рачуни у простом књиговодству лични су.*

Приликом разлагања о суштини простог књиговодства, видели смо, да просто књиговодство води *рачуна* само о нашим рачунским односима према *личностима*, с којима стојимо у трговинској вези. — Према томе и сви *рачуни* у простом књиговодству — *лични су*, за разлику од других, о којима ћемо имати говора на другом месту. —

в. *О функцији рачуна у простом књиговодству.*

Да учинимо један важан корак у напред, па да видимо, како функционишу рачуни у простом књиговодству. — У тој цели навешћемо неколико примера. —

1. *Пример:* Рецимо да смо продали „на веру“ М. Кршљанину 20 нових товара (по 100 к⁰) сувих шљива, по 30 динара товар. — То чини свега 600 дин.

Кршљанин нам је остао дужан. — Ми ћемо пре свега да му „отворимо“ рачун, у ком ћемо да означимо тај наш рачунски однос према њему. — Пошто Кршљанин дугује, ми ћемо да га задужимо у његовом рачуну, или као што се у пракси каже, ми ћемо да задужимо *његов рачун* за вредност продатих му „на почек“ шљива, дакле овако:

Дугује	М. Кршљанин у Н.	Потражује
За 20 тов. сув. шљива дин. 600.—		

Примедба: Ради бржег рада, ми ћемо у примерима од сада „рачун“ увек да означимо са две пруге, једном водоравном, а другом на ниже одвесном, која прву половише. — Ученика не треба то ни најмање да збуњује, што нису у рачуну сва поља као што ваља изпругана. —

2. *Пример:* А. Андрејевићу продамо 1 бачву шећера, нето тежина 630 к⁰ по 80 дин. за 100 к⁰ (%), што свега износи 504 дин. — Андрејевић нам поло-

вину плати, а другу половину остане дужан. — Књижење:

Дугује	А. Андрејевић у Н.	Потражује
Преостатак од продатог му шећера $\frac{1}{2}$ од 504.— дин. 252.—		

3. *Пример:* М. Кршљанин пошље нам једну меницу на Марка Јовановића у месту, од 852 дин. за 15 дана од данас.

Књижење: Та меница представља неку вредност за нас, и ми исту морамо Кршљанину да (у његовом рачуну) *одобримо* и то овако:

Дугује	М. Кршљанин у Н.	Потражује
		Послао меницу на Марка Јовановића дин. 852.—

Ми смо за књижење овог 3 примера назначили за М. Кршљанина засебан рачун. То је учињено очевидно само ради разјашњења функције рачуна и да се почетник не би бунио. Иначе за *једну* личност отвара се само *један* рачун.

4. *Пример:* А. Андрејевић плати за наш рачун М. Кршљанину 252 динара. — Који су и какви рачунски односи? Андрејевић је нешто дао, он *потражује* од онога који је ту своту примио и који постаје дужник, а то је Кршљанин. — Пошто је пак све то за *наш* рачун учињено, то ћемо све да спроведемо у нашим рачунима, који ће да обаве ту исту функцију као и Андрејевић и Кршљанин. Књижење је ово:

Дугује	<i>А. Андрејевић</i>	Потражује
		Платио М. Кршљанину за наш рачун дин. 252.—
Дугује	<i>М. Кршљанин</i>	Потражује
Платио му Андрејевић за наш рачун дин. 252.—		

С овим случајем измирени су са свим рачуни М. Кршљанина и А. Андрејевића, јер када бисмо све до садање примере, у колико се они тичу Андрејевића и Кршљанина, свели у два засебна рачуна, тада би рачун изгледао овако:

А. Андрејевића :

Дугује	<i>А. Андрејевић</i>	Потражује
(2. пример) преостатак од продатог му шећера . . . дин. 252.—		(4. пример) платио за наш рачун М. Кршљанину . . . дин. 252.—

а рачун Милисава Кршљанина изгледао би овако:

Дугује	<i>М. Кршљанин</i>	Потражује
(1. пример) за продатих му 20 товара сув. шљива дин. 600.—		(3. пример) послао меницу на Марка Јовановића дин. 852.—
(4. пример) платио му за наш рачун А. Андрејевић „ 252.—		

5. *Пример*: Дошао је рок оној меници на Марка Јовановића, коју нам је послао М. Кршљанин. —

Могу да наступе два случаја:

Марко ће да плати ту меницу, или Марко неће да плати ту меницу.

У првом случају потпуне исплате, били бисмо имали чега да књижи́мо, што би се односило на рачунски однос наш према Марку?

Ничега! јер је та меница обрачуната већ *Кршљанину*, — а тиме што је плаћена, доказата је само потпуна солидност њена односно свију потписа на њојзи, Марко је положио новац, ми смо му издали за то његову меничну обвезу, усљед чега он престаје дуговати.

У другом случају, кад Марко *не плати*, нама стоји до воље да меницу утужимо на основу протеста, или да је вратимо *Кршљанину* натраг, па да у исто време повучемо на њега једну другу меницу, исте висине са додатком наших трошкова (протест, таксене марке).

Када бисмо ту меницу просто вратили *Кршљанину*, овај би био наш *дужник* и ми бисмо га морали задужити. Но пошто ми нећемо дуже да чекамо на наш новац, ми изаберемо пут *трасирања* (вучења) и трасирамо на *Кршљанина* за горњу меницу

	852.—
За наше трошкове, меничне жигове	5.—

	857.—
--	-------

Ту меницу однесемо у Нар. Банку, и продамо је, те тако на кратак и прост начин дођемо до свог новца.

И овде немамо шта да књижи́мо, ми смо *свестрано* намирени, а *Кршљанин* нека води бригу како ће од Марка да наплати своје потраживање.

6. Пример: Од Јосифа Хофмана из Пеште добијемо фактуру о разном код њега порученом еспапу у износу од фор. 1400 или златник по 10 фор., свега 2800 динара.

Има ли овде каквог рачунског односа?

Има. Јосиф Хофман дао нам је нешто, и он од нас потражује, ступа дакле према нама у рачунски однос поверитеља. Вредност тог односа је 2800 динара, коју своту ми морамо Хофману да одобри́мо у његовом рачуну код нас, а то ћемо учинити овако:

Дугује

Јосиф Хофман Пешта

Потражује

За фактуру његову од (датум) . . . дин. 2800.—

7. *Пример*: Ми платимо Српској Народној Банци 2000 дин. за шта добијемо од ње један чек (упутницу) исте висине на један пештански новчани завод. Ту упутницу пошљемо ми Јосифу Хофману у Пешту као отплату нашег дуга код њега (пример 6.). Јосиф Хофман добије тај чек, и наплати га за наш рачун.

Хофман је *дужник* наш, што ћемо и у његовом рачуну код нас да означимо као што следује:

Дугује

Јосиф Хофман

Потражује

За послат му чек на Пешту дин. 2000.—
--

Оба горња рачуна Јос. Хофмана када спојимо, добићемо један рачун за њега а овог облика и ове садржине:

Дугује

Јосиф Хофман Пешта

Потражује

За послат му чек на Пешту дин. 2000 — (7. пример)

За фактуру његову од д. 2800.— (6. пример)

2. О смештању рачуна.

Упознавши се са склопом и функцијом рачуна, коју они у *простом* књиговодству врше, на реду је да сазнамо и начин како се с њима у опште и *технички* поступа, шта ваља с њима чинити, па да им се очува у што већем степену: верност исказа њихова пред судом, несумњивост у њих и преглед о њима.

То ћемо пре свега постићи тим, да их водимо *тачно*, марљиво, чисто, разговетно, без *брисања*, *радирања*, *мрљања* и *цепања*. Па најзад да бисмо се обезбедили и против њиховог (бројног) *нестајања*, што би се врло лако десити могло, када бисмо све рачуне на појединим листићима хартије водили, у ком случају и *верност* њихова исказа крај све чистоће, тачности и разговетности њихове, не би била „узвишена над сваком сумњом“, јер се један рачун (иначе правцлан) у случају крајње нужде може заменити другим, измајсторисаним (дакле преваром) — да се свему томе стане на пут, уобичајено је, па је за тим и *законом наређено*, да трговац све „рачуне“ води искључиво у једној, добро увезаној књизи, које *листови* мора да су снабдевени *текућим бројем*, да су прошивени јемствеником, (коношцем) чији крајеви морају да су на првој или последњој страни увезани и *судским печатом припечаћени*. Та књига зове се у трговачком језику: „Главна књига“, или „Партијалник.“ — (Hauptbuch).

Ово нам је дакле прва књига у књиговодству, с којом смо се упознали.

2. О рачунским односима, са обзиром на њихове рокове.

(Промена имања по вредности његових делова у времену.)

Како постају рачунски односи имали смо прилике да промотримо. Они су исто тако разнолики по своме *узроку*, као што су разноврсни и *по трајању* своме.

Дан, ког истиче који рачунски однос, када он мора да престане уништењем или преобраћањем у други који однос, када је тај однос платљив (нем. zahlbar) — тај дан је *рок* том односу (Scadenz — скаденција).

Вредност рачунског односа по времену зависи од веће или мање удаљености његовог рока од дана, којег је он постао. Што му је удаљенији, дужи, рок, тиме је и вредност његова *мања*; напротив, она му је тим *већа*,

што је год рок његов ближи, краћи. Вредност рачунског односа, платљива у новцу онога истога дана ког је он и постао — то је *ефективна* вредност његова. Ова дакле стоји према времену трајања рач. односа у обрнутој сразмери. Но ово важи само за *будућност* т. ј. кад рок једном рач. односу јоште није истекао. Друкчије ствар стоји, када је рок једном односу већ истекао. У том случају је вредност једног рач. односа тим *већа*, што је *раније* рок истекао. Овде је дакле вредност према времену у *првој* сразмери.

Књиге за рокове (скаденција).

Рокове свију обвеза и свега потраживања свога трговац може да води или укупно у једној књизи, или ће их, што је боље и корисније, водити одвојено, по природи предмета по ком су постали. Тако ће он водити одвојено рокове свих потраживања својих по месецима, засебно оне по обвезницама, по отвореном рачуну и т. д.

Најпростији облик за књиге рокова тај је, да у једној књизи, која има толико страна колико једна година дана, сваку страну, по реду дана у месецу и ових у години, обележим текућим бројем дана по текућем броју месеца. Та би књига била дакле подељена пре свега на 12 месеца, а ови би просечно заузимали $15\frac{1}{2}$ листа или 31 страну.

Првих 31 страна биле би означене редом са 1-ви, 2-ги, 3-ћи и т. д. дан месеца *Јануара*; затим друга серија од 29 страна била би означена са 1-ви, 2-ги, 3-ћи и т. д. дан месеца *Фебруара* и т. д.

Свака од тих страна изгледала би овако:

Текући број предмета: менице, залог, меничног пријема и т. д.	Свога, коју имамо овога дана да платимо или од дру-	гога да наплатимо.	Име и презиме дужника од- носно поверитеља.	<p style="text-align: center;">ПРИМЕДБА</p> <p>да ли је, и ако није овог дана, кад је у опште и како изрен дуг или потраживање</p>
---	---	--------------------	--	--

Књига за рокове или просто „Рокови“ овако удешени, могу да нам послуже за бележење свију рокова у опште (глобална скаденција), и употребљују се или у омањим, или у посве разгрананим трговинама. — Оно што ваља сем овога да знамо о предмету коме је рок, у малим трговинама ласно је дознати из самих *ефеката*, којих је мало на броју, а у посве развијеним трговинама (банкама и т. д.) то је опет означено у засебним књигама. Сазнавање ближих података о предмету у једном као и у другом случају лака је ствар. Међутим у осредњим, па и у великим трговинама (са „*јефтинијом* администрацијом“), усвојен је овај облик за „Рокове“ као нуждан:

Примедба: За такозване меничне повуке — трате, — које ми повучемо на другога, строго узевши није нужно да ми водимо рокове. То је ствар онога који је у трати означен као платиша. (трат) т. ј. на кога смо ми ту меницу издали, изписали, повукли. — Сам тај платац водиће као трговац рачун о року те од нас на њега повучене менице, као року *свога меничног пријема*, чији образац видесмо мало час на страни 22.

Б. Промена имања по количини и роду његових делова.

Поред тачног рачуна о промени имања по вредности, од не мање је важности по трговца и рачун о промени имања по *количини* и *роду* његових делова. Овај рачун не само да пружа трговцу могућност, да на основу познате му промене имања по вредности сазна и стање овога по разноврсним гранама његовим, него га још и упућује да на основу добивених искустава свој рад према стању своје удеси тако, како би или благовременом набавком оних предмета који крају нагињу уклонио неприлику којој би био изложен кад то не би учинио, или да напуштањем неког правца о коме се из књига уверио да је некористан па и штетан, да сразмерно не одговара постигнутом успеху у другим гранама — осујети све кобне последице које би у противном случају за њ наступити могле. То ће трговац моћи постићи само онда, ако буде водио рачуна о сваком улазу и излазу робе у магазин или из магазина, о сваком па и најмањем улазу и излазу новца у благајницу или из ње, о сваком излазу и улазу меница, обвезница или ма каквих других папира од вредности у лисницу (портфељ) или из ње. То ће трговац да чини помоћу нарочитих за то удешених књига, тако званих „Сконтро-књига“ или просто „Сконтра“, а то ће рећи „контролних књига“ за контролисање лиснице, благајнице и стоваришта трговчева.

Да се поближе упознамо са устројством тих сконтро-књига.

а. *Сконтро готовог новца или Књига Благајне.*

Ова књига служи нам само за контролисање новчаног промета у благајници, а изгледа овако:

УЛАЗ		МЕСЕЦ	ОКТОБАР 188—	ИЗЛАЗ		
ГОДИНА	ПОЗИВ НА ЛИСТ У ГЛАВНОЈ КЊИЗИ	Опис предмета	Свога	ПОЗИВ НА ЛИСТ У ГЛАВНОЈ КЊИЗИ	Опис предмета	Свога
дан				дан		
2	28	Пример: Мијат Протић платио	2000 —	1	12	1000 —
				8	—	138 15
					Пример: Јанку Милашу послао сам у го- товом за подвоз на де- сет буради ше- ћера	

Примери горњи овако су постали: *првог* октобра 18... послао сам Јанку Милашу, чији је рачун на дванаестом листу у главној књизи, у готовом новцу хиљаду динара. *Другог* октобра примио сам од Мијата Протића у готовом новцу две хиљаде динара, што сам забележио и у рачуну његовом на 28, листу у мојој главној књизи. *Осмог* октобра платио сам за подвоз на десет буради шећера 138·15 Пошто је тај издатак *трошак* наш, то немамо где да га у главну књигу забележимо, с тога је и позивна колона на гл. књигу код овог излаза *празна*. Ово важи само онда, ако се рачунски односи из књ. благ. разводе *непосредно* у рачуне у гл. књ. О овоме доцније.

Сконтро робе има дакле две стране, једну за улаз а другу за излаз (као и „рачун“). У улаз долази: година, месец и дан, даље *од кога* смо примили неки извесни број *колета* (сандука, врећа, бачава, дењака, и т. д.), под којим *нумерама*, у којој тежини (брото — тара — нето), по којој цени и у којој укупној вредности. То исто редом долази и у *излаз* с том разликом наравно, да се у излаз означаје особа, којој је роба издата и т. д. За сваку врсту робе нуждан је и засебан сконтро у стоваришној књизи.

Примедба: Неким еспанима тргује се по чистој, нето-тежини, т. ј. по тежини, коју они имају кад се од њине укупне тежине (брото) одбије тежина њиховог завоја (вреће, сандука, свежња и т. д.) — н. пр.

Једно буре уља тежи са буретом (т. ј. материјалом од којег је буре грађено) укупно к⁰ 628, то је брото—(спорко)—тежина његова. Буре замо по себи, без уља тежи 28 то је *тара*, а преостатак од бруто-тежине, по одбитку таре, дакле 600 к⁰ то је *нето-тежина* његова, т. ј. толико килограма има чиста зејтина. Напротив неки еспани тргују се само по *брото-тежини*, која важи као да је и чиста (нето-) тежина те робе. Тако се тргује н. пр. кавом и пиринчом, шиле-шећер и суве пљиве *у врећама*. Код тих еспапа каже се да им је то и то цена „*брото за нето.*“

в. Сконтро меница.

(или просто „књига меница“, „препис меница“)

Ово му је образац:

(Види страну 29.)

Текући број меница		
Месец		ГОДИНА
Дан		
Име и презиме онога од кога је меница купљена		
Место, где је меница удомљена, где је платљива		
Кад је платљива)	месец	ГОДИНА
меница)	дан	
Страна вредност		
менице		
Курс		
Свота у домаћем		
новцу		
Месец		ГОДИНА
дан		
Текући број		
Име и презиме онога, коме је меница продата или иначе издата		
Курс		
Страна вредност		
Домаћа вредност		

1
УЛАЗИЗЛАЗ
1

Овако устројен сконтро меница служи нам за др-
жање евиденције (прегледа) о улазу и излазу меница
како *домаћих*, тако и *страних* (девиза), које кушимо
или ма којим другим начином добијемо и лисници нашој
предамо или из ње извадимо. Бележење у сконтру овом
лако је, види се по натпису појединих колона, шта се
у коју има да забележи.

г. Сконтро разних монета.

За контролу излаза и улаза страних новаца, којима
тргујемо, служи нам „сконтро разних монета“ (монета =
кован новац). Ово му је образац:

	ДАТУМ		1 УЛАЗ
	ОД КОГА КУП- ЉЕНО		
	ДУКАТИ	КАКВЕ МО- НЕТЕ?	
	МАРКЕ		
	ФОРИНТЕ		
	РУБЉЕ		
	ЦЕНА		
	СВОТА У ДОМА- ТОЈ ВРЕДНОСТИ		
	ДАТУМ		
	ПРОДАТО		
	ДУКАТИ	КАКВЕ МО- НЕТЕ?	
	МАРКЕ		
	ФОРИНТЕ		
	РУБЉЕ		
	ЦЕНА		
	СВОТАУ ДОМАТОЈ ВРЕДНОСТИ		1 ИЗЛАЗ

д. Сконтро ефеката.

За контролу излаза и улаза пашира од вредности (ефеката) служи нам „сконтро ефеката“, који има овај строј :

1															
УЛАЗ					ИЗЛАЗ										
1					1										
ДАТУМ	КУПЉЕНО ОД :	БРОЈЕВИ ОДН. СЕРИЈА И НУМЕРЕ	КАМАТА ТЕЧЕ ОД	ИМЕНИТА ВРЕДНОСТ.	ЦЕНА	ИЗНОС ПО КУРСУ БЕЗ КАМАТЕ	ИЗНОС КАМАТЕ	ДАТУМ	ПРОДАТО :	БРОЈЕВИ ОДН СЕРИЈА И НУМЕРЕ	КАМАТА ТЕЧЕ ОД	ИМЕНИТА ВРЕДНОСТ	ЦЕНА	ИЗНОС БЕЗ КАМАТЕ	ИЗНОС КАМАТЕ

Као што се за сваку врсту робе отвара у стоваришној књизи засебан „сконтро“, тако се и у „књизи ефеката“ мора да отвори за сваку врсту ефекта засебан сконтро. За што је то нужно — јасна је ствар, кад знамо да се *мине* могу сконтрисати у једном заједничком сконтру с тога, што се свака за себе заводи, независно од других, што код ефеката није случај. Код ових се неколико или много комада од једне врсте, чије се нумере само означае, по дајтој цени укупно бележе. Нужно је дакле да се ефекти по роду њиховом одљено сконтришу.

Примедба: Овако разложене „сконтро-књиге“ важне — сем књиге благајне, као сконтра готовог новца — све у пуној мери за оба система књиговодства.

III. О току књижења по систему простог књиговођења.

Почетак рада је уједно и почетак књижења, и цео ток овога стоји у органској вези са током послова у трговини. При почетку трговачког рада одреди се најпре главница, с којом се мисли и жели та радња отпочети, и писмено констатовање те главнице по вредности, количини и роду њених делова — први је предмет за књижење. То констатовање главнице бива, као што у уводу овлаш напоменусмо, „пописом“ или „инвентуром“, а предузима се у једној искључиво за тај посао одређеној књизи, у „књизи за попис“, или у „инвентару.“ Посао тог пописа зове се „пописивање“, „инвентисање“ или просто „инвентура.“

„Инвентура“ се дакле спроводи у „инвентар.“

Ми ћемо да се послужимо једним малим *примером*, којим ћемо се послужити доцније и у теорији књижења по двојном систему књиговођења.

Пример :

Рецимо, ми отпочнемо 1. Октобра 188..... једну трговину са овим иметком (главницом):

И м њ и н а н а ш а (актива):

Улог у готовом новцу	дин.	80000.—
„ „ разној роби:		
10 бур. цајлон каве		
нето к ^о 5000 по 3 дин.	дин.	15000 „ 15000.—

Потраживања (наши дужници):

од П. Јанковића у Н.	дин.	20000.—
„ Стан. Чедића у Н.	„	15000.—
„ А. Бранковића у Н.	„	10000.— „ 45000.—

Укупна актива наша: дин. 140000.—

Пренос укупне активе дин. 140000·---

Н а ш д љ г (пасива).

Бр. Вулковићу	д. 30000·—	} укупна пасива	
По меничном пријему налазећем се у рукама Српске Народне Банке, за 15. Новембар.	„ 10000·—		
	<u>40000·—</u>		
Наша чиста главница:			<u>дин. 100000·—</u>

Видесмо, да је први посао за књижење писмено констатовање наше главнице. Ми ћемо сада то и да предузмемо, и попис тога почетног имања нашег изгледао би овако:

Примедба: Као год и сконтро-књиге, тако и инвентар, који ћемо сада ученику да предочимо, важи за оба система књиводства. Ово ученик нека добро утуби.

¹ Попис на дан 1. Октобра 188.....

Имовина:			
Готов новац			80000 —
Роба:			
10 бур. цајлон каве № 1—10. нето к ⁰ 5000 по 3 дин.			15000 —
Потраживања:			
од П. Јанковића	по отв. рач.	дин.	20000 —
„ Стан. Чедића	„ „ „		15000 —
„ А. Бранковића	„ „ „		10000 —
			<u>45000 —</u>
			<u>140000 —</u>
Укупна актива:			

Но у пракси има и случај, где се инвентар води на две суседне стране, фолирано, као и „рачуни“, и то овако :

Имовина	Попис на дан 1. Октобра 188		Дуг
Готов новац: улог	дин.	80000	<i>Меними кријем.</i>
Роба:			дин. 10000.— за 15. Нов. по нар. Срп. Нар. Банке дин.
10 бур. цајлон каве № 1—10.		15000	<i>Поверитељи:</i>
нето к ^о 5000 по 3 дин.			Бр. Вулковић у Н.
<i>Дужници:</i>			Изравнање;
П. Јанковић у Н.	20000.—		<i>Чиста главница</i>
Стан. Чедић у Н.	15000.—		
А. Бранковић у Н.	10000.—	45000	
		140000	140000

Београд, 1. Октобра 188....

(својеручни потпис шефа :)

Н. Н.

Ово је други облик инвентара и води се тако, да је имовина на *левој* страни за себе, а дуг на *десној* страни за себе. Обе стране носе један „број 1“ и сачињавају као и код *рачуна* један *лист*. Ако је имовина по *предметима* многобројна тако, да сав попис њен не може да стане на левој страни првог листа, пренаша се на леву страну идућег листа и т. д. То исто важи и за дуг. Чиста главница види се из „изравнања“ (салда) обеју страна. Закључак инвентара је дакле са свим „рачунски“, и шеф га потврђује својеручним потписом.

По свршеном *попису* први је посао његово укњижење, које се тим отпочне, да се пре свега означе рачунски односи наши у рачунима у Гл. Књизи. Означимо дакле да нам по предизложеној инвентури:

П. Јанковић у Н.	дугује (његов рач. у Гл. Књ.)	д.	20000.—
Ст. Чедић у Н.	„ „ „ „ „ „	„	15000.—
А. Бранковић у Н.	„ „ „ „ „ „	„	10000.—

даље, да:

Бр. Вулковић од нас потражује (његов рачун у Гл. Књ.) дин. 30000.— Више ништа. Тиме су сви *наши рачунски односи* означени и констатовани.

После означања рачунских односа, пређе се одмах констатовању нашег имања по количини и роду његових делова и то из пописа у дотичне сконтро-књиге, дакле:

у улаз Књ. Бл.	улог у готовом новцу	дин.	80000.—
„ „	сконтра — цајлон кафе у стоваришној књизи, улог у кави	}	„ 15000.—
	5000 к ^о у 10 бур.		

даље:

По свршеном „*сконтрисању*“ целог активног имања нашег, ми ћемо да заведемо и онај наш дуг по меничном пријему, а то ћемо учинити у књизи „рокови ме-

ничних пријема“ а у колону за 15. Новембар, кад је том нашем плаћању рок, када пријем „скадира.“

Тиме је извртено књижење целокупног пописа, и сада тек можемо свој рад да формално отпочнемо. —

Да пређемо одмах на књижење обављених послова. Сваки обављени посао у трговини мора да се прибележи у целости његовој, редом, по току његовом.

При књижењу сваког, па и најмањег посла у трговини, књиговођи ваља да су увек пред очима ова четири момента:

1. *Је ли дотични посао обављен готовим новцем или не. (Новчани или контантни и повремени или неновчани послови).*

2. *Има ли при том послу рачунских односа, и ако их има, ваља их одмах прибележити.*

3. *Ако се при ком послу имање мења по количини и роду својих делова — ту промену ваља одмах означити у дотичним књигама (сконтрокњиге).*

4. *Ако су при ком обављеном послу учињене какве год промене у погледу рокова наших рачунских односа или нашег дуговања и потраживања по меницама и т. д. ту промену рокова ваља неодложно у дотичне „књиге за рокове“ завести, новопоставше рокове забележити, старе, истекле рокове уништити, све то са опрезношћу и брижљивошћу.*

Сви обављени послови, без обзира на то, имали рачунских односа или их нема, бележе се пре свега по реду, како су текли, кратко и опет зато разговетно и јасно (прецизно) у нарочито за те прибелешке одређене књиге. У једну књигу долазе сви послови, обављени готовим новцем, а у другу сви остали послови, који се нису обавили готовим новцем. Тај први опис свију послова, то прво прибележење њихово обавља се дакле у две засебне књиге, које би се с тога што се у њима послови прво забележе, могле назвати и „Прве Белешке“, или

„Књиге првих бележака.“ Како нам пак једна од тих књига, и то она у којој се бележе само контантни послови (послови за готов новац), у исти мах даје рачуна и о кретању наше готовине, вршећи уједно и дужност сконтра готовог новца, ми ћемо сконтрисање новца и прво бележење контантних послова да спојимо у једну књигу, у „Књигу Благајне.“

Пошто пак при сваком послу, који се не обави готовим новцем, а тиче се промене нашег имања ма у ком погледу, морају да постану и *рачунски односи*, који би се иначе морали у засебну књигу исписивати, то ћемо и прво бележење повремених послова (без готовог новца) са бележењем рачунских односа спојити опет у једну књигу, којој ћемо да дамо назив „Дневник.“

Те две књиге „*Књига Благајне*“ (или „Дневник Благајне“) и „*Дневник*“ (или „Дневник повремених послова“) казују нам повесницу свега што се у једној трговини као трговачки посао обавило, оне су огледало целокупној радњи трговчевој.

Пошто пак рачунски односи постају по некад и код послова са готовим новцем, а морају се у „Дневник“ као *рачунски односи* забележити — нама је карактеристика тих двеју књига тек сада јасна:

У „*Књигу Благајне*“ долазе сви послови обављени готовим новцем, без обзира на то, има ли при томе каквих рачунских односа или не.

У „*Дневник*“ долазе сви послови, услед којих су постали рачунски односи, без обзира на то, да ли су ти послови обављени готовим новцем или не.

„Књигу Благајне“ већ смо упознали као сконтро готовог новца. (Види стр. 26.) *)

*) Пошто се рачунски односи, као што сад већ знамо, књиже у Дневник, то онда у Књ. Благајне отпада она колона за позив на Главну Књигу, јер се рач. односи из Благајне *посредно*, преко Дневника, књиже у Главну Књигу и Књ. Благајне је онда само сконтро готовог новца. (Види стр. 26 о. књ.).

Дневник има овај строј:

1

МЕСЕЦ ОКТОБАР 188....

1

Д А Н П Позив на лист у главној књизи.	Означење рачунских односа.	Колона за збирање вредности рачунских односа при једном или више послова, а тичу се једног лица (рачуна).	Колона за укупну вредност рачунског односа.
--	----------------------------	---	---

Примедба : На многим местима уобичајено је, да се сви повременни послови бележе у „Прве Белешке“, а контантни послови у „Књ. Благајне.“ Из тих књига тек изводе се рачунски односи у „Дневник“, а из овога у Главну Књигу. Такав „Дневник“ има у главном исти облик као и горњи наш, само му се додаје још једна узана колона на лево, тако да с леве стране има три колоне: *за дан*, *за позивање на страну* „Првих Бележака“ или на лист Књ. Благајне, и *за позивање на лист у Главној Књизи*. То је излишан посао. У двојном књиговодству има ћемо прилике, да о тој теми опширније говоримо.

а. Књижење рачунских односа.

Пошто је књиговођа сваки обављени посао с погледом на рачунске односе испитао, он ће те односе, ако их има, да забележи у „Дневник.“ То бележење рачунских односа предузеће овако:

Исписаће у прву колону „Дневника“ прво дан, ког је тај посао обављен, па ће прескочити другу колону и исписаће у истој линији име и презиме пословног пријатеља, који по обављеном послу нешто дугује или потражује. Поред имена опет у истој линији, исписаће

речицу „Дугује“ — ако је та особа дужник, или „По-тражује“, ако је дотична особа поверитељ. Испод имена долази опис посла, усљед којег је постао рачунски однос, а најзад избаци ће у колону за вредност и саму вредност тог рачунског односа.

Пример:

1. Окт. Кости Петровићу дамо 1000 дин. на почек. Овај посао забележићемо прво у излаз Књ. Благајне, а пошто нам је Коста остао дужан, то морамо тај рачунски однос наш према Кости означити и у Дневнику, и то:

1 *Месец Октобар 188.....*

1	<i>Коста Петровић у Н. Дугује.</i>			
	за дати му на почек у готовом		1000	—

Име и презиме Костино исписаћемо крупнијим словима и подвући ћемо га, као и речицу „Дугује“ испод тога у другој линији мањим словима означићемо цео посао који је обављен.

Кад су на овај начин рачунски односи *означени*, с њима ће се даље поступити т. ј. они ће се и *стварно забележити* у рачуне у Главној књизи, а то ће рећи: на основу белешке у Дневнику ми ћемо све рачуне у Гл. Књ., којих се тиче, и да обележимо, да *жмошемо* као дужнике или као поверитеље, како су кад што.

Свезу између Дневника и Главне књиге подржавају тако зване „колоне за позив.“ У позивној колони у „Дневнику“ уметнућемо текући број онога листа у Главној књизи, на ком је исписан рачун, кога се означени однос у Дневнику тиче. Напротив, у Гл. Књ. а у позивној колони рачуна, кога се неки однос тиче, забележићемо текући број оне стране у Дневнику, на којој је ближе описан посао, усљед којег дотични рачун у

Гл. Књ. дугује или потражује. То је у главном току књижења рачунских односа.

*б. Књижење пословима проузроковане промене
имања по количини и роду.*

Да се ово књижење предузима после прибелешке самих послова — држимо, да се само по себи разуме. Сваки улаз или излаз меница, робе, ефеката и т. д. књижи се, како смо то већ приликом разматрања „скон-тро-књига“ научили. Ван свега реченога, књига Благтајна служи нам и као сконтро-књига, и као књига за прво бележење контантних послова.

в. Књижење рокова.

Ако је којим год обављеним послом учињена каква промена у роковима наших обвеза и потраживања, ту промену морамо савесно и брижљиво да заведемо у књиге за тај посао одређене. Из преднаведенога видесмо како се са роковима поступа и држимо, да није више требе, да о томе још коју кажемо. Прибелешком послова, књижењем рачунских односа, промене имања по количини и роду његових делова и књижењем рокова — исцрпљили смо тему о „току књижења обављених послова“ а преостаје нам само, да још пропратимо и оне књиговодствене радове, који су скопчани са закључком књига и који нам дају извешћа

г. о успеху у раду.

Као год што се при почетку рада пописује имање које улажемо у ту радњу, тако је нужно да по истеку неког времена, обично једне године (што и закон налаже), по ново попишемо наше целокупно имовно стање а у цељи, да сазнамо разлику између почетка и последњег пописа, како бисмо сравњењем једног са другим сазнали и *успех*, који радом својим постигосмо а за време од пређашњег до последњег пописа. Овде ћемо,

ради потпуности, да посматрамо све могуће случајеве с погледом на успех нашега рада.

Први попис извршили смо н. пр. 1. Октобра (види стр. 28. и др.) После једно-месечног рада нашег, рецимо, ми предузмемо понова попис нашег целокупног имања, по правилу већ изложеном, и сравнивши овај други попис са првим, могу у погледу успеха само три случаја да наступе, и то:

1-ви случај:

Чисто имање по првом попису износило је	дин. 100.000.—
Чисто имање по другом попису износи н. пр.	„ 140.000.—
<i>Други попис је већи од првог са</i>	„ 40.000.—

и то нам представља успех наш у *позитивном* правцу, то је наш *напредак*, наш *добитак*, зарада наша, то је прирастак нашем првобитном имању.

2-и случај:

Чисто имање по првом попису износило је	дин. 100.000.—
Чисто имање по другом попису износи опет на пр.	„ 100.000.—

Разлике измеђ првог и другог нема никакве, немамо дакле никаква успеха. Овакав случај у пракси је управо немогућан, да се пописи математично тачно подудареју.

3-ћи случај:

Чисто имање по првом попису износило је	дин. 100.000.—
Чисто имање по другом попису износи н. пр.	„ 80.000.—

Други попис *мањи* је од првог са „ 20.000.— и то је наш „успех“, али у *негативном* правцу, то је наш *губитак*, наша *недаћа* у послу, наш *назадак*.

Но када бисмо при свем не успеху нашем у раду ипак продужили тај посао у истом правцу даље, а у

нади на бољу будућност, па при *трећем* попису нашем нађемо да нам је чисто имање само дин. 10000.— према 80000 дин, од *другог* пописа, тада бисмо били у штети од 70000 дин.

Рецимо, да нам је вера у бољу будућност још једнако моћнија од злогуга горњих цифара, и да ипак продужимо свој рад даље, па да при *четвртом* попису на крају *треће* године пронађемо, да нам је на пр. актива наша пуних дин. 100.000.— а пасива да износи „ 120.000.—

тада бисмо имали за разлику од „ 20.000.—
 више дуга, него што наше активно имање може да залегне.

У том злосретном случају ми бисмо били у „презадуженом стању“, били бисмо тада „банкроти“, „фалити“, „инсолвенти“, „пропалице.“

Из овога што о инвентурама и инвентисању рекосмо, видимо, како је главница трговчева послом и радом његовим изложена непрестаној промени по вредности, количини и роду својих делова. Прирастак у *вредности* имања, то је *добит*, мањак на против *убитак* је. Прво је целъ сваком привредном раду — друго је само зао удес.

IV. Изравнање или салдо. Салдирање. Затварање или закључак рачуна и његово поновно отварање. Грешке при књижењу и њихове исправке.

Сабравши обе стране једнога рачуна наћи ћемо да су оне или једнаке или неједнаке. У првом случају рачун је „изравнат“, у другом пак разлика између обе стране, кад мању од веће одузмемо, зове се „изравнање“ или „салдо“, јер толико ваља још *мањој* страни да се дода, па да се рачун *изравна*, *салдира*.

Је ли *лева* страна већа од *десне* стране у рачуну, разлика између обе је „изравнање дуга“ или „дебет-

салдо“ за разлику од „изравнања потраживања“, од „кредит-салда“, кад је десна страна рачуна већа од леве.

При закључку, при затварању рачуна начело је ово, да се свагдање стање рачуна његовим салдом констатује. Закључак рачуна дели се на два посла, на салдирање његово т. ј. на изједначење обеју страна, и на поновно констатовање његовог стања пренашањем салда на нов рачун, а поново.

а. Салдирање и затварање рачуна.

Посао око тога овај је:

Саберу се обе стране, па ако нису једнаке, оне се изналаском салда и његовим исписивањем на мању страну изједначују, н. пр.

Дугује	<i>Коста Петровић у Н.</i>		Потражује
За робу и т. д.	дин. 2000.—	Платио у готовом	дин. 1500.—
		Изравнање	„ 500.—
		или салдо	
Дугује	<i>Марко Белић у К.</i>		Потражује
Платисмо му у новцу	д. 1800.—	За дату нам робу итд.	д. 2500.—
Салдо	„ 700.—		
Дугује	<i>Јаша Данић у В.</i>		Потражује
Дато му у готовом	дин. 3000.—	Вратио нам	дин. 3000.—

Први рачун Косте Петровића изједначује се дебет-салдом од дин. 500.— други рачун Марка Белића кредит-салдом од 700.—, а трећи рачун Јаше Данића изравњује се са свим и без салда.

Пошто су обе стране сабрате, салда пронађена (ако их има) и на мању страну рачуна ради изравнања исписана — предузме се затварање рачуна дуплим пругама, између којих дође свота (у колони) обеју страна, које су сада једнаке.

Место сваког даљег описивања ми ћемо да покажемо како изгледају горња три рачуна кад се затворе (закључе).

Дугује	<i>Коста Петровић у Н.</i>		Потражује
За робу и т. д.	дин. 2000.—	платио у готовом	д. 1500.—
(пречага)		Салдо	500.—
	2000.—		д. 2000.—

Дугује	<i>М. Белић у К.</i>		Потражује
платио му у новцу	дин. 1800.—	за дату нам робу итд.	д. 2500.—
Салдо	" 700.—	(пречага)	
	" 2500.—		д. 2500.—

Дугује	<i>Јашиа Данић у В.</i>		Потражује
дато му у готовом	дин. 3000.—	вратио нам	дин. 3000.—
	" 3000.—		" 3000.—

Када на једној страни рачуна има много бележака — а на другој никаквих или врло мало, тада се онај празни, неисписани простор на *краћој* страни, који постаје када повучемо дупле пруге у правцу последње исписане линије на *дужој* страни, уништава тиме, да се од прве (горње) пружице, почевши с лева на десно горе, повуче попречна пруга до прве исписане линије на *краћој* страни. Та попречна линија зове се „пречага“,

у немачком „die buchhalterische Nase“ или „das Knie.“ Та се пречага с тога повуче, да се неби могло штогод после закључка а у злој намери у рачуну дописивати.

б. Поновно отварање рачуна.

Одмах непосредно после закључка рачуна пренашају се сва салда по ново, на нов рачун као констатовање рачунског стања. То пренашање салда на нов рачун предузима се тако, да се сва салда пренесу одмах испод друге линије (закључне) а на *противну* страну од оне, на којој су ради изравнања рачуна при закључку исписана. Прва два рачуна, Косте Петровића и Марка Белића изгледају после свршеног закључка и преноса њиховог салда на нов рачун овако :

Дугује	<i>Коста Петровић у Н.</i>		Потражује
За робу итд.	д. 2000.—	платио у готовом	д. 1500.—
		Салдо	д. 500.—
	д. 2000.—		д. 2000.—
Пренос салда по ново	д. 500.—		
Дугује	<i>Марко Белић у К.</i>		Потражује
платисмо му у готовом	д. 1800.—	за дату нам робу	д. 2500.—
Салдо	д. 700.—		
	д. 2500.—		д. 2500.—
		Пренос салдо по ново	д. 700.—

Онај трећи рачун Јаше Данића нема никаквог салда, па нема ничега ни да се пренаша на нов рачун. — Сва салда добијају при закључку датум оног дана, кад је рачун закључен, а сва салда пренесена на нов рачун добију датум идућег дана по закључку.

в. О исправкама.

Преостаје нам само јоште да сломенемо и погрешке, које се при књижењу дешавају.

Нема тога човека, који не би и при највећој својој опрезности и сигурности у раду по где где и погрешно.

Погрешке у књиговодству могу у опште да буду двојаке :

Оне или су постале погрешним означањем рачунских односа у Дневнику (органска грешка) или им постанак лежи у погрешном исписивању иначе правилно означених односа, или чега другога (техничке грешке).

Исправка *органских* грешака најлакше се извршује тиме, да се исправак грешке сматра као неки нов посао, који ваља правилно кроз обе књиге (Дневник-Гл. Књ.) спровести само у *противном* правцу од онога, у ком је грешка учињена. Тим је грешка уништена, и дотични рачунски однос, који је био погрешно постављен, мора се непосредно после исправке саме грешке као што ваља књижити.

Пример :

Дугује	Коста Петровић у Н.	Потражује
1. Дао нам у готову д. 1000.— (Ово је грешка, јер Коста „потражује“)		2. За уништење суседне белешке као погрешне д. 1000.— (Ово је исправак).
		3. Дао нам у готову д. 1000.— (Ово је прави рачунски однос).

Белешка бр. 1. то је учињена погрешка.

” ” 2. ” ” исправак, који неутралише број 1.

” ” 3. ” ” означање правог рачунског односа.

Тај исправак (белешка бр. 2.) зове се у трговачком језику „сторно“, а глагол је: сторнирати.

Ако је у ком рачуну *мање* одобрено или задужено, него што треба, разлика ће се накнадно а у правцу већ означеног рачунског односа *додати*. Напротив ако је ком рачуну више одобрено или задужено, него што треба, разлика ће се у *противном* правцу већ означеног рачун. односа књижити а то ће рећи *одузети*.

Код *техничких* грешака рач. односи *правилно* су означени, но или су неправилно спроведени у Гл. Књ. или им је вредност погрешно исписана; н. пр. Један рачун ваља по правилној белешци у Дневнику да се *задужи*. Књиговођа превиди и испише своту на *десну* страну рачуна, место на *леву*, или:

Вредност једног рачунског односа назначена је дин. 1495.—, а књиговођа нехотице претури бројке, па испише 1945 или 1459 или другчије још.

Код таквих грешака препоручити је опет сторнирање као најчистији и најразговорнији посао. Није ли то пак могуће, што се дешава н. пр. при закључку рачуна и т. д.; тада је најпростије, да ту грешку мастилом и пером превучемо и изнад или испод ње испишемо ону своту која треба да дође.

Али то превлачење мора тако да се учини, да је првобитна (превучена) свота још *јасна и читка*, и не сме бити замрчена.

Ни пошто није дозвољено радирање (гребљење) погрешне суме ножићем или гумом, или исправљање (кориговање) појединих бројака, или најзад уништење погрешно исписаних бројака кемичким препаратима („водицом“). Од таковог исправљања учињених грешака нека се чува сваки, ко књиге води, јер би то ишло само на терет вероватности и доказне силе *свију* његових књига *пред законом*.

ОПШТИ ПРЕГЛЕД КЊИГОВОДСТВЕНИХ РАДОВА.

(ПОЧЕТАК)

I. Попис имања.

Активна

Пасива

ГЛАВНИЦА (којом се отпочну:)

П О С Л О В И (ови се деле:)

ПОСЛОВИ С ГОТОВИМ НОВЦЕМ,
књиже се у

ПОСЛОВИ БЕЗ ГОТОВОГ НОВЦА,

КЊИГУ БЛАГАЈНЕ

ПРВЕ БЕЛЕШКЕ (где се воде)

РОКОВИ

РАЧУНСКИ ОДНОСИ

СКОНТРО-КЊИГЕ

(ДНЕВНИК)

СТВАРНО БЕЛЕЖЕЊЕ ИСТИХ У ГЛАВНУ КЊ.

Мање

II. П О П И С

I. П О П И С

У С П Е Х

Назадак
(ГУБИТАК)

Напредак
(ДОВИТАК)

КЊИГЕ ЗА КАЛКУЛАЦИЈУ РОБЕ, ЗА ПРИ- МЉЕНЕ И ИЗДАТЕ ФАКТУРЕ И ЗА ПРЕПИС ПИСАМА И ПИСМЕНИХ ИСПРАВА.

Ове књиге управо не спадају у науку о књиго-
водству а воде се једино ради усавршења администрације.

По себи се разуме, да лежи у животном интересу
сваког трговца, да води рачуна о томе, шта га нека
роба стаје; колико је за њу издао; по коју је цену ку-
пио и колико трошка на њојзи има, па да би према
томе могао при продаји робе таку јој цену одредити
којом, у редовним приликама, не само да неби на роби
штетовао, него и неки добитак постигао, изузимајући при
томе наравно *штетни* утицај тако зване конјунктуре,
„стицај догађаја светских и околности временских“, које
утичу на кретање цена по међународним тржиштима, и
које кадгод могу да поруше елементарном силом својом
све могуће калкулације трговчеве а на штету овога.

Како се калкулише, то је ствар чисто рачунска, и
спада у науку о меркантилним рачунима, а не у књи-
говодство. Доста је само напоменути, да се све калку-
лације трговчеве воде у једној засебној књизи, тако
званој „калкулационој књизи“ или правилније у „књизи
за калкулације.“

Па и све фактуре које трговац од других прима
или другима издаје, заводе се у засебне књиге са те-
кућим бројевима.

Писма трговачка и све писмене израде, које служе
као исправе, као документи, трговац мора да препише,
да копира, како би и после читавог низа година могао
знати шта је све другима писао, на шта се био писмено
обвезао, по што је неком продату робу урачунао итд.
а све то у цели, да би датом приликом, у случају пар-
нице итд., могао своје интересе достојно заступати по-
моћу тих преписа као докумената са полудоказном силом
према другима, а пуним доказом према њему самому.

ПРИМЕРИ ЗА КЊИЖЕЊЕ.

Ток радње у трговини Раденка Драгојевића у Београду,
од почетка њеног па за један месец дана т. ј.
од 1-ог до 31. Октобра 188.....

Н А П О М Е Н А.

При састављању овог нацрта писцу је главно било да упути ученика у *књижење*. С тога ученик нека не обраћа пажњу на сам ток и унутрашњу вредност овог измишљеног рада као и на цене, које су усвојене, пошто је то ствар *узгредна*. Писцу би одиста много милије било, да је могао добити од ког српског трговца сав нужни материјал за књижење; ну пошто му то није пошло за руком, ученик нека се задовољи овако измишљеним радом и нека сву своју пажњу скрене на сам ток *књижења*, а не на ток *радње*.

Овај нацрт једномесечне радње Раденка Драгојевића у Београду књижићемо прво по правилима *простог* књиговодства, која за сада знамо, а када будемо научили и законе двојног књиговодства, ми ћемо овај *исти нацрт* опет да употребимо за књижење по правилима *двојног* књиговодства.

Ученик нека буде стрпељив, нека сам себи сашије и по досадањим упутствима удеси све нужне књиге, кроз које нека по нашем упутству све примере редом и као што ваља спроведе. Упутства наша за књижење претстојећих примера почињу на страни 68. ове књиге.

Замислимо себи, да је *Раденко Драгојевић* отворио (основао, установио, етаблисао) овде у Београду једну мешовиту трговину у великом (en gros). Ми ћемо да пратимо све што се у тој радњи Раденковој, од почетка њеног — од 1-ог Октобра 188... — па за један цео месец дана предузме и обави. — Раденко отпочне своју радњу са овом главницом:

И м њ в и н а (актива).

Улог у готовом новцу	дин. 20000.—
„ „ меницама домаћим:	
дин. 1450.— за 15. Октобар о. г. на Алек. Николића, Београд	
„ 783·48 за 12. Новембар о. г. на Тешу Нешића, Шабац	
„ 328·40 за 1. Декембар о. г. на Ал. Бошковића, Чачак	
„ 879·82 за 21. Декембар о. г. на Бранка Недића, Зајечар	
<hr/>	
дин. 3441·70	„ 3441·70

Улог у страним меницама.

фор. 2490.— за 17. Новембар 188.... на Живка Богдановића, Нови Сад.	
По курсу на пол. фор. 10.— чини дин. 4980.—	
Камата (есконт) за 46 дана 6 ⁰ / ₀	„ 38·18
	„ 4941·82

Улог у роби (еспацу).

10000 к ⁰ сувих шљива по 30 дин. товар (100 к ⁰)	дин. 3000.—
100 врећа орд. рио-каве нето к ⁰ 9715 по 1 дин.	„ 9715.—
15 дењака памука нето к ⁰ 2655 по 80 дин. за 50 к ⁰	„ 4248.—
	„ 16963.—

Укупна имовина

дин. 45346·52

Д у г (пасива).

Раденко има и дуга и то по једном меничном пријему (акцешту) од;

дин. 7800.— за 25. Октобар о. г.

који се налази у рукама Срп. Нар. Банке дин. 7800.—

1. Октобар 188.....

- | | | |
|---|------|---------------------|
| 1. За оправку своје писарнице Раденко плати | дин. | 189.— |
| Столару Раки Миленковићу плати Р. за на- | | |
| мештај у писарници (контоару) | „ | 790.— |
| П. Ђурчићу књижару за књиге, хартију и | | |
| остали канцеларијски прибор | „ | 398.48 |
| | | <u>дин. 1377.48</u> |

2. Од Лунденбуршке фабрике и рафинерије шећера добије Р. фактуру о порученом шећеру:

10 бачава II рафинада, и то:

L Z R. №	7498	брutto	к ⁰	628	тара	к ⁰	19
(знак)	7499	„	„	630	„	„	20
	7500	„	„	629	„	„	21
	7501	„	„	632	„	„	22
	7502	„	„	635	„	„	21
	7503	„	„	634	„	„	22
	7504	„	„	631	„	„	20
	7505	„	„	629	„	„	19
	7506	„	„	636	„	„	21
	7507	„	„	633	„	„	22

Свега бруто к⁰ 6317 тара к⁰ 207

Мање тара „ 207

нето к⁰ 6110 по ф. 38.50

= ф. 2352.35 по 2 дин. дин. 4704.70

на 4 месеца или са 2⁰/₀ сконто (отпушта).

3. Јован Шерцер из Франкфурта на Мајни понуди се Р-у као агент по Немачкој за српске сировине, на име за српске суве шљиве и ставља веома повољне услове. Р. се обрати неким фирмама за извештај о карактеру и способности Шерцеровој.

2. Октобар 188.....

Р. прода Ник. Јовановићу и др. за готово;

50 врећа орд. рино-каве № 381—430.

к^о 4865 по 1·30 дин.

дин. 6324·50

3. Октобар 188.....

1. Р. положи Српској Народној Банци на текући рачун дин. 10000·— и добије од Банке једну књижицу чекова (упутница) са 50 ком чекова № 2351— 2400 с којима ће Р. доцније по потреби својој да располаже до висине горњег улога.

2. Од Јов. Андрејевића из Беча добије Р. једну меницу од дин. 943·50 за 5. Окт. на Браћу Алексиће у месту, ради наплате (инкаса) са налогом, да за случај неисплате Р. протестује. Ово јави Р. дужницима Браћи Алексићима.

4. Октобар 188.....

1. Од С. Томића у месту купи Р. за готово;

дук. 250 цес. по 11·78 дин.

дин. 2945·—

лив. стер. 138 (фунти стерлинга) по 25·30

„ 3491·40

„ 6436·40

2. Р. намери да отвори у засебном локалу и једну детаљну радњу (бакалницу), па поручи преко разних агената овдашњих и новосадских потребну количину разноврсне специјално-колонијалне (бакалске) робе. Најми локал и нареди столару Раки, да потребне столове, рафове и тезге за што краће време изради.

5. Октобар 188.....

1. Данас је платљива меница од 943·50 дин. на Браћу Алексиће. Р. заште плаћање, но добије од дужника одговор, да ће сутра да плате. Р. причека.

2. Ристи Петровићу у Смедеверу прода Р. свих залишних 15 дењака памука, што их има на стоваришту. К^о 2655 по 100 дин. за 50 к^о = дин. 5310·— Риста остане дужан.

6. Октобар 188.....

1. Браћа Алексићи не плате свој пријем (акцепт) за 5 о. м. Р. протестује, на шта је платио дин. 5.— за таксене марке (жигове). Меницу са протестом Р. пошље натраг Јов. Андрејевићу у Беч.
2. Р. изузме из благајнице за своју личну (кућевну) потребу дин. 250.—
3. и плати агенту Б. Живковићу за полицу, којом је против пожара обезбедио своје стовариште на 30000 дин. у „отшуну и допуни“ по 1.5‰ дин. 45.—
За таксене марке 2.85 дин. 47.85
4. Од овд. агенције паробродског друштва добије Р. авизо, да му је стигао шећер, што му је фактурисала лунденбуршка фабрика првог Окт.. Р. подигне шећер и плати за подвоз, царину и друге ситније трошкове преноса дин. 528.35
5. Риста Петровић јавља из Смедерева, да је упутио оданде на Р. 547 врећа сувих шљива са налогом, да их Р., ако је могуће прода, но не испод 25 дин. по товару. Иначе да их Р. пошље или у Пешту или на Ријеку (Фијуму), где за боље нађе. Р. ће сутра на то да одговори.

7. Октобар 188.....

1. О Јов. Шерцеру, агенту у Франкфурту н/М. добије Р. веома повољна извешћа. Још данас отпрати Р. на Шерцера покушаја ради 5000 к⁰ сув. шљива у комисију и пошље му консигнацију. Цену одреди Р. овако: 26.50 немачке марке за товар (100 к⁰) франко савска обала, 3 месеца или 2‰ јевтиније за готов новац; а кад му Шерцер буде јавио сав трошак подвоза, провоза кроз Аустро-Угарску и увозне царине у Немачку — тада ће Р. одредити цену за шљиве и франко Франкфурт н/М. За пуњење шљива у 85 врећа, за превоз њихов до обале савске изда Р. дин. 22.—

Шљиве утовари Р. у пропелер „Панчево“ до Пеште, одакле ће их шпедитер Карло Сонер експедовати жељезницом даље.

2. Р. пише Ристи Петровићу у Смедерево и нуди му за авизоване шљиве 24 дин. по товару, „франко обала смедеревска“, па да их сам за свој рачун задржи.

8. Октобар 188.....

1. Од Шпира Маргетића из Задра добије Р. угледе (мустре) од далматинског уља са означеним ценама. Роба и цена од 38 фор. а. вр. франко „трстански магазин“ допадне се Р. и брзојавним путем поручи од Шпира 10 великих бачава, са гвозденим главним обручима и гипсом заливеним данцама. За депешу плати Р. дин. 2·15
2. Јанку Бабићу прода Р. свих залишних дук. 250 за аустријске форинте, по курсу дук. од $5·99\frac{1}{2}$.
3. Од овд. стоваришта сегединске фабрике и рафинерије шпиритуса купи Р. за готово, са 2% сконта, 4 бурета 90% ног. шпиритуса.

№ 115	садржина	560	литара (L)
116	„	580	„
117	„	550	„
118	„	<u>480</u>	„

Свега L 2170 по 90% = 195300 L% (литерпроцента) по 70·5 дин. за 10000

L% дин. 1376·87

4 бачве по 25 дин. „ 100—

(2% сконта износи дин. 29·54) 1476·87

9. Октобар 188.....

1. Од Коче Јовановића купи Р. ове *менице*:

дин.	500—	за 20. Октобар	на Стев. Павловића.
„	694·32	„ 1. Новемб.	„ Јов. Радовановића.
„	<u>1360—</u>	„ 1. Декемб.	„ Мирка Игњатовића.
„	2554·32		
„	<u>23·42</u>	камата (есконт, дисконт)	9%.
„	<u>2530·90</u>	и плати му само	
„	<u>530·90</u>	у готов. новцу, а за остатак од	
„	<u>2000—</u>	изда Р. Кочи Јовановићу један чек №	
	2351.	на Српску Нар. Банку.	

10. Октобар 188.....

1. Ристо Петровић из Смедерева јавља Раденку, да пристаје на понуђену му цену за шљиве од 24 дин. Међутим стигну и саме шљиве. Р. их укрца у свој магазин

и плати за подвоз на 547 врећа тих шљива дин. 158·48.
 Свега је било 32273 к⁰ по 24. дин. = дин. 7745·52.

2. Р. добије разне фактуре о порученом еспапу за детаљну радњу. Фактуре су ове:

Од *Милера и К⁰ у Трсту.*

за неколико фела (сорти) каве, ширинча, јужног воћа, фина зејтина и т. д. свега

дин. 7438·50

Од *Јосифа Хофмана у Пешти.*

за шећер у врећама и сандуцима, свеће, дрогерије разне, петролеј, тесто и т. д. свега

дин. 10320·40

11. Октобар 188.....

1. Јов. Шерцер из Франкфурта телеграфише, да је примио консигнацију Р. од 7 о. м. и да је по добивеним му-страма, које му је Р. истог дана, кад и писмо, послао поштом, продао „без обвезе“ више од $\frac{2}{3}$ консигнираних му шљива; умољава Раденка, да му пошље већи квантум, јер су изгледи за продају „франко Франкфурт“ веома добри.

Р. пошље свих 547 врећа смед. шљива; а од пређашњих 5000 к⁰ преда детаљној радњи 500 к⁰, преостатак пак од 4500 к⁰ сложи у 75 врећа, па и ове отпрати Шерцеру у Франкфурт заједно са оним смедеревским.

2. Р. исплати Бр. Крсмановићима једну упутницу Ристе Петровића из Смедерева у своти од дин. 2435·52.

3. За пуњење горњих 75 врећа сув. шљ. плати Р.

дин. 19·50

а за пренос свих 622 вреће до лађе плати „ 30·50

Свега дин. 50·—

4. А. Д. Јовановићу у Земуну прода Р. из своје лиснице (портфеља) ону страну меницу од:

фор. 2490·— за 17. Нов. на Живка Богдановића, Нови-Сад

мање: „ 15·36 камата 37 дана 6⁰/₀

фор. 2474·64 коју своту А. Д. Јовановић исплати са 420 дуката по фор. 5·87, а преостатак од фор. 9·24 до-кусури у аустријском новцу.

12. Октобар 188.....

Р. потпише трату (повуку, меницу) Лунденбуршке фабрике шећера на њега од дин. 4704·70 за четир месеца од дана фактуре (26. Септембра — 26. Јануара и. г. и пошље је непосредно фабрици. Трата је удомљена (домицилирана) код Шелера & К^о у Бечу, где се има платити.

13. Октобар 188.....

1. Р. добије писмо и фактуру од Шпира Маргетића из Задра, о порученом далматинском уљу :

10 буради №	2475	нето	К ^о	595
	2476	„	„	589
	2477	„	„	603
	2478	„	„	615
	2479	„	„	598
	2480	„	„	610
	2481	„	„	612
	2482	„	„	597
	2483	„	„	588
	2484	„	„	609

Свега К^о 6016 по 38.— фор. 2286·08 по
10 ф. наполеон, чини дин. 4572·16.

2. Јов. Андрејевић из Беча јавља писмом својим од 10 ов. мес. да је повукао на Р. у једној упутници својој по виђењу (à vista) а по наредби Хајнриха Вердера дин. 2800.—

Р. задужи Ј. Андр. са том свотом и још у	
име пристојбе 1‰ са	дин. 2·80
„ трошкова	„ 1·40
	<u>дин. 4·20</u>

14. Октобар 188.....

1. Р. прими Јов. Андрића за руковођу својој детаљној радњи са месечном платом од дин. 150.—

2. Рака Миленковић, столар, готов је са намештајем детаљног дућана и поднесе Р. рачун од дин 420.— што му Р. исплати.

3. Р. пренесе у детаљну радњу из свога магазина 1 буре шпиритуса :

№ 118	литара 480		
	à 90% = 43200 L% по 70·5		
	за 10000 L% =	дин.	304·56
	једно буре	„	25·—
			<hr/>
		дин.	329·56

1 буре шећера II рафинад лунденбуршки

№ 7498	нето к° 609 à 38·5		
	фор. 234·47 à 2 дин.	„	468·94

10 врећа ордин. рио-каве

№ 431—440	нето к° 979 à 1 дин.	„	979·—
			<hr/>
		дин.	1777·50

15. Октобар 188 . . .

1. Стигне из Пеште разни еспац, што га је Јос. Хофман 10 о. м. фактурисао.

За подвоз, царину и остале ситне трошкове плати Р. свега дин. 293·45. — Детаљни посао сутра отпочиње.

2. Р. прода Мијату Протићу за готово :

2 бурета шећера II. раф.

№ 7499 бруто 630 тара 20

„ 7500 „ 629 „ 21

Свега бруто 1259 тара 41

мање тара 41

нето 1218 по 1·10 дин. дин. 1339·80

3. Алекса Николић плати своју меницу од дин. 1450·— за данас.

16. Октобар 188 . . .

1. Руковођи Јов. Андрићу изда Р. за месец Октобар

дин. 75·—

Р. обезбеди и своју детаљну радњу на 30000 дин.

у отпуну и допуну, и плати 2‰ дин. 60·—

за таксене марке „ 1·50 „ 61·50

Р. изузме за своју кућевну потребу поново дин. 200·—

2. Р. подигне из Срп. Нар. Банке са својим чеком № 2352 дин. 2000.—
3. Јосифу Хофману у Пешти, пошље Р. свој менични пријем од дин. 5320·40 за три мес. од дана фактуре т. ј. за 8. Јануар и. год. а за преостатак од Хофманова рачуна од дин. 5000.—
 пошље Р. по одбитку 2% каса-сконта „ 100.—
 у новчаницама Нар. Банке, свега „ 4900.—
4. Данас је пазарено у детаљној радњи Раденковој свега дин. 124·50.

17. Октобар 188.....

1. Стигне еспап од Милера & К^о у Трсту, фактурисан 10 ов. мес. За подвоз, царину и ситни трошак плати Р. свега дин. 328·45, а еспап преда дућану.

2. Миловану Вуковићу, ликерџији, прода Р. три бурета шпиритуса:

№ 115. L 560
 „ 116. „ 580
 „ 117. „ 550

L 1690 à 90% = 152100 L%

à 74 за 10000 L%

3 бачве

дин. 1125·54

„ 75.—

„ 1200·54

Милован плати 50 руских полуимперијала (5 рубаља у злату) по 20·50, свега : дин. 1025.—

а у динарима остатак од „ 175·54

Свега ; 1200·54

3. Данашњи пазар у дућану износи дин. 489.—

18. Октобар 188.....

1. Јов. Шерцер из Франкфурта јавља писмом својим од 15. ов. мес., да је Раденкова пошиљка шљива од 7. о. мес. сретно приспела у Франкфурт и да је свих 5000 к^о по гласу приложених преписа фактура испоручио купцима, којима је робу, док је ова још путовала, био продао

„франко савска обала.“ Ради Р-овог равнања и његове калкулације напомиње Шерцер још и то у свом писму, да је за подвоз до Франкфурта, провоз кроз Аустро-Угарску и увоз (царина) у Немачку на горње шљиве платио свега 314·68 нем. марака, што просечно долази на 100 к⁰ мар. 6·30 или на један килограм 6·3 фенига (1 марка = 100 фенига = 1·25 дин. злато). Тај издатак Шерцер је од купаца наплатио.

Шерцерове фактуре беху ове:

№ 1. Едуарду Фрошауеру у Франкфурту: 10 врећа нето к ⁰ 590 по м. 26·50 франко Београд, тромесечни акцепт за 15/1.	м. 156·35
„ 2. Херману Рикерту у истом месту: 15 врећа нето к ⁰ 923 à 26·50 м. исти услови	„ 244·60
„ 3. Адолфу Вагнеру у Визбадену: 20 врећа к ⁰ 1160, иста цена и у- слови	„ 307·49
„ 4. Фридриху Ерфелду, Визбаден: 30 врећа к ⁰ 1849 à 26·50 = м. 489·99 за готов новац, 2% јефтиније 9·80	„ 480·19
„ 5. А. Х. Најфелду, Хомбург: 10 врећа к ⁰ 478 à 26·50 м. 126·67 мање 2% 2·53	„ 124·14

Горње три девизе:

м. 156·35 на Ед. Фрошауера

„ 244·60 „ Херм. Рикерта

„ 307·40 „ Ад. Вагнера

м. 708·35 шаље Шерцер са писмом заједно, а за при-
мљену готовину од:

м. 480·19 од Фр. Ерфелда

м. 124·14 од А. Х. Најфелда

м. 604·33 шаље Шерцер један чек исте висине на С.
Блајхредера у Берлину.

Р. рачуна марке по 124·30 à vista (по виђењу). Горње
три девизе (менице) имају један рок 15. Јан. п. године,
па је с тога лако израчунати им садању, данашњу, вред-

рост, кад одрачунамо есконт на њих од данас па до рока им :

Износ горњих меница је свега	м.	708·35
по 124·30 по виђењу	дин.	880·47
мање есконт, 4% за 89 дана	"	8·70
преостаје данашња вредност тих девиза :	дин.	871·77

Примедба : 4% то је каматна стопа немачке држ. банке.

Чек на С. Блајхредера сматра се као готов новац, или као немачка новчаница (банкнота). По виста — курсу од 124·30 (т. ј. 100 мар. стаје 124·30 дин.) износи тај чек од м. 604·33 у динарима дин. 751·18

19. Октобар 188.....

Р. прода Браћи Андрејевићима у месту, залишни фунти стерл. 138.— по 25·75	дин.	3553·50
м. 604·33 по 124·85	"	754·51
<i>За готов новац</i>	дин.	4308·01

20. Октобар 188.....

1. Данас стигне зејтин из Трста, који је 8 о. м. депешом поручен од Шпира Маргетића у Задру, а фактурисан 13. о. мес.

Р. укрца робу у свој магазин и плати за подвоз, царину и т. д. свега дин. 215·40.

2. Хајнрих Вердер презентује упутницу Андрејевићеву из Беча на Р. ради исплате и то, ако је Р.-у можно, у дукатима.

Та је упутница авизована 13. о. м., кад је и стављена на терет Андрејевићу. — Р. ју исплати, и то по жељи Вердеровој, у дукатима, рачунећи исте у 12 дин. на шта је Вердер пристао.

233 дук. по 12 дин. дин. 2796.—

кусур у динарима " 4.—

дин. 2800.—

3. Стев. Павловић, чија је меница од дин. 500.— данас платљива, јавља Р.-у депешом из Обреновца, да га Р. без протеста причека до 23. о. м. када ће извесно доћи

и меницу своју искушати. Стеван је сигуран и Р. причека без протеста.

21. Октобар 188.....

Стојко Обрадовић пише Р. из Панчева, да му набави 30 ком. обвезница српског лутријског зајма (српских срећака) што је могуће јевтиније, али не преко 76 дин. по комаду, и умоли Р. да купљене срећке преда Миловану Бојићу у Београду, од кога нека Р. и издатак свој наплати.

Срећке купи Р. по 75 дин.	дин.	2250.—
Камата 3% од 1. Јануара	„	72·75
	дин.	<u>2322·75</u>
Пристојба $\frac{1}{2}$ %		11·61
	дин.	<u><u>2334·36</u></u>

22. Октобар 188.....

1. Јован Шерцер из Франкфурта н М. јавља, да је тамо приспела и друга партија шљива. За подвоз и т. д. платио је Ш. свега м. 2080·56 на терет Р.

Ш. шаље преписе фактуре :

№ 6. Алфреду Канеману у Гисену: 30 врећа к ^о 1740 по 32·5 м. у Франкфурту уз тромесечни акцепт (за 18/1).	м.	561·15
„ 7. Отону Милбаху у Вецлару; 30 врећа по 32.— м. к ^о 1728 уз тромесечни акцепт	м.	552·96
„ 8. Г. Ерлангеру у Франкфурту: 180 врећа к ^о 10710. по 32 м. за готов новац, чини мање 2% сконта	м.	3427·20 68·54
	м.	<u><u>3358·66</u></u>

По нем. курсу наполеондора од м. 16·18. дин. 4151·62 што Ерлангер исплати једним својим чеком на Париз.

Горње две девизе на Канемана и на Милбаха, као и подвоз и т. д. од м. 2080·57 рачуна Р. са 4% дисконта по виста курсу од 124·30 дин. за 100 мар.

2. Пазар у дућану за 18, 19, 20, 21 и 22. износи скупа дин. 3418·90, што се унесе у благајницу.

23. Октобар 188.....

Стеван Павловић плати своју меницу од	дин. 500.—
за 20. Октобар са 8% кам. одоцњења	„ —·35
	<u>дин. 500·35</u>

24. Октобар 188 .

Р. купи од Ст. Нишлија ове менице :

дин. 590.—	за 15. Нов.	на А. Нинића	дана 22	бројева	129	80
1438·90	„ 20.	„ „	Г. Марића	„ 27	„	388 53
843·25	„ 30.	„ „	К. Јездића	„ 37	„	311 91
2498·75	„ 30. Дек.	„	П. Радића	„ 67	„	1674 33
						<u>2505</u>
дин. 5370·90						„ 2505
						62·62 есконт 9% из бр. 2505
						<u>дин. 5308·28</u>

25. Октобар 188.....

Данас је платљив Р. менични пријем од дин. 7800.—, који се налази у Народне Банке. Р. га исплати овако:

Дâ банци онај чек на Париз, што га је добио из Франкфурта, са $\frac{1}{2}\%$ „prime“ (т. ј. у толико се *више* плаћа за чек на Париз; противност од тога је „perte“, губитак, за који се мање плаћа какав год папир на страна места н. пр. на Рим и т. д.) и прода јој још све своје „девизе“ (стране менице) које има у својој лисници, по курсу од 124·75 са 4% камате. Недостатак до 7800 дин. измири Р. од свога потраживања код Банке својим чеком на њу број 2353.

Рачун је при томе овај:

чек на Париз	дин. 4151·62
$\frac{1}{2}\%$ prime	„ 2·08
	<u>дин. 4153·70</u>

3 девизе м.	708·35	за 15. Јан.	82 дана	№ 580·56
2 „	1114·11	„ 18.	„ 85	„ 946·90
				<u>1527·46</u>
5 дев. од м.	1822·46			№ 1527·46
	16·97	кам. 4%	из горњих нумера	
	<u>мар. 1805·49</u>	по 124·75 vista		„ 2252·35
чек на Банку	№ 2353.			„ 1393·95
износ Раденковог пријема:				<u>дин. 7800.—</u>

26. Октобар 188.....

Сава Котурић из Сарајева обрати се на Р. са молбом, да му се набаве до 30 ком. акција Срп. Народне Банке и да му их Р. поштом пошље у Сарајево са назначењем „пуне вредности“ (пуна декларација). За новчани издатак свој нека се Р. наплати тратом на Котурића.

Р. купи акције по 149.— дин. комад	дин. 4470.—
пристојба $\frac{1}{5}\%$	8·94
трошак и поштарина	1·78
	<u>дин. 4480·72</u>

1. Ову суму повуче Р. по курсу наполеондора од фор. 10 са фор. 2240·36 за 15. дана од данас (меница кратког рока [вида]) на Саву Котурића једном тратом по наредби Шпира Маргетића у Задру. Ту трату пошље Р. Шширу у Задар, да му је овај у рачуну одобри, а деонице Нар. Банке Сави Котурићу у Сарајево.
2. Пазар у дућану био је за 23. 24, 25 и 26. свега дин. 2325.—.

27. Октобра 188.....

1. За кућевну потребу изузме Р. из благајнице још дин. 100.— и плати за стан обе своје радње

	„ 240.—
Свега	<u>дин. 340.—</u>

2. Борђу Арменулићу у Смедереву прода Р. за готов новац 3 бур. шећера II рафин.

№ 7501.	брuto	632	тара	22.	к ⁰
„ 7502.	„	635	„	21.	„
„ 7503.	„	634	„	22.	„

Бруто	1901	65
	<u>65</u>	

Нето к ⁰ 1836	по 1·20 дин.	<u>дин. 2203·20</u>
--------------------------	--------------	---------------------

28. Октобар 188.....

1. Браћи Андрејевићима прода Р. 50 ком. руских полум-перцијала по 20·80 = дин. 1040.—
2. Плати порез државни дин. 134·80

29. Октобар 188.....

Јован Шерцер у Франкфурту на М. јавља својим писмом 25. о. м. да је са Р.-вог стоваришта продао по фактури његовој бр. 9.

Виљему Крамеру у Вецлару :

200 врећа сув. шљива к^о 11800
по 32·5 м. постављено у Франкфурту
чини м. 3835 по 124·30 виста = дин. 4766·91

Све на почек, без менице (отворен рачун).

30. Октобар 188.....

Р. купи од Бр. Андрејевића у месту:

50 ком. српских сређака (лутријског зајма) и то :

№ 130493 до 130508 то су 16 ком.

„ 70321 „ 70354 „ „ 34 „

Свега 50 ком. по 69 дин. дин. 3450·—
3% кам. од 1. Јануара о. г. „ 125·—
дин. 3575·—

31. Октобар 188.....

1. Р. пише Шерцеру у Франкфурт, да му је за досадање продаје шљива одобрио пристојбу и то :

по фактури бр. 1 на Мар.	156·35
„ „ „ 2 „ „	244·60
„ „ „ 3 „ „	307·40
„ „ „ 4 „ „	480·19
„ „ „ 5 „ „	124·14
„ „ „ 6 „ „	561·15
„ „ „ 7 „ „	552·96
„ „ „ 8 „ „	3358·66
„ „ „ 9 „ „	<u>3835·—</u>

Свега на М. 9620·45 à 2% = М. 192·40
по 124·30 = дин. 239·15

и умоли јоште, да му Шерцер назначи колико је издао за пошту и телеграф, да му и то Р. може у рачуну одобрити.

2. Пазар у дућану био је од 27—31. Октоб. дин. 3217·—

УПУТСТВА ЗА КЊИЖЕЊЕ ПРЕДИЗЛОЖЕ- НИХ ПРИМЕРА А ПО ПРАВИЛИМА ПРОСТОГ КЊИГОВОДСТВА.

КЊИЖЕЊЕ ПОПИСА.

Ово је почетак трговачког рада Раденка Драгојевића. Пре сваког другог књижења, Раденкова је дужност да у књигама својима констатује, чим отпочиње своју трговину. Он ће дакле пре свега да попише своје имање, које улаже у трговину. Тај попис ће, као што знамо, предузети у једну засебну „књигу пописа“ (инвентар, види страну ове књиге 92. и 93.) На основу тога пописа Р. ће остало књижење свога почетног имања да предузме а на начин, како је то већ разложено, и то:

Рачунски односи.

Рачунских односа према лицима нема, по овој инвентури, пошто су сви Р. односи према личностима регулисани са равномерним вредностима, са *меницама*, које Р. у свако доба може да уновчи простом продајом тих меница исто тако, као што је Р. с друге стране опет дао за свој дуг од 7800 динара *свој* пријем, (акцепт) меницу, коју власник такођер у свако доба простом продајом може да уновчи. Тим су дакле Р.ви односи као поверитеља и као дужника изједначени и замењени равномерним другим вредностима. С тога немамо ничега да бележимо у Главну Књигу и предазимо одмах развађању (бележењу) активе и пасиве у осталим књигама којих се буде тицало.

Сконтро-књиге.

Готов новац од 20000 дин. предајемо Благајници и бележимо га у књигу Благајне као *улаз* (стр. 100.) Менице домаће и стране бележе се као *улаз* у сконтру меница, види стр. 128, 129. О пријемима нема сконтра. Разну робу (шљиве, рио-каву и памук) предајемо магазину и бележимо их у засебна сконтра као *улаз*. Сва сконтра ћемо, истина одељено и засебно, но ипак у *једној књизи* да водимо, као што све рачуне водимо у једној књизи „Главној Књизи.“ Ту књигу за разна сконтра робе, назваћемо „стоваришном књигом“ (види стр. 131 и др.).

Рокови.

Све домаће менице и ону једну страну (на Нови-Сад) завешћемо по роковима њиховима, како ови истичу. Види стр. 148. и 149.

Остаје нам најзад да наведемо и рок оног пријема Раденковог од дин. 7800.— што се налази у рукама Срп. Нар. Банке. И то је учињено у „Роковима меничних пријема“ а под 25. Октобром (види стр. 152 и 153.)

1. Октобар.

1. Издатке за оправку писарнице, за намештај као и за набавку разног прибора и књига забележили смо као *излаз* у књигу Благајне (стр. 101.) и тим смо готови.
2. Напротив фактуру лунденбуршке фабрике и рафинерије шећера ми ћемо, пошто је шећер већ на путу као Раденкова *својина*, да забележимо као *дуг* Раденков тој фабрици, која за износ фактуре од Р. *потражује*. То ћемо да учинимо прво у Дневнику (повремених послова) и то овако (види стр. 106 у овој књ.)

„*Лунденбуршка раф. шећера* *Потражује*“

даље :

- | | | |
|-----------------|---------------------------------|---|
| у 1-ву колону : | дан (месечни) | |
| „ 2-гу „ | текући број рачуна | Лунденбуршке фабрике у Главној књизи (пошто се збиља и уведе у <i>рачун</i>) |
| „ 3-ћу „ | опис узрока, | зашто тај рачун (та фабрика) потражује. |
| „ 4. и 5. „ | износ, вредност тог потраживања | изражену у динарима (форинтама и т. д.) |

Одмах за тим отворићемо у Главној књизи тој фабрици један рачун (види стр. 122.). То је у опште први рачун, који је исписан у Гл. Књизи.

Ваља нам износ горње фактуре и означити као *потраживање* те фабрике. На коју страну њеног рачуна?

На *десну* страну, и то овако :

- | | | | |
|-----------------|--|---|-------------------|
| у 1-ву колону : | месец | } | (врх њих година). |
| „ 2-гу „ | дан | | |
| „ 3-ћу „ | позив на страну Дневника, где је тај посао опширно означен и описан. | | |

у 4-ту колону: кратко назначење, за шта тај рачун Лунденбуршке фабрике од Раденка потражује, а у 5. и 6. износ у новцу.

Односно *рачунских односа* — немамо шта више да бележимо.

Сконтро књиге: немају посла, док шећер не стигне.

Рокови: и они немају никаква посла, пошто још нису никакви рокови означени. Истина, услов за куповину је: 4 месеца почек или, ако је за готов новац, са 2% јефтине. Р. ће да причека, док роба не дође, да види јели по угледу (мустри) и т. д. пак ће се после тек решити, хоће ли фабрици да остане дужан, или ће јој послати готов новац.

2. Октобар.

Ово је продаја еспапа за готов новац.

Рачунских односа — нема, пошто је Никола платио оно, што је узео од Р.

Сконтро књиге:

Улаз новца бележи се у улаз у књизи благајне.

Излаз робе долази у *излаз* у сконтро за рио-каву у стоваришној књизи (стр. 133.)

Рокови: немају посла.

3. Октобар.

1. Улагање у готовом новцу.

Рачунски односи:

Народна је Банка примила тај новац без какве друге равне накнаде Р-у. Она је *дужник* и с тога белешка у Дневнику стр. ове књиге 106., а одавде у рачун Нар. Банке у Гл. књизи број 2. (страна ове књиге 122.).

Сконтро књиге:

Новац излази — долази дакле у излаз у књизи Благајне.

Рокови: немају посла.

2. Примање меница за наплату.

Рачунски односи:

Андрејевић из Беча послао је Р: једну вредност, за коју се не зна, хоће ли бити на време плаћена. Па ако и буде плаћена, она је послата тек наплате ради, а то ће рећи:

Р. ваља да инкасује ту меницу, а добивени новац да пошље Андрејевићу у Беч, пошто је задржао од те своте своје

трошкове, ако их је имао, и награду за свој труд, пристојбу, која се проценатно рачуна.

Андрејевић дакле *потражује* од Р. али *условно*, ако Р. наплати и вредност у новцу прими. Ово је један он оних послова трговачких, који се обављају за *туђ рачун*; с тога ћемо и да означимо Андрејевића као поверитеља, али за „његов рачун“ (*conto suo*) и тек ако се ушитна меница плати и Р. новац прими и задржи, тек тада би Р. дуговао за „свој рачун.“

Књижење је :

у Дневнику :

Јов. Андрејевић „његов рачун“ Потражује за послату меницу на наплату . . .

у Гл. Књизи, рачуна број 3.

на десној страни . . . (види стр. ове књиге 122.)

Сконтро-књиге :

у сконтру меница означујемо као *улаз* горњу меницу, која је по реду *шеста*, с тога и добија текући број 6. (стр. 128.)

Рокови :

у Рокове меница бележимо ту меницу, а њену *своту* стављамо у рубрику онога дана, ког је она платљива т. ј. под 5. Окт.

4. Октобар.

Куповина страних монета за готов новац.

Рачунски односи : нема их, пошто је ово посао „пуно за готово.“ — Дневник и Гл. Књ. немају дакле никакве улоге.

Сконтро-књиге.

Новац излази (дин. 6436·40) долази у излаз у књизи Благајне.

Стране монете улазе у радњу. Бележе се дакле у улаз у „Сконтру разних монета“ а по роду своме у дотичне колоне (стр. 140. ове књ.).

Рокови : немају посла.

5. Октобар.

2. *Рачунски односи :* Риста Петровић је *дужник* за дат му памук. Означимо га као дужника у Дневнику прво (стр. 106) а одавде у његов рачун у Гл. Књизи број 4. (стр. 123. о. књ.) свота дин. 5310.— на левој страни.

Сконтро-књиге: у стоваришној књизи а у сконтру за памук долази та продаја Ристи Петровићу у *излаз* (стр. 135).
Рокови: недолазе у обзир, јер их нема.

6. Октобар.

1. *Рачунски односи*: за рачун Јов. Андрејевића издао је Р. 5 дин. ради протеста. — Андрејевић је за ту своту дужник, као и за саму меницу од дин. 943·50 на Бр. Алексића, која је протестована и која му се враћа на траг у Беч.

Белешка дакле у Дневнику гласи (стр. 106.)

<i>Јован Андрејевић Беч</i>	<i>Дугује</i>
за враћену меницу бр. 6. и т. д.	дин. 943·50
за протест на њу	„ 5.—
	<hr/>
	Свега: „ 948·50
	<hr/>

Из Дневника бележи се овај дуг Андр. на леву страну његова рачуна (стр. 122) у Гл. Књ.

Сконтро-књиге:

Меница бр. 6. као наплата излази — долази дакле у излаз у сконтру меница. И новца је изашло из благајнице (5.— дин.) и то долази у *излаз* у књизи благајне (стр. 101. о. к.

Рокови: код менице бр. 6. коју је Р. вратио Андрејевићу у Беч, немамо више нужде да водимо бригу о њеном року. Овај ћемо у књизи за рокове да означимо као беспредметан, ми ћемо да га „бришемо из тефтера“, да га уништимо тиме што ћемо своту од дин. 943·50 а у рубрику 5. Октобра да превучемо, било пером и црним, или пером и црвеним мастилом, или и пастел-писаљкама у разним бојама. *)

2. и 3. пример — то су прости издатци Р. и то 250 дин. у име домаћих (кућевних) трошкова, а 47·85 у име трошкова радње (пословни трошкови). — Рачунских односа нема, као год и рокова. *Сконтро-књиге*: у књизи благајне — *излаз*. (стр. 101.)

4. И овај издатак од дин. 528·35 трошак је, који се тиче еспапа (шећера) и овај поскупљује. Тај трошак мора доћи и у калкулацију шећера, па се с тога и у самом сконтру

*) У нашој књизи за рокове — брисање свота нисмо могли означити због штампарских тешкоћа. — Место тога смо код сваке своте додали једну * за знак, да ту своту треба превући.

шећера, у *улазу* (види стр. 134 о. књ.) као трошак на шећер бележи заједно са 10 бур. шећера.

Рачунски односа нема. — Они су већ забележени онога дана, кад је Р. примио фактуру т. ј. првог Октобра.

Сконтро: улаз шећера долази заједно са трошком подвоза, царине и т. д. у улаз у сконтро шећера.

Рокови не долазе још у обзир.

Код примера 5. нема ништа да се бележи.

7. Октобар.

1. Ово је шиљање робе на комисиону продају.

Рачунски односи:

Шерцер је само агент и комисионар Раденков. — То ћемо у његовом рачуну, који му по нужди морамо у Раденковим књигама да отворимо, означити сходним каквим додатком, из којег се може увидети, да је послата роба само Раденково *стовариште* код Шерцера и да то није *Шерцера* својина, за коју би он лично *дуговао* Раденку. Тај рачун може да гласи овако:

„Јов. Шерцер, Франкфурт н/М, стоваришни рачун“

или:

„Јов. Шерцер, Фр. н/М, комисиони рачун“

или:

„Рачун стоваришта код Јов. Шерцера у Ф. н/М.“ или другчије. —

Ми ћемо да усвојимо први назив.

Послате шљиве Р. ће да стави на терет „Јов. Шерцера стовар. рачуна“ и то ценом, по којој су пописане. Ван тога Р. ће своје стовариште код Ш. да задужи и за све садање и будуће трошкове транспорта и т. д. као и за магазинарину у самом Франкфурту.

Књижење рачунских односа ово је:

у *Дневнику*:

Јов. Шерцер стов. рач. у Франк. н/М. Дугује

за послатих му 85 врећа сувих

шљива и т. д.

дин. 1500.—

за трошак пуњења и подвоза итд.

„ 22.—

(види стр. 106. о. књ.)

дин. 1522.—

Из Дневника долази ова свота и на леву страну рач. Шерцеровог у Гл. Књизи бр. 10. (стр. 125. о. књ.).

Сконтро-књиге :

Трошак од 22 дин. у излаз у Књизи Благајне. Шљиве у *излаз* сконтра за суве шљиве (стр. 133. о. књ.). За стовариште код Шерцера отворићемо засебан сконтро, у чији *улаз* долазе горње шљиве заједно са трошковима (стр. 136. о. књ.).

Рокова немамо никаквих.

8. Октобар.

1. пример :

Рачунских односа нема. У излаз благајне бележи се трошак за депешу дин. 2·15.

2. пример :

Јанко Бабић примио је 250 дук. а дао је за њих по погодби фор. 1498·75 новч.

Овај посао можемо двојако да књижимо :

Или ћемо да ставимо дук. у излаз у сконтру за разне монете по истој вредности, по којој смо их купили за динаре т. ј. по 11·78, а форинте у *улаз* по 5·995 за сваких 11·78, пошто су дук. купљени, што даје опет исту своту од дин. 2945.—;

или ћемо сав тај посао са Бабићем тако да сматрамо, као да му је Р. продао 250 дук. по 11·78 и за то 2945 дин. примио, па одмах по томе, као да је Р. од Бабића купио фор. 1498·75 по 5·995 за 11·78 динара. Ово би се морало спровести и кроз Књигу Благајне. Пошто пак фактички динари не играју никакве улоге при овом послу, ми ћемо да се држимо *првог* начина.

Дукати стају свега 2945 дин. а толико исто стају и горњих фор. 1498·75. Ове форинте долазе дакле у *улаз* „сконтра разних монета“ (стр. 140. о. књ.) а по истој цени у динарима, по којој су дукати дошли у *излаз*. — Другог књижења нема.

3. пример :

Рачунских односа и рокова нема никаквих. Купљени шпиритус долази у *улаз* свога сконтра у стоваришној књизи и то у целој суми без сконта, јер то је куповна цена његова, а што је Р. шпиритус одмах и *платио*, том је само узрок повољно стање његове благајнице.

У излаз Књиге Благајне долази куповна цена шшири-	дин. 1476·87	
туса са		
мање 2 ^o / _o сконто	„ 29·54	дин. 1447·33

Другог књижења нема.

9. Октобар.

Рачунски односи:

Коча Јовановић је намирен са 530·90 дин. и са чеком Раденковим на Нар. Банку, који вреди толико колико и готов новац.

За тај чек бр. 2351. Нар. Банка је поверитељ са 2000 дин., и она ће га у свако доба, кад год сопственик, Коча Јовановић или ко други, буде захтевао, пуно и без икаквог одбитка исплатити.

Дневник:	Нар. Банка	Потражује
и	за чек № 2351. по наредби	
Глав. Књ.	Коче Јовановића	дин. 2000.—

Сконтро-књиге:

Новац је изашао у своти од 530·90 дин. — долази у излаз Књ. Благ.

У улаз сконтра меница долазе редом све купљене менице од Коче, и свака добија засебан текући број.

(Ово завађање меница у сконтру меница са тек. бројем зове се у пракси и „копирати“, „преписати“ меницу, а књига у којој се тај посао врши и коју смо назвали „сконтро меница“ зове се јоште и „Препис меница“, Wechsel-Copir-Buch.)

Примедба: Односно књижења у Књ. Благајне можемо овај посао јоште и овако да књижимо: у излаз Благајне цела свота дин. 2530·90, а у улаз чек на Нар. Банку.

Рокови. Све купљене менице од Коче Јовановића завешћемо у рокове, сваку у рубрику дотичног датума, којег је платљива.

10. Октобар.

1. пример: Риста Петровић потражује за шљиве и одобри му се свота од дин. 7745·52 (Дневник — Главна Књига) Благајница издаје 158·48 дин. — ставља јој се у излаз њен. Шљиве улазе у магазин. У стоваришној књизи а у сконтру за суве шљиве бележи се

тај улаз шљива у улаз сконтра заједно са оним издатком од 158·48 дин. што шљиве покушљује. — Роква нема.

2. *пример*: Ученик нека сам изнађе и испише *рачунске односе* Милера & К^о и Јос. Хофмана, па тек после нека тај свој рад сравни са књижењем нашим у Дневнику (стр. 107.) и Гл. Књ. (стр. 123 и 124.)

Примедба: Фактуре Милера и К^о у Трсту и Јосифа Хофмана у Пешти Раденко ће да заведе као и све остале фактуре по бројевима у Калкулациону Књигу. Ми те две фактуре нећемо потанко да разведемо, једно с тога што би то много места заузимало, а друго, што је главно, с тога што тиме не бисмо ништа користили ученику у погледу науке о књиговодству.

Сконтро-књиге: Овде је нужно, да се мало позабавимо. Те две фактурисане поруџбине одређене су искључиво за крчмење, за крчму (детаљну радњу, дућан) Раденкову. Ту детаљну радњу своју Р. мора у свему засебно да води, и она је са осталом Р. радњом само у толико сродна, што имају заједничког господара, једног сопственика. Р. ће тај свој дућан да сматра као неку особу, коју ће да *задужи* за све, што јој ма у каквој вредности изда, а којој ће на против да *одобри* све вредности, које он од ње ма у ком облику буде примао.

Ове две поруџбине када буду дошле Р. неће да укрца у свој магазин, већ ће их непосредно да преда (пренесе) свом дућану, за шта овај постаје *дужником*. Дакле, поред горњих рачунских односа Р. са Милером и Хофманом, као поверитељима, имамо да забележимо и књижимо још један рачунски однос детаљне радње као *дужника* за поручену и фактурисану робу. То ћемо да спроведемо кроз књиге исто тако, као и дуг ма ког другог пословног пријатеља Раденковог, дакле овако:

У Дневнику:	<i>Рачун детаљне радње</i>	<i>Дугује</i>
	за фактуру Милера & К ^о дин. 7438·50	
	„ „ Ј. Хофмана „ 10320·40	<u>дин. 17758·90</u>

Из Дневника долази ова белешка и на терет „рачуна детаљне радње“ у Гл. Књизи.

Овде нам се намеће питање: па зар поручени еспапи за детаљну радњу, када дођу, да се никако ни у који сконтро не забележе?

Не! Крчма (детаљ) по природи својој искључује сваку тачну евиденцију о њојзи. Где се издаје за 10 пара зејтина, за 4 крајцаре пиринча и т. д. ту да богме да престаје улога свију сконтра. У току овог посла ученик ће се више и ближе упознати са књиговодственим поступком према тој детаљној радњи Раденковој, а за сада нека се овим задовољи.

Књижењем рачунских односа Милера & К^о и Јос. Хофмана као поверитеља и детаљне радње као дужника свршено је све што се по овом послу односило на књиговођење.

11. Октобар.

1. Послате шљиве у Франкфурт н/М. књиже се као и она партија од 7. Октобра (са додатком свију досадањих издатака, који поскупљују шљиве).

Издатци у новцу долазе у излаз Књ. Благајне.

Шљиве долазе у *излаз* обичног сконтра њиховог, а у *улаз* стоваришног сконтра (за шљиве у Франкфурту) где ће се забележити и подвоз оних 547 врећа из Смедерева.

Сконтро сувих шљива — са свим је изравнат, а то значи, да Р. нема више шљива на свом стоваришту у Београду.

Детаљна радња терети се (кроз Дневник у Гл. Књ.) за предатих јој на крчму 500 к^о сув. шљива.

2. За плаћену упутницу Ристе Петровића на Раденка а по наредби Бр. Крсмановића — Риста Петровић *Дугује* (Дневник — Гл. Књ.). Износ те упутнице је у *излазу* Књ. Благ. као Р. издатак. — Рокова нема.
3. Трошак око пуњења 75 врећа и пренос свих 622 вреће долази у излаз Књ. Благ. и у улаз (на терет) стоваришног рачуна Шерцера у Франкфурту.
4. Посао са А. Д. Јовановићем сродан је са оним, који смо 8. Окт. обавили са Јанком Бабићем.

Рачунских односа нема.

У сконтру меница долази на страну излаза продата страна меница од фор. 2490.— број 5., а на питање: коју је вредност у динарима примио Р. за ту страну меницу? — одговор је овај:

За ту меницу од фор. 2490.— примио је Р. по одбитку есконта само фор. 2474.64, којих вредност у динарима ми неможемо да знамо, пошто су плаћени у дукатима а по бечком курсу од 5.87 за један дукат, чија

је вредност у динарима опет промењљива. С тога је најподесније, да у овом случају за форинте узмемо исти курс, по ком су и ушле у радњу т. ј. фор. 10.— за 20 динара, или 2 динара за једну форинту. Тек кад Р. добивене дукате прода за динаре, тек ће тада моћи он да сазна разлику између купа форинта и продаје истих посредством дуката. Толико о излазу оне стране менице гласеће у форинтама аустријским.

Али је нужно да и улаз дуката означимо у сконтру разних монета, а по цени, по којој их је Р. купио. И то најзад није могуће да се непосредно спроведе, пошто су дук. купљени за форинте. И овде ћемо да се помогнемо оним курсом, по ком смо форинте урачунали, а то је 10 фор. за 20 динара, а вредност тих дуката изнаћи ћемо помоћу овог верижног правила:

$$\begin{array}{r|l}
 \text{дин. } x & 420 \text{ дук.} \\
 \text{кад дук. } 1 & 5.87 \text{ фор.} \\
 \text{„ фор. } 10 & 20 \text{ дин.} \\
 \hline
 x & = 4930.80
 \end{array}$$

или 420 дук. по 5.87 вреде фор. 2465.40, свака фор. по 2 дин. износи 4930.80 дин.

Књижење овога посла са А. Д. Јовановићем у Земуну спровешћемо овако:

у сконтру меница: излаз фор. 2490.— мен. број 5. за фор. 2474.64 по 2 дин. износи дин. 4949.28.

у сконтру разних монета: улаз фор. 9.24, доплата А. Д. Јовановића по 2 дин. чини дин. 18.48 и

дук. 420 по 5.87 = фор. 2465.40 по 2 дин. чини дин. 4930.80.

Рокови: у књизи „Рокови меница“ испревлачићемо у рубрици 17. Новембра своту од фор. 2490.— пошто је меница изашла, пошто је продата.

12. Октобар.

Рачунски односи:

Лунденбуршка фабрика прима од Р. његов пријем, као неку вредност коју може свагда да уновчи.

Она је дакле *дужник*. (Дневник — Гл. Књ.)

Сконтро-књиге немају посла, пошто се пријем као такови, строго узевши, и немогу сконтрисати, јер сконтра се воде

о стварима, које морају прво да *уђу*, па да се о њиховом *излазу* може водити рачун.

Рокови: у књигу „Рокови пријема“ забележићемо ту трату Лунденбуршке фабрике, коју је Р. акцептовао и послао, у рубрику 26. Јануара о. год. као дан плаћања Раденковог.

13. Октобар.

1. Шпиро *потражује* за износ фактуре. Ученик сам нека спроведе тај однос Р. како ваља, и нек сравни. Сконтри и Рокови не долазе још у обзир.
2. Рачунски односи: ученик нека их сам спроведе у књигама.

Рокови: Ова упутница нема одређена рока, она је платљива *à vista*, по виђењу, у свако доба, када је сопственик Р.-у презентује. За такве обвезе трговачке воде се у великим радњама и банкама нарочити спискови, који се свагда налазе код руковође благајнице. За овај једини случај нећемо заводити никаквих спискова, пошто је излишно. Да је исплата те менице одређена ма. за који дан, ми бисмо је морали завести у књигу „Рокови пријема.“

14. Октобар.

1. Нема никаквог књижења.
2. Тај издатак од 420.— дин. тиче се Р. дуђана, чији рачун морамо том свотом да *задужимо*. (Дневник — Гл. Књ.) Излаз те суме из благајнице долази у *излаз* у Књ. Благ.
3. Издат еспап из магазина дуђану на крчму долази на терет рачуну детаљне радње а по куповној цени. (Дневник — Гл. Књ.)

У сконтрима шпиритуса, шећера и рио-каве долазе издатци дуђану у *излаз*.

15. Октобар.

1. Издатак за подвоз, царину и т. д. на еспап из Пеште долази пре свега у *излаз* Благајне, за тим у Дневник и Гл. Књ. као дуг детаљне радње. Роба се не укрца у магазин Р.-ов него се непосредно преда дуђану.

2. Ученик нека сам књижи што је нужно.
3. У Књ. Благајне: улаз новца;
у Роковима меница: брише се плаћена меница;
у сконтру меница: *излаз* менице бр. 1.

16. Октобар.

1. Плата руковођи Јов. Андрићу и обезбеђење дућана иде на терет детаљној радњи (Дневник — Гл. Књ.)
У *излаз* благајне сви издатци: плата, обезбеђење и кућевни трошак.
2. Српска Нар. Банка *потражује* за чек. № 2352. (Дневник — Гл. Књ.)
У *улаз* благајне — чек. № 2352, којим је Р. подигао од свог потраживања код Банке 2000.— дин.
3. Јос. Хофман *дугује* за послат му пријем дин. 5320·40 за 8. Јан. и г. Истоветан случај, као и 12. Октобра. Ученик нека спроведе све, као што је 12. Окт. спроведен пријем послат лунденбуршкој фабрици шећера. Јос. Хофман *дугује* још и за послат му новац и за сконто, дакле за пуних 5000.— дин. чим је његов рачун у Гл. Књ. са свим изравнат.

Сконтро-књиге :

Излаз и улаз новца долазе, као што је већ напоменуто, у излаз и улаз Књиге Благајне, по реду којим су текли. Ну код пошиљке Јос. Хофману књижење у Књ. Благајне може да буде двојако :

а. У *излаз* Благајне :

пслато Хофману	дин. 5000.—	
мање 2 ⁰ / ₀ отпуста	„ <u>100.—</u>	<u>дин. 4900.—</u>

(ну у рачуну Хофманову у Гл. Књ. долазе на терет Хофмана пуних 5000 дин., јер и онај рабат, сконто, иде на терет његов с тога, што Р. може тај преостатак свога дуга да плати тек после три месеца, а *не мора* раније).

б. У *излаз* Књ. Благајне долази *цупа* свота од 5000 дин. а у *улаз* њен онај отпуст од 2⁰/₀ од 5000.— дакле 100 дин., као да је Р. од Јос. Хофмана примио тих 100 дин. као *награду* за раније плаћање него што му је обвеза била.

Ми смо се држали овог последњег начина.

4. Пазар у дућану предаје се Благајници и долази у *улаз* њен. Ван тога *одобрава* се рачуну детаљне радње у Главној Књизи преко Дневника.

17. Октобар.

1. Детаљна радња *дугује* за плаћен подвоз на трстански еспац, који се њојзи предаје.

У Књ. Благајне *излаз* дин. 328·45.

2. Рачунских односа нема, као и рокова.

Сконтро књиге: Шпиритус у излаз свога сконтра. — 50 руских империјала у улаз сконтра за стране монете.

У сконтру готовог новца, у Књ. Благајне, књижење може да буде опет двојако:

а. У *улаз* Благ. цео износ продатог шпиритуса, као да је Милован Вуковић платио свих 1200·54 дин.; на-против у *излаз* Благ. 1025.— дин. као плаћена свота за 50 полуимперијала по 20·50, као да их је Р. од Мило-вана купио.

б. Само у улаз Књ. Благајне:

за продат шпиритус итд. дин. 1200·54

мање, плаћено у руским

полу-империјалима итд. „ 1025.— дин. 175·54

Ми смо се држали *првог* начина.

3. Данашњи пазар долази као и јучерањи прво у *улаз* Књ. Благајне, затим у Дневник и Гл. Књ. као *потраживање* детаљне радње.

18. Октобар.

Рачунски односи:

Стоваришни рачун Шерцеров потражује за послате стране менице (немачке девизе).

Мар. 708·35 или дин. 871·77, за послат чек на
Берлин. „ 604·33 „ „ 751·17, свега

дин. 1622·95 (*Дневник — Гл. Књ.*)

Сконтро-књиге:

У стоваришној књизи а у сконтру Раденковог стова-ришта у Франкфурту долази у *излаз* 85 врећа = 5000 к⁰ = дин. 1622·95.

У сконтру меница долазе у *улаз* послате три девизе (стр. 128. о. књ.), а

у сконтру страних монета долази онај чек на Берлин, као готовина у немачким маркама по 124·30 = динара 751·18.

Рокови :

примљене три девизе бележе се редом, а своте њихове стављају се у рубрику за 15. Јануар.

19. Октобар.

Ученик сâм нека књижи што је нужно.

20. Октобар.

1. Зејтин је поручен за Р. радњу у великом, *а не за детаљну радњу*. Ученик сâм нека спроведе све књижење, које је сродно са оним од 6. Октобра, и нека га сравни са нашом израдом у овој књизи.
2. Рачунских односа нема, они су прибележени већ 13. о. м. и *Рокови* не долазе у обзир.

Сконтро-књиже :

Изалазе 233 дук. по 12 дин., свега	дин. 2796.—
у вредности од	
а изалазе још као кусур и	„ 4.—

Овај посао можемо себи овако да замислимо :

Р. исплати упутницу Андрејевићеву у пуној њеној вредности у динарима, дакле са 2800.— дин., на које упутница и гласи. По томе *урода* Р. Вердеру 233 дуката по 12 дин. дук. и добије од Вердера дин. 2796.—.

Ово је правилно схваћање овог посла, и ми смо га тако кроз књиге и спровели.

Ученик нека сâм књижи што треба и нека сравни.

21. Октобар.

Рачунских односа нема.

Излаз књ. Благајне	дин. 2322·75 и
Улаз „ „	„ 2334·36

22. Октобар.

1. Књижење је овог посла од чести као и оно под 18. Октобром, с том разликом, што чек Ерлангеров гласи на франке (динаре) те ће га Р. сматрати као и какву француску банкноту т. ј. као готов новац и предаће га дакле *Благајни* (улаз Књ. Благ.) а не сконтру страних монета — и што Шерцер

лично потражује од Р. за плаћен подвоз и т. д. М. 2080·57. Раденко ће Шерцеру да отвори један личан рачун у Главној Књ. „рачун Јована Шерцера у Франкфурту н. М.“ коме ће да одобри М. 2080·57 за издатак на шљиве (стр. 125. о. к.)

23. Октобар.

Ученик нека књижи сâм што треба.

24. Октобар.

Излаз новца, улаз меница са разним роковима. Рачунских односа нема.

25. Октобар.

Рачунски односи:

За измирење свога меничног пријема Р. је употребио већим делом све саме такве вредности, које је он *већ имао у својим рукама*, изузимајући онај чек свој на Нар. Банку, којим је допунио оно што му није достигло до 7800.— дин. — То је једини рачунски однос за књижење — а све остало је само измена Рад. имања у ограниченом оквиру просте и срачуњене размене појединих вредности за *чуну* другу. Народна Банка потражује дин. 1393·95.

Сконтро-књиге:

Раденко је примио од Банке:

за чек на Париз $\frac{1}{2}^0/_{00}$ prime	дин.	2·08
„ продате девизе немачке	„	2252·35
„ чек свој № 2353. на Банку	„	<u>1393·95</u>
свега је Р. примио, <i>дакле улаз</i> <i>Књ. Благајне</i>		<u><u>3648·38</u></u> дин.

а платио је Банци за свој пријем:

оно што је од Банке примио	дин.	3648·38
и у париском чеку као готов новац	„	<u>4151·62</u>
свега је Р. платио, <i>дакле излаз</i> Књ. Бл.	дин.	<u><u>7800·—</u></u> за

шта му је Банка уручила његов пријем исте висине.

Немачке девизе бележе се у излаз сконтра меница по курсу продаје њихове.

Рокови:

Плаћен пријем Раденков од 7800.— дин. брише се у књизи „Рокови пријема“ а у рубрици 25. Октобра. Пет немачких девиза продате су и о роковима њиховим Р. нема више да води рачуна, с тога се и оне све бришу у књизи „Рокови меница.“

26. Октобар.

Што је Р. издао за Саву Котурића, то је наплатио тратом својом на овога — претпостављајући, да је Сава солидан трговац и да ће ту трату Р. на време и платити. — Рачунских односа нема дакле према Сави. — Напротив Шширо, коме је Р. послао („ремитовао“) своју трату на Котурића, дужник је за износ те Раденкове трате. Он је и оптерећен за то. —

У Књ. Благ. долази издатак за купљене акције као *излаз* новца.

Рокова нема — њих ће да води Шширо у Задру и Саво Котурић у Сарајеву.

2. Пазар се књижи као обично.

27. Октобар.

Све што је нужно за књижење знамо из досадањих примера. —

28. Октобар.

1. *Улаз* новца — *излаз* монете (50 руских полуимперијала). —

2. *Излаз* новца.

29. Октобар.

„Јов. Шерцер, стоваришни рачун у Франкфурту“ *потражује*, а Виљем Крамер *дугује*, за продате му шљиве на вересију М. 3835.— по 124:30 = дин. 4766·91. Виљему ваља отворити рачун у Гл. Књ. и задужити га. У сконтру Раденковог стоваришта у Франкфурту долази та фактура Шерцера бр. 9. у *излаз*.

30. Октобар.

Излаз новца, *улаз* ефеката. То се бележи дакле осим у Књ. Благ. јопите и у сконтру ефеката (стр. 144. о. књ.).

31. Октобар.

Шерцеров личан рачун поверитељ је за износ пристојбе, коју му Рад. за труд његов уступа. Ваља за то личном рачуну Шерцеровом одобрити провизију.

У сконтру стоваришта у Франкфурту долази та провизија у улаз, јер она поскупљује робу, односно умаљава Раденкову добит.

Закључак књига по правилима простог књиговодства.

Свршивши књижење и последњег примера за књижење од 31, Октобра, приступићемо тако званом закључку књига. Овај ћемо да отпочнемо, као што већ знамо, поновним пописом свега (Раденковог) имања, да добијемо преглед о његовом стању после свију оних промена, које је оно претрпело у току овог једномесечног рада Раденковог.

У колико се тиче рачунских односа, попис истих предузима се само на основу исказа рачуна у Главној Књизи, а све остало пописује се стварним, фактичним бројањем и прегледом :

све робе у магазину и у детаљној радњи,
свих меница и ефеката у лисници,
свега новца у Благајници и
свију меничних пријема по исказу књиге за њихове рокове. —

Количина пописаних делова имања као видљивих ствари обично се подудара потпуно са исказом дотичних сконтрокњига, изузимајући попис детаљне радње, који би био увек већи од њеног сконтра, да се овај у опште о њојзи води и водити може, и изузимајући попис таквих предмета имања, који су изложени или квару или сасушивању.

Погледом на вредност (цену), по којој да урачунамо сваки поједини део свога пописаног имања, правило је ово :

При закључку књига, а при попису имања меродавна је цена, по којој бисмо могли све наше имање на дан закључка да продамо или да купиемо, дакле ишјачна цена тога дана. — Код ефеката и меница долази јоште и рачунање камате у обзир, која је на ефекте до дана закључка нарастела и за коју су ефекти скупили; која се има код меница дорачу-

нати или *одрачунати*, како је кад рок меницама или већ истекао или је тек *после дана закључка*; која се код девиза исто тако *одузима* или *додаје*, како се кад подразумева курс њихов. Ово је онет ствар чисто *рачунска*.

У погледу одређења цене за робу при пописивању исте имамо да приметимо јоште и то, да је код наших трговаца уобичајено, да се роба по *куповној* цени оцењује т. ј. по цени, коју је трговац за робу платио са дорачунавањем трошкова. Овај поступак, и ако је по нашем мишљењу неправилан, ипак не худи ништа верности састављене „билансије“ (преглед имовног стања на основу исказа књига), него напротив увећава је јоште, док код *превисоког* уцењивања појединих имовних делова, билансија постаје кривом, погрешном, што не само да је погрешка, већ и кажњиво дело, које може да је учињено и у *злој* намери, да би се имовно стање у што повољнијој светлости представило и свакако другчије, него што је у ствари.

Но има врста еспапа, код којих је управо немогуће одредити пијачну цену. Напомињемо само адиђаре и наките, на еспапе израђене из драгих метала, код којих је поред стварне вредности злата, сребра и драгог камења меродавна јоште и фасона, као и *укус* самога кушца. Ту дакле и не може бити говора о каквој пијачној цени и одговара најбоље куповна цена. —

Цене које се нас тичу за попис Раденковог имања на дан 31. Октобра н. пр. ове су:

дукат = 12 дин.	далматинско уље дин. 83.—
форинте = 20 „ за 10 фор.	II раф. шећер „ 1.20
обвезнице српског лутријског зајма = 69 дин.	Рио-кава „ 1.30
100 нем. марака = 124.30	каматна стопа код Нар. Банке је 8%
суве шљиве Мар. 32.—	

За попис детаљне радње, Раденко ће да узме за основу куповну цену са додатком трошкова и од прилике 9% у име добитка, што је за детаљну радњу пре сувише *ниско*, него ли *високо* узето. Попис детаљне радње Р. је предузео засебно и укупни износ његов стављен је у инвентуру (види исту).

По свршеном другом попису (види стр. 94. до 97. о. к.) налазимо, да Раденкова имовина вреди 31. Окт. дин. 66302.44 а његов дуг дин. 20207.80, да му дакле чисто имање његово вреди 31. Октобра свега дин. 46094.64 према дин. 37546.52 од 1. Октобра. Раденко је дакле у току месеца Октобра уна-

предио своје имање са дин. 8548·12. Прелазимо на закључак рачуна у Главној Књизи, — а на основу пописа на стр. 94. до 97. ове књ.

Лист 1. у Главној Књизи (стр. 122. ове књиге).

Лунденбуршка фабрика и рафинерија шећера

(нема никаква салда — изравнат је).

Лист 2. Гл. Књ.

Српска Народна Банка

Салдо дуга 4606·05 — долази ради изравнања на десну страну рачуна под датумом 31. Окт.

Лист 3. Гл. Књ.

Јов. Андрејевић у Бечу

Салдо дуга 2809·20, долази на десну страну из истог разлога, као горе.

Лист 4. Гл. Књ.

Риста Петровић, Смедерево

Нема салда — рачун је изравнат.

Лист 5. Гл. Књ.

Јов. Шерцер стов. рач. у Франкфурту н|М.

Прави салдо овога рачуна не може и не сме да буде други од укупне вредности Раденкових шљива на стоваришту у Франкфурту, које по *инвентури* вреде 4293·82 као салдо имовине Раденкове а *дуга* тога рачуна. Та свота долази на десну страну овога рачуна као „изравнање“ — и сада тек, пошто је у изравнање тога рачуна стављена *вредност још приправних шљива у Франкфурту*, сада се тек изједначују обе стране тога рачуна, изналаском другог салда од дин. 2794·45, што нам претставља добитак Раденков на шљивама. — Тај други салдо од 2794·45, као салдо потраживања, долази на *леву* страну тога рачуна са означањем „добитак“, а при поновном отварању рачуна, наравно, и непренаша се по ново.

Лист 6. Гл. Књ.

Милер и Комп. Трст

Изравнање — потраживања
долази на леву страну.

дин. 7438·50

Лист 7. Гл. Књ.

Јос. Хофман, Пешта

нема салда — рачун је изравнат.

Лист 8. Гл. Књ.

Детаљна радња

поступак је, као и код стоваришног рачуна код Шерцера (лист 5).

Изравнање дуга (по инвентури) дин. 12185·18 на десну страну као салдо. Изравнање добитка од дин. 894·78 долази на леву страну као „добитак.“

Лист 9. Гл. Књ.

Шпиро Маргетић, Задар

Салдо потраживања дин. 91·44, долази на леву страну као изравнање.

Лист 10. Гл. Књ.

Јов. Шерцер, Франкфурт н/М. његов рачун

Салдо потраживања његовог дин. 2825·30 долази као изравнање на леву страну.

Лист 11. Гл. Књ.

Виљем Крамер, Вецлар

Салдо дуга дин. 4766·91 долази као изравнање на десну страну.

По свршеном изравнању рачуна и изједначењу њихових страна — рачуни се у Гл. Књ. затварају двоструким линијама по правилу изложеном на стр. 45. о. к., а сва „изравнања“ преносе се по ново и на нов рачун, а на противну страну, на страну из које су и проистекла. Она пак салда која су при закључку рачуна означена као „добитак“ (а може да буде и „Губитак“) не пренашају се после закључка никако на нов рачун.

После закључка рачуна у Главној књизи, закључују се исто тако и сва сконтра у стоваришној књизи, и у опште све сконтро-књиге изузимајући сконтро меница, који се не закључује, јер није нужно. Залихе (Vorräthe) у појединим деловима Р-овог имања пренашају се после закључка сконтро-књига из нова на нов рачун (види стр. 122. и даље).

Књиге за рокове незакључују се никако.

Ово је ток закључка књига по правилима простог књиговодства.

**КЊИГЕ У ТРГОВИНИ РАДЕНКА ДРАГО-
ЈЕВИЋА У БЕОГРАДУ.**

(За просто књиговодство).

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1900

КЊИГА ЗА ПОПИС ИМАЊА.

(Инвентар.)

1 ИМОВИНА (АКТИВА)

ПОПИС ИМАЊА

<i>Готов новац.</i>			20000	—
<i>Менице домаће</i>				
на Алексу Николића Београд, за 15. Октобра	1450	—		
на Тешу Нешића Шабац, за 12. Новембр.	783	48		
на Алексу Бошковића, Чачак, за 1. Декембр.	328	40		
на Бранка Недића, Зајечар, за 21. Декембр.	879	82	3441	70
<i>Менице стране.</i>				
на Живка Богдановића, Нови- сад, за 17. Нов. фор. 2490.—	4980	—		
по курсу наполеона ф. 10.— д. камата за 46 дана 6 ⁰ / ₀	38	18	4941	82
<i>Разна роба.</i>				
10000 к ⁰ сувих шљива по 30. дин. ⁰ / ₀	3000	—		
100 врећа ордин. рпо-каве нето к ⁰ 9715 по 1 дин. к ⁰ .	9715	—		
15 дењака памука нето к ⁰ 2655 по 80 дин. за 50 к ⁰ .	4248	—	16963	—
			45346	52

Београд, 1. Ок-

НА ДАН 31. ОКТОБРА 188....

ДУГ 2

Менични приједи:

дин. 5320·40	за	8 јан. дана 69	№ 3671
" 4704·70	"	26 " "	87 " 4093
<u>10025·10</u>			№ 7764
172·54	камата 8 ⁰ / ₀	из	№ 7764
<u>9852·56</u>			

9852 56

Дуговања (Поверитељи):

6	Милер & ком. Трст	7438	50	
9	Шпиро Маргетић Задар	91	44	
10	Јов. Шерцер Франкфурт, његов рачун	2825	30	10355 24

Пренос на лист 3.

20207 80

		<u>Пренос са листа 2.</u>		40746 62	
<i>Потраживања (дужници):</i>					
2	Српска Народна Банка	4606	05		
3	Јов. Андрејевић Беч	2809	20		
11	Виљем Крамер Вецлар	4766	91	12182	16
<i>Деспална радња моја:</i>					
по засебној инвентури:					
	у готовом новцу у никлу и бакру		8 15		
	„ еспапу	11989	31		
	„ вересији	187	72	12185	18
<i>Прибор и намештај:</i>					
по куповној цени					
				1188	48
<hr/>				<hr/>	<hr/>
				66302	44
<hr/>				<hr/>	<hr/>

Београд, 31.

НА ДАН 31. ОКТОБРА 188...

ДУГ 3

<u>Пренос са листа 2.</u>	20207 80
<i>Изравнање као чисто имање :</i>	46094 64
<u>Октобра 188....</u>	<u>66302 44</u>
(потпис) Раденко Драгојевић	
Сравњење :	
Чисто имање по попису од 31. октобра о. г.	46094 64
Чисто имање по попису од 1. октобра о. г.	37546 52
Чиста добит од 1—31. октобра о. г.	<u>8548 12</u>

КЊИГА БЛАГАЈНЕ

(у простом књиговодству сеontro готовог новца).

1	Улог у радњу		20000	—
2	Од Ник. Јовановића за продату рио-каву 50 врећа к ^о 4865 по 1·30		6324	50
15	Од Мијата Протића за продата 2 бур. II. раф. шећера, нето к ^о 1218 по 1·10		1339	80
„	Од А. Николића за његову меницу бр. 1 за данас		1450	—
16	Подигао на чек № 2352 од Срп. Н. Банке		2000	—
„	За 2 ^о / _о сконта на 5000 дин. послатих Јос. Хофману		100	—
„	Данашњи пазар у детаљној радњи		124	50
17	„ „ „ „ „		489	—
„	Од Милов. Вуковића за продат шпиритусе 3 бур. L 1690 по 74.—	1125	54	
	3 бачве по 25 дин.	75	—	1200 54
19	Продато Бр. Андрејевићима лив. стерл. 138 по 25·75		3553	50
	Продато „ „ нем. М. 604·33 по 124·85		754	51
20	Продато Х. Вердеру дук. 233 по 12 дин.		2796	—
21	Наплаћено од М. Бојића за Стојка Обрадо- вића, за купљене срп. срећке	2322	75	
	провизија 1/2 ^о / _о	11	61	2334 36
22	Примио од Јов. Шерцера у чеку на Париз Пазар у дућану од 18. до данас, свега		4151	62
23	Од Стев. Павловића за његову мен. бр. 7. за 20 о. м.	500	—	
	8 ^о / _о камате за три дана	—	35	500 35
25	Чек на Народну Банку бр. 2353. За 1/2 ^о / _о добитка на париском чеку од дин. 4151·62		1393	95
	За продате девизе Срп. Пар. Банци: Мар. 708·35 за 15 Јан. и. г. „ 1114·11 за 18 „ „ „ „ 1822·46 „ 16·96 4 ^о / _о кам. „ 1805·49 по 124·75 дин.		2252	35
26	Пазар у дућану од 24. о. м. до данас		2325	—
	Пренос на лист 2.		56510	96

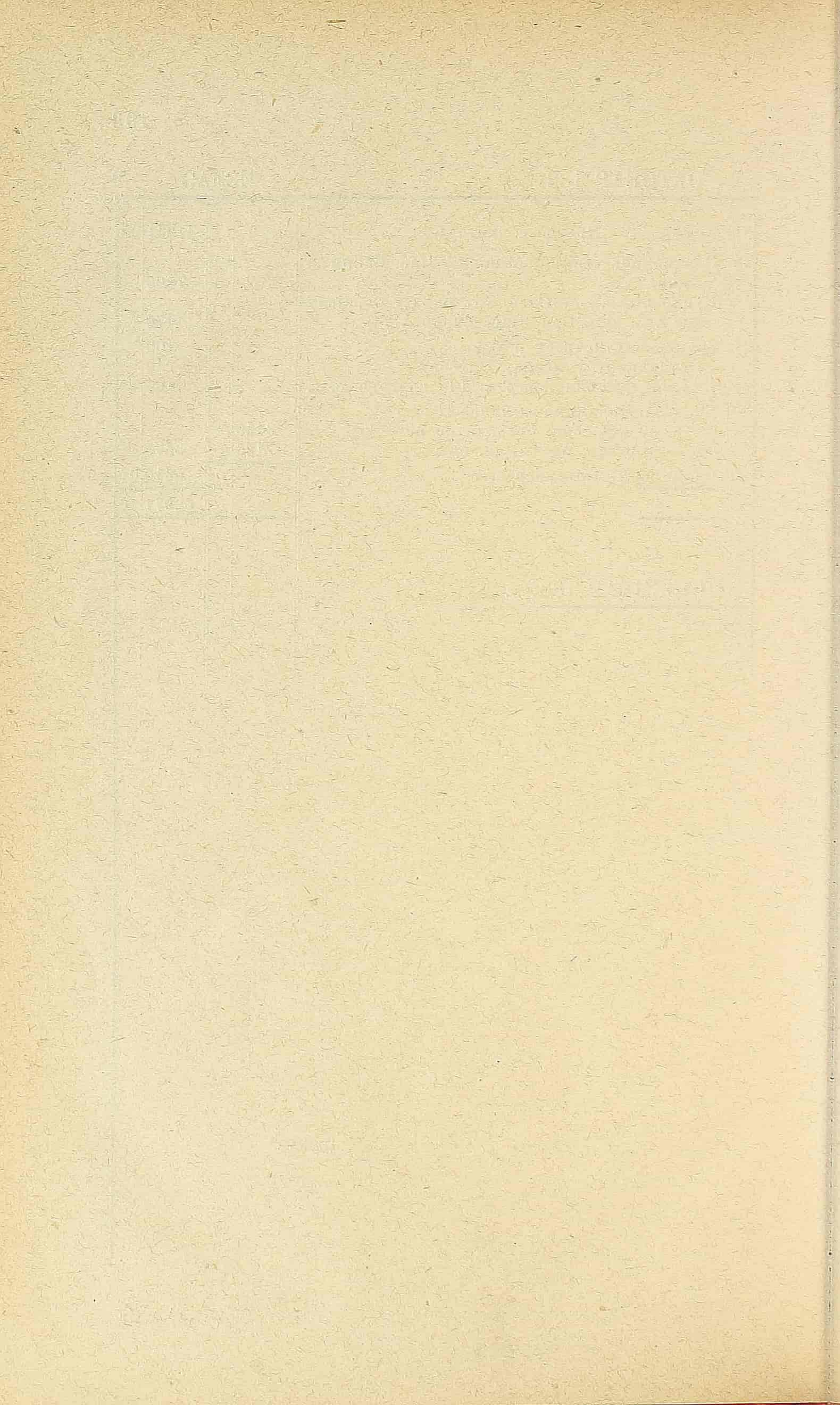
		Д.	
1	Платио за зидарски посао при оправи канцеларије		189 —
	Платио за намештај столару Раки Миленковићу		790 —
	Платио књижару П. Ђурчићу за канцеларијски прибор		398 48
3	Уложио на текући рачун у Срп. Нар. Банку		10000 —
4	Купио од С. Томића у месту		
	250 дук. по 11·78	3945 —	
	137 фунти стерлинга по 25·30	3491 40	6436 40
6	Платио протест на меницу Бр. Алексића		5 —
	Изузео за кућевну потребу		250 —
	За обезбеђење стоваришта против пожара		47 85
	„ подвоз и царину на 10 бур. шећера из Лунденбурга		528 35
7	„ пуњење 85 врећа сув. шљива за Франкфурт		22 —
8	„ брзојав у Задар		2 15
„	„ купљени 4 бур. шпиритуса:		
	L 2170 по 70·5 дин.	1376 87	
	4 бачве по 25 дин.	100 —	
		1476 87	
	2% сконто	29 54	1447 33
9	Кочи Јовановићу за еск. менице:	2530 90	
	мање чек на Банку № 2351.	2000 —	530 90
10	За подвоз на 547 врећа сув. шљива од Смедерева		158 48
11	За пренос 622 вреће „ „ за моје стовариште код Јована Шерцера у Франкфурту н/М.		50 —
„	Браћи Крсмановићима платио упутницу Ристе Петровића из Смедерева		2435 52
14	Столару Раки Миленковићу за намештај дућана		420 —
15	Платио подвоз и царину на фактур. еспап из Пеште		293 45
16	Алек. Николићу руковођи у дућану за Окт. За обезбеђење дућана против пожара		75 —
	Изузео за кућевну потребу		61 50
	Послао сам Јосифу Хофману у Пешти, са 2% сконта		200 —
			5000 —
17	За подвоз на фактурисани еспап из Трста за дућан		328 45
	Купио од Милов. Вуковића 50 руских полуимпериала по 20·50		1025 —
20	Подвоз и царина на зејтин далматин., 10 бур.		215 40
„	Х. Вердеру платио упутн. Јов. Андрејевића из Беча		2800 —
21	Купио за Стојка Обрадовића 30 ком. срп. срећака по дин. 75,	2250 —	
	3% камата од 1/1 о. г.	72 75	2322 75
24	Ст. Нишлијћу за еск. менице бр. 15. до 18.		5308 20
	Пренос на лист 2.		41341 29

ОКТОБАР 188.....

ИЗЛАЗ

2

	Пренос с листа 1.			41341	29
25	Платио мој менични пријем у Нар. Банци за данас			7800	—
26	Купио по налогу Саве Котурића у Сарајеву 30 ком. акц. Срп. Нар. Банке à 149.—			4470	—
27	За кућевну потребу изузео сам „ станарину у месецу Октобру			100	—
				240	—
28	Платио државни порез за II. полгође о. г.			134	80
30	Бр. Андрејевићима за купљени:				
	50 ком. срп. срећака по 69.—	3450	—		
	3 ⁰ / ₀ кам. од 1. Јан. о. г.	125	—	3575	—
	Салдо за 1. Новембар о. г.			5310	07
				62971	16
	<u>НОВЕМБАР 188.....</u>				



ДНЕВНИК

(за просто књиговодство).

1	1	<i>Лунденбуршка рафинерија шећера</i> <i>Потражује</i> За своју фактуру преко 10 бур. шећера II нето к ^о 6110 по ф 38·50 = ф 2352·35 à 2 дин.			4704 70
3	2	<i>Српска Народ. Банка у Београду</i> <i>Дугује</i> За улог мој на текући рачун			10000 —
3		<i>Јов. Андрејевић у Бечу његов рачун</i> <i>Потражује</i> За послату меницу на наплату: бр. 6. Д 943·50 за 5 тек. на Браћу Алек- сиће у месту			943 50
5	4	<i>Риста Петровић Смедерево</i> <i>Дугује</i> За продати му: 15 дењака памука к ^о 2655 по 100 дин. за 50 к ^о .			5310 —
6	3	<i>Јов. Андрејевић Беч, његов рачун</i> <i>Дугује</i> За враћену неплаћену меницу бр. 6. Д 943·50 за 5. тек. на Бр. Алексиће протест	943 50 5 —		948 50
7	5	<i>Јов. Шерцер, Франкфурт, стовар. рач.</i> <i>Дугује</i> Послати му на продају: 85 врећа сувих шљива 5000 к ^о по 30 — дин. за товар пуњење и довоз до лађе	1500 — 22 —		1522 —
9	2	<i>Српска Народна Банка Београд</i> <i>Потражује</i> За чек мој (Раденков) № 2351 по наредби Коче Јовановића			2000 —
10	4	<i>Риста Петровић Смедерево</i> <i>Потражује</i> За купљене суве шљиве: 547 врећа = к ^о 32273 по 24 дин.			7745 52

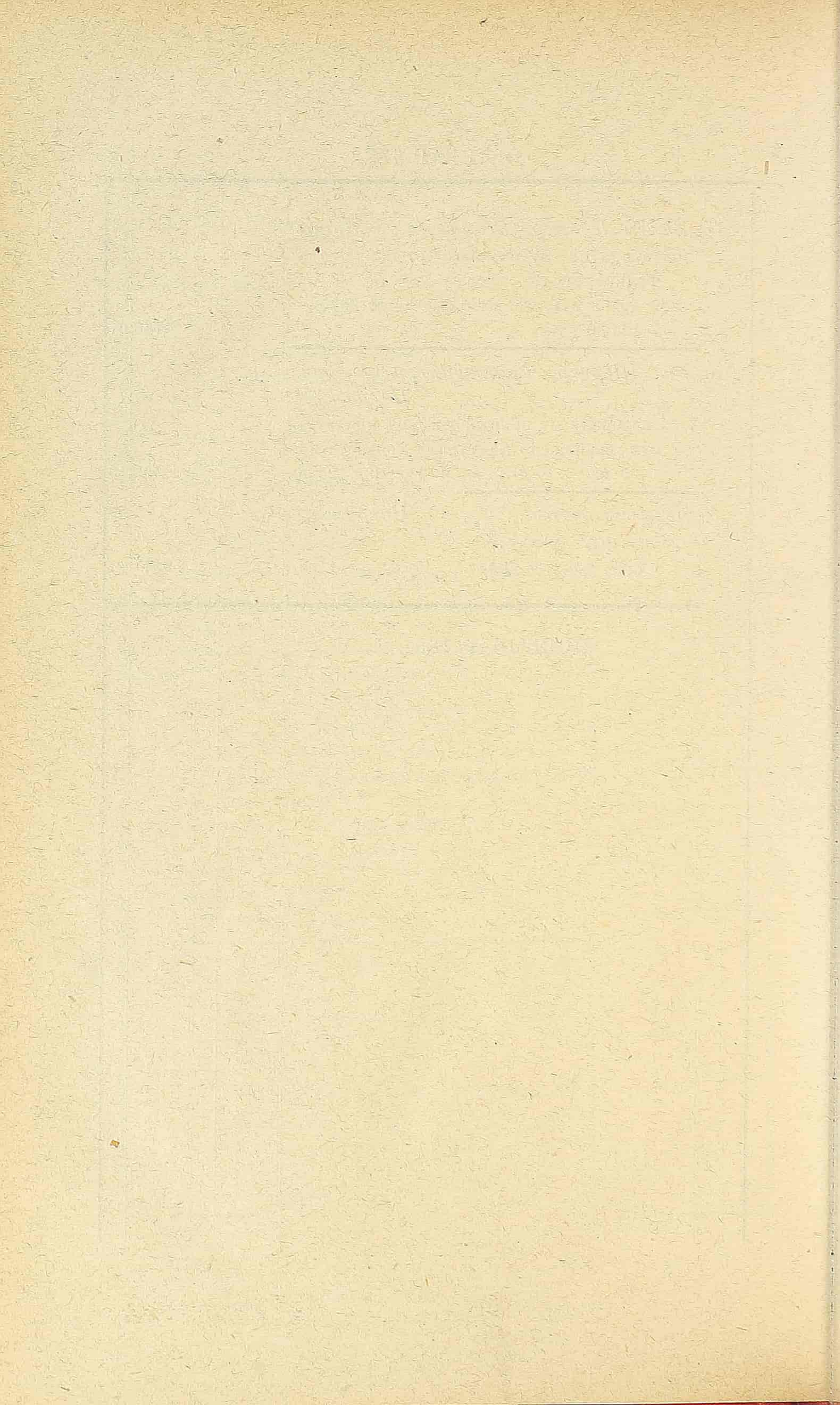
10 6	<i>Милер и К^о у Трсту</i> <i>Потражује</i> За фактуру њихову од 8 ов. м. бр. . . .			7438 50
„ 7	<i>Јосиф Хофман Пешта</i> <i>Потражује</i> За фактуру његову од 8 о. м. бр. . . .			10320 40
„ 8	<i>Детаљна радња</i> <i>Дугује</i> За износ фактура: бр. . . . Милера & ком из Трста „ . . . Јос. Хофмана из Пеште	7438 50 10320 40		17758 90
11 5	<i>Јов. Шерцер Франкф. стовар. рачун</i> <i>Дугује</i> Послато на комисиону продају: 547 врећа сув. шљива к ^о 32273 по 24 дин. 75 „ „ „ к ^о 4500 „ 30 „ пуњење и довоз до обале Савске подвоз од Смедерева доведе на 547 врећа	7745 52 1350 — 50 — 158 48		9304 —
11 4	<i>Ристо Петровић Смедерево</i> <i>Дугује</i> За плаћену његову упутницу на мене по наредби Браће Крسمановића			2435 52
„ 8	<i>Детаљна радња</i> <i>Дугује</i> Предато јој на крчму 500 к ^о сувих шљива по 30 дин. товар			150 —
12 1	<i>Лунденбуршка рафинерија шећера</i> <i>Дугује</i> За послат јој акцент мој: 4704·70 за 26 Јануаро. г. по њеној наредби			4704 70
13 9	<i>Шииро Маргетић Задар</i> <i>Потражује</i> За његову фактуру од 9 о. м. бр. преко 10 буради далматинског зејтина Ф. 2286·08 à 2 дин.			4572 16

13	3	<i>Јов. Андрејевић, Беч</i>	<i>Дугује</i>			
		за његову трату (повуку) на мене дин. 2800— по виђењу и наредби Хајн- риха Вердера		2800 —		
		више 1 ⁰ / ₀₀ пристојбе		2 80		
		трошак и пошта		1 40		2804 20
<hr/>						
14	8	<i>Детаљна радња</i>	<i>Дугује</i>			
		плаћено столару Раки Миленковићу за намештај дућански				420 —
<hr/>						
"	8	<i>Детаљна радња</i>	<i>Дугује</i>			
		дао сам јој на крчму:				
		1 буре II. раф. шећера				
		— к ⁰ 609 = фор. 234.47 à 2 дин.		468 94		
		1 буре шпиритуса 90 ⁰ / ₀				
		L 480 по 70 ¹ / ₂		329 56		
		10 врећа ордин. рпо-каве:				
		к ⁰ 979 по 1 дин.		979 —		1777 50
<hr/>						
15	8	<i>Детаљна радња</i>	<i>Дугује</i>			
		за плаћен подвоз и царину на поручен еспап од Јос. Хофмана из Пеште				293 45
<hr/>						
16	8	<i>Детаљна радња</i>	<i>Дугује</i>			
		за плату руковођи Јов. Андрићу за месец Октобар		75 —		
		за обезбеђење дућана против пожара		61 50		136 50
<hr/>						
"	2	<i>Сри. Нар. Банка</i>	<i>Потражује</i>			
		за чек мој бр. 2352.				2000 —
<hr/>						
"	7	<i>Јосиф Хофман, Пешта</i>	<i>Дугује</i>			
		за послат му пријем мој дин. 5320.40 за 8. Јануар		5320 40		
		у готовом новцу са 2 ⁰ / ₀ сконта		5000 —		10320 40
<hr/>						

16 8	Детаљна радња за пазар у дућану	Потражује		124 50
17 8	Детаљна радња плаћен подвоз на поручени трстански ес- пап од Милера & К ^о	Дугује		328 45
„ 8	Детаљна радња за данашњи пазар у дућану	Потражује		489 —
18 5	Јов. Шерцер, стовар. рачун, у Франк- фурту	Потражује		
	за послате ми девизе :			
	М. 156·35 на Фрошауера, Франкфурт по фактури бр. 1. од 15. тек.			
	„ 244·60 на Х. Рикерта, Франкфурт по факт. бр. 2. од истог дана			
	„ 307 40 на Ад. Вагнера, Визбаден, по фактури бр. 3. од 15. тек.			
	М. 708·35 за 15. Јануар и. г. à 124·30	880 47		
	4 ^о / _о дисконта за 89 дана	8 70		
		871 77		
	за послат ми један чек :			
	М. 604·33 à vista на С. Блајхредера Берлин по фактури бр. 4. и 5. од 15. о. м. à 124·30		751 18	1622 95
22 5	Јов. Шерцер, Франкфурт, стов. рачун	Потражује		
	за послате девизе по фактурама :			
	бр. 6. М. 561·15 на А. Канемана, Гисен,			
	„ 7. М. 552·96 „ От. Милбаха, Вецлар,			
	М. 1114·11			
	10·89 4 ^о / _о дисконта 88 дана			
	М. 1103·22 по 124·30	1371 30		
	за чек на Париз по факт. бр. 8. Г. Ерлан- гера			
	М. 3427·20			
	68·54 = 2 ^о / _о сконта = М. 3358·66			
	à 16·18	4151 62	5522 92	

22	10	<p><i>Јов. Шерцер, Франкфурт, његов. рач.</i> <i>Потражује</i></p> <p>за плаћен подвоз, провоз и увоз на 622 вреће сувих шљива, по писму његову од 19. о. м. М. 2080·57 à 124·30</p>			2586 15
"	5	<p><i>Јов. Шерцер, Франкфурт, стов. рач.</i> <i>Дугује</i></p> <p>за горњи т-ошак подвоза и увоза на 622 вреће сув. шљива М. 2088·57 à 124·30</p>			2586 15
"	8	<p><i>Детаљна радња,</i> <i>Потражује</i></p> <p>за пазар у дућану од 18. до 22. о. м.</p>			3418 90
25	2	<p><i>Српска Нар. Банка</i> <i>Потражује</i></p> <p>за чек мој на њу: бр. 2353.</p>			1393 95
26	9	<p><i>Шпиро Маргетић, Задар,</i> <i>Дугује</i></p> <p>за послату му трату од фор. 2240·36 à 2 дин. дин. 4480·72 за 10. Новем. на Саву Котурића, Сарајево и то: износ од купљених акција Нар. Банке</p> <p style="text-align: right;">пристојба $\frac{1}{5}\%$ трошак и пошта</p>	4470 — 8 94 1 78		4480 72
"	8	<p><i>Детаљна радња</i> <i>Потражује</i></p> <p>за пазар у дућану од 23. о. м. до данас</p>			2325 —
29	5	<p><i>Јов. Шерцер, Франкфурт, стов. рач.</i> <i>Потражује</i></p> <p>за продатих Виљему Крамеру, Вецлар, по фактури бр. 9. 200 врећа сув. шљива к^о 11800 à 32·5 М. 3835·— à 124·30, виста,</p>			4766 91

29	11	<p><i>Виљем Крамер, Вецлар, Дукује</i> за продатих му са мога стоваришта у Франкфурту: 200 врећа сув. шљ. к^о 11800 = М. 3825 — à 124·30</p>			4766 91
31	10	<p><i>Јов. Шерцер, Франкфурт, његов. рач.</i> <i>Потражује</i> за одобрену му пристојбу 2% од продатих сув. шљива по фактурама његовим бр. 1—9 на М. 9620·45 = М. 192·40 à 124·30</p>			239 15
31	8	<p><i>Детаљна радња,</i> <i>Потражује</i> за пазар у дућану: од 27. тек. до данас</p>			3217 —
НОВЕМБАР 188...					



ДНЕВНИК СПОЈЕН СА КЊИГОМ БЛАГАЈНЕ.

(са сконтром готовог новца).

Примедба: Овако спојени „Дневници“ најбоље одговарају одредбама данашњег српског трговачког закона.

Дан	ЛИСТ У ГЛ. КЊ.		БЛАГАЈНА		РАЧУНСКИ ОДНОСИ
			УЛАЗ	ИЗЛАЗ	
1		Улог у радњу	20000	—	
"		платио видару за оправку канцелар.		189	—
"		" Раки Миленковићу за столарски посао		790	—
"		" књиж. П. Турчићу за прибор		398	48
"	1	<i>Лунденбуршка рафинерија шећера</i> Потражује			
		за фактуру преко 10 бачава П. раф. шећера нето к ⁰ 6110			4704 70
2		од Николе Јовановића за продату рино-каву 50 врећа	6324	50	
3	2	<i>Срп. Нар. Банка</i> Дугује		10000	—
		уложено на текући рачун			10000
"	3	<i>Јов. Андрејевић Беч, њег. рач.</i> Потражује			
		послао за наплату меницу: бр. 6. дин 943·50 за 5/10. на Бр. Алексиће			943 50
4		купио од С. Томића у месту 250 дук. по 11·78 дин. 2945·— 138 фунти стерл. à 25·30 3491·40		6436	40
5	4	<i>Р. Петровић, Смедерево</i> Дугује			
		за продатих му: 15 дењака памука: к ⁰ 2655 à 100 дин. за 50 к ⁰			5310
6		за протест менице бр. 6. на Бр. Алексиће		5	—
		за кућевну потребу		250	—
		за обезбеђење стоваришта прот. ватре		47	85
		за подвоз и царину на 10 бур. шећера П. раф.		528	35
"	3	<i>Јов. Андрејевић, Беч, њег. рачун</i> Дугује			
		за враћену му мен. на Бр. Алексиће 943·50			
		за протест на њојзи 5·—			948 50
7		за пуњење 85 врећа сув. шљива за Франкфурт		22	—
"	5	<i>Јов. Шерцер, Франкфурт, стов. рачун</i> Дугује			
		послато му у комис. 85 врећа сув. шљ. 5000 к ⁰ à 30 дин. и пуњење са подв.			1522
Пренос на страну 2.			26324	50	18667 08

	Пренос са стране 1.	дин.	26324 50	18667 08	
8	за брзојав у Задар			2 15	
	за купљених 4 бур. шпиритуса				
	L 2170 по 70·5	дин.	1376·87		
	4 бачве	"	100·—		
		"	1476·87		
	2 ⁰ / ₀ сконто	"	29·54	1447 33	
9	Кочи Јовановићу, Смедерево за ес- конт мен.				
	дин. 2530·90 за Београд,				
	" 2000·— чек на Нар. Банку бр. 2351			530 90	
"	2 <i>Сри. Нар. Банка, Потражује</i>				2000 —
	за чек на њу бр. 2351.				
10	за подвоз на 547 врећа сув. шљива из Смедерева			158 48	
"	4 <i>Риста Петровић, Смедерево, По- тражује</i>				
	за купљених од њега:				
	547 врећа сув. шљ. к ⁰ 32273 à 24·—			7745 52	
"	6 <i>Милер & К⁰ Трст, Потражује</i>				7438 50
	за фактуру њихову од 8. о. м. бр.				
"	7 <i>Јос. Хофман Пешта, Потражује</i>				10320 40
	за фактуру његову од 8. о. м. бр.				
"	8 <i>Детаљна радња Дугује</i>				
	за вредност горњих фактура:				
	бр. од Милера & К ⁰ Трст дин. 7438·50				
	" " Ј. Хофмана Пешта " 10320·40			17758 90	
11	5 <i>Јов. Шерцер, Франкфурт, стов. рачун Дугује</i>				
	послато му данас у комисију:				
	547 врећа сувих шљива				
	к ⁰ 32273 à 24 = дин. 7745·52				
	75 врећа сув. шљива				
	к ⁰ 4500 à 30 = " 1350·—				
		дин.	9095·52		
	за пуњење и довоз до обале савске	"	50·—	50 —	
	подв. од Смедерева дов- де на 547 врећа	"	158·48	9304 —	
	Пренос на страну 3.		26324 50	20855 94	

		Пренос са стране 2.	дин.	26324 50	20855 94		
11	4	<i>Риста Петровић, Смедерево,</i> <i>Дугује</i> за плаћену његову упутницу по на- редби Браће Крсмановића			2435 52	2435 52	
"	8	<i>Детаљна Радња</i> <i>Дугује</i> предато јој на крчму: 500 к ^о сув. шљ. à 30 дин.				150 —	
12	1	<i>Лунденбуршка рафинерија ше- ћера</i> <i>Дугује</i> послата јој трата: дин. 4704·70 за 26. Јануар п. г.				4704 70	
13	9	<i>Шпиро Маргетић, Задар,</i> <i>Потражује</i> за фактуру његову од 9. о. м. на 10 бур. далмат. зејтина, нето к ^о 6016 = фор. 2286·08 à 2 дин.				4572 16	
"	3	<i>Јов. Андрејевић, Беч,</i> <i>Дугује</i> за трату на мене: по наредби Х. Вердера, à виста дин. 2800.— 1 ^о / _{оо} пристојбе " 2 80 трошак и пошта " 1·40				2804 20	
14	8	<i>Детаљна радња</i> <i>Дугује</i> столару Раки Миленковићу за на- мештај дућана			420 —	420 —	
"	8	<i>Детаљна радња</i> <i>Дугује</i> дадох јој са стоваришта на крчму: 1 бур. шећ. II. раф. к ^о 609 дин. 468·94 1 " шпирит. 90 ^о / _о L 480 " 329·56 10 врећа рпо-каве к ^о 979 " 979.—				1777 50	
15	8	<i>Детаљна радња</i> <i>Дугује</i> подвоз и царина на еспап Хофманов од Мијата Протића за 2 бур. шећера к ^о 1218 по 1·20		1339 80	293 45	293 45	
"		од Ал. Николића за његову мен. бр. 1. за данас		1450 —	200 —		
16		изузео за кућевну потребу					
"	8	<i>Детаљна радња</i> <i>Дугује</i> за плату руковођи Ј. Андрићу за Октобар дин. 75.— за обезбеђење дућана про- тив пожара " 61·50			136 50	136 40	
		Пренос на страну 4.		29114 30	24341 41		

ОКТОБАР 188...

4

		Пренос са стране 3.	дин.	29114 30	24341 41		
16	2	Сри. Нар. Банка, Потражује за чек № 2352.		2000 —		2000 —	
"	7	Јос. Хофман Пешта Дугује за послатих му у готовом 5000 — у пријему мом за 8. Јан. и. г. 5320 40 за 2% сконта од Јос. Хофмана		100 —	5000 —	10320 40	
"	8	Детаљна радња Потражује за данашњи пазар		124 50		124 50	
17	8	Детаљна радња Дугује за плаћен подвоз на еспап од Ми- лера & К ^о из Трста			328 45	328 45	
"	8	Детаљна радња Потражује за данашњи пазар у дућану од Мил. Вуковића за продата 3 бур. шпиритуса L 1690 à 74 — и 3 ба- чве à 25 —		489 —		489 —	
"		Мил. Вуковићу за купљени: 50 ком. руских полуимпер. à 20 50		1200 54	1025 —		
18	5	Јов. Шерцер, Франкфурт. стов. рачун Потражује за послате ми девизе: М. 156 35 на Е. Фрошауера, Франкф. по факт., бр. 1. од 15. тек. " 244 60 на Х. Рикерта Франкфурт по факури бр. 2. од 15. тек. " 307 40 на Ад. Вагнера, Визбаден по факт. бр. 3. од 15. тек. <hr/> М. 708 35 за 15 Јан. à 124 30 880 47 4% дисконта за 89 дана дин. 8 70 дин. 871 77 за послат чек на С. Блајх- редера, Берлин М. 604 33 à 124 30 751 18				1622 95	
19		од Браће Андрејевића за продатих ливр. ст. 138 по 25 75 3553 50 М. 604 33 по 124 85 754 51		4308 01			
20		за подвоз и царину на 10 бур. дал- матинског уља				215 40	
		Пренос на страну 5.		37336 35	30910 26		

		Пренос са стране 4.	дин.	37336 35	30910 26	
20		Х. Вердери плаћена упутница Јов. Андрејевића из Беча			2800 —	
		продао сам Х. Вердери:				
		233 дук. по 12 дин.		2796 —		
21		купио сам за Ст. Обрадовића 30 ком. срп. срећака по 75 дин.	2250—			
		камата 3 ⁰ / ₁₀₀ од 1/1. о. г.	72·75		2322 75	
		од Мил. Бојића наплатио за Ст. Обрадовића, за купљене срећке	2322·75			
		пристојба 1 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀	11·61	2334 36		
22	10	<i>Јов. Шерцер, Франкфурт, њег. рачун</i>	<i>Потражује</i>			
		за плаћен подвоз и царину на послатих му у комисију 622 вреће сув. шљива по писму његовом од 9. о. м. М. 2080·57 à 124·30				2586 15
„	5	<i>Јов. Шерцер, Франкфурт, стов. рачун</i>	<i>Потражује</i>			
		за фактуре његове:				
		бр. 6. А. Канеману	М. 561·15			
		„ 7. О. Милбаху	„ 552·96			
			М. 1114·11			
		4 ⁰ / ₁₀₀ дисконт 88 дана на послате девизе нам.	10·89			
		à 124·30	М. 1103·22			
			дин. 1371·30			
		бр. 8. Г. Ерлангеру	М. 3427·20			
		2 ⁰ / ₁₀₀	68·54			
			М. 3358·66 à 16·18			
		чек на Париз	4151·62	4151 62		5522 92
„	5	<i>Јов. Шерцер Франкфурт, стов. рачун</i>	<i>Дугује</i>			
		за подвоз на 622 вреће	М. 2080·57			2586 15
„	8	<i>Детаљна радња</i>	<i>Потражује</i>			
		за пазар у дућану од 18—22. о. м.		3418 90		3418 90
		Пренос на страну 6.		50037 23	36033 01	

	Пренос са стране 5.	50037 23	36033 01	
23	наплаћена меница бр. 7. на Стев. Павловића за 20. тек. 500.— камата одоцњења 8% — 35	500 35		
24	купљено од Ст. Нишлија: 4 мен. бр. 15—18. по гласу рачуна		5308 28	
25	платио мој менични пријем Српској Народној Банци		7800 —	
„	2 <i>Српска Нар. Банка Потражује</i> за чек мој № 2353.	1393 95		1393 95
„	за 1/2‰ ргме на продат чек на Париз од дин. 4151·62	2 08		
„	за продате девизе Срп. Нар. Банци М. 708·35 за 15. Јан. у 3 ком. бр. „ 1114·11 „ 18. „ „ 2 „ „ М. 1822·46 16·97 4‰ дисконта			
26	М. 1805·49 à 124·75 по виђењу купио за Саву Котурића из Сарајева: 30 ком. акц. Срп. Н. Бан. по 149.—	2252 35		
„	9 <i>Широ Маргетић, Задар, Дугује</i> послата му трата на Саву Котурића: за купљене акц. Н. Банке 4470.— пристојба 1/5‰ 8·94 трошак и пошта 1·78 трата за 15 дана од данас дин. 4480·72		4470 —	4480 72
„	8 <i>Детаљна радња Потражује</i> пазар у дућану од 23. до 26. о. м.	2325 —		2325 —
27	за кућевну потребу		100 —	
„	за станарину обеју мојих радња		240 —	
„	од Ђ. Арменулића Смедерево, за продата му 3 бур. шећера II. раф. № 7501—7503. к ^о 1836 нето по 1·20	2203 20		
28	од Браће Андрејевића за продатих им: 50 ком. руских полуимперијала по 20·80 дин.	1040 —		
	Пренос на страну 7.	59754 16	53951 29	

		Пренос са стране 6.	59754 16	53951 29		
28		платио порез за друго пољође о. г.		134 80		
29	5	<i>Јован Шерцер, Франкфурт, стоваришни рачун, Потражује</i> за продатих Виљему Крамеру у Вецлару, по фактурн бр. 9. 200 врећа сув. шљива к ^о 11·800 à 32·5 = М. 3835·— à 124·30			4766 91	
„	11	<i>Виљем Крамер, Вецлар, Дуљује</i> за фактуру Јов. Шерцера бр. 9. 200 врећа сув. шљива к ^о 11800			4766 91	
30		купио од Браће Андрејевић. 50 ком. срп. срећака по 69·— дин. 3450·— камата од 1/1. о. г. 3 ^о / _о „ 125·—		3575 —		
31	10	<i>Јов. Шерцер, Франкфурт, њег. рачун</i> Потражује за провизију 2 ^о / _о од продатих сув. шљива по фактурама њег. бр. 1—9, на М. 9620·45 = М. 192·40 à 124·30			239 15	
31	8	<i>Детаљна радња</i> Потражује за пазар од 27. до 31. о. м. Салдо за 1. Новембар 188...	3217 —		3217 —	
				5310 07		
			62971 16	62971 16		
НОВЕМБАР						
1		Пренос салда од 31. Окт. 188...	5310 07			

ГЛАВНА КЊИГА.

(Партијалниѣ — Haupt-Buch).

(За просто књигводство.)

1

1

Дугује *Лунденбуршка рафинерија шећера* Потражује

18..					18..				
окт.	12	2	трата за 26. Ја- нуар	4704 70	окт.	1	1	фактура преко 10 бур. шећ.	4704 70
				<u>4704 70</u>					<u>4704 70</u>

2

2

Дугује *Српска Нар. Банка у месту.* Потражује

18..					18..				
окт.	3	1	за улог на тек. рачун	10000 —	окт.	9	1	чек № 2351.	2000 —
						16	3	чек „ 2352.	2000 —
						25	5	„ „ 2353.	1393 95
						31		изравнање	4606 05
				<u>10000 —</u>					<u>10000 —</u>
18..									
нов.	1		Пренос израв- нања	4606 05					

3

3

Дугује *Јован Андрејевић Беч, њег. рачун.* Потражује

18..					18..				
окт.	6	1	враћена мени- ца са протест.	948 50	окт.	3	1	наплата на Бр. Алексиће	943 50
	13	3	трата по наред- би Х. Вердера	2804 20		31		изравнање	2809 20
				<u>3752 70</u>					<u>3752 70</u>
18..									
нов.	1		пренос израв- нања	2809 20					

4

4

Дугује

Риста Петровић, Смедерево.

Потражује

18..					18..				
ОКТ.	5	1	за 15 бала па-	5310	ОКТ.	10	1	за 547 врећа	7745 52
			мука	—				шљива сув.	
	11	2	упутница Бра-	2435 52					
			ћи Кремано-						
			вићима пла-	7745 52					7745 52
			ћена	—					—

5

5

Дугује

Ј. Шерцер, Франкфурт н/М., стов. рач, Потражује

18..					18..				
ОКТ.	7	1	85 врећа сув.	1522	ОКТ.	18	3	за девизе и чек	1622 95
			шљива	—				на Берлин	
	11	2	622 вреће сув	9304		22	4	за фактуре бр.	5522 92
			шљива	—				6. 7. и 8.	
	22	5	подвоз и цар.	2586 15		29	5	за факт. бр. 9.	4766 91
			на 622 вреће						
	31		добитак	2794 45		31		изравнање	4293 82
				16206 60					16206 60
НОВ.	1		пренос изравн.	4293 82					

6

6

Дугује

Милер & К^о, Трст.

Потражује

ОКТ.	31		изравнање	7438 50	18..			за фактуру бр.	
				7438 50	ОКТ.	10	2	од 8/10.	7438 50
									7438 50
					НОВ.	1		пренос изравн.	7438 50

Дугује

Јосиф Хофман, Пешта

Потражује

18..					18..				
окт.	16 3	за трату за 8.			окт.	10 2	за фактуру бр.		
		Јануар	5320	40		 од 8/10.	10320	40
	16 3	у готовом по-							
		слато	5000	—					
			<u>10320</u>	<u>40</u>				<u>10320</u>	<u>40</u>

Дугује

Рачун детаљне радње

Потражује

18..					18..				
окт.	10 2	за фактуре бр.			окт.	16 4	за пазар	124	50
	 и бр.	17758	90		17 4	" "	489	—
	11 2	за 500 к ⁰ сув.				22 5	" " од 18		
		шљива	150	—			—22	3418	90
	14 3	Раки столару				26 5	" " од 23		
		за намештај	420	—			—26	2325	—
	" "	1 буре шпир.	329	56		31 6	" " од 27		
	" "	1 " шећера	468	94			—31	3217	—
	" "	10 врећа рпо-				31	изравнање по		
		каве	979	—			инвентару	12185	18
	15 "	подвоз и цар.							
		на пештански							
		еспап	293	45					
	16 "	плата руково-							
		ђи и полица	136	50					
	17 4	подвоз на трш-							
		ћански еспап	328	45					
	31	добит овог ме-							
		сеца	894	78					
			<u>21759</u>	<u>58</u>				<u>21759</u>	<u>58</u>
нов.	1	пренос изравн.	12185	18					

Дугује

Широ Маргетић, Задар

Потражује

18..					18..				
окт.	26 5	трата на Саву			окт.	13 2	за 10 бур. дал-		
		Котурића	4480	72			мат. уља	4572	16
	31	изравнање	91	44					
			<u>4572</u>	<u>16</u>				<u>4572</u>	<u>16</u>
					нов.	1	пренос изравн.	91	44

СКОНТРО МЕНИЦА

ИЛИ ПРОСТО :

Ъ Њ И Г А М Е Н И Ц А

(Wechsel-Scontro.)

тек. број	Датум	ОД КОГА ПРИМЉЕНО	место плаћања	Р о к	Курс	СТРАНА ВРЕДНОСТ	СВОГА У ДИН.
1	18.. окт. 1	по инвентури	Београд	18.. окт. 15			
2	"	"	Шабац	Нов. 12			783 48
3	"	"	Београд	Дек. 1			328 40
4	"	"	"	" 21			879 82
5	"	"	Новисад	Нов. 17	10 ф.	2490	*494 82
6	3	Ј. Андрејевића	Београд	Окт. 5			*943 50
7	9	К. Јовановића	"	" 20			*500 —
8	"	истог	"	Нов. 1			694 32
9	"	истог	"	Дек. 1			1360 —
10	18	Јована Шерцера Франкфурт	Франкф.	Јан. 15		М. 156 35	
11	"	detto	"	" 15		244 60	
12	"	detto	"	" 15	124.30	307 40	*871 77
13	22	detto	"	" 19	"	561 15	
14	"	detto	"	" "	"	552 96	*1371 30
15	24	Стев. Нишлија	Београд	Нов. 15			590 —
16	"	"	"	" 20			1438 90
17	"	"	"	" 30			843 25
18	"	"	"	Дек. 30			2498 75

МЕНИЦА

ИЗЛАЗ 1

Датум	Тек. број	КОМЕ ИЗДАТА	курс	СТРАНА ВРЕДНОСТ	СВОТА У ДИН.
18..					
окт. 6	6	Јов. Андрејевићу			943 50
11	5	А. Д. Јовановићу	фор. 2490	—	4949 28
15	1	Алекси Николићу			1450 —
23	7	Стевану Павловићу			500 —
25	10/14	Срп. Народној Банци	124.75	1805 49	2252 35

СТОВАРИШНА КЊИГА.

ИЛИ:

СКОНТРО РОБЕ

(Waren Scontro).

1 УЛАЗ

СУВЕ

Датум	КУПЉЕНО ОД:	КОЛЕТА и ЗНАК	Бројеви	К ^о Бруто	К ^о Тара	К ^о Нето	Цена	СВОТА
18. окт.	1 по инвентури					10000	30	3000 —
10	Рис. Петровића ПОДВОЗ	Р. П.	1—547	—	—	32273	24	7745 52 158 48
						<u>42273</u>	—	<u>10904 —</u>

2 УЛАЗ

ОРДИНАРНА РИО-

18. окт.	1	по инвентури	100 врећа М. С.	381/450 1423/32 2840/2859		9715	1	9715 — 2620 80
	31	Добит				<u>9715</u>	—	<u>12335 80</u>
Нов.	1	на стоваришту	10	441/450	}	3871	1-30	5032 30
"	"	"	10	1423/1432				
"	"	"	20	2840/2859				

ШЉИВЕ

ИЗЛАЗ

1

Датум	ПРОДАТО :	КОДЕГА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18.. ОКТ.	7	Јов. Шерцеру у комисији	85 врећа	1—85		5000	30	1500 —
	11	Јов. Шерцеру у комисији	547	1—547		32273	24	7745 52
	11	Јов. Шерцеру у комисији	75	548/622		4500	30	1350 —
	11	предато детаљ- ној радњи				500	30	150 —
	11	пренос подвоза на терет стоваришта у Франкфурту						158 48
						<u>42273</u>		<u>10904 —</u>

КАВА

ИЗЛАЗ

2

18.. ОКТ.	2	Николи Јова- новићу	50 врећа	381/430		4865	1·30	6324 50
	14	детаљној рад- њи	10	431/440		979	1	979 —
	31	на стоваришту	10	441/450	}			
	"	"	10	1423/1432				
	"	"	20	2840/2859			3871	1·3
						<u>9715</u>		<u>12335 80</u>

3

УЛАЗ

ПАМУК

Датум	КУПЉЕНО ОД:	КОЛЕТА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18.. окт.	1 по инвентури	15 дењ K. L.	131	182	4	178		
			132	184	5	179		
			133	183	6	177		
			134	181	5	176		
			135	180	5	175		
			136	185	4	181		
			137	181	6	175		
			138	180	5	175		
				<u>1456</u>	<u>40</u>	<u>1416</u>		
			¹⁴⁹ / ₁₅₅	1376	137	1239		
						<u>2655</u>	80	4248 —
	31 добитак							<u>1062</u> —
						<u>2655</u>	—	<u>5310</u> —

4

УЛАЗ

ЛУНДЕНБУРШКИ ШЕЋЕР

18.. окт.	6	Лунденбуршке фабрике	10 L Z R	7498	628	19		
				7499	630	20		
				7500	629	21		
				7501	632	22		
				7502	635	21		
				7503	634	22		
				7504	631	20		
				7505	629	19		
				7506	636	21		
				7507	633	22		
					<u>6317</u>	<u>207</u>	6110	4704 70
							фор. 38 ¹ / ₂	
	31	за подв. и цар. добит						528 35
								<u>1715 29</u>
	1		10		6317	207	6110	6948 34
нов.		на стоваришту	4	⁷⁵⁰⁴ / ₇₅₀₇	2529	82	2447 ¹ / ₂₀	2936 40

ПАМУК

ИЗЛАЗ

3

Датум	ПРОДАТО :	КОЛЕТА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18.. окт.	5 Ристи Петро- вићу	15	131/138 149/155	1456 1376	40 137	1416 1239		
						2655	100	5310
						2655		5310

СЕКУНДА РАФИНАДА

ИЗЛАЗ

4

Датум	ПРОДАТО :	КОЛЕТА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18.. окт.	14 детаљној радњи	1	7498	628	19	609	фор. 38·5	
	15 Миј. Протићу	2	7499 7500	1259	41	1218	77·—	468 94
	27 Ђорђу Армену- лићу	3	7501 7502 7503				1·10	1339 80
	31 на стоваришту	4	7004/7	2529	82	2447	1·20 1·20	2203 20 2936 40
		10		6317	207	6110		6948 34

5

УЛАЗ

РАФИНИРАНИ

Датум	КУПЉЕНО ОД:	КОЛЕТА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18. окт.	8 стоваришта Се- гединске фа- брике	4	115 116 117 118			560 580 550 480		
	за 4 бачве по 25.— дин.					2170	70.5	1376 87
	Добит							100 — 53 23
		4				2170		1530 10

6

УЛАЗ

СУВЕ ШЉИВЕ НА СТОВАРИШТУ

18. окт.	7 са овдаш. сто- варишта по- слато у коми- сију	85 вр.	1—85			5000	30	1500 — 22 —
" 11	пуњење врећа са овд. стова- ришта	547 75	1—547 548/622			32273 4500	24 30	7745 52 1350 —
	" " подвоз од Сме- дерева до Бе- ограда							158 48
	утоварење у ла- ђу за Франк- фурт н/М.							50 —
22	подвоз и цар. на 622 вр. до Франкфурта							2586 15 2794 45
	Добит							
						41773		16206 60
нов.	1 на стоваришту	182				10795	м. 32	4293 82

ШПИРИТУС 90⁰/₀

ИЗЛАЗ

5

Датум	ПРОДАТО :	КОЛЕТА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18..						L		
окт. 14	детаљ. радњи	1	118			480	70·5	329 56
17	Мил. Вуковићу	3	¹¹⁵ / ₁₁₇			1690	74	1200 54
		4				2170		1530 10

КОД ЈОВ. ШЕРЦЕРА, ФРАНКФУРТ н/М. ИЗЛАЗ

6

Датум	ПРОДАТО :	КОЛЕТА И ЗНАК	Бројеви	Бруто	Тара	Нето	ЦЕНА	СВОТА
18..							М.	
окт. 18	Ед. Фрошауеру	10				590	} 26·50	1622 95
	Хер. Рикерту	15				923		
	Ад. Вагнеру	20				1160		
	Фр. Ерфелду	30				1849		
	А. Х. Најфелду	10				478		
22	Алфр. Канеману	30				1740	} 5522 92	
	Отону Милбаху	30				1728		
	Р. Ерлангеру	180				10710		
29	Виљему Кра- меру	200				11800	32 ¹ / ₂	4766 91
31	На стоваришту	182				10795	32	4293 82
						41773		16206 60

7 УЛАЗ

ДАЈМАТИНСКИ

Датум	ОД КОГА ?	КОЛЕТА	БРОЈЕВИ	БРУТО	ТАРА	НЕТО	ЦЕНА	СВОТА
18..	20	10	2475			595		
ОКТ.	Шпира Маргетића		2476			589		
			2477			603		
			2478			615		
			2479			598		
			2480			610		
			2481			612		
			2482			597		
			2483			588		
			2484			609	Ф.	
						6016	38	4572 16
	ПОДВ., царина итд.							215 40
	ДОБИТ							205 27
						6016		4993 28
			2575					
НОВ.	1	10	2484			6016	83	4993 28
	на словаришту							

ЗЕЈТИН

ИЗЈАЗ

7

Датум	КОМЕ ?	КОЛЕТА	БРОЈЕВИ	БРУТО	ТАРА	НЕТО	ЦЕНА	СВОТА
18.	31	10	2475			6016	83	4993 28
ОКТ.	на словаришту		2484					
						6016		4993 28

СКОНТРО РАЗНИХ МОНЕТА

(Münzen — Scontro).

1

УЛАЗ

РАЗНЕ

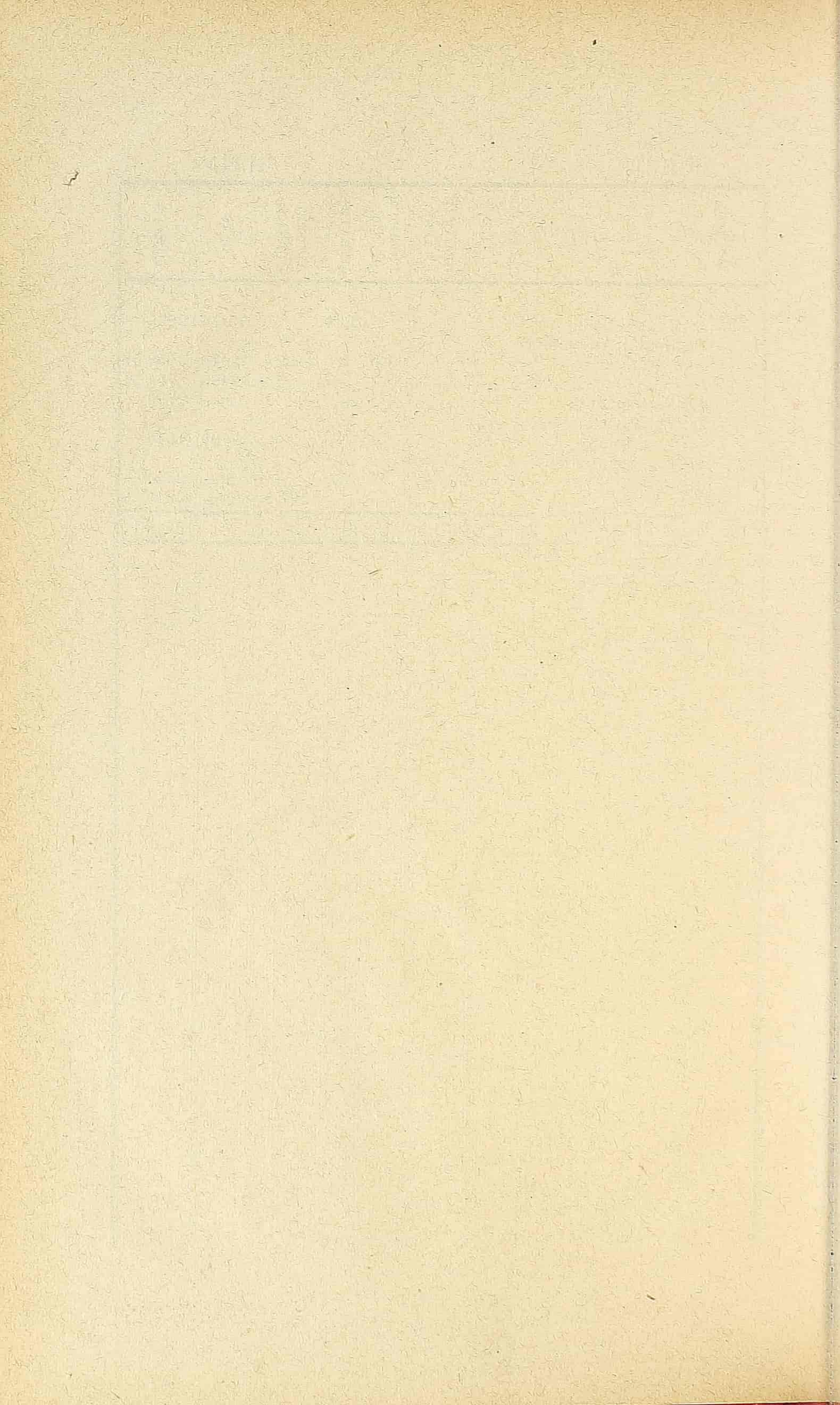
Датум	КУПЉЕНО ОД :	РУСКЕ РУ- БЉЕ	НЕМАЧКЕ МАРКЕ	ЕНГЛЕСКЕ ФУНТЕ	ДУКАТИ	АУСТР. ФОРИНТЕ	КУРС	СВОГА
18.. окт.	4 С. Томића			138			25·30	3491 40
	" detto				250		11·78	2945 —
	8 Јанка Бабића					1498 75	5·995	2945 —
	11 А.Д. Јовановића				420		5·87	
	11 " detto					9 24	10 фор. д. 2	4930 80 18 48
	17 Милована Вуко- вића	¹ / ₂ имп. 50					20·50	1025 —
	18 Јов. Шерцера		604·33				12·30	751 18
	31 ДОБИТ							242 13
								<u>16348 99</u>
		50	604·33	138	670	1507 99		
нов.	1 ГОТОВИНЕ				187		12	2244 —
	1 "					1507 99	10	3015 98

МОНЕТЕ

ИЗЛАЗ

1

Датум	ПРОДАТО :	РУСКЕ РУ- БЉЕ	НЕМАЧКЕ МАРКЕ	ЕНГЛЕСКЕ ФУНТЕ	ДУКАТИ	АУСТРИЈС. ФОРИНТЕ	КУРС	СВОТА
18..								
окт. 8	Јанку Бабићу				250		11·78	2945 —
19	Браћи Андреје- вићима			138			25·75	3553 50
19	" "		604 33				12485	754 51
20	Х. Вердеру				233		12·—	2796 —
28	Браћи Андреје- вићима	¹ / ₂ имп. 50					20·80	1040 —
31	у готовини (за- лиси)				187		12·—	2244 —
31	" "					1507 99	10·—	3015 98
		50	604 33	138	670	1507 99		16348 99



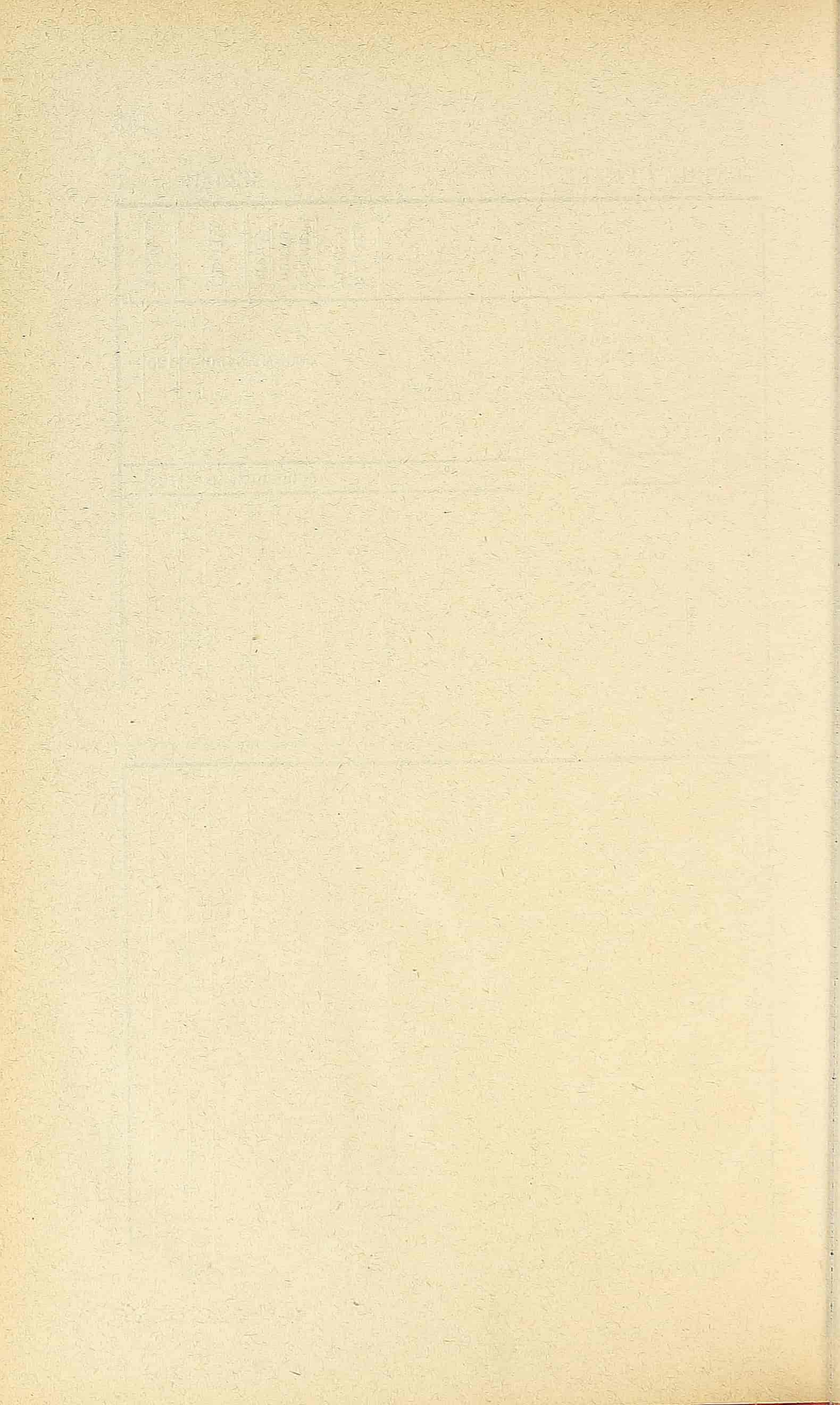
ΣΚΟΗΤΡΟ — ΕΦΕΚΑΤΑ

ЖАВНЕ СРЕТКЕ

ИЗЛАЗ

1

18.. ГОД.	ПРОДАТО :	БРОЈЕВИ :	КАМАТА ТЕЧЕ ОД	ИМЕНИТА ВРЕДН.	ЦЕНА	СВОГА	КАМАТА
окт. 31	у лисници се налази			5000	69	3450	125
				5000	69	3450	125



РОКОВИ ДОМАЋИХ И СТРАНИХ МЕНИЦА.

(Platzwechsel & Devisen — Verfall-Buch).

ОД

ДО

месец: ОКТОБАР 188..

тек бр. мес.	датум	последњи преписилац	издавалац	и з д а њ а			платач	наредба	лист благај.
				место	дан	време			
1	окт. 1	по инвентури		Беогр.	15 7	3 м.	А. Николић		
6	„ 3	Ј. Андрејевић	исти	Беч	20 9	15 дан.	Бр. Алексићи	сопствена	1
7	„ 9	К. Јовановић	Рад. Милић	Беогр.	20 7	3 м.	С. Павловић	П. Јовшић	1

месец: НОВЕМБАР 188..

2	окт. 1	по инвентури		Беогр.	12 6	5 м	Т. Нешић		
5	1	„		Н. Сад	17 9	2 м	Ж. Богдановић		
8	„ 9	К. Јовановић	С. Илић	„	18	3 м	Ј. Радовановић	сопственој	1
15	окт. 24	С. Нишлић	С. Нишлић	Беогр.	15 7	4 м	А. Нишић	detto	1
16	„	detto	detto	„	20 7	4 м	Г. Марић	detto	1
17	„	detto	detto	„	30 7	4 м	К. Јездић	detto	1

месец: ДЕКЕМБАР 18..

3	окт. 1	по инвентури		Беогр.	19	3 м	А. Бошковић		
4	„ 1	detto		„	21 9	3 м	Бр. Недић		
9	„ 9	К. Јовановић	Рад. Милић	„	17	5 м	М. Пгњатовић	К. Јовановића	1
18	„ 24	С. Нишлић	С. Нишлић	„	30 8	4 м	П. Радић	сопствена	1

месец: ЈАНУАР 18.,

10	18. окт. 18	Ј. Шерцера Франкфурт п м	Јов. Шерцер	Франк.	15 10	3 м	Е. Фрошауер	моја	
11	„ 18	detto	detto	detto	„	„	Херм. Рихтер	„	
12	„ 18	detto	detto	detto	„	„	Ад. Вагнер	„	
13	„ 22	detto	detto	detto	19 10	3 м	А. Канеман	„	
14	„ 22	detto	detto	detto	„	„	Ото Милбах	„	

месец: ОКТОБАР 18..

5	15	20
*943 50	*1450 —	*500 —

месец: НОВЕМБАР 18..

1	11	12	15	17	20	30
694 32		783 48		*2490		
			590 —		1438 90	843 25

месец: ДЕКЕМБАР 18..

1	21	30
328 40		
1360 —	879 82	2498 75

месец: ЯНУАР 18..

15	18
М. *156 35 *244 60 *307 40	М. *561 15 *552 96

РОКОВИ МЕНИЧНИХ ПРИЈЕМА.

(Accepten-Verfall-Buch.)

ОД:

ДО:

Месец: ОКТОБАР 18..

ДАТУМ	ИЗДАВАЛАЦ	МЕСТО	ДАН	ВРЕМЕ	ПО НАРЕДБИ	ЗА РАЧУН	НАЛАЗИ СЕ КОД	ЛИСТ БЛАГ.
		ИЗДАЊА						
18.. окт.	1	Стев. Маргетић	Београд	25/7	3/м	сопствен ној	—	Српске Нар. Банке

Месец:

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Месец: ЈАНУАР 18..

18.. окт.	12	Лунденбург шка рафинерија шећера	Лунденбург	26/9	4/м	сопствен ној	—	Шелера & К ^о Беч
	16	Јосифу Хофману	Пешта	8/10	3/м	detto		Срп. Народ. Банке

Месец: ОКТОБАР 18..

		25							
		*7800							

Месец:

Месец: ЯНУАР 18..

8							26		
5320 40							4704 70		

II. ДЕО.

ДВОЈНО КЊИГОВОДСТВО.

О рачунима.

Суштина двојног књиговодства позната нам је из нашег разматрања у првом делу ове књиге. — Да у кратко поновимо: *Двојно књиговодство бележи поред рачунских односа са лицима и промену имања по количини и роду његових делова још и рачунске односе ових последњих, односе, који постају при обављању ма каквог трговачког посла.*

Бележеће рачунске односе *лица и ствари*. двојно књиговодство даје нам тачна извешћа како о самој промени имања по вредности, количини и роду његових делова, тако и о *рачунском стању* свега имања и о *успеху*, који смо у целини и у појединости постигли. — Када дакле двојно књиговодство води рачуна и о рачунским односима *ствари*, нужно је да се и тим стварима одреде засебни рачуни као и лицима, шта више, и у приликама, у којима се неким послом вредност нашег имања мења једностраним или и без *икаквога* учешћа у томе од стране самих делова нашег имања, него где се промена вредности овога врши или услугама (урачунавање пристојбе итд.) или једностраним улазом или излазом појединих делова имања (трошкови, пристојба, камата итд. кад се плати или наплати) — *и у тим* приликама двојно књиговодство води бригу о тој врсти

„послова“ и одређује им *засебне рачуне*, као што то чини за лица и за ствари. —

Према томе деле се рачуни у двојном књиговодству на три главне групе, и то:

- I. лични рачуни,
- II. стварни рачуни, и
- III. помоћни рачуни.

Сви рачуни, без разлике, сматрају се у двојном књиговодству као лица, као особе. — Они се *оличавају* и све што у првом делу рекосмо о личним рачунима, њиховом склопу, њиховим својствима да дугују и потражују и да буду носиоци рачунских односа као дужници или поверитељи — све то важи *за све рачуне* у двојном књиговодству, где се не пита, да ли је који рачун личан, стваран или помоћан. — Држимо да је излишно о томе поново говорити.

Примедба: Ученик нека се не да смести том персонификациом ствари, и нека буде стрпељив, јер ће му се у току нашег разлагања све само рећи.

I. Лични рачуни.

(Conti vivi — Lebende Conti).

a. „*Мој (наш) рачун*“ и „*његов (њихов) рачун.*“

(Conto mio, Conto nostro = Conto suo, Conto loro)

По природи пословне свезе у којој стојимо са пословним пријатељима нашим, можемо неке послове или *за свој рачун* или *за рачун других* обавити, и то или *непосредно* (самим собом) или *посредно*, преко других. — Ту природу наше пословне свезе са другима морамо и у самим рачунима да означимо.

Ако смо ми наредбодавци — комитенти — а наш пословни пријатељ извршилац наших наредаба, комисионар, ми ћемо у његовом рачуну у нашим књигама на сходан начин да приметимо, да све, што пријатељ наш по том рачуну дугује и потражује, он то чини за *наш*

рачун а не за свој. — То ћемо означити тим, што ћемо поред имена и презимена нашег пријатеља а на заглављу рачуна у Гл. Књ. дометнути речице „наш рачун“ (*conto — nostro*) у множини, или „мој рачун“ (*conto mio*) у једнини. —

У противном случају, када смо комисионари, а наш пословни пријатељ комитенат, ми ћемо поред имена и презимена његовог у његовом рачуну код нас да испишемо речице: „његов рачун“ (*conto suo*) за једнину, или „њихов рачун“ (*conto loro*) за множину. —

Ово дељење рачуна једног и истог нашег пословног пријатеља, по природи наше свезе са њим, на „наш“ и на „његов“ рачун нужно је тамо, где је посао у оба означена правца огромнији и где једностраност пословне свезе нарочито избија на површину. Иначе се *conto mio* са *conto suo* води обично у једном рачуну спојено. — Ну ова деоба и не спада, строго узевши, у науку о књиговодству, већ у науку о писменим радовима трговачким, у меркантилне рачуне (одељак *текућих* рачуна) јер за књиговодство је све једно, био који рачун „наш“ или „туђ“. — Ова разлика је нужна при срачуњавању камате, пристојбе и трошкова *у тек. рачуну*, што се књиговодства као таковог тек онда може дотицати, када се по свршеном обрачуну камате, пристојбе и трошкова назначе рачунски односи.

б. Друштвени рачун.

(*Gesellschafts Conto, — Conto sociale*).

Овај се рачун отвара у приликама, када у дослуху са једним или са више наших пријатеља неке извесне послова заједнички обављамо, у друштву а под условом, да постигнут успех (добит или губитак) делимо. Таки су послови друштвени, а рачунски односи, који отуд проистичу, друштвени су, па и рачун за те друштвене послове назива се „друштвени рачун“, који по броју за-

другара, може бити (а и дели се на) „друштвени рачун у двоје“ (conto Meta, conto a metà, conto à $\frac{1}{2}$), ако је у неком послу осим нас још један други ангажован. Ако има три задругара, друштвени рачун је „у троје“ (conto terzo, conto à $\frac{1}{3}$) и т. д.

в. Рачун разних особа.

(Conto per diversi или Conto pro diversi)

За све пословне пријатеље с којима стојимо у привременој свези, „од данас до сутра“, отворићемо један рачун за све под горњим именом. — Ово је, дакле, заједнички рачун — али не и друштвени.

г. Рачун сумњивих (непоузданих) платаца.

(Conto dubioso).

Сва наша потраживања од особа, које су у току нашег посла посрнуле или с којима се штогод збило, што и наше потраживање од њих доводи у опасност, да га или са свим (100%) или делимично изгубимо — сва таква потраживања наша скидамо са личног рачуна тог нашег негда доброг, а сада непоузданог пословног пријатеља, и стављамо их по вероватној њиховој вредности (5, 10, 15, 20 $\%$ и т. д.) на терет „рачуна сумњивих платаца“. — И ово је заједнички, али не друштвен рачун, ако по несрећи посрну више њих, с којима у пословној свези стојасмо.

Примедба: Многи Срби називају овај рачун рачуном сумњивих потраживања, што је погрешно, јер потраживања наша нису сумњива, она су, на против, неоспорна, али је дужник сумњив, лабав, непоуздан.

д. Рачун главнице.

(Capital — Conto).

При досадањем посматрању нашем о деоби личних рачуна беше нам полазна такча природа пословног одношаја нашег према личностима с којима тргујемо.

Како се пак у двојном књиговодству све оличава, вредно је да се запитамо, како књиговодство сматра *наш* одношај према радњи као нашој својини.

Трговину нашу као такову, као поље непрестаног међусобног додира капиталне и радне снаге са свим метежом у њојзи, књиговодство оличава само собом. — Нама пак оно одређује у књигама један рачун, у ком нас са свим по правилу призна за све наше активно имање, а задужи за сву пасиву. Па да не бисмо изгледали просто као неки пословни пријатељи наше трговине а то би свакако и било, да се наш рачун испише само нашим именом и презименом, књиговодство додаје нашем имену и презимену још један дометак, који нас ближе означаје као власнике целокупне радње. — Тај дометак је речица „Главница“ и тако место да нам рачун у нашим књигама гласи н. пр. Рачун Раденка Драгојевића у Београду — он ће да гласи овако :

„Рачун *главнице* Раденка Драгојевића у Београду“ или, што је опште и усвојено, само :

„Р а ч у н Г л а в н и ц е.“

Има случајева, када се онај први наслов: „рачун главнице Раденка Драгојерића“ задржи као што јесте, без скраћења. — То бива онда, када је поред Раденка још неко уложио нешто главнице у Раденкову трговину, када Раденко има задругара (компањона) једног или више њих.

У том случају би се у Гл. Књ. отворило онолико рачуна Главнице, колико задругара у трговини Раденковој има, н. пр. :

Рачун Главнице Раденка Драгојевића.

Рачун Главнице Здравка Петровића и т. д.

Па и у том случају, кад је фирма *друштвена* уобичајено је по где где, да се за све другове отвори у Главној Књизи један заједнички („генерални“) рачун Главнице, а ближа извешћа о улогу појединих другова као и о њиховом међусобном правном односу бележе се у засебну књигу, која није приступна чиновничком особљу да се „тајна не би сазнала“. С тога се та књига и назива „Тајном књигон.“

II. Стварни рачуни.

(Sachen- oder Gegenstands — Conti, todte Conti, Conti morti).

Отварање стварних рачуна зависи много од обима саме трговине. — Број њихов је неограничен и са свим произвољан. — Може се за сваки поједини предмет у трговини отворити засебан рачун, а могу се више или мање предмета прикупити по природи њиховој у један заједнички рачун. —

Никако се не сме водити у *једном* рачуну рачунски однос двају или више предмета, који су по природи својој *разноврсни* н. пр. шећер и менице, новац и јужно воће и т. д. Допуштено је на против, да се о шећеру кави и свакој другој роби води *један* „рачун робе“. Тако исто могу се спојити све врсте меница, које ми у рукама имамо, у један *рачун меница*, разни страни новци у један „рачун страних монета“ и т. д. Дакле је правило ово :

Сродни предмети могу се спојити у један рачун.
Да наведемо неколико најобичнијих стварних рачуна:

1. Рачун Благајне.

У овај се бележе сви послови обављени готовим новцем ; он води дакле бригу о улазу и излазу новца и то:

Дугује :

За сваки улаз готовог новца.

Потражује :

За сваки излаз готовог новца.

2. Рачун страних монета.

Води рачун о нашој трговини страним новцима :

Дугује :

За вредност купљених, заменом или којим другим начином примљених страних монета.

Потражује :

За вредност продатих или у замену за другу робу датих страних монета.

3. Рачун меница.

Води рачун о разним меницама, које нам до руку дођу и с којима у току рада нашег имамо посла. —

По месту плаћања и по вредности, на коју менице гласе, оне се деле на *местне* (домаће) и *стране* менице (девизе). —

а. Рачун домаћих меница.

Дугује :

Свагда, кад год коју домаћу меницу примимо за дат еспап, за раније потраживање наше, или је купимо за готов новац (есконтујемо). —

Потражује :

Свагда, кад год коју меницу наплатимо, продамо и из руку издамо. —

б. Рачун страних меница.

Дугује :

За купљене стране менице.

Потражује :

За продате или наплаћене стране менице.

4. Рачун меничних пријема.

За све менице, које наши пословни пријатељи на нас повуку или издаду и које ћемо ми о року да платимо, на шта смо се и потписом (пријемом) својим обвезали, отворићемо засебан рачун под горњим именом. (Немци га зову обично *Tratten — Conto*, што је погрешно; правилнији је назив *Accepten — Conto*). — Рачун меничних пријема :

Дугује :

Свагда, кад год платимо какав наш пријем (акцепт) т. ј. туђу *трату*, која је на нас повучена била.

Потражује :

Свагда, кад год нам се јави да је један од наших пословних пријатеља на нас повукао коју меницу, без обзира на то, јесмо ли ту меницу већ потписали или не, само ако хоћемо на време да је платимо.

5. Рачун папира од вредности или рачун ефеката.

За ефекте којима тргујемо отворићемо у Гл. Књ. или *један* рачун за све врсте ефеката, или ћемо за сваки ефекат засебан рачун да одредимо, на пр. Рачун: деоница, срећака, заложница, приоритетних облигација, срећака Првенога Крста, обвезница управе фондова итд. а код деоница: за деонице српске народне банке, смедеревске кредитне банке, митровачке штедионице итд. Но главно је то, да сви рачуни тих разних ефеката

Дугују :

За све купљене или иначе у нашу својину примљене ефекте.

Потражују :

За продате ефекте, у опште кад ови као наша својина излазе из наших руку.

6. Рачун зајмова на залогe или рачун предујмова, рачун вађевина.

Води се за зајмове, које издамо другима на њихову залогу или добијемо од других на нашу залогу без обзира на природу саме залогe (роба, адиђар, страна монета, ефекти, непокретности и т. д.) Тај рачун :

Дугује :

За све издате зајмове другима или за исплаћене сопствене зајмове.

Потражује :

За вредност зајмова, коју од других наплатимо или од других примимо на нашу сопствену залогу.

7. Рачун робе.

Напоменусмо већ, да од обима трговине зависи, хоће ли трговац за све робе укупно отворити *један* заједнички рачун, или ће за сваку робу засебан рачун отворити (као и код ефеката) н. пр. рачун сувих шљива, рачун кожа, шенице, шећера и т. д. Рачун робе, био он заједнички или засебан :

Дугује :

За вредност сваке робе, коју имамо на стоваришту при почетку рада ; коју у току рада

Потражује :

За вредности робе, која излази са стоваришта било продајом, било трампом.

купи́мо или у замену за дру-
гу примимо, у опште за сва-
ки *улаз* робе било на који
му драго начин.

8. Рачун комисионог стоваришта.

Отвара се за *комисиону продају* каквог еспапа — и двојаке је природе. — Или ће нама један од наших пословних пријатеља послати какав еспап, да овај на нашем тргу а за његов рачун продамо; или ћемо ми коме другом да пошљемо наш еспап ради комисионе продаје на тамошњем тргу. — У првом случају горњи је рачун „рачун комисије“ у ужем смислу и означаје се као такав овако: „рачун комисионог стоваришта Н. Н-а у Н.“; напротив у другом случају је горњи рачун „рачун консигнације“ а означаје се опет овако: „рачун комисионог стоваришта код Н. Н. у Н.“

Немци употребљују „рачун комисије“ и „рачун консигнације.“ —

а. Рачун комисионог стоваришта Н. Н. у Н. (код нас).

Дугује :

тек када све примљене вредности од комисионе продаје обрачунамо нашем комитенту, или их пренесемо на његов личан рачун.

Потражује :

за све вредности, које су примљене **од продаје еспапа**, што је код нас у комисији, и о ком се води тачан рачун у засебном сконтру наше стоваришне књиге.

б. Рачун комисионог стоваришта код Н. Н. у Н.

(Наша роба на стоваришту код других).

Дугује :

у корист рачуну робе, за укупну вредност послате робе у комисију заједно са свим трошковима превоза.

Потражује :

за вредност примљену од продате робе а на терет или *личног* рачуна нашег комисионара или ког другог рачуна у нашим књигама н.

пр. на терет рачуна благајне, ако нам је комисионар одмах по продаји послао новац; на терет рачуна меница, ако су нам послате менице у вредности продате робе и т. д.

9. Рачун наруџбина.

И ово је нека врста комисионог рачуна, али се не тиче *продаје*, већ *куповине* робе за туђ рачун.

Дугује :

за све издатке, који су учињени за набавку онога што је наручено, као и за све трошкове и пристојбе око извршења налога.

Потражује :

за наплаћену укупну своту дуговања овог рачуна или за пренос на терет личног рачуна наредбодавца.

10. Рачун наплате.

(инкасо)

Употреба овог рачуна двојака је : он

Дугује :

1. За све примљене менице и друге вредности зарад наплате или :
2. За вредности, које су од наплаћених наплата нашем пословном пријатељу послате, или су му исте у његовом личном рачуну одобрене; дугује даље за све урачунате пристојбе, трошкове и т. д.

Потражује :

1. За све наплаћене или због ненаплате *враћене* вредности или :
2. За све вредности, које су примљене ради наплате.

Примедба : Ближа разјашњења о употреби овог рачуна даћемо у „упутствима“ за књижење по прав. двојног књиговодства.

11. Рачун непокретности.

(имобилије — реалитети).

Дугује :

за вредност свега непокретног имања трговчевог.

Потражује :

за примљене вредности од продатих непокретности.

Обично се трошкови око одржања зграда подмирују из прихода те зграде — а приходи од непокретности у опште воде се засебно.

12. Рачун намештаја.

Дугује:

за вредност намештаја у канцеларији и за сваку нову набавку.

Потражује:

при годишњем отписивању од вредности намештаја (5 до 10%) у име овештања његовог, као и при коначној распродаји његовој.

Шта све има да се рачуна у намештај, то је ствар релативна и неодређена. У намештај се рачунају обично тезге, столови, столице, благајнице, ормани и т. д. Средан рачун са рачуном намештаја је

13. Рачун прибора,

који се води за сва оруђа (алате), за машине, за слова у штампаријама н. пр. даље код пољопривредника: рала, решета, сејаљке, сечке, млатице и т. д.

Дуговање и потраживање, као и код рачуна намештаја.

14. Рачун остава. (Derôt).

Дугује:

за примљене вредности на оставу.

Потражује:

за издате, враћене оставе.

Друг овом рачуну је рачун „остављача“, као лични рачун. — Рачунски односи су му обратни од оних код рач. „остава“ т. ј. што један дугује то други потражује.

15. Рачун спедиције.

Дугује:

за све издатке око спедиције.

Потражује:

за све наплаћене трошкове спедиције.

16. Рачун привремени (Conto sospeso).

Улога му је ова : он се отвара за све недовршене послове, који нису „зрели“ за дефинитивно књижење; за књижење сваког примања неких вредности а од лица, која нам још нису позната, или, ако и јесу, нису нам писала, шта да са добивеним новцем радимо, а знамо да нам нису ништа дужна.

По добивеном извешћу та примања се регулишу са оним рачунима, којих се то тиче. Горњи рачун :

дугује за све привремене издатке а *потражује* за исте, кад се они ставе на прави рачун; *потражује* даље, за сва привремена и нама ближе непозната и неодређена примања, а *дугује* кад се та примања по међутим добивеном извешћу као што ваља регулишу.

17. Рачун камате за пренос.

(Транзиторни — рачун).

Употребљава се само при закључку књига, о ком ће доцније бити речи. Али ради разјашњења саме природе овог рачуна морамо навести, да при закључку књига долазе многе вредности за пренос у период после закључка или обратно, и да се оне срачунају тако, као да су на сам дан закључка остварљиве и ако ће се остварити тек после закључка књига.

Најобичнија употреба овог рачуна при закључку књига та је, да помоћу њега одрачунамо од камате на менице и зајмове, којима је рок тек после дана закључка, све камате које смо на њих у напред (антиципативно) примили а за време од дана закључка па до рока сваке поједине менице у нашој лисници или сваког појединог зајма на залог, које имамо у рукама, пошто та камата управо спада као добитак наш у време после закључка, у идући период нашега рада.

Ово се у књиговодству чини с тога, да би се сва наша потраживања (и дуговања) којима рок истиче у

другом, идућем периоду нашега рада, свела на праву вредност, коју она имају на сам дан закључка, како бисмо могли тачно сазнати успех наш у прошлом периоду. Рачун камате за пренос прво *потражује* од рачуна камате за све одрачуњене камате (од потраживања), које се при закључку сматрају као пасива наша, а која по закључку престаје бити *пасивом* и постаје нашим *добитком*; напротив овај рачун *дугује* *после* закључка књига и то опет рачуну камате, када му се одрачуната камата врати натраг као добит из прошлог периода.

Код одрачуњавања нашег *дуговања*, којем је рок после закључка, ствар је обратна. Одрачуњена камата за пренос сматра се као *актива* при закључку, која после закључка постаје нашим губитком.

Примедба: Ученику ће можда чудновато изгледати, да се овај рачун сматра као *стваран*. — Но кад помислимо да је свака камата која се пренаша, увек или наша *актива* или *пасива* — уверићемо се, да друкчије није ни могуће.

III. Помоћни рачуни.

1. Рачун камате.

Дугује :

за износ камате коју ми другима платимо, коју нам други на терет наш урачунају или коју ми другима одобримо и њиховом рачуну допишемо.

Потражује :

за износ наплаћене камате, за износ камате, коју нам други одобри или за коју ми другога у његовом рачуну код нас задужимо.

У многим, нарочито *банкарским* трговинама и код акцијских завода, код којих је *камата* главни извор прихода, рачун камате *дели се* по природи предмета, по ком је која камата урачуната н. пр. рачун камате: на менице, на обвезнице, на зајмове на залогe, на реалне кредите, на ефекте, на стране менице, у тек. рачунима и т. д.

2. Рачун пристојбе (провизије).

Дугује :

за све пристојбе, које смо ми другима платили, које су нами на терет урачунате или које ми другима одобримо.

Потражује :

за све пристојбе, које смо ми од других наплатили, које смо другима на терет урачунали или које су нам од других одобрене.

3. Рачун трошкова.

Прима на себе све плаћене, неплаћене или само урачунате трошкове, који се по природи њиховој могу делити на више врста, о којима би се тада водио и засебан рачун н. пр. рачун кућевних трошкова, рачун пословних (дућанских) трошкова, рачун плате, станарине, порезе, милостиње (прилози на добротворне цели, црвеном крсту и т. д.), рачун поштарине и т. д. Сви ти рачуни посебице као и општи рачун трошкова:

Дугују :

за све учињене или на наш терет од других урачунате трошкове.

Потражују :

за све наплаћене или у нашу корист а на терет других урачунате трошкове.

4. Рачун ажије.

Ажијом се назива разлика (*као вишак*) између фактичне (пијачне) цене једне врсте кованог новца и његове именоване — номиналне — вредности. Ако му је пијачна цена *испод* његове номиналне вредности — разлика је *дизажија*. Ажија и дизажија су дакле сродни али не истоветни појмови са добитком и губитком на роби, —

Рачун који води бригу и даје извешћа о добивеној ажији и изгубљеној дизажији у трговини разним монетама — именује се : „рачун ажије“ и употребљује се у *књиговодству* обично само онда, када стварни „рачун разних монета“ води евиденцију о послу нашем са страним новцима по једном сталном, одређеном, од пијачне цене увек независном курсу, који не мора увек да је раван

именитој вредности неке монете. Тај стални курс зове се „конвенционалним курсом“. Ако није усвојен конвенционалан курс — тада отпада *рачун ажије* а постигнути резултат у трговини монетама изналази се из самог стварног „рачуна разних монета“ по предузетој инвентури.

Рачун ажије *дугује* за све губитке на страним новцима; а *потражује* напротив за све добитке на њима. Доцније ћемо се упознати са још два веома важна помоћна рачуна, о којима ће бити говора тек онда када на ред дођу.

О функцији рачуна у двојном књиговодству.

Ради сазнавања функције рачуна у двојном књиговодству, узећемо за пример онај попис, који смо имали на стр. 32. и 33. о. књ. у чланку: „О току књижења по систему простог књиговодства“.

Рецимо да 1. октобра отпочнемо свој рад имањем, које је изложено у поменутој инвентури. При оснивању књига имали бисмо да књижимо ове рачунске односе, а по правилима двојног књиговодства:*)

Целокупна имовина наша вреди: дин. 140.000.

Делови њени ови су:

Дин. 80.000 у готовом новцу

„ 15.000 „ роби

„ 45.000 „ три потраживања.

Целокупан дуг наш износи: 40.000.

Делови његови ово су:

дин. 10.000 по једном меничном пријему нашем и

„ 30.000 „ „ отвореном рачуну.

Све то имање, имовину и дуг, улажемо у нашу радњу. Књиговодство бележи то на *наш* рачун, као власнике тог имања, а наш рачун, као што већ знамо носи назив „Рачуна Главнице“, и он *потражује* за имовину а *дугује* за дуг — баш као и ми сами.

*) Ученик нека поменуто инвентуру метне пред-а-се и нека с њоме у руци прати даља разлагања наша.

Имовина се састоји из разних предмета, од којих *сваки* без разлике добија свој *рачун*.

Готов новац прима на себе Рачун Благајне, који услед тога дурује рачуну главнице за улог наш у новцу 80.000 дин., а што важи за новац, то важи и за све остале делове нашег имања, тако да:

Робу прима Рачун Робе, а потраживања наша долазе *на терет* дотичним *личним* рачунима: П. Јанковића (20.000), Станислава Чедића (15.000) и А. Бранковића (10.000).

За књижење *имовине* наше имамо дакле ове рачунске односе:

I. Рачун Благајне (дугује)	
Рачуну главнице	80.000
II. Рачун Робе (дугује)	
рачуну Главнице	15.000
III. П. Јанковић (дугује)	
рачуну Главнице	20.000
IV. Стан. Чедић	
рачуну Главнице	15.200
V. А. Бранковић	
рачуну Главнице	10.000
свега дугују 5 дужника једном повери- тељу, рачуну главнице, који од њих по- тражује за вредност укупне наше имо- вине	140.000

Напротив за књижење дуга нашег који улажемо у радњу имамо ове рачунске односе:

VI. ми т. ј. рачун Главнице (дугује)	
Рачуну меничних пријема	10.000
VII. Рачун Главнице (дугује)	
Бр. Вулковићу	30.000
Рачун Главнице <i>дугује</i> дакле двојици поверитеља за вредност нашег <i>дуга</i>	40.000

То су сви рачунски односи које имамо спровести у дотичне рачуне приликом оснивања књига т. ј. приликом књижења оног пописа на страни 32. и 33. који смо, као што је претпостављено, предузели на дан 1. Октобра, када смо свој рад отпочели.

Предочимо ли себи сад све горе поменуте рачуне у Главној књизи заједно са исписаним горњим рачунским односима — то ће они имати овакав изглед на дан 1. Октобра:

1		1	
Дугује	Рачун Главнице		Потражује
1. окт. Рачуну меничних пријема	10.000.—	1 окт. од Рачуна Благајне	80000.—
1. окт. Рачуну Бр. Вулковића	30000.—	1 окт. од Рачуна Робе	15000.—
		" " " " П. Јанковића	20000.—
(наш дуг).		1 окт. од Рачуна Ст. Чедића	15000.—
		1. окт. од Рач. А. Бранковића	10000.—
		(наша актива)	

2		2	
Дугује	Рачун Благајне		Потражује
1 окт. Рачуну Главнице	80000.—	15 окт. од рач Робе	480.—
		20 " " " трошкова	500.—

3		3	
Дугује	Рачун Робе		Потражују
1 окт. рачуну Главнице	15000.—	5 окт. од Бран. Вулковића	8750.—
10 окт. рач. С. Чедића	15000.—		
15 " " Благајне	480.—		

4		4	
Дугује	Рачун П. Јанковића у Н.		Потражује
1 окт. рачуну Главнице	20000.—	25 окт. од рач. Бр. Вулковића	10000.—

5		5	
Дугује	Рачун Стан. Чедића у Н.		Потражује
1 окт. рачуну Главнице	15000.—	10 окт. од рач. Робе	15000.—

6			6
Дугује	<i>Рачун А. Бранковића у Н.</i>	Потражује	
1 окт. рачуну Главнице	10000.—	30 окт. од рач. меница	10000.—
7			7
Дугује	<i>Рачун меничних пријема</i>	Потражује	
		1 окт. од рач. Главнице	10000.—
8			8
Дугује	<i>Рачун Бр. Вулковића у Н.</i>	Потражује	
5 окт. рачуну Робе	8750.—	1 окт. од рач. Главнице	30000.—
25 окт. рачуну П. Јанковића	10000.—		
9			9
Дугује	<i>Рачун трошкова</i>	Потражује	
20 окт. рач. Благајне	500.—		
10			10
Дугује	<i>Рачун меница</i>	Потражује	
30 рачуну А. Бранковића	10000.—		

Примедба : Рачунски односи по инвентури штампани су положеним словима за разлику од осталих, који су доцније постали и књижевни, да се ученик не би смео.

Пођимо даље:

5. Октобра

продамо Бр. Вулковићу на вересију:

5 бур. Цајлон-каве нето к^о 2500 по 3·5 дин. 8750.—

Рачунски односи:

Бр. Вулковић *дугује*. Кома?
Рачуну Робе, који *потражује*.

Рачун Робе *потражује*.
Од кога?
Од Рач. Бр. Вулковића, који
дугује.

Види рачуне у горњој Главној књизи : број 8. и број 3. (стр. 171. о. књ.).

10. Октобра

пошље нам Стан. Чедић из Н.:

500 (нових) товара сувих шљива по
30 дин. за товар од 100 к⁰ дин. 15000.—

Рачунски односи:

ко дугује? Рачун Робе, (Види рач. број 3. у Гл. Књ.)
а коме? Стан. Чедићу у Н. „ „ „ 5. „ „ „
за шта? за 500 тов. сув. шљива и т. д.

15. Октобра

платимо на чедићеве шљиве дун. паробродском друштву
за подвоз свега 480 дин.

Какви су овде рачунски односи и кога се они тичу?
Пре свега новац излази, рачун Благајне га даје — он
и *потражује*. То је једна странка, а која је друга?

Тих 480 дин. издати су за подвоз еспапа, тиче
се дакле овог, јер у толико скупље стају нас горње
шљиве. Тај издатак од 480 долази дакле на терет Ра-
чуну Робе, који *дугује* оном рачуну, који је за њ тај
издатак имао т. ј. Рачуну Благајне. — Дакле:

Рачун Робе, <i>дугује</i> .	Коме?	Рачун Благајне <i>потраж.</i>
Рач. Благајне, који <i>потраж.</i>		Од кога?
		Од Рач. Робе, који <i>дугује</i> .

Види у Гл. Књ. рачуне број 2. и 3.

20. Октобра

узмемо из благајне за нашу домаћу потребу 500 дин.

Рачунски односи:

Рачун Трошкова дугује: Рачуна бр. 9. у Гл. Књ.
рачуну Благајне који *потражује*. „ „ 2. „ „ „

25. Октобра

плати П. Јанковић за нас Бр. Вулковићу дин. 10000.—.

Ово плаћање Јанковићево Вулковићу тиче се *нас*,
ми смо дакле (као и увек) полазна тачка при означању
рачунских односа.

Место нас платио је Јанковић, он *потражује*; на-
против место нас примио је тај новац Вулковић — с
тога овај *дугује*. Види у Гл. Књ. рачуне број 4. и 8.

Овај случај може и овако да се узме: Јанковић је
нама дао у руке 10000 дин., коју своту ми опет у исто
време дамо даље Вулковићу.

30. Октобра

пошље нам А. Бранковић свој менични пријем од 10000
дин. као менично покриће свога дуга код нас а по на-
шој жељи. Бранковићев пријем не може бити у једно и
наш пријем, већ наша меница, по којој ми од њега
потражујемо означену суму.

Рачунски односи су ови:

Рачун меница *дугује*, јер је примио горњи Бран-
ковићев акцепт, а Бранковић *потражује*, јер је дао
једну вредност, коју ми можемо у свако доба путем про-
даје да уновчимо. — Рач. у Гл. Књ. бр. 6. и 10.

Примедба: Ученик нека и сам узме писаљку и хартије, па нека
њима прати књижење редом како су ови примери наведени. Препоручујемо му да понавља ово књижење све донде, док сам не стече уверење, да је појмио функцију свију рачуна у двојном књигов. што их до сада споменуемо, јер, ко се ода књиговодству, мора да се што пре и што више опријатељи са многим писањем, да би се обикао стрпљењу, без којег нити ће књиговодства научити, нити ће икада постигнути она својства која карактеришу вештог и у свом послу поузданог књиговођу, а та су својства: *убеђење* о исправности свога рада што га је обавио са разумевањем, стрпљењем и хладном мирноћом.

Ово неколико наведених примера служиће нам и даље при нашем разматрању.

О белешци у двојном књиговодству.

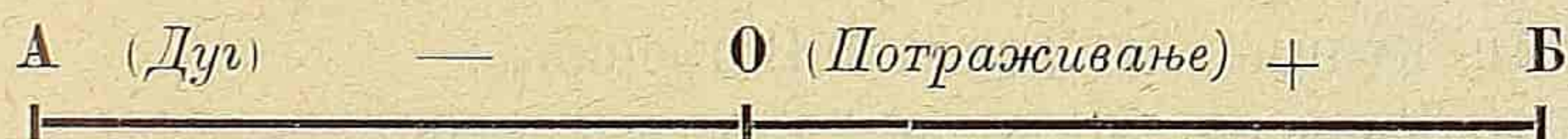
Означење рачунских односа појединих рачуна при каквом послу и кратко објашњење овога — то је „белешка“ у књигов. По томе се и белешка дели на означавање рачунских односа, што се зове „став“ и на објашњење самога посла, што се зове „прича“ (текст). Дакле: *став* и *прича* сачињавају *белешку*.

Знамо већ (стр. 7.) да се по систему двојног књиговодства а погледом на рачунске односе при сваком па и при најнезнатнијем послу образују *две странке*, од којих је једна представница рач. односа као дуговања, а друга представница рач. односа као потраживања.

По томе морају при књижењу сваког посла *најмање два рачуна* да ступе у акцију, један као дужник, а други као поверитељ. Но тим није речено, да *само два рачуна* увек долазе у обзир; напротив један дужник може да дугује једном поверитељу: један дужник да дугује двојци (или више) поверитеља; два или више дужника да дугују једном поверитељу. Немогућа је комбинација да два или више дужника при књижењу *једног посла дугују двојци или више поверитеља*.

Кад је дуговање једне странке потраживање друге и обратно, тада је са свим појмљиво, да сва дуговања морају да буду равна свим потраживањима.

Ми можемо себи то и *графично* да предочимо овако:



Пруга А Б представља нам цео (вредносни) обим рачунских односа, поље на ком се они појављују. Тачка О у среди означаје нам међу између активних и пасивних, „позитивних“ (+) и „негативних“ (—) рачунских односа — она је дакле неутрална, и када би се могли рачунски односи слити у ту једну тачку, значило би, да у опште никаква посла није ни било.

Поље *десно* од среде О, дакле од ње па до краја Б, то је поље оне странке, која при једном послу *потражује*, која је активна или позитивна; лево поље од О до А. поље је дужника, странке пасивне, негативне. Докле год трговац не обавља никакав посао, док се год он као трговац налази у апсолутној мирноћи, донде је и на пољу А Б све мирно и тихо. Но чим се ма и најнезнатнији посао у трговини једној обави, у исти мах оживе, и, рекли бисмо, пруже се рачунски односи

од почивне тачке *O* у оба противна правца и то тако, да је удаљење позитивних рач. односа од тачке *O* ка тачци *B* *математично тачно* и *равно* удаљењу негативних рач. односа од тачке *O* ка тачци *A*.

а. Један дужник и један поверитељ.

У пракци двојног књиговодства усвојено је да се при означању рачунских односа увек именује *прво дужник* па тек после њега или на истој прузи *на десно* или *испод* дужника поверитељ, дакле овако :

Дужник А (дугује) Поверитељу Б ;

или :

Дужник А

Поверитељу Б. што има да се чита овако :

тај и тај дужник А дугује поверитељу Б који потражује.

Пример :

Ми купимо од Здравка Петровића :

1 врећу Рио-каве 50 к⁰ по 2 дин. и платимо дин. 100.—

Ко дугује при овом послу? Дугује Рачун Робе.

Ко потражује при овом послу? Потражује Рачун Благајне, јер роба је ушла у радњу нашу — а новац је изишао.

Рачунски однос тих двају рачуна означаје се овако:

Рачун робе

Рачуну Благајне

а има да се чита овако : рачун Робе дугује рачуну Благајне, који потражује.

Испод става долази *прича*, којом се ближе објашњује, за шта рачун Робе дугује, а рачун Благајне потражује.

Прича мора да је разговетна и кратка, но та краткоћа не сме бити на уштрб *јасноћи*. Кратко и јасно мора да се исприча, од куда је постао у горњем ставу озна-

чени рачунски однос. У случајевима заплетеним или који иначе захтевају веће опширности, као што је случај при разним исправкама и др., књиговођа не сме да буде штедљив у (логичном) разлагању онога што се збило.

Целокупна белешка о горњем купу Рио-каве изгледала би овако:

Белешка	{	став	{	<i>Рачун робе</i>	
				<i>Рачуну благајне</i>	
		прича	{	за купљених од Здравка Петровића	
				50 к ⁰ Рио-каве по 2 дин.	дин. 100.—

Примедба: Ставови се увек исписују крупнијим словима него прича, па се обично јоште и пером подвуку, да боље упадну у очи, јер се тиче рачунских односа.

б. Један дужник, а два или више поверитеља у једном послу.

Пример;

Здравко Петровић да нам налог, да му купимо и пошљемо једну врећу Рио-каве.

Ми каву набавимо и платимо:

за 50 к ⁰ по 2 дин.	дин. 100.—
за превоз до лађе	„ —·40
и урачунамо му пристојбу нашу са	„ —·50
	дин. 100·90

Здравко дугује дакле за *каву*, за *пристојбу* и за трошак *превоза* рачуну робе, рачуну пристојбе и рачуну трошкова, свега тројици поверитеља.

Белешка:

Здравко Петровић у Н (дугује; коме?)

3 поверитеља (који су то?)

Рачуну Благајне (за шта?)

за купљену каву и т. д. дин. 100.—

Рачуну пристојбе (за шта?)

за $\frac{1}{2}\%$ провизије на 100.— . . . „ —·50

Рачуну трошкова (за шта?)

за трошкове превоза 50 к⁰ каве . . . „ —·40

Свега 100·90

Кад има много поверитеља, тако да би бројањем њиховим пре исписивања самог рач. односа у залуд траћили време — у том случају изоставља се број њихов, а умеће се тек после довршене белешке, када се бројање поверитеља лако и брзо без губитка времена може предузети, на пр.:

Здравко Петровић у Н.
 (број) поверитеља
Рачуну Благајне
 „ *Робе*
 „ *пристојбе*
 „ *трошкова*
 „ *меница*

и т. д. и сад се тек поброје поверитељи, па им се број умеће у оно празно место испред речи „поверитеља.“

Уобичајено је и ово, да се не наводи број поверитеља, већ место тога употребљује се реч „следећима“, дакле:

Здравко Петровић
Следећима:
Рачуну Благајне
 и т. д.

в. Два или више дужника — а један поверитељ.

Пример:

Да узмемо прошли случај са Здравком у обратном смислу т. ј. ми њему издамо налог, да нам набави 50 к.⁰ кафе. Он то учини и урачуна нам:

за 50 к. ⁰ кафе по 2 дин.	100.—
за провизију $1\frac{0}{2}\%$	·50
за трошак превоза	·40
<i>Здравко потражује од нас свега</i>	<u>100·90</u>

Ми нећемо провизију и трошак да метнемо на терет рачуна Робе — него ћемо (само ради примера) да те издатке Здравкове засебно прибележимо. Дакле, за

купљену робу, за урачунату пристојбу и за трошак дуговаће наши рачуни : робе, пристојбе и трошкова Здравку Петровићу укупно 100·90.

Б е л е ш к а :

З дужника (дугују).
Здравку Петровићу у Н.)*
Рачун Робе.
 За купљену каву.....
Рачун пристојбе.
 за $\frac{1}{2}\%$ пристојбе и т. д.
Рачун трошкова.
 за превоз.....

Код мношине дужника (као и код много пове ритеља) уобичајено је, да им се број не наведе, и тада се место тога употребљује реч „Следећи“ н. пр.

Следећи
Здравку Петровићу у Н.
Рачун Робе
 и т. д.

Или ако би бројање дужника пре исписивања белешке стало много времена — они се броје тек по свршеној белешци, а број им се исписује на оно празно место испред речи „дужника“ н. пр.

..... (број) *Дужника*
Здравку Петровићу у Н.
Рачун Робе
Рачун пристојбе и т. д.

Увек је најглавније то, да се сви рачунски односи правилно и без грешке означе.

Из овога што рекосмо о „белешци“ у двојном књиговодству излази, да она по количини рачуна који по једном послу долазе у обзир може бити двојака :

*) *Примедба* : Кад се који однос тиче личног којег рачуна, довољно је да просто испишемо име и презиме дотичног лица, и не мора се увек испред имена исписивати речица „рачун“; па и сама ова речица не исписује се сва, него се скрати н. пр. рн. или Рчн, или Рн, за први падеж, а „рну“, или „Рну“ или „Рчну“ за трећи падеж.

Проста белешка, којом се бележи рачунски однос једног дужника према једном поверитељу, и

Спојена белешка, којом се бележе рачунски односи по једном послу, у коме долазе у обзир или један дужник, а више поверитеља, или један поверитељ, а више дужника.

О току књижења у двојном књиговодству.

Ток књижења у двојном књиговодству у *главном* је онај исти, као и у простом, са разликом, која је основана на самој природи једног и другог система.

Просто књиговодство бележи у Гл. Књ. само рачунске односе наших пословних пријатеља према нама, дакле *личне* рачунске односе. О свему осталом — што није рачунски однос којег личног рачуна — просто књиговодство не води рачуна у Гл. Књизи. Како пак по двојном књиговодству при сваком послу постају рачунски односи личних, стварних или помоћних рачуна — то се по његовим правилима мора и најмања маленкост забележити у дотичне рачуне у Гл. Књ.

Рачун у Гл. Књ. је дакле мета сваком рачунском односу, који је белешком означен; ту му је путу крај и одатле никуд даље.

Бележење обављених послова предузима се у нарочите књиге, тако зване „Дневнике“. Константни послови који су обављени готовим новцем, бележе се у засебни „Дневник Благајне“ или само „Књигу Благајне“, а сви остали „повремени“ послови, послови који су обављени „на веру“, на „време“ или путем „кореспонденције“ бележе се у „Дневник повремених послова“ или просто у „Дневник“. Ова последња књига назива се јоште и „књигом првих Бележака“, у коју се послови привремено прибележе. На многим местима „књига првих Бележака“ (Prima Nota) служи само за хитно бележење,

при чему се не пази много ни на тачност ни на чистоћу — само кад су рачунски односи и њихове вредности правилно прибележени. Из те „књиге првих Бележака“ преписује се све *на чисто* у Дневник. Има још неких обичаја у том погледу — но ми ћемо да се држимо „књиге Благајне“ и „Дневника“ за прво бележење обављених послова без обзира на разне *обичаје* једино с тога што је то излишно по изучавање науке о двојном књиговодству.

а. Књига Благајне.

У двојном књиговодству Књига Благајне има исти склоп као и у простом а разлика између обе лежи само у *вођењу* њином. Нама је већ познато да Књига Благајне игра двојаку улогу. Она нам служи за *прво бележење* новчаних послова и уједно је *сконтро књига* за готов новац. Но у двојном књиговодству добија Књига Благајне још једно значење. У њојзи се означају и рачунски односи, те је с тога *фактично додатак рачуну благајне* у Главној Књизи.

При сваком новчаном послу — Књига Благајне отправља дакле ове три дужности:

1. описује посао као *првобележник*
2. води евиденцију о новцу као *сконтро овога*, и
3. означаје *рачунске односе* наше благајнице, као и њен рачун у Гл. Књизи.

Изглед јој је овакав:

Дугује				Благајна		Благајна		Потражује	
година и месец	дан	позивна колона	коме дугује? (рач. однос) и за шта? (опис посла)	СВОГА	година и месец	дан	позивна колона	од кога потражује? (рачун одн). и за шта? (опис посла).	СВОГА

Из овог склопа књиге Благајне видимо да се већ самом белешком посла означаје уједно и рачунски однос рачуна Благајне с једне, и осталих рачуна, којих се неки издатак или неко примање благајне тиче, с друге

стране. Према томе самим бележењем којег новчаног посла у књигу Благајне отпада потреба, да се проистичући рачунски односи засебном каквом „белешком“ означају.

Да књижимо сада у књигу Благајне све послове које смо навели примера ради приликом нашег посматрања „о функцији рачуна у двојном књиговодству“ — а тичу се Рачуна Благајне.

Такове послове имадосмо 1., 15. и 29. Октобра (види стр. 169 и д.) и књиже се у књигу Благајне овако :

Дугује		Б Л А Г А Ј Н А		Потражује			
188. окт.	1	<i>Рачуну Главнице за улог наш у радњу</i>	80000	188. окт.	15	од ач. Робе плаћен подвоз на 500 тов. сув. шљива	480 —
				„	20	одјрач. трошкова изузесмо за до- маћу потребу	500 —

Са закључком књиге Благајне не морамо да чекамо до самог закључка свију рачуна у Главној Књизи, што се у књиговодству зове „закључак књига“. Напротив Књига Благајне мора се чешће закључивати, или сваки дан у вече, дневно, или седмично, двонедељно, или и месечно. Дневни закључак је најцелисходнији већ и због самог сконтрисања новца, да се није штогод погрешно књижило, или да се благајник који рукује новцем није како год при бројању новца омео.

Закључак Књиге Благајне предузима се на исти начин као и закључак сваког другог рачуна, што знамо из до сада реченога.

31. Октобра 188. ми ћемо да закључимо горњу Књигу Благајне. Збир дуговања је 80000 дин. — а збир потраживања је 980 дин. Изравнање (салдо) је $80000 - 980 = 79020$ дин. и оно се ставља на мању, код Благајне увек на десну страну, па се за тим повуку закључне линије, између којих долази збир обеју страна које су сада једнаке. По закључку — изравнање од 79020 дин. пренаша се „по ново“ на леву страну а под датумом 1 Новембра.

Дугује		Б Л А Г А Ј Н А		Потражује	
	(Збир леве стр.)	80000 —	188. окт. 31	(Збир десне стр.)	980 —
				изравнање	79020 —
		80000 —			80000 —
188. нов. 1	пренос изравнања од 31/10	79020 —			

б. Дневник

(Дневник повремених послова — Prima Nota).

Да ова књига служи за *прво бележење* свију послова, обављених без утицаја готовога новца; да јој је изглед и склоп истоветан као и њене другарице у простом књиговодству; да се послови морају по реду како се дешавају бележити и како те „белешке“ изгледају — то све знамо, и можемо дакле неодложно да приступимо књижењу (у Дневнику) свију оних послова, које смо примера ради навели приликом разматрања „о функцији рачуна у двојном књиговодству“ (стр. 169 и т. д.) где су и сви рачунски односи означени при књижењу самога пописа и осталих примера:

1	<p><i>Следећи</i> <i>Рачуну Главнице</i> <i>Рн. Робе</i> улог у радњу по гласу пописа: 10 бур. цајлон кафе нето к^о 5000 по 3 динара <i>П. Јанковић у Н.</i> за дуг његов по попису <i>Ст. Чедић у Н.</i> за исто <i>А. Бранковић у Н.</i> за исто</p>	15000 —	20000 —	15000 —	10000 —	60000 —
1	<p><i>Рачун Главнице</i> 2 поверитеља <i>Рн. меничних пријема</i> за наш пријем, по гласу пописа <i>Бр. Вулковићу у Н.</i> за дуг наш по отвореном рачуну</p>	10000 —	30000 —	40000 —		
5	<p><i>Бр. Вулковић у Н.</i> <i>Рачуну Робе</i> за продати му: 5 бур. цајлон кафе Бр..... нето к^о. 2500 по 3·5</p>					8750 —
10	<p><i>Рачун Робе</i> <i>Ст. Чедићу у Н.</i> за послатих нам: 500 товара сув. шљива по 30 дин.</p>			15000 —		
25	<p><i>Бр. Вулковић у Н.</i> <i>П. Јанковићу у Н.</i> за плаћених дужнику (првом) од стране поверитеља(другог) за наш рачун</p>					10000 —
30	<p><i>Рачун меница</i> <i>А. Бранковићу у Н.</i> за послат нам пријем: дин. 10000 за 15. Новембар о. г.</p>					10000 —
						143750 —

(Непосредно у овом реду долази проду-
жење бележака за Новембар).

Примедба: Дневник се обично не закључује нити се износи збирају, јер то није нужно с погледом на контролу рачунског стања. Та контрола није ни могућа у овој књизи, где су рачунски односи бележени без обзира на *један* рачун и без система, већ по реду како су у току послова постајали. Зашто смо ми ипак ову књигу као неки рачун закључили и своте сабрали — дознаћемо доцније.

в. Зборник.

Пошто су сви послови по реду своје забележени у Књигу Благајне или у Дневник с погледом на рачунске односе који из њих теку („став“) и њихову суштину („прича“) — приступи се тако званом збирању *рачунских односа, њиховом прикупавању и груписању као припрема за књижење у рачунима Главне Књиге*. Књига у којој се то прибирање рачунских односа врши, носи горњи назив „Зборник.“ *)

Цељ збирања овог та је, да сва дуговања и сва потраживања сваког појединог рачуна саберемо у једну своту, како би и белешка у самом рачуну у *Главној Књизи* била што простија и краћа, *ма то ишло и на рачун саме јасноће*, јер главно је да се рачун као што треба означити да дугује или да потражује, а ближа извешћа о свему даје нам Књига Благајне и Дневник са својим „белешкама.“

Збирање (журнализовање) предузима се или дневно, као што је нужно у великим трговинама, заводима, фабрикама и т. д., или седмично, осмодневно па и месечно, што је довољно за трговине средњег и малог обима. Годишње журнализовање не значи више штедњу у послу посла ради, већ је знак лењости у послу а на штету овога.

*) И у нас Срба одомаћио се погрешни назив за ову књигу „Дневник“ по западњачком „Journal“. Ни „Дневник“ ни „Journal“ не одговарају никако суштини те књиге. Ми смо се решили за горњи назив и то, држимо, с пуним правом; јер кад има зборника *молитава*, зборника *закона*, и т. д. за што да не буде и у књиговодству зборника за *рачунске односе* ?

У почетку рада попис главнице мора да се пре сваког посла неодложно спроведе *кроз све књиге*, кроз књигу *Благајне* и *Дневник*, а из ових преко *Зборника* у Главну Књигу — што се зове: „оснивање књига.“

Тај ћемо рад доцније са свим тачно видети, а сада ћемо да збирамо из Благајне и Дневника све по реду у један мах, па и главницу заједно са ово мало текућег посла тек примера ради, *како се збира*. (Склоп Зборника види на стр. 213. о. књ.).

Примедба: Ученик нека испише књигу Благајне (стр. 182) и Дневник (стр. 184) сваку на засебном листићу, нека их стави предасе и нека тако прати даљи ток нашег разлагања.

1. Дневно збирање.

1. Октобра.

Из Књиге Благајне:

1. у дуговању.

На првом листу имамо само један рач. однос:

Рачун Благајне

Рачуну Главнице дин. 80000.—

Овај став је исписан у Зборнику на стр. 1. (види стр. 213. о. књ.) и ми ћемо га обележити римском јединицом I (што у истини не бива).

2. у потраживању.

Овога дана немамо никакових рач. односа рачуна Благајне.

Из Дневника.

На првој страни имамо овај став:

Следећи

Рачуну Главнице

Рачун Робе 15000

П. Јанковић у Н. 20000

Ст. Чедић у Н. 15000

А. Бранковић у Н. 10000 свега 60000 дин.

Ово је за нас други зборнички став и ми ћемо да га означимо са римском двојком II.

Даље на истој страни Дневника имамо под 1-им Октобром још и овај став:

Рачун Главнице

2 поверитеља

Рач. меничних пријема 10000.—

„ Бр. Вулковића у Н. 30000.— свега 40000.—

Ово је зборнички став број III, и њиме смо исцрпили рачунске односе из Дневника за дан 1. Октобра.

Примедба: Ученик ако пажљиво прати начин збирања у самом Зборнику на стр. 213 о. књ. видеће, да се вредности односно своте бележе у обе колоне. То је због овога: Лева колона (за вредности) у зборнику прима у себе вредности рач. односа свију рачуна, који дугују, а десна колона вредности односа свију рачуна који потражују.

Став I. *прост* је, јер је састављен из два рачуна: рачуна Благајне и рачуна Главнице. Вредност рач. односа је 80000.— дин., што ћемо означити једанпут у левој колони као дуг рачуна Благајне, а други пут у десној колони као потраживање рачуна Главнице.

Став II спојен је, њега образују пет разних рачуна, од којих су *четворница дужници* а један поверитељ. Вредност рач. односа свију дужника долази у леву колону, дакле:

Рачун Робе	15000	—	
П. Јанковић	20000	—	
Ст. Чедић	15000	—	
А. Бранковић	10000	—	

а у десну колону долази укупно потраживање Рачуна Главнице = 60000.— дин.

Како се употребљују позивне колоне — знамо, и ваља нам само још напоменути, да се у позивној колони у Благајни и Дневнику исписује страна *Зборника*, а не Гл. Књ. као у простом књиговодству. У Зборнику пак имамо две позивне колоне, једну за позив на Благајну и Дневник, а другу поред ње (или испред прве колоне за вредности) за позив на лист у Гл. Књизи.

рачуни дугују оним рачунима који су испод њих ситнијим словима исписани, а ситније су ови последњи исписани с тога, што су они спореднија ствар од именованга самога *дужника*, а то је сада главно.

Кад почињемо Књигом Благајне, природно је да је први дужник, који долази у обзир ради прикупљања његових пасивних односа, сам *Рачун Благајне*, који ћемо одмах испод речи „Дужници“ да испишемо. Затим се редом именују они рачуни којима све рачун Благајне дугује. У овом тренутку случајно имамо само једног поверитеља рачуна Благајне: Рачун Главнице.

На стр. 214. видимо у нашем Зборнику све то исписано овако:

Д у ж н и ц и

1	1	<i>Рачун Благајне</i>			80000	—		
		рачуну Главнице						

а има да се чита:

Дужник је *Рачун Благајне*, првог октобра по послу, који је прибележен на првом листу *Књиге Благајне*, а дугује *рачуну Главнице* динара 80000.— (став I).

Пошто Рачун Благајне ником више ништа не дугује, прелазимо одмах на остале дужнике по *Дневнику*. Из става II. (страна иста) видимо да је по *Дневнику* први дужник *Рачун Робе*, чије дуговање морамо да саберемо и то прво по књизи Благајне, па за тим по *Дневнику*. Тај *други став* (II) у Зборнику нашем (за месечно збирање) гласи: *Дужник Рачун Робе* дугује 15. Октобра, по белешци у Књизи Благајне (десна) стр. 1. *Рачуну Благајне* дин. 400.—; даље, дугује првог октобра, по белешци на првој страни *Дневника* *рачуну Главнице* 15000.—; даље, дугује десетог октобра по белешци на првој страни *Дневника* Ст. Чедићу 15000.—. Свега дугује *Рачун Робе* у месецу октобру 3 поверитеља дин. 30.480.—

Став III. (стр. иста) гласи:

Дужник Рачун Трошкова дугује двадесетог дана тек. месеца по белешци на првом листу Књиге Благајне Рачуну Благајне 500.— дин. и т. д. *)

Сваки пут, кад год се који однос из Благајне и Дневника пренесе у *Зборник*, испуњавају се позивне колоне. Сва дуговања стављају се у *леву* колону, а по свршеном збирању свих пасивних односа — они се на засебној хартији саберу ради контролисања, да ли су сви односи и без погрешке исписани.

1. Контролисање се састоји у овоме:

Сума свега дуговања у <i>Зборнику</i>	
износи	дин. 224730.—
Од ове суме кад одбијемо збир	
у <i>Дневнику</i> , који износи	„ 143750.—
преостаће још	„ 80980.—

која сума мора да је равна дуговању и потраживању Рачуна Благајне — без икаквих изравнања.

Рачун Благајне дугује	„ 80000.—
а потражује	„ 980.—
свега, као горе,	„ 80980.—

2. Збир у <i>Дневнику</i> износи	„ 143750.—
Улаз (дуговање) у <i>Књизи</i> Благајне	„ 80000.—
Потраживање у <i>Књизи</i> Благајне без салда	„ 980.—
Збир пасивних односа у <i>Зборнику</i> :	„ 224730.—

Не подударају ли се те контролне суме — знак је да је негде погрешка учињена, која се мора *одмах* из-

*) Остале ставове нек ученик сам среди, самостално и без ослонца на нашу израду. За тим нека сравни свој рад са нашом израдом, погрешке нек исправи, а идућег дана нека све по реду изради — док не буде више грешно.

наћи претресом сваког става у Зборнику и сравњењем његовим са белешкама у књизи Благајне и Дневнику и пунктирањем (. v) сваке поједине своте која је исправно исписана (колационирање).

Кад нас је контролисање уверило да је збир без погрешке учињен, или да је исправљен ако је било грешака — прелазимо на збирање *активних* рачунских односа, и то истим начином као што смо обавили збирање пасивних односа. Оба збира одвајају се једном пругом преко целог широког поља, испод које се у другој линији напише реч „Поверитељи.“

Став X. на стр. 214. о. књ. гласи:

Поверитељ Рачун Главнице потражује првог Октобра по белешци на првом листу књиге Благајне а ед рачуна Благајне 80000.—; даље потражује првог Окт. по белешци на првој страни у Дневнику од рачуна Робе 15000.— и т. д. — Свега Потражује Рачун Главнице од пет дужника 140000.— дин.

Остале ставове нека ученик сам постави по већ датом упутству, и нека *контролише* да ли су сви ставови правилно исписани.

Збир пасивних односа мора да је раван збиру активних односа, и пошто смо се о томе уверили, закључује се Зборник (види закључак његов).

Примедба: По правилу повременог збирања, као што га горе изложисмо, може се и дневно збирање предузети. То је практично само у веома живим контоарима, где се једног дана толико разних послова обави, да начин повременог збирања за *дневни* посао има смисла. Иначе у трговинама, у којима се дневно мален број послова обави — ма ти послови и најогромнији били — начин дневног збирања свакако је практичнији, ако се у опште хоће дневно збирање. У књиговодству „многог посао“ зависи од количине а не од каквоће материјала за књижење, и књижење једног рачунског односа у вредности од једне паре даје књиговођи толико исто посла колико и књижење другог којег рачунског односа у вредности од ма које висине.

г. Главна Књига и књижење у њојзи.

(Партијалник).

Главна књига у двојном књиговодству има исти облик као и у простом. Разлика је у вођењу.

По свршеном Збирању, било дневном било повременим, приступи се књижењу свију прикупљених и сабраних односа из Зборника у поједине рачуне у Главној Књизи. Тај посао врши се редом по Зборнику и не даје никакве тешкоће.

1. Књижење дневног збирања.

Став I дневног збирања у Зборнику гласи :

Рачун Благајне

Рачуну Главнице 80000

Први рачун је дужник — ваља га као таковог и обележити у Главној Књизи у рачуну бр. 2 на левој страни са :

„188. окт. 1. Рачуну Главнице 80000.— дин.“

У позивну колону у Зборнику уметне се број 2 у истој линији, у којој је исписано „Рачун Благајне“; а у рачуну Благајне у Гл. Књ. у његовој позивној колони уметне се број стране у Зборнику, на којој се налази став I.

Тим је означен рачунски однос рачуна Благајне као једне странке, која дугује. Но с тим још нисмо готови. И однос *друге* странке, која потражује, мора да сезначи. Други рачун I става је : *Рачун Главнице* као поверитељ, ваља га као таковог и означити у Гл. Књизи, а у рачуну бр. 1 на *десној* страни са :

„188. окт. 1. Од рачуна Благајне 80000 дин.“ и испуне се међусобне колоне за позив. Сад је довршено књижење I зборничног става у Гл. Књ.

На овај начин преносе се из зборника у Гл. Књ. редом и сваки дан рачунски односи свију рачуна који су дневним збирањем у зборнику означени као дужници и као поверитељи.

Примедба : Ученик нека у својој Гл. Књ. књизи све дневно збирање из свог зборника; нека сравни и поправи — по ранијем упутству.

2. Књижење повременог (ме сечног) збирања.

О овом књижењу не морамо много речи да потрошимо. Оно је још лакше и простије од књижења дневног збирања, код којег се из *једног* става морају књижити пасивни и активни рач. односи. Код повременог збирања као што знамо то није случај, јер имамо посла прво и само са дуговањем дужника, па кад је то књижено, тек онда имамо да књижимо потраживања *поверитеља*.

Ученик нека у својим књижицама књижи повремена збирања у Гл. Књ. Нека савни и поправи — све по горњем упутству.

Кад савнимо књижење дневног са књижењем повременог збирања у Гл. Књигу видећемо ову разлику између оба:

Код *дневног* збирања:

1. Рачуни у Гл. Књ. добијају толико бележака колико је пута неки рачун у акцију ступао, и то за сваки дан најмање по једну белешку.

2. Свака белешчица у Гл. Књ. и Зборнику добија датум онога дана кад је постала, кад је рачун имао нека посла.

3. Главна књига се много *троши* — а она је једна од најскупљих књига, по обиму, по изради, по повезу и по жиговима (таксен. маркама).

Код *повременог* збирања:

1. Рачуни у књиговодству добијају за цео свој једномесечни рад само једну белешку. Дакле, колико год збирања толико и бележака.

2. Све белешке добијају датум последњег дана у месецу, или датум оног дана ког је збирање предузето.

3. Потрошак Гл. Књ. сведен је на најнижу меру, на минимум.

Контролисање књижења у Главној Књизи.

Свршивши пренос рачунских односа из Зборника у односне рачуне у Главној Књизи — први је посао књиговођи да се увери, да ли је тај пренос спроведен правилно, без погрешке. Кад знамо, да је у двојном књиговодству свако дуговање једног рачуна уједно и потраживање другог и обратно, тада нам је са свим јасно,

да је и дуговање свију рачуна уједно и *потраживање свију рачуна*, другим речима : Збир свега дуговања свију рачуна мора да је математично тачан и раван збиру свега потраживања свију рачуна. У томе се састоји контрола за књуговођу, коју ће он да врши по овом образцу (на засебном листићу) :

Лист Гл. Књиге	ИМЕНОВАЊЕ РАЧУНА	ДУГУЈЕ	ПОТРАЖУЈЕ
1	Рачун Главнице	40000 —	140000 —
2	„ Благајне	80000 —	980 —
3	„ Робе	30480 —	8750 —
4	„ П. Јанковића у Н.	20000 —	10000 —
5	„ Ст. Чедића у Б.	15000 —	15000 —
6	„ А. Бранковића у К.	10000 —	10000 —
7	„ Меничних пријема		10000 —
8	„ Бр. Вулковића	18750 —	30000 —
9	„ Трошкова	500 —	
10	„ Меница	10000 —	
		224730 —	224730 —

Збир дуговања слаже се потпуно са збиром потраживања и тим је дат доказ, да је књижење у Гл. Књ. без погрешке. За то, што једна страна држи вагу другој, што се обе билансују, горњи контролни листић назива се „укупна развага“, „укупна размера“ или најобичније „укупна билансија“ (Rohbilanz) за разлику од „чисте билансије“, код које се не узимају у обзир они рачуни који су изравнати (рач. бр. 5 и 6), већ само они који нису изравнати, па и код тих *само њихова изравнања*. Чиста билансија израђује се на основу предходне укупне билансије, а образац јој је исти.

На основу горње укупне билансије, чиста билансија је ова (опет на листићу хартије).

ЛИСТ ГЛ. КЊИГЕ	ИМЕНОВАЊЕ РАЧУНА	САЛДО НА СТРАНИ	
		ДУГУЈЕ	ПОТРАЖУЈЕ
1	Рачун Главнице		100000
2	„ Благајне	79020	
3	„ Робе	21730	
4	„ П. Јанковић у Н.	10000	
7	„ Меничних пријема		10000
8	„ Бр. Вулковића у Н.		11250
9	„ Трошкова	500	
10	„ Меница	10000	
		121250	121250

И збири *изравнања* морају да се потпуно подударају. (А зашто?)

Ова чиста или пречишћена билансија у друштву са пописом служи за основу рада око закључка књига, о коме ћемо скоро говорити.

Износ *укупне* билансије (без салда од прошлог закључка) подудара се потпуно и са збиром свију пошта у Зборнику.

Да поновимо ток књижења.

Сви обављени послови бележе се у Књигу Благајне или у Дневник (како су кад *новчани* или *повремени*) у виду „белешке“ са „ставом“ и „причом“. Из књиге Благајне и из Дневника збирају се рачунски односи у Зборник. То се предузима *дневно* или *повремено*, најобичније *месечно*.

Из Зборника преносе се сви рачунски односи, поставши оним у књигу Благајне и у Дневнику забележеним пословима — у Гл. Књигу, где се и настане. Пре сваког идућег књижења контролише се оно што је већ обављено.

Са *укупном билансијом* контролише се књижење у Главној Књизи, а на основу *чисте билансије* и помоћу ново предузете инвентуре — обавља се

Закључак књига,

који се предузима од времена на време, обично за једну годину а у тој цели, да дознамо своје имовно стање и успех који смо постигли од прошлог закључка (или од почетка рада) па до оног дана, када се књиге по ново закључују.

а. Теорија о закључку.

Рецимо да смо на дан 31. Октобра 18.. обавили попис нашег имања, и претпоставимо да тога дана *укидамо* своју радњу и да све делове нашег имања, имовину и дуг наш, по њиној вредности на дан 31. Октобра продамо за *готов новац* другој којој особи, која нам све чисто имање одмах и *исплати*. У том случају би та особа ступила према трговини нашој, која и даље постоји, у исти мах у одношај власника (господара) када ми *престанемо* бити власници.

Шта би се у том тренутку збило у колу наших рачуна у Главној Књизи? Да видимо:

Нас лично у књиговодству представља *Рачун Главнице*. По „заповести“ овог — сви остали рачуни предају том умишљеном купцу наше трговине сву *активу* (новац, робу, ефекте и т. д.) и сву *пасиву* (дуг). „Купац“ примивши нашу *активу* постаје по правилима књиговодства *дужником* према оним рачунима који су до сада имали ту активу и за њу дуговали; напротив купац постаје поверитељем за сву *пасиву*, коју прима на себе од оних рачуна који су до сада сносили тај дуг и за њ *потраживали*. Пошто је цела та трансакција само умишљена, фиктивна, она се и не може сматрати као неки стваран, обављен посао, и белешка о том умишљеном купу и продаји не долази нити може доћи

у Књигу Благајне и у Дневник, већ само у Зборник, где се рачунски односи тог умишљеног купца према осталима рачунима у Гл. Књ. прикупе и зберу, да бисмо их за тим као обично могли спровести и у саме рачуне у Гл. Књ.

За тај посао нужно је да и том „купцу“ отворимо рачун, и настаје питање, под чијим или под којим именом?

Обзиром на то, да наши рачуни могу само оно дати што имају, дакле само своја *изравнања*, и да тај кунац може од рачуна примити само изравнања њихова, можемо га правилно назвати и „Рачуном изравнања“; а пошто се све то чини само у цели закључка књига, могли бисмо га најзад именовати и „рачуном закључка.“ — Западни свет зове га „рачуном биланције“ (Bilanz-Conto).

Овом приликом смо дакле упознали још један и то *помоћан* рачун, који ћемо од сада увек да називамо:

Рачун изравнања.

Он се отвара само при закључку књига и:

Дугује :

Свим активним рачунима за вредност наше имовине, ма у чему се ова састојала.

Потражује:

Од свију пасивних рачуна а за вредност свега нашег дуга, био овај ма кога облика.

При предаји све имовине Рачуну Изравнања, зборнички став је овај :

I. {	Рачун Изравнања (дугује)	
	Следећима :	
	За вредност наше активе :	
	Рачуну Благајне	(салдо овога)
	„ Робе	(по инвентури)
	„ П. Јанковића у Н.	(салдо овога)
	и т. д.	

При предаји свега дуга нашег Рачуну Изравнања, зборнички став је овакав :

II.	{	Следећи (дугују)	
		Рачуну Изравнања.	
		за сву нашу пасиву:	
		Рачун Меничних пријема	(салдо)
		„ Бр. Вулковића у Н.	(салдо)
		и т. д.	

Примедба: Како се салда неких стварних рачуна не могу никада подударати са пописом — што је случај код ствари, чија је вредност промењљива — то се такве активе предају рачуну Изравнања на основу *пописа* а не по исказу чисте билансије, што је са свим природно. — У том погледу, дакле, могу се десити само два случаја:

1. Готовина (залиха) по инвентури слаже се потпуно са исказом чисте билансије т. ј. са салдом дотичног рачуна у Гл. Књ. Ово је код свију *личних* рачуна, и само код оних стварних рачуна, чији предмет не подлежи колебању цена, као што су: готов новац, домаће менице и менични приједи.
2. Готовина по инвентури не слаже се никако са исказом чисте билансије т. ј. са салдом рачуна у Гл. Књ., што је случај код свију осталих стварних рачуна, чији предмет подлежи непрестаној промени у цени, као што су: роба, девизе, монете, покретности и т. д.

Примери:

за 1. случај:

Рачун Благајне дугује	80000.—
„ „ потражује	980.—
	<hr style="border-top: 3px double black;"/>
Готовина новца по инвентури и салдо рач. благ.	79020.—
	<hr style="border-top: 3px double black;"/>

за 2. случај:

Рачун Робе дугује	30480.—
а потражује	8750.—
	<hr style="border-top: 3px double black;"/>
Салдо рачуна је	21730.—
а готовина робе по попису н. пр. износи	22450.—
	<hr style="border-top: 3px double black;"/>
Разлика између исказа пописа и рачуна је:	720.—
	<hr style="border-top: 3px double black;"/>

Рачун Робе у Гл. Књ. изгледао би по свршеној предаји готовине по инвентури Рачуну Изравнања овако:

Дугује	<i>Рачун Робе</i>	Потражује
(укупно дуговање) 30480.—		(укупно потражив.) 8750.—
Разлика је 720.—		<i>Од рач. изравнања</i>
		(по инвентури) 22450.—
31200.—		31200.—

О том неслагању готовина по инвентури са изравнањима рачуна у Гл. Књ. биће мало ниже опет реч.

Рачун Изравнања, пошто је попримао све што је имао да прими од појединих рачуна — исплатиће свој чист дуг, т. ј. чисто имаће *наше* Рачуну Главнице. За ту исплату он ће да потражује, а Рачун Главнице ће дуговати и тиме је Рачун Изравнања своју улогу одиграо. Он се са свим изравњује са Рачуном Главнице по овом ставу у Зборнику:

III. { Рачун Главнице
 { Рачуну Изравнања
 { за чист иметак наш

По свршеном књижењу и овог става из Зборника у Главну Књигу, ученик ће ближим посматрањем рачуна у Гл. Књ. приметити, да се у овом тренутку неки рачуни са свим изравњују, а ти су: Рачуни Изравнања, Благајне, Меничних пријема, Домаћих меница и сви *лични* рачуни; да пак нису изравнати: остали *стварни* рачуни, чији је предмет изложен колебању цена, сви *помоћни* рачуни и *рачун Главнице*. Из салда тих до сада још неизравнатих рачуна можемо да *изнађемо* елементе нашег успеха у раду за време од данас (31. Окт.) па назад до најближе инвентуре.

Рачун Главнице, пошто се намирио са рачуном Изравнања (став III.) који је изравнат, попримаће тада на себе — јер се њега и тичу — све *терете* (губитке) што их остали до сада неизравнати рачуни још носе,

па и све *користи* (добитке). Тај посао поверава Рачун Главнице другом једном опет помоћном рачуну, који се с тога, што прикупља све добитке и губитке наше, зове:

Рачун добитка и губитка. *)

Сви добитци и губитци припадају рачуну Главнице а не дотичним рачунима у којима се они налазе и који су их у току рада само привремено на се примили. Губитци наши (н. пр. *трошкови*) налазе се као терет на левој страни Рач. трошкова, и овај, ако хоћемо да га опростимо тога терета, мора да потражује од онога који тај терет на себе прима а то је Рачун Добитка и Губитка. Овај дакле дугује за све губитке наше, а зборнички став о томе ово је :

IV. {	Рачун добитка и губитка
	Следећима :
	за губитке наше у овом периоду :
	Рачуну трошкова
	„ порезе
	„ робе (ако смо на овој више изгубили, него што смо на њојзи привредили). и т. д.

Добитци наши (н. пр. камата, пристојбе наплаћене и т. д.) налазе се на *десној* страни тих помоћних рачуна као њихово привремено потраживање од оних рачуна који су *вредност* те камате и пристојбе у своје време примили (н. пр. Рач. благајне и т. д.) Хоћемо ли те рачуне да лишимо користи потраживања, не можемо то другчије чинити, већ ако их *задужимо* у корист ономе који те добитке прикупља, а то је : Рачун Добитка и Губитка. Зборнички став за предају добитка гласи :

*) Правилније је „рач. *Губитка* и *Добитка* — но то је ствар споредна.

Следећи:

- V. { рачуну Добитка и Губитка
 за добитке наше у овом периоду :
 Рачун камате
 ” пристојбе
 ” Робе (ако има на њојзи добитка) и т. д.

И ова два зборничка става морају се спровести из Зборника у Гл. Књ. као и сви други редовни ставови и пошто је то учињено, видићемо да су сада, у овом тренутку, сви рачуни у Гл. Књ. изравнати сел Рачуна Главнице и Рачуна Добитка и Губитка, који још имају да се разрачунају и намире т. ј. Рачун Добитка и Губитка мора да преда Рачуну Главнице *резултат* онога, што је по добивеном налогу од појединих рачуна од добитака и губитака прикупио, што ће на овај начин да учини :

Резултат што га је постигао Рачун Добитка и Губитка прикупљањем добитака и губитака од појединих рачуна, може да буде двојак : или је прикупио више добитака од губитака, или је напротив прикупио више губитака од добитака.

У првом случају коначни *резултат* т. ј. салдо рачуна Добитка и Губитка представља нам нашу чисту добит као приплод нашем имању; у другом пак случају салдо Рачуна Добитка и Губитка је наш неуспех у раду, наш губитак, за који се имаће наше окрњило.

Знамо да се сви *добитци* наши налазе на *десној* страни рачуна Добитка и Губитка, и у колики је ова *већа* од *леве*, у толико смо напредовали, толики нам је чист добитак наш, који ће Рач. Доб. и Губ. да уступи Рачуну Главнице на овај начин :

- VI.a { Рачун Добитка и Губитка
 Рачуну Главнице (која се умножава)
 за пренос нашег чистог добитка

Губитци наши налазе се на *левој* страни Рач. Доб. и Губ., и кад је ова *већа* од *десне* стране, када да-

кле губитци надмашују добитке, Рачун Добитка и Губитка предаће тај чист губитак наш рачуну Главнице помоћу овог зборничког става:

VI.б { Рачун Главнице (која се крњи, умањује)
 Рачуну Добитка и Губитка
 за пренос чистог губ. у прошлом периоду.....

Био први (VIа), био пак други (VIб) случај, када се и ови ставови из Зборника књиже у рачун Добитка и Губитка и у рачун Главнице — тада се и ова два рачуна потпуно изравњују — и „закључак књига“, што ће рећи „закључак рачуна у Главној Књизи“, *довршен је*, и преостаје још само механички посао затварања рачуна вучењем пруга и т. д.

Из ове теорије о закључку књига сљедује, што пажљивом пратиоцу ових редака није могло умаћи — да се рачуни у двојном књиговодству по начину како се они при закључку књига изравњују, деле на три групе :

1. На рачуне, који се изравњују само са Рачуном Изравнања,

2. На рачуне, који се изравњују са Рачуном Изравнања и са Рачуном Добитка и Губитка, и

3. На рачуне, који се изравњују само са Рачуном Добитка и Губитка.

б. Пракса.

Помоћу предизложене теорије о закључку књига, приступићемо опет само примера ради, закључку рачуна у Главној Књизи на стр. 217. о. књ.

Укупну и чисту билансију тих рачуна саставили смо на стр. 194 и 195. о. књ., а место инвентуре означићемо код сваког појединог рачуна шта је по инвентури нађено од оног предмета коме који рачун служи.

Рач. бр. 2. (у поменутој Главној Књизи) :

Рачун Благајне

дугује	80000.—	потражује	980.—
		од рач. изравнања	79020.—
	<u>80000.—</u>		<u>80000.—</u>

Салдо рачуна Благајне у Гл. Књ. мора да се подудара потпуно са салдом у *Књизи* Благајне, а толико мора у Благајни да има и готовог новца. Ту готовину у новцу (по инвентури) предаје Рачун Благајне Рачуну Изравнања.

Став (у Зборнику) : *Рачун изравнања Рачуну Благајне.*

Рач. бр. 3. Гл. Књ.

Рачун Робе

дугује свега	30480.—	а потражује свега	8750.—
Рну. Доб. и Губ.	720.—	од рач. Изравнања	22450.—
	<u>31200.—</u>		<u>31200.—</u>

Упутство : По инвентури нађено је, да има у магазину на стоваришту још робе :

2500 к.⁰ цајлон кафе по 3·5 дин. (цена 31 окт). 8750.—
600 товара сув. шљива по 27·40 (цена 31 окт). 13700.—

Данашња (т. ј. 31. окт.) вредност стоваришта је 22450.—

Ову вредност предаје Рачун Робе Рачуну Изравнања, а став је :

Рачун Изравнања.

Рачуну Робе.....

После предаје Рач. Робе <i>потражује</i> свега	31200.—
а дугује само	<u>30480.—</u>

Разлика је добитак на роби :	<u>720.—</u>
------------------------------	--------------

што се предаје Рачуну Добитка и Губитка. Став је :

Рачун Робе

Рачуну Добитка и Губитка.....

*Рач. бр. 4.**П. Јанковић у Н.*

дугује	20000.—	потражује	10000.—
	<u> </u>	од рач. Изравнања	10000.—
	<u>20000.—</u>		<u>20000.—</u>

Став : Рачун Изравнања — П. Јанковићу у Н.

*Рач. бр. 5.**Ст. Чедић у Б.*

дугује	15000.—	потражује	15000.—
	<u> </u>		<u> </u>
	<u>15000.—</u>		<u>15000.—</u>

Нема салда — нема ни предаје какве рачуну Изравнања. Овај се је рачун сам изравнао.

*Рач. бр. 6.**А. Бранковић у Н.*

дугује	10000.—	потражује	10000.—
	<u> </u>		<u> </u>
	<u>10000.—</u>		<u>10000.—</u>

Као и рачун бр. 5.

*Рач. бр. 7.**Рачун меничних пријема*

дугује (ништа)		потражује	10000.—
Рачуну Изравнања	10000.—		
	<u> </u>		<u> </u>
	<u>10000.—</u>		<u>10000.—</u>

Упутство : Ово је пасива наша, коју горњи рачун предаје Рачуну Изравнања. — Став :

Рачун Меничних пријема

Рачуну Изравнања

*Рач. бр. 8.**Бр. Вулковић у Н.*

дугује	18750.—	потражује	30000.—
Рачуну Изравнања	11250.—		
	<u> </u>		<u> </u>
	<u>30000.—</u>		<u>30000.—</u>

Као и код рач. бр. 7. Став:

Бр. Вулковић у Н.

Рачуну Изравнања

Рач. бр. 9.

Рачун Трошкова

дугује	500.—	потражује (ништа)	
		Од Рач. Добитка и	
		Губитка	500.—
	<u>500.—</u>		<u>500.—</u>
	<u>500.—</u>		<u>500.—</u>

Упутство: Ових 500.— то је трошак наш, који нити је пасива нити актива. То је просто наш *губитак*, који се предаје Рачуну Добитка и Губитка, а по ставу:

Рачун Добитка и Губитка

Рачуну Трошкова

Рач. бр. 10.

Рачун Меница

дугује	10000.—	потражује (ништа)	
		Од рач. Изравнања	10000.—
	<u>10000.—</u>		<u>10000.—</u>
	<u>10000.—</u>		<u>10000.—</u>

Упутство: Ово је *актива* наша --- предаје се Рач. Изравнања. Став: Рачун Изравнања — Рачуну Меница.

Активних салда имамо, дакле, у рачунима број 2, 3, 4 и 10; а *пасивних* у рачунима бр. 7. и 8.

Добитака имамо по рачуну бр. 3.

Губитака " " " " 9.

Рачуни број 5. и 6. изравнати су још пре закључка.

Све то ваља и књижити. — Ставови у Зборнику ови су:

	(Продужење Зборника на стр. 214. о. књ.)			
	Закључак 31. Октобра 18..			
31	Рачун <i>Изравнања</i>	11		
	<i>Следећима:</i>			
	за активу нашу:			
	<i>Рачуну Благајне</i>	2		79020 —
	" <i>Робе</i>	3		22450 —
	" <i>Ш. Јанковића у Н.</i>	4		10000 —
	" <i>Меница</i>	10	121470 —	10000 —
	<hr/>			
	<i>Следећи</i>			
	<i>рачуну Изравнања</i>	11		
	за пасиву нашу:			
	<i>Рачун Меничних пријема</i>	7	10000 —	
	" <i>Бр. Вулковића у Н.</i>	8	11250 —	21250 —
	<hr/>			
	<i>Рачун Робе</i>	3		
	<i>Рачуну Добитка и Губитка</i>	12		
	за добитак на еспацу		720 —	720 —
	<hr/>			
	<i>Рачун Добитка и Губитка</i>	12		
	<i>Рачуну Трошкова</i>	9		
	за трошкове наше као гу- битак		500 —	500 —
	<hr/>			
	<i>Рачун Главнице</i>	1		
	<i>Рачуну Изравнања</i>	11		
	за пренос чистог имања		100220 —	100220 —
	<hr/>			
	<i>Рачун Добитка и Губитка</i>	12		
	<i>Рачуну Главнице</i>	1		
	за пренос чистог добитка нашег		220 —	220 —
	<hr/>			
			<u>244380</u> —	<u>244380</u> —
	<hr/>			

Из Зборника књиже се ови ставови у рачуне у Главној Књизи. Пошто је књижена предаја активе и пассиве Рачуну Изравнања, и предаја добитака и губитака рачуну Добитка и Губитка — сви се рачуни изравњују, изузимајући Рачун Главнице, Рачун Изравнања и Рач. Добитка и Губитка. Како се ова тројица међусобно намирују знамо из теорије и видимо из горњег Зборника. После књижења свега тога — рачуни се затварају, што нам је већ познато. То је суштина закључка књига у двојном књиговодству.

Поново отварање рачуна.

Довршеним закључком рачуна у Гл. Књ., или, као што се трговачким језиком обично каже, закључком *књига* — трговац је одговорио и захтеву закона и својој сопственој потреби, дознавши успех свој у раду и стање свога имања, што је све у књигама својим забележио и констатовао. За њега настаје сад потреба да приуготови закључене рачуне за њихову даљу функцију у продуженом раду трговинском, да констатује да је са имањем, чију је вредност прошлим закључком изнашао, продужио свој рад даље.

Продужење рада значи у књиговодству ово:

Рачун Изравнања, као умишљени купац при закључку књига, промени своју улогу и постане (опет умишљеним) *продавцем* свега имања, које је при закључку био *купио* од Рач. Главнице. Услед тога и Рачун Главнице са осталим личним и стварним рачунима промени своју улогу и нареди последњима, да приме од рачуна Изравнања све делове нашег имања натраг и то на дан по закључку, дакле, у нашем случају, на дан првог Новембра.

По томе су рачунски односи између Рачуна Главнице и свих осталих личних и стварних рачуна с једне стране и рачуна Изравнања с друге стране са свим противни и обратни од оних за време закључка.

При предаји *активе*:

Рачун Изравнања потражује од оних личних и стварних рачуна, који ту активу на себе натраг примају и за то му дугују.

При предаји *пасиве*:

Рачун изравнања дугује свим оним личним и стварним рачунима, који примају на себе дуг наш ма у ком облику, па услед тога од рач. Изравнања *потражују*.

При разрачуњавању Рач. Главнице са рачуном Изравнања, овај ће опет да *дугује* првом за исплату чистог имања, коју му рачун Главнице као умишљеном продавцу учини. Спровођање свега тога кроз књиге зове се „отварање рачуна“, и посао око тога са свим је лак. —

Зборнички ставови ово су:

За враћање *активе*:

Следећи	}	I.
Рачуну Изравнања		
за пренос све <i>активе</i>		
Рачуну <i>Благајне</i>		
„ <i>Робе</i>		
и т. д.		

За враћање *пасиве*:

Рачун Изравнања	}	II.
Следећима		
за пренос све <i>пасиве</i> :		
Рачуну <i>Маничних пријема</i>		
„ <i>Бр. Вулковића у Н.</i>		
и т. д.		

Рачун Изравнања намирује се са Рачуном Главнице овим ставом:

Рачун изравнања	}	III.
Рачуну Главнице		
за чисто имање наше		

Ставови II. и III. обично се споје у *један став*.

Ова три, односно два, става забележе се прво у Зборник, одакле се пренесу у рачуне у Главној Књизи.

(Продужење Зборника на стр. 206 о. књ.)			
I. Новембар 188.			
<i>Следећи</i>			
<i>Рачуну Изравнања.</i>	11		
за пренос укупне активе :			
<i>Рачун Благајне</i>	2	79020	—
„ <i>Робе</i>	3	22450	—
„ <i>П. Јанковића у Н.</i>	4	10000	—
„ <i>Меница</i>	10	10000	— 121470 —
<hr/>			
<i>Рачун Изравнања.</i>	11		
<i>Следећима :</i>			
<i>Рачуну Меничних пријема</i>	7		10000 —
„ <i>Бр. Вулковића у Н.</i>	8		11250 —
„ <i>Главнице</i>	1		
за чисту главницу			100220 —
		121470	—
		<hr/>	<hr/>
		242940	— 242940 —
		<hr/>	<hr/>
(Овде се продужује збирање рачунских односа за месец Новембар).			

Књижењем ових односа опет је распоређена сва актива и сва пасива у рачуне, којих се тиче и од којих је једини Рачун Изравнања који се *изравњује* са свим, па се усљед тога и затвори пругама — до идуће потребе, до другог закључка. Јасно је још, да рачун Добитка и Губитка при *отварању* рачуна нема никакве улоге. Зашто? Ученик нек сам себи одговори.

Допуне рачунима у Главној Књизи.

Кад промотримо изближе како су вођени рачуни у Главној Књизи нарочито по месечном, па и по самом *дневном збирању*, увидећемо да се из њих осим укупног рачунског односа њиховог не може ништа друго дознати без припомоћи књиге Благајне и Дневника, чега ради су и установљене колоне за позив. Ако то и јесте довољно *самога извешћа* ради, у многим случајевима недовољно је *прегледа* ради. *Књига Благајне* у свом

тројаком својству као сконтро готовог новца, као Дневник новчаних послова и као рачунска књига за рач. односе готовог новца, као дела нашег имања — она даје потпуна и прегледна извешћа о односима самога Рачуна Благајне у Гл. Књизи; ближа и прегледна извешћа за рачун Робе даје нам сконтро робе и т. д. за менице, ефекте, монете и др. Но трговцу је нужно да има таквих допуна и за рачунске односе неких *личних* рачуна, као што су рачуни свих пословних пријатеља, с којима трговац стоји у непрекидној (трајној) и живој вези, у којој и *трајање* рачунских односа, вредност њихова *у времену* нарочито долази у обзир, и у којој је рачунање камате, пристојбе и трошкова разних веома важан моменат.

Па најзад и сам Рачун Изравнања потребује прегледа ради једну допуну. Та допуна рачуну Изравнања то је такозвана „Биланција“ или „Биланц“, који се по свршеном закључку књига „поставља“ или „гради“ и то у засебној књизи *или на засебном листу у Гл. Књизи*, али на тај начин, да се у њојзи огледа све стање трговчева имања у појединим деловима овога као и постигнут чист успех. Биланција није дакле ништа друго него у своје делове растворен *Рачун Изравнања*, *па се тако и надписује*. Тој Биланцији као раствореном Рачуну изравнања додаје се обично још и рачун Добитка и Губитка са својим појединостима, тако да и онај успех који је у рачуну Добитка и Губитка у *једном збиру* означен (као салдо Рач. Добитка и Губитка) добија своју допуну, *како и од куда је постао*. Биланција и њен додатак „Рачун Добитка и Губитка“ — то су дакле у своје елементе растворени: Рачун Изравнања и Рачун Добитка и Губитка у Гл. Књ. који су постали при закључку књига.

Допуна нашем Рачуну Изравнања као *Биланција* наша изгледа овако:

Зборник

1. Дневно збирање.

месец Октобар 188.

ДАН	БЛАГАЈНА ИЛИ ДНЕВ	СТАВОВИ :	ЛИСТ ГЛ. КЉИГЕ	ПОЈЕДИНЕ СВОТЕ ЗА САБИРАЊЕ	ДУГОВАЊЕ	ПОТРА- ЖИВАЊЕ
1	1	Рачун Благајне)	2			
	1	Рачуну Главнице)	1		80000	80000
		Следени (или 4 дужн.)				
1	1	Рачуну Главнице	1			
	1	Рачуну Робе	3		15000	
	1	Рн. П. Јанковића у Н.	4		20000	
	1	„ Ст. Чедића у Н.	5		15000	
	1	„ А. Бранковића у Н.)	6		10000	60000
1	1	Рн. Главнице	1			
		2 поверитеља :				
	1	рну. меничних пријема	7			10000
	1	рну. Бр. Вулковића у П.)	8			30000
					40000	
5	1	Бр. Вулковић у Н.)	8			
	1	рачуну Робе)	3		8750	8750
10	1	Рн. Робе)	3			
	1	рну. Ст. Чедића у Б.)	5		15000	15000
15	1	Рачун Робе)	3			
	1	рачуну Благајне)	2		480	480
20	1	Рн. Трошкова)	9			
	1	рачуну Благајне)	2		500	500
25	2	Бр. Вулковић у Н.)	8			
	2	П. Јанковићу у Н.)	4		10000	10000
30	2	Рачун Меница)	10			
	2	А. Бранковићу у Н.)	6		10000	10000

ДАН	ПОЗИВ НА ЛИСТ БЛ. ИЛИ НА СТР. ДНЕВНИКА	СТАВОВИ :	ПОЗИВ НА ЛИСТ У ГЛ. КЊИВИ	ПОЈЕДИНЕ СРОТЕ ЈЕДНОГ РАЧ. НА ЗА САБИРАЊЕ	ВРЕДНОСТ РАЧУН- СКИХ ОДНОСА		
					ДУГО- ВАЊА (ЛЕВА КО- ЛОНА)	ПОТРАЖ. (ДЕСНА КОЛОНА)	
Дужници :							
1	1	<i>Рн. Благајне</i> I 2 рачуна Главнице			80000	—	
15	1	<i>Рн. Робе</i> II 3 рачуна благајне		480	—		
1	1	рачуна главнице		15000	—		
10	1	рн. Ст. Чедића		15000	—	30480	
20	1	<i>Рн. Трошкова</i> III 9 рачуна благајне				500	
1	1	<i>Рн. П. Јанковића у Н.</i> IV 4 рачуна главнице				20000	
1	1	<i>Рн Ст. Чедића у Н.</i> V 5 рачуна главнице				15000	
1	1	<i>Рн Бранковића у Н.</i> VI 6 рачуна главнице				10000	
1	1	<i>Рн Главнице</i> VII 1 рачуна Менич. пријема		10000	—		
1	1	рачуна Бр. Вулковића у Н.		30000	—	40000	
5	1	<i>Рн Бр. Вулковића у Н.</i> VIII 8 рачуна робе		8750			
25	2	рачуна П. Јанковића		10000		18750	
30	2	<i>Рн менџа</i> IX 10 А. Бранковићу				10000	
Поверитељи :							
1	1	<i>Рачун Главнице</i> X 1 од рач. благајне		80000	—		
1	1	" " Робе		15000	—		
1	1	од П. Јанковића у Н.		20000	—		
1	1	" Ст. Чедића у Н.		15000	—		
1	1	" А. Бранковића у Н.		10000	—	140000	
15	1	<i>Рачун Благајне</i> XI 2 од рачуна робе		480	—		
20	1	од рачуна трошкова		500	—	980	
Пренос на страну 2					224730	—	140980

4 Дугује *П. Јанковић у Н.* Потражује 4

18..					18..				
окт.	1	1	рач. Главнице	20000	окт.	25	2	од Бр. Вулковића	10000

5 Дугује *Ст. Чедић у Н.* Потражује 5

18..					18..				
окт.	1	1	рач. главнице	15000	окт.	10	1	од рач. Робе	15000

6 Дугује *А. Бранковић у Н.* Потражује 6

18..					18..				
окт.	1	1	рачуну Главнице	10000	окт.	30	2	од рач. мен.	10000

7 Дугује *Рачун Меничних пријема* Потражује 7

					18..				
					окт.	1	1	од рач. Главнице	10000

8 Дугује *Бр. Вулковић у Н.* Потражује 8

18..					18..				
окт.	5	1	рачуну Робе	8750	окт.	1	1	од рач. Главнице	30000
	25	2	" П. Јанковића	10000					

9 Дугује *Рачун Трошкова* Потражује 9

18..									
окт.	20	1	рачуну Благајне	500					

10		Дугује		Рачун	Меница	Потражује	10
18..	окт.	30	2	А. Бранковићу	10000	—	

Главна Књига. 2. Књижење повременог (месечног) збирања.

1		Дугује		Рачун	Главнице	Потражује	1
18..	окт.	31	1	рач. 2 поверитеља	40000	—	
		31	"	рач. изравн.	100220	—	
					140220	—	
18..	окт.	31	1	од 5 дужника		140000	—
		"	"	2 „ Доб. и Губитка		220	—
						140220	—
18..	нов.	1	3	од рач. изравн.		100220	—

2		Дугује		Рачун	Благајне	Потражује	2
18..	окт.	31	1	рчу. Главнице	80000	—	
18..	нов.				80000	—	
18..	нов.	1	3	рач. изравн.	79020	—	
18..	окт.	31	1	од 2 дужника		980	—
		31	2	„ Изравнања		79020	—
						80000	—

3		Дугује		Рачун	Робе	Потражује	3
18..	окт.	31	1	рач. 3 поверит.	30480	—	
		31	2	„ Доб. и Губ.	720	—	
					31200	—	
18..	нов.	1	3	рач. изравн.	22450	—	
18..	окт.	31	2	од Бр. Вулковића		8750	—
		31	2	„ рна изравн.		22450	—
						31200	—

4		Дугује		П. Ванковић у Н.	Потражује	4	
18..	окт.	31	1	рач. Главнице	20000	—	
18..	нов.				20000	—	
18..	нов.	1	3	рач. изравн.	10000	—	
18..	окт.	31	2	од рач. Бр. Вулковића		10000	—
		31	2	„ „ изравн.		10000	—
						20000	—

5 Дугује Ст. Че- дић у Н. Потражује 5

18..					18..				
окт.	31	1	рач. Главнице	15000	окт.	31	2	од рач. Робе	15000
				15000					15000

6 Дугује А. Бран- ковић у Н. Потражује 6

18.					18..				
окт.	31	1	рач. Главнице	10000	окт.	31	2	од рач. меница	10000
				10000					10000

7 Дугује Рачун Менич- них пријема Потражује 7

18.					18..				
окт.	31	2	рачуну израв- нања	10000	окт.	31	2	од рач. Глав- нице	10000
				10000					10000
					18..				
					окт.	1	3	од рач. изравн.	10000

8 Дугује Бр. Вулко- вић у Н. Потражује 8

18..					18..				
окт.	31	1	рач. 2 поверит.	18750	окт.	31	2	од рач. Главн.	30000
		31	2 рну. изравн.	11250					
				30000					30000
					18..				
					нов.	1	3	од рач. изравн.	11250

9 Дугује Рачун Трошкова Потражује 9

18..					18..				
окт.	31	1	рач. Благажне	500	окт.	31	2	од рач. Добит- ка и Губит.	500
				500					500

10 Дугује Рачун Меница Потражује 10

18..					18..				
окт.	31	1	А. Бранковићу	10000	окт.	31	2	од рачуна из- равнања	10000
				10000					10000
18.									
нов.	1	3	рачуну израв- нања	10000					

УПУТСТВА ЗА КЊИЖЕЊЕ

једномесечног рада у трговини Раденка Драгојевића
по систему двојног књиговодства.

Књижење пописа и оснивање (завођење) књига.

Знамо, да се сконтро књиге и књиге за рокове воде у двојном књиговодству као и у простом. Нема никакве разлике. С тога ће у овим упутствима бити предмет разлагању *само књижење рачунских односа* — у чему и јесте битна разлика између оба система књиговодствених.

Све имање, с којим Раденко отпочиње свој рад, тиче се, као што знамо, *Рачуна Главнице* као претставника самога Раденка. Рачун Главнице, као шеф свију осталих рачуна, предаје поједине делове имања оним рачунима којих се ти поједини делови имања тичу. Он ће дакле за све активно имање (имовину) да потражује од оних рачуна који те активе попримају и који постају *дужници* рачуну Главнице. Напротив за вредност свега пасивног имања (дуга) *Рачун Главнице дукује* оним рачунима који ту пасиву, тај дуг на себе приме. —

На страни 53. ове књ. означена је имовина. Она се састоји из :

Готовине у новцу	дин.	20000.—
„ „ домаћим меницама	„	3441.70
„ „ страним „	„	4941.82
„ „ разној роби	„	16963.—
Укупна актива вреди свега :		<u>дин. 45346.52</u>

Примедба : Ученик и сада нека припреми све нужне књиге и нека сам по овим упутствима књижи и рад свој са нашом изработком упореди.

Рачун Главнице предавши сву ову активу, *потражује*:

Од рач. Благајне	дин.	20000.—
„ „ домаћих меница	„	3441·70
„ „ страних „	„	4941·82
„ „ Робе	„	16963.—

Овим су уједно означени и сви рач. односи који постају између рачуна при предаји активе. Ти се рачунски односи књиже по већ изложеним правилима.

Предаја новца долази у Дневник новчаних послова, дакле у Књигу Благајне, на левој страни са означењем:

„Окт. 1. *Рачуну Главнице:*
за улог мој (т. ј. Раденков) у радњу дин. 20000.—“

Сви остали рачунски односи долазе у Дневник повремених (неновчаних) послова, дакле у „Дневник“, под 1. Октоб. — Белешка гласи (стр. 257. ов. књ.):

Следећи

рачуну Главнице:

за вредност имовине по гласу пописа:

Рачун Домаћих меница	дин.	3441·70
„ Страних „	„	4941·82
„ Робе	„	16963.—
		<hr/>
	дин.	25346·52

Осим оног једног пријема (акцепта) Р. нема друге пасиве. Рачун Главнице, предавши рачуну меничних пријема вредност тог пријема, *дугује* 7800.—. У Дневнику (стр. 257.)

Рачун Главнице

рачуну Меничних пријема.

за вредност дуга по гласу пописа дин. 7800.—

Овим су означени сви рачунски односи — а сада их ваља и кроз остале књиге спровести, а то ће рећи мора се констатовати почетно имање пре самог почетка рада. — То констатовање имовног стања при почетку рада зове се — и то знамо већ — „оснивање“ или „завођење“ књига.

Многи не чине то одмах, већ продужују свој рад без неодложног спровођења свега почетног имања кроз књиге, што је, по нашем мњењу, погрешно.

Из Благајне и Дневника зберу се горњи рачунски односи у Зборник и припреме се тако за увођење у Главну Књигу, где се и спроведу. (види стр. 264 и д.)

1. Октобар.

1. Ово су све издатци Раденкови, које морамо по природи њиховој да разликујемо. Издатак за оправку канцеларије спада на „*рачун трошкова радње*“ као трошак; издатак за намештај и за прибор не можемо већ више сматрати као трошак, пошто је учињен за набавку неких предмета који су у свакој радњи неопходно нужни и који сами собом представљају неку извесну стварну вредност. Издатак за намештај спада на рачун намештаја, а издатак за прибор на рачун прибора. Од њих се отписује годишње неки извесни проценат у име овештања (хабања) и то код намештаја обично од 5 до 10 процената, ретко где више или мање, а код прибора најобичнији поступак овај је: Процени се сав неутрошени прибор, па се укупна његова вредност, која је наравно с године у годину све мања, ставља као актива, а разлика између прве процене и куповне цене (односно између садашње процене и процене при последњем закључку књига) долази као *потрошак* на рачун трошкова, као *губитак*.

Дужници су: Рачун трошкова радње, рачун намештаја и рачун прибора. Поверитељ је рачун Благајне. (стр. 249.)

2. Лунденбуршка рафинерија шећера *поверитељ* — рачун Робе *дужник*. Белешка у *Дневнику*. (стр. 257.) (види и упутство за књижење овог посла по систему простог књиговодства, стр. 69.)

2. Октобар.

Продаја робе за готов новац. — Рачун Благајне је *дужник*; Рачун Робе *поверитељ*.

3. Октобар.

Раденко положивши Нар. Банци 10000 дин. добиће код Банке засебан текући рачун. Том свотом Р. може да располаже по вољи и потреби својој а средством чекова т. ј. упутница на Банку платљивих *по виђењу*, у тренутку кад се банчиној благајници поднесу (*à vista*). — С тога та врста текућих рачуна не носи никакве камате.

Раденко добије од Банке две књижице, једну за контролисање свога потраживања и располагања уложеним новцем, а другу са педесет комада штампаних образаца за чекове, које Рад. има само према потреби својој да испише и потпише. Ти чекови имају свој текући број са јукстом т. ј. кад се исписани (издати, повучени) чек одвоји из своје књижице, оставља у овој од себе један мали део, на ком су означени најглавнији знаци одвојеног чека: његов број, свота на коју гласи, име на чије је исписан од стране Раденкове и дан издања.

Рачунски односи у овом послу ови су:

Срп. Нар. Банка *дугује* — а рачун Благајне *потражује*. (стр. 249.)

2. Јов. Андрејевић дао је неку вредност и он за њу *потражује*. А ко је дужник?

Ту меницу Раденко је примио само ради наплате од дужника по њојзи, и она не прелази у својину Раденкову, који ће вредност кад је наплати послати Ан-

дрејевићу у Беч по одбитку својих трошкова и своје пристојбе, или ће је у случају ненаплате просто вратити натраг, ако за оба наведена случаја није што друго између Раденка и Андрејевића наређено, н. пр. да Р. наплаћену вредност задржи у корист Андрејевићеву, или да је употреби ма на који други одређени начин, или да ненаплаћену меницу протестује и утужи. Трговачки послови те природе називају се „наплате“ (инкаси), чији рачун нам је познат. Употреба овог рачуна двојака је (види стр. 164. „рачун наплате“) и овде је умесно да о томе опширније коју рекнемо :

1. Један начин употребе.

Рачун Наплате *дугује* за све примљене наплате (менице или друге какве вредности) и то ономе који је ту наплату послао, у нашем примеру дакле Јов. Андрејевићу, који потражује.

Послата вредност на наплату или ће од стране дужника бити плаћена или не.

Кад дужник наплату плати у готовом новцу или на који други начин, рачун Наплате ће да *потражује* од оног рачуна који је вредност за њу примио.

Кад дужник не плати наплату — ова ће се вратити пошиљаоцу натраг, који ће тада да *дугује* рачуну Наплате који потражује. У сваком пак случају рачун Наплате не сме никад по једном истом предмету више да *дугује* него што по том предмету *потражује* и обратно. Деси ли се пак да дуговање рачуна Наплате по једном и истом предмету наплате није равно потраживању и обратно, разлика се мора неодложно изравнати или са помоћним рачунима (камате, пристојбе, трошкова, ажије) или са личним рачуном пошиљаоца. Природа саме те разлике одређује начин како да се иста уништи.

2. Други начин употребе.

По предизложеном начину употребе — рачун Наплате је чисто *стваран* рачун према личном рачуну

пошиљаоца наплате. По овом другом начину то није тако. Овде се употребљује рачун Наплате као *личан* рачун свију оних пословних пријатеља који нам шаљу вредности на наплату, и природа му је сродна са рачуном „*Разних особа*“ (види исти). У овом случају рачун Наплате *потражује* (на место личног рачуна Андрејевићевог) за послату вредност — а ко је дужник?

Код овог начина употребе рачуна наплате мора се за све вредности које примамо на наплату отворити засебан један *стваран* рачун, који бисмо могли назвати: „Рачун Меница за наплату“ или и „Рачун вредности за наплату.“ Овај рачун *дугује* за примљене наплате рачуну *Наплате* (који *потражује*).

Ако се наплата плати, рачун Меница за наплату *потражује* од оног рачуна који је вредност те наплате примио, а рачун *Наплате* дугује за послату вредност наплате и за урачунате (одбијене) пристојбе и трошкове ономе који нам је наплату послао био. Рачун Наплате дугује и онда кад се примљена вредност од наплате *дописује* личном рачуну онога који нам је ту наплату послао.

Ако се наплата *не* плати и усљед тога пошље пошиљаоцу њеном натраг, рачунски однос је тада овај: Рачун Наплате *дугује* рачуну Меница за наплату, који *потражује*.

Овај други начин употребе рачуна Наплате препоручује се нарочито за трговине и заводе који се јако наплатама баве. Ми смо се држали *првог* начина.

4. Октобар.

1. Куп страних монета за готов новац. Рачун Благогајне поверитељ — рачун Страних монета дужник.

5. Октобар.

2. Риста Петровић остао је дужан за памук. Он је дужник рачуну Робе.

6. Октобра.

1. Издатак за протест у првом реду је трошак радње, који је учињен за Јов. Андрејевића у Бечу. Ово ће нас руководити и при књижењу тог издатка.

Благајница издаје пет динара за протест, и благајник не мора а и не може сваки пут знати, за чији се рачун чини тај издатак. Он ће да га књижи као трошак радње, чији рачун је дужник рачуну Благајне. Тек у Дневнику означимо за чији рачун и на чији је терет поменути трошак учињен. Јован Андрејевић дугује за тај протест а дугује јоште и за враћену наплату. Белешка дакле у Дневнику биће спојена и сачињаваће је један дужник (Андрејевић) и два поверитеља (Рачуни Трошкова радње и Наплате).

Ну горњи протест од 5 дин. може у Благајни да се књижи и непосредно на терет рачуна Ј. Андрејевића — и тада не бисмо више имали за *Дневник спојену* белешку, већ само просту, са једним дужником и једним поверитељем.

Али, као што већ напоменусмо, кад Благајник не мора а и кад не може сваки пут да зна, дали се који издатак за протест чини за наш или за чији други рачун, што зависи поглавито од административне организације у каквој радњи, ми смо се држали првог начина књижења као правилнијег и за сваки случај подеснијег. (стр. 249.)

2. Кућевни трошак спада на терет рачуна кућевних трошкова а као потраживање рачуна Благајне.

3. Трошак за обезбеђење стоваришта против пожара спада на терет рачуна Трошкова радње и опет као потраживање рачуна Благајне.

4. Трошак подвоза и царине на еспап тиче се овога и поскупљује га. Рачун Робе дужник је рачуну Благајне. —

7. Октобар.

Рачун стоваришта код Ј. Шерцера у Франкфурту н/М. дугује рачуну Робе па и рачуну Трошкова радње (22 дин.). Спојена белешка за Дневник.

Рачун Трошкова радње дугује рачуну Благајне 22.— дин. — (*посредно* књижење трошкова — као и онај протест под б. о. м.).

8. Октобар.

1. Издатак за депешу — трошак је радње.

2. Код овог случаја морамо се мало задржати. И дукати и аустр. форинте — јесу за Раденка стране монете, дакле *робе*, и продаја дуката за форинте значи продају једне робе за другу, значи *трампу*, при којој се истина мења имање по вредности, количини и роду тих његових делова, но без утицаја новца, (с којим Раденко ради) па и без утицаја каквог другог рачуна — него та се промена збива једино у оквиру *једног* рачуна, рачуна страних монета као збирног рачуна за све могуће стране монете. Када бисмо тај збирни рачун растворили у његове делове, добили бисмо толико простих рачуна, колико имамо врста страних монета. У том случају књижење овог посла било би овако:

Рачун аустријских форината дуговао би рачуну дуката. —

Пошто су пак оба та рачуна сливена у један збирни рачун страних монета, па пошто је при том послу било излаза робе и улаза, потраживања и дуговања, што се све ипак *мора* да значи — књижење тога посла са Бабићем не може бити другчије него овако:

Рачун страних монета (дугује у име рач. *аустр. форината*) рачуну *страних монета* (који опет потражује у име рачуна *дуката*).

Ово дуговање једног рачуна себи самом може изгледати и чудновато, но оно је можно и има смисла само код *збирних рачуна*, као што је рачун страних

монета, рачун робе и др., кад се једна ствар издаје за другу а кад о обема води рачуна само *један* рачун.

У погледу књижења вредности (своте) ученик нека прочита упутство за књижење овог посла по правилима простог књиговодства. (стр. 74.)

3. Куп робе за готов новац са 2% отпуста (сконто).
Дужник: рачун Робе, а поверитељ: рачун Благајне за пуну куповну вредност шпиритуса. Онај отпуст од 2% а у износу од 29·54 дин. тиче се рачуна Благајне, који је ту вредност примио као неку награду за издат новац пре времена. Тај „сконто“ је нека врста камате а *не пристојбе*, јер главни повод тој награди лежи у *времени* исплате, а не у самој исплати. Рачун Благајне дугује рачуну *камате*, — који потражује тих 29·54 дин.

9. Октобар.

Есконтовање меница и исплата њихове вредности (по одбитку камате) нешто готовим новцем, а нешто чеком на Народну Банку.

Рачун Меница прима купљене менице у њиховој пуној, именованој вредности од дин. 2554·32 и дугује толико. Он се дакле један налази у странци дуговања.

А који се рачуни налазе у странци потраживања?

Одговор је опет веома лак. Сви они рачуни који су у том послу учествовали и допринели да рачун меница прими неку вредност од 2554·32 дин.

Ти су рачуни:

Рачун Благајне, који је издао	дин.	530·90
„ Срп. Нар. Банке за повучен чек на њу, који је као и готов новац, јер ће у свако доба бити исплаћен са	„	2000·—
„ Камате, коме припада камата на те менице, коју он није примио него рачун Меница у укупној вредности меница	„	23·42

Збир потраживања дин. 2554·32

У колико рач. Благајне од рачуна Меница потражује означено је у Књизи Благајне — а потраживање осталих двају рачуна од рачуна Меница забележено је у Дневнику (спојена белешка).

Књижење овог посла спроведено је дакле са свим онако како се у ствари и догодило.

У пракси има још један начин, по ком се оваки случајеви књиже. Ми ћемо ради потпуности и с њим да се упознамо.

Претпоставимо да је благајна у истини исплатила Кочи Јовановићу пуну вредност тих меница. Она ће тада да *потражује* од рачуна меница 2554·32. (I) После томе, рецимо, да је Коча Јовановић платио благајни камату на поменуте менице а у износу од 23·42. Благајна *дугује* рачуну камате (II). Даље, узмимо да је Рад. или сам подигао својим чеком од Нар. Банке 2000 дин. или да је тај чек продао Кочи Јовановићу за готов новац и примио од овога износа тога чека. — Било једно или друго — рачун Благајне дугује рачуну Срп. Нар. Банке 2000 дин, (III.)

Кад предочимо себи овај начин књижења поменутог посла, добијамо ову слику о рачунима и њиховој функцији при овом послу:

<u>Дугује</u>	<u>Рачун Меница</u>	<u>Потражује</u>
I. рачуну Благајне	2554 32	
<u>Рачун Благајне</u>		
II. рачуну Камате	23·42	I. од рачуна меница 2554·32
III. „ Српске Нар. Банке	2000·—	
<u>Рачун Камате</u>		
		II. од рач. Благајне 23·42

10. Октобар.

1. Плаћен подвоз за шљиве спада на терет рачуна Робе а у корист Благајне.

Примљене шљиве долазе на терет рач. Робе а у корист Ристи Петровићу (проста белешка у Дневнику).

2. Поред упутства за књижење овог посла по систему простог књиговодства — немамо шта друго да приметимо о рачунским односима. Детаљна радња дугује двојици поверитеља: Јосифу Хофману и Милеру & К^о (спојена белешка у Дневнику).

11. Октобар.

1. Сличан случај са оним од 7. о. м. Ученик сам нека књижи и сравни са нашом изградом.

2. и 3. случај исто тако.

4. Рачун страних *монета* дугује за примљених 470 дук. и фор. 9·24 — а рачун страних *меница* потражује за излаз менице на Нови Сад.

У погледу вредности ваља сравнити упутство на страни 77. о. к.

12. Октобар.

Ова трата лунденбуршке фабрике и рафинерије шећера менична је обвеза Раденкова тој фабрици, да ће јој свој дуг од 4704·70 платити 26. Јануара идуће год. — Рад. је „примио“ т. ј. пристао је на таково дуговање, и та се ствар тиче *рачуна Меничних пријема*, који је ту меницу као неку вредност дао лунденбуршкој фабрици која за њу дугује.

Рачун Меничних пријема сушта је противност рачуну Меница. Док овај последњи ступа у акцију прво са дуговањем својим по нужди предходног примања не-

чега, па да може касније да даје приликом продаје или наплате менице — рачун Меничних пријема отпочиње своју функцију увек прво потраживањем по нужди предходног потраживања, да би доцније могао дуговати када се акцепт плати. У кратко: Рачун Меница прво мора да дугује, да би доцније могао потраживати — а рачун Меничних пријема мора напротив прво да потражује, па да може дуговати. Менице су активе, а менични приједи су пасиве. Отуд те противности.

13. Октобар.

1. Ученик зна из досадањих сличних примера, како се књиже оваки послови, па нека сам све правилно спроведе.

2. Андрејевићева упутница тиче се рачуна Упутница, који потражује, да би после при исплати те упутнице могао да дугује (слично са мен. пријемима). Андрејевића ћемо задужити јоште и за пристојбу, па и за трошкове који се састоје у меничном жигу, сходно закону о таксама, у поштарини и т. д. Пристојба долази у корист рачуну Пристојбе, а трошак у корист рач. Трошкова — све пак на терет Андрејевићу. У Дневнику добијамо спојену белешку: један дужник према *тројници* поверитеља.

14. Октобар.

2. Намештај дућански тиче се управо рачуна Намештаја, но пошто је намењен детаљној радњи, то ова за њ дугује, и она ће у *својим* књигама већ водити рачуна о том намештају као таковом.

3. Детаљна радња — рачуну робе.

15. Октобар.

1. Рачун Благајне — од рачуна Детаљне радње.
2. " " — рачуну Робе.
3. " " — рачуну Меница.

16. Октобар.

1. Рачун Благајне: од рачуна Детаљне радње и
" " Кућевн. трошкова.
2. " " рачуну Срп. Нар. Банке.
3. Јосиф Хофман: рачуну Меничних пријема дин.
5320·40 Хофман још потражује од Раденка 5000 дин.
које Рад. пошље у готовом новцу по одбитку сконта 2%.

Ово пошиљање новца Хофману може да се књижи двојакѐ:

- а. Рачун Благајне: од рачуна Јосифа Хофмана дин. 5000.—
- и: рачун Благајне: рачуну Камате 2% на 5000.— " 100.—

или:

- б. Рачун Благајне: од рач. Јосифа Хофмана " 4900.—
- и: Јос. Хофман: рачуну Камате " 100.—

Први начин спроводи се сав у књизи Благајни, а други у књ. Благајне (4900) и у Дневнику (100 дин.). Ми смо се придржавали првог начина.

4. Пазар: Рачун Благајне: рачуну Детаљне радње.

17. Октобар.

1. Ученик сѐм нека књижи издатак на подвоз. Другог чега нема за књижење. А зашто?

2. И ова продаја шпиритуса може по правилу двојакѐ да се књижи:

а. Продаја шпиритуса за готов новац (рач. Благајне: рачуну Робе 1200·54) и куп стране монете (рачун Благајне: од рач. Стране монете 1025.— дин.

б. Продаја робе за страну монету (Дневник: рачун стране монете: рачуну Робе 1025.—) и продаја робе за готов новац (рач. Благајне: рачуну Робе 175·54),

Оба изложена начина правилна су. Први је практичнији, и ми смо се њега придржавали.

3. Пазар се књижи као што је под 17. показано.

18. Октобар.

Продаја робе са стоваришта у Франкфурту за стране менице и за чек.

Рач. Страних меница: рачуну Стоваришта код Ј. Шерцера.

Чек на Берлин ћемо сматрати као и готов новац у немачким новчаницама, дакле као страну монету, чији рачун примивши тај чек *дугује* и то опет стоваришту код Јов. Шерцера. Овде су дакле два дужника према једном поверитељу и белешка у Дневнику је спојена.

Ми бисмо могли овај чек сматрати јоште и као упутницу; ну природа чекова приближује се више новчаницама, а упутнице више меницама (тратама). За тај чек на Берлин могли смо отворити и засебан рачун чечова — али и то би било излишно.

19. Октобар.

Ученик нека све самостално књижи и нек сравни са нашом израдом.

20. Октобар.

1. Подвоз на далматинско уље тиче се *стоваришта* Раденковог, дакле *рачуна Робе*, који *дугује* благајни.

2. Исплата једне већ авизоване (објављене, саопштене) упутнице на Раденка. Рач. Благајне: од рач. Упутница.

Продаја дуката Вердери засебан је посао.

Рачун Благајне: рачуну страних монета 2796 дин.

26. Октобар.

Опет извршење једног налога, дакле наруџбина. Али издатак по том послу Раденко неће одмах да наплати у новцу, него ће то да траје неко време, док се цела та ствар на чисто и коначно не изведе, т. ј. док Шширо не потврди да је примио трату Раденкову на Саву; док Сава не потврди да је примио послате му акције и док не плати Раденкову трату на њега. Истина, да је Раденко својом тратом на Саву рашчистио са *своје стране* сваки рачунски однос са њиме, но ипак цела та трансакција није и дефинитивно свршена, јер Сава остаје непрестано у обвези све до исплате Раденкове трате на њ. С тога, а поглавито још и да би се ученик упознао и са функцијом Рачуна Разних особа (у колико је то могуће овом приликом), ми ћемо овај посао да књижимо помоћу рачуна Разних особа а не рачуном Наружбина.

За издатак новца: Рачун Благајне: од рач. Разних особа.

За трату Раденкову на Саву, по наредби Шшира Маргетића: (у Дневнику).

Шширо Маргетић: рачуну Разних особа.

По овоме рачун Разних особа више потражује но што дугује још 10·72 дин., а то је: пристојба 8·94 и трошак 1·78, што све спада на дотичне рачуне а не на рачун Разних особа. Овај ће дакле још да дугује:

рачуну Пристојбе 8·94 и рачуну Трошкова 1·78.

Овај посао књижен је дакле трима белешкама:

једном простом у Благајни — за куп акција;

једном простом у Дневнику — за трату на Саву и

једном спојеном у Дневнику — за пристојбу и трошак.

27. Октобар.

Ученик нека све сам књижи и сравни.

28. Октобар.

Као и 27. окт.

29. Октобар.

Рач. Стоваришта у Франкфурту: од рач. Виљема Крамера, коме се мора отворити рачун у Гл. Књ.

30. Октобар.

Ученик сам нека књижи и сравни.

31. Октобар.

Одобрена пристојба агенту Шерцеру у Франкфурту долази на терет рач. Пристојбе а у корист *лично* рачуну Јов. Шерцера (Conto suo).

Збирање рачунских односа из Благајне и Дневника у Зборник као припрема за књижење тих односа у рачуне у Главној књизи.

Свршивши по овим упутствима књижење свега рада Раденковог прећи ћемо одмах збирању (журнализовању) рачунских односа, и то прво збирању односа свију рачуна као *дужника*, а почећемо прво дуговањем рачуна Благајне из Књиге Благајне.

На страни првој „Зборника“ (види стр. 264) и непосредно после збира рач. односа, који су постали при књижењу *пописа*, отпочећемо „Дужницима“, од којих први „Рач. Благајне“ дугује:

2. окт. по белешци у Књизи Благајне, на листу 1-вом рачуну Робе	дин. 6324·50
8. окт. по белешци на 1. листу Књиге Благајне, рну. Камате	„ 29·54
15. окт. по белешци на 2. листу књиге Благајне, рачуну Робе	„ 1339·80

и т. д., докле год не исцрпимо све дуговање рач. Благајне; тада ћемо прећи одмах дуговању других рачуна по реду како су наведени у *излазу Књ. Благајне*, а за тим опет по реду како су у Дневнику назначени. Први је рачун, који дугује рач. Благајне, рачун Трошкова радње. — Овај дугује:

- | | |
|--------------------------------------|------------|
| 1. окт. рач. Благајне, по белешци на | |
| 1. листу Књ. Благ. | дин. 189.— |
| 6. окт. рач. Благајне, по белешци на | |
| 1. листу Књ. Благ. | „ 5.— |
| 6. окт. рач. Благајне, по белешци на | |
| 1. листу Књ. Благ. | „ 47·85 |

и т. д., По свршеном збирању дуговања тога рачуна рачуну Благајне, прећи ћемо на Дневник, прегледаћемо све белешке по реду ради уверења да ли рач. Трошкова радње дугује још којем другом рачуну. По што смо се уверили да не дугује другом осим рачуну Благајне, сабраћемо му дуговање а износ избацићемо у дотичну колону за дужнике.

На тај начин ученик нека сам спроведе прибирање рач. односа дуговања и свију осталих рачуна по реду означеном у књизи Благајне и у Дневнику, и нека тај свој посао сравни са нашом изработом.

Сабирање потраживања „*Поверитеља*“ у свему је исти посао као и сабирање дуговања „*Дужника*“, само у противном правцу, и ученику неће бити тешко да и тај посао сам спроведе, сравнивши га са нашом изработом. По свршеном збирању свега дуговања дужника и потраживања поверитеља — добивене своте саберу се и укупни износ дуговања мора да је раван укупном износу потраживања. То је уједно и контрола, да при збирању ништа није превиђено ни изостављено.

За тим се Зборник закључи, а сабрани рачунски односи пренесу се у дотичне рачуне у Главној Књизи. Ученик нека тај посао сам изврши а ради свога уверења, да је и тај посао пренашања бележака из Збор-

ника у Главну Књигу обавио без погрешке, нека састави *Укупну билансију* т. ј. нека на засебном листићу хартије (види нашу израду) изведе укупно дуговање и потраживање сваког појединог рачуна у Гл. Књ., па за тим те изводе нека сабере. Подударање износа свега дуговања са износом укупног потраживања свију рачуна међусобно и са Зборником — доказ је да погрешака нема. Тек ако смо из укупне билансије стекли потпуно уверење да је све правилно и без и најмање погрешке књижено из Зборника у Главну Књигу, тек тада — и само тада — смемо и можемо приступити „Закључку рачуна.“

Закључак рачуна или „књига.“

Теорија о закључку рачуна позната нам је. Основа му је поновни попис свега имања чија се вредност своди на дан закључка. Делови имања који подлеже колебању цена (роба, ефекти, стране монете, девизе) оцењују се по цени њиховој на дан закључка; они пак који не подлеже промени цена (новац, домаће менице, менични приједи, зајмови на залог и т. д.) стављају се у попис по њиховој именованој вредности и то *по одбитку* камате, ако им је пуна вредност означена и условљена временом које истиче после закључног дана, а *са додатком камате*, ако им је вредност означена и условљена временом које је *пре* дана закључка већ истекло. Рачунски односи наши према другим особама пописују се из дотичних личних рачуна у Глав. Књизи и то помоћу чисте билансије. (види исту)

На страни 94. и даље имамо већ поновни попис Рад. имања на дан 31. Октобра.

Међу активом налазе се домаће менице сведене на дан 31. Окт. *одбитком* камате од 31. Окт. па до рока сваке менице у износу од 71·15 дин. — У толико далеке *мање* вреди та Раденкова актива у домаћим меницама.

Међу пасивом налазе се Раденкови менични приједи сведени на вредност њихову на дан закључка опет

одбитком камате од 172·54 дин., јер толико би Раденко *мање* платио када би те своје пријеме на дан закључка измирио. За тих 172·54 дин. смањује се дакле Раденкова *пасива*. — По правилу: у колико се актива смањава, у толико је већа пасива према активи, и обратно: у колико се пасива умањује, у толико постаје актива већа од пасиве; даље из тога разлога, што би се стављањем редуковане (сведене, умањене) вредности домаћих меница и меничних пријема у билансију рачуни Домаћих меница и Меничних пријема закључивали са рач. Губитка и Добитка — што није правилно, пошто фактичног добитка или губитка *нема* — с обзиром на све то домаће менице и менични приједи предају се рачуну Изравнања по њиховој именованој вредности — а одрачунавање камате на њих т. ј. *редукција њихове вредности на дан закључка бива помоћу стварног рачуна камате за пренос и помоћног рачуна камате*.

Вредност меничних пријема, као пасиве, смањују се за	дин. 172·54
а вредност домаћих меница, као активе, смањује се само за	„ 71·15

и по томе пасива се смањује више од активе за дин. 101·39 другим речима: актива Раденкова постаје за толико већа према његовој пасиви, и ми ту активу морамо и да књижимо, што ћемо учинити помоћу ове прости белешке у „Зборнику“:

Рачун Камате за пренос рачуну Камате.

за преносну камату и т. д. (види Зборник стр. 270) . . . дин. 101·39

Књижењем ове белешке у Гл. Књигу, приуготовљено је све за фактички закључак књига.

I. Предаја активе рачуну Изравнања.

Тај чин извршује се овом спојеном белешком у Зборнику: (стр. 271).

Рачун Изравнања Следећима

За пренос укупне активе моје по гласу данашњег пописа:

<i>Рачуну Благајне</i>	5310·07
„ <i>Домаћих меница</i>	9416·92
„ <i>Робе: за робу на стоваришту у Београду</i>	12961·98
„ <i>и т. д.</i>	· · · · ·
„ <i>Камате за пренос</i>	101·39

II. Предаја пасиве рач. Изравнања.

Спојена белешка у Зборнику ова је (стр. 271.).

Следећи рачуну Изравнања.

за пренос укупног дуговања мога (Раденковог) по гласу данашњег пописа:

<i>Рачун Меничних пријема</i>	10025·10
<i>Милер и К^о Трст</i>	7438·50
„ <i>и т. д. и т. д.</i>	

III. Вредност чистог имања „исплаћује“ Рач. Изравнања, као умишљени бупад, рачуну Главнице.

Проста белешка у Зборнику гласи (стр. 271.):

Рачун Главнице рачуну Изравнања.

за пренос чистог иметка дин. 46094·64

Ове три белешке у Зборнику књиже се у Главну Књигу. За тим се прави извод салда свију рачуна у Главној Књизи, који горњим књижењем још нису са

свим изравнати Збири тих салда — дуговања и потраживања — морају међусобно бити равни. (9924·54) Ова салда представљају нам *успехе* у раду.

IV. Предаја добитака рачуну Добитка и Губитка.

Спојена белешка у Зборнику гласи (272):

Следећи
рачуну Добитка и Губитка.

За пренос добитака на појединим рачунима:

Рачун Робе	дин.	5657·04
„ Страних меница	„	16·74
„ „ монета	„	242·13
„ Стоваришта код Ј. Шерцера	„	2794·45
„ Детаљне радње	„	894·78
„ Камате	„	319·40
		<hr/>
	дин.	<u>9924·54</u>

V. Предаја губитака рачуну Добитка и Губитка.

Белешка у Зборнику ова је (272. стр.).

Рачун Добитка и Губитка

Следећима:

за пренос губитака:

Рачуну Трошкова радње	дин.	610·62
„ Кућевних трошкова	„	550·—
„ Пристојбе	„	215·70
		<hr/>
	дин.	<u>1376·42</u>

Кад се ова свота од 1376·42 одбије од горњих 9924·54, излази свота од 8548·12 као салдо Рачуна Главнице и рачуна Добитка и Губитка. Ово је чисти добитак Раденков. —

VI Предаја чистог добитка рачуну Главнице.

Рачун Добитка и Губитка покушив од појединих рачуна све добитке и губитке, свршио је свој посао и предаје прикупљене добитке и губитке, односно њихов салдо, ономе кога се то тиче, то јест рачуну Главнице. —

Проста белешка у Зборнику (стр. 272.):

*Рачун Добитка и Губитка
рачуну Главнице.*

За чисту добит

8548·12

Тачно ту исту добит изнашли смо и простим књиговођењем приликом сравнења пописа од 1. Окт. са овим од 31. Октобра.

По што су и ове три последње белешке у Зборнику односно добитака и губитака књижене у Главној Књизи сви се рачуни у Гл. Књизи потпуно изравњују и пругама затварају.

Поново отварање рачуна на дан 1. Новембра 188.

Ученику је познато правило по ком се рачуни поново отварају. Рачун Изравнања предаје све што је год од појединих рачуна примио. За активу он сада потражује, а дугује за пасиву, па дугује и за чисто имање, чију вредност му Рачун Главнице „откупљује.“ Тим се обе стране поново отвореном рачуну Изравнања потпуно изравњују, и он се дефинитивно пругама опет затвори — до идуће потребе. Но тиме још нисмо готови са отварањем рачуна. Преостаје нам још да пренесу камату, коју смо 31. Октобра као активу имали, предамо натраг ономе од кога смо ту активу били добили т. ј. рачуну Камате. То се чини из овог разлога:

Ако је та преносна камата на дан 31. Октобра и била актива, она то није у истој мери и после 31. Октобра, од када је сваким даном све мања и мања, док

са свим не ишчезне по истеку свију рокова појединих домаћих меница и меничних пријема.

У овом нашем случају је то губитак активе, који се одмах књижи као посао што још спада у поновно отварање рачуна после сваког закључка.

Тај губитак књижи се помоћу прости белешке у Зборнику (стр. 273):

Рачун Камате

Рачуну Камате за пренос 101·39

која се, наравно, књижи и у Гл. Књ.

Рачун Камате за пренос са свим је изравнат горњом белешком, и он се као и рачун Изравнања поново пругама затвори — опет до идуће потребе.

Док се закључак књига израђује, на шта се обично више времена утроши, редовни текући послови књиже се *без престанка* у Књигу Благајне, у Дневник и остале књиге (Рокови, Сконтро-књиге).

Закључак књига свршен је. Преостаје још само да израдимо допуну рачуну Изравнања и рачуну Добитка и Губитка зарад бољег *прелета* о имовном стању Раденковом на дан 31. Окт. и о постигнутом успеху.

Примедба: Ученик нека покуша да сам и самостално те допуне изради и нека их тада сравни са нашим израдама, штампаним иза Гл. Књиге Раденкове.

Регистроторские в сору
р. 393. 5000 гм. а остальное
за утварь и урочной бонжу

ДНЕВНИК НОВЧАНИХ ПОСЛОВА

ИЛИ

КЊИГА БЛАГАЈНЕ.

18..					
окт.	8		Пренос с листа 1.	дин.	26354 04
	15 5	<i>Рну</i>	Робе. продао Мијату Протићу за готово, 2 бур. шећера II. раф. № 7499/7500 нето к ^о 1218 по 1.10 дин.		1339 80
	15 5	"	Домаћих меница. Ал. Николић платио свој пријем за данас		1450 —
	16 6	"	Срп. Нар. Банке. подигао на чек № 2352.		2000 —
	16 5	"	Камате. за 2 ^о / _о сконто на суседних 5000 — послатих Јос. Хофману		100 —
	16 6	"	Детаљне радње. за данашњи пазар.		124 50
	17 5	"	Робе. продао Милов. Вуковићу 3 бур. шпиритуса № 115—117 L 1690 а 90 ^о / _о = 152100 L ^о / _о а 74 за 10000. —		
				1125.54	
			3 бачве	75.—	1200 54
	17 6	"	Детаљне радње. данашњи пазар		489 —
			Пренос на лист 3.	дин.	33057 88

18..						
окт.	8		Пренос с листа 1.	дин.	20146	10
	9 2		Одрач. Домаћих меница. купио од Коче Јовановића д. 500.— за 20 окт. на С. Павловића д. 694·32 за 1 нов. на Ј. Радовановића д. 1360.— за 1 дек. на М. Игњатовића <u>д. 2554·32</u> 2554·32 камата 9% дин. 23·42 чек № 2351 на Нар. Банку <u>2000.— 2023·42</u>		530	90
"	10 2	" "	Робе. плаћен подвоз на 547 врећа сув. шљива из Смедерева		158	48
	11 3	" "	Стоваришта код Шерцера Франкф. плаћен подвоз на 622 вреће сув. шљива од магазина до Саве и за пуњење 75 врећа.		50	—
	11 3	" "	Ристе Петровића Смедерево. платио Браћи Крсмановићима његову упутницу на мене по виђењу.		2435	52
"	14 3	" "	Детаљне Радње. Раки Миленковићу столару за намештај у дућану.		420	—
	15 2	" "	Детаљне Радње. платио подвоз и царину на фактурисан еспан из Пеште од Јос. Хофмана.		293	45
	16 3	" "	Детаљне Радње. Руковођи Јов. Андрићу плата за месец октобар дин. 75.— за обезбеђење дућана против пожара <u>61·50</u>		136	50
	2	" "	Кућевних трошкова. изузео за своју потребу у кући.		200	—
	3	" "	Јосифа Хофмана Б.-Пешта. послао му у готовом		5000	—
	17 3	" "	Детаљне Радње. платио сам подвоз на фактурисани тр- стански еспан по фактури бр. . . . од Милера и К ⁰		328	45
	17 2	" "	Страних монета. купио од Мил. Вуковића 50 руских по- луимперијала по 20·50		1025	—
			Пренос на лист 3.	дин.	30724	40

Дугује

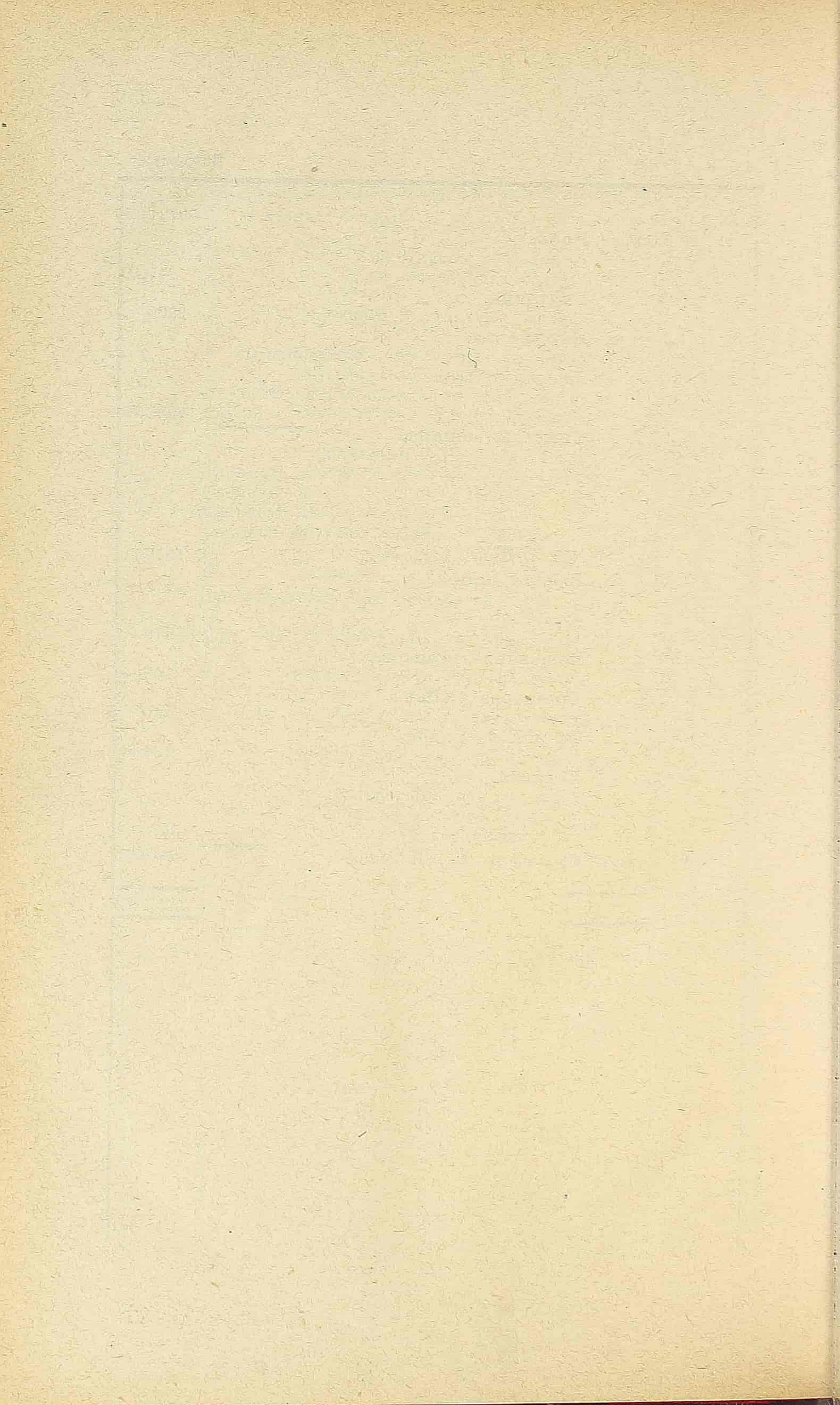
Б л а

188.		Пренос с листа 2.	дин.	33057 88
окт.	19 6	Рачуну Страних монета. продато Браћи Андрејевићима фун. ст. 138.— по 25·75 дин. 3553·50 М. 604·33 виста Берлин по 124·85		4308 01
	2 6	„ Страних монета. за продатих Х. Вердеру дук. 233 по 12 дин.		2796 —
	21 6	„ Наруџбина. наплатио за рачун Ст. Обрадовића од Мил. Бојића за купљене срп. срећке		2334 36
	22 6	„ Детаљне Радње. пазар од 18—22 тек. мес.		3418 90
	23 5	„ Домаћих меница. плаћена меница д. 500.— за 20 окт. на Ст. Павловића		500 —
	5	„ Камате. камата одоцњена на горњу меницу дин. 500.— 3 дана 8%		— 35
	24 5	„ Камате. Есконт на суседних дин. 5370·90 9%		62 62
	26 6	„ Детаљне радње. пазар за 23—26.		2325 —
	27 5	„ Робе. продао Ђорђу Арменулићу Смедерево: 3 бур. шећера II. раф. № 7501—7503. нето. К ^о 1836 по 1·20		2203 20
	28 6	„ Страних монета. продато Браћи Андрејевићима 50 ком. руских полуимперијала по 20 80		1040 —
	31 6	„ Детаљне радње. пазар у дућану од 27 о. м. до данас		3217 —
				<u>55263 32</u>
нов.	1	Пренос салда од 31. Октобра		5310 07

Г а ј н а.

Потражује

188.			Пренос с листа 2.	30724	40
окт.	20	2	Од рач. Робе. за подвоз и парину на 10 бур. далматинска уља	215	40
	20	3	" " Упутница. плаћена упутница Х. Вердери	2800	—
	21	3	" " Наруџбина. купио по налогу Ст. Обрадовића из Панчева и за рачун његов : 30 ком. срп. срећака по 75 дин. 2250.— камата 3% од 1/1 о. год. <u>72·75</u>	2322	75
	24	2	" " Домаћих меница. есконтовао од Ст. Нишлија : дин. 590 — за 15 нов. на А. Нишића " 1438·90 " 20 " " Г. Марића " 843·25 " 30 " " К. Јездића " 2498·75 " 30 дек. на П. Радића дин. <u>5370·90</u> на Београд	5370	90
	26	3	" " Разних особа. купљено по налогу Саве Котурића из Сарајева 30 к. акц. Срп. Нар. Банке по 149.— д.	4470	—
	27	2	" " Кућевних трошкова. изузех за своју кућевну потребу	100	—
	27	2	" " Трошкова радње. платих стая за оба дућана до 1 Нов.	240	—
	28	2	" " Трошкова радње. платих порез за друго полгође о. г.	134	80
	30	3	" " Ефеката. куних од Бр. Адрејевића 50 к. срп. срећака по д. 69.— д. 3450.— 3% камате од 1/1 о. г. <u>125.—</u>	3575	—
	31		Изравнање за 1 Новембар	5310	07
				<u>55263</u>	<u>32</u>



ДНЕВНИК ПОВРЕМЕНИХ ПОСЛОВА.

ИЛИ САМО

Д Н Е В Н И К

(Прве Белешке, Прима Нота).

Октобар 188.

1

1	1	Следећи				
	1	Рачуну Главнице				
		за вредност имовине по гласу пописа				
	1	Рач. Домаћих меница	3441	70		
	1	„ Страних меница	4941	82		
	1	„ Робе	16963	—	25346	52
1	1	Рн. Главнице				
	1	Рачуну Меничних пријема			7800	—
		за вредност дуга по гласу пописа.			33146	52
1	2	Рач. Робе				
	6	Лунденбуршкој фабрици и раф. шећера				
		за фактурисани 10 бач. П. раф. шећера				
		LZR № 7498/7507. Нето К ⁰ 6110 по 38				
		фор. à 2 дин.			4704	70
3	3	Рн Наплате				
	6	Јов. Андрејевићу Беч				
		послао ми на наплату дин. 943·50 за 5 т.				
		на Браћу Алексиће			943	50
5	3	Риста Петровић Смедерево				
	5	Рачуну Робе				
		за продатих му 15 дењака памука К ⁰				
		2655.— по 100 дин. за 50 К ⁰			5310	—
6	3	Јов. Андрејевић Беч				
		2 поверитеља				
	6	рачуну Наплате				
		враћена му меница :				
		дин. 943·50 за 5 тек. на Браћу Алексиће	943	50		
	6	рачуну Трошкова радње				
		за протест на исту меницу	5	—	948	50
7	3	Рн. Стоваришта код Јов. Шерцера у				
		Франкфурту н/М				
		2 поверитеља:				
	5	Рачуну Робе				
		пслато му преко Пеште:				
		Пренос на страну 2.			11906	70

7		Пренос са стране 1.		11906 70
		85 врећа сув. шљива К ^о 5000 по 30 дин.	1500 —	
6		Рачуну Трошкова радње за пуњење горњих 85 врећа и довоз до лађе	22 —	1522 —
<hr/>				
8	2	Рач. Страних монета		
6		рачуну Страних монета за продатих Јанку Бабићу дук. 250.— по 5.995.— ф. 1498.75 по 11.78 за 5.995		2945 —
<hr/>				
9	2	Рач. домаћих меница		
6		2 поверитеља		
		Рчу Срп. Нар. Банке издао чек бр. 2351 по наредби Коче Јова- новића а за купљене менице	2000 —	
5		Рачуну Камате за есконт на купљене менице од Коче Јо- вановића дин. 2554.32 9%	23 42	2023 42
<hr/>				
10	2	Рач. Робе		
6		Ристи Петровићу Смедерево. за купљени од њега 547 врећа сув. шљива К ^о 32273 по 24 дин.		7745 52
<hr/>				
10	3	Рач. Детаљне радње		
6		2 поверитеља		
		Милеру и К^о у Трсту за фактуру бр. о порученом разном еспапу	7438 50	
6		Јосифу Хофману Будимпешта- за фактуру бр. о порученом еспапу за дућан	10320 40	17758 90
<hr/>				
11	3	Рач. Стоваришта код Ј. Шерцера у		
5		Франкфурту. Рачуну Робе. пслато му на комисиону продају: 547 врећа сув. шљива К ^о 32273 по 24 д. 75 врећа сув. шљива К ^о 4500 по 30 дин. за подвоз горњих 547 врећа од Смедерева довде	7745 52 1350 — 158 48	9254 —
<hr/>				
		Пренос на страну 3.		53155 54

Октобар 188.

3

		Пренос са стране 2.		53155	54
11	3	Рач. Детаљне радње			
	5	рачуну Робе			
		предато јој на крчму:			
		500 к ^о сувих шљива по 30 дин.		150	—
<hr/>					
11	2	Рн Страних монета			
	7	рачуну Страних меница			
		за продато А. Д. Јовановићу :			
		ф. 2490.— за 17. нов. на Ж. Богдановића			
		ф. 15.36 камата 37 дана 6 ^о / _о			
		ф. 2474.64 за 470 дук. по 5.87 и кусур ф. 9.24			
		по куповној цени од ф. 10.— за златник		4949	28
<hr/>					
12	4	Лунденб. фабрика и раф. шећера			
	7	рачуну Меничних пријема			
		акцептовао сам и послао јој њену трату на			
		мене :			
		дин. 4704.70 за 26 Јануар ид. год.		4704	70
<hr/>					
13	2	Рн Робе			
	7	Шпиру Маргетићу Задар			
		за фактурисаних ми :			
		10 бур. далматинског уља № 2475/2484			
		нето К ^о 6016 по 38 фор. = фор. 2286.08			
		а 10 фор. златник			
		фактуре бр. . . .		4572	16
<hr/>					
13	3	Јов. Андрејевић Беч			
		Следећима :			
	7	рну. Упутница.			
		за упућени на мене :			
		д. 2800.— по виђ. и наредби Х. Вердера	2800	—	
	7	рну. Пристојбе			
		за пристојбу на горњу упутницу 1 ^о / _{оо}		2	80
	6	рну. Трошкова радње.			
		за трошак, пошту и менични жиг		1	40
					2804
					20
<hr/>					
		Пренос на страну 4.		70335	88

		Пренос са стране 3.		70335 88
14	3 5	Рн Детаљне радње рачуну Робе. предато дућану на кгчму: 1 буре шпиритуса № 118. L 480 по 90% = 43200 L% по 75·5 за 10000 L% једна бачва 1 буре шећера II. рафин лунденбуршког № 7498 нето к ^о 609 по 38·5 = ф. 234·47 по 2 дин. 10 врећа ордин. Рио-кафе № 431—440. нето к ^о 979 по 1 дин.	304 56 25 — 468 94 979 —	1777 50
16	3 7	Јосиф Хофман Будимпешта. рачуну Меничних пријема. за послат му мој пријем: дин. 5320·40 за 8. јан ид. год.		5320 40
18	7 4 2	2 Дужника. рачуну Стоваришта код Јов. Шерцера Франкфурт н/М. рач. Страних меница. за продате шљиве са стоваришта по фак- турама бр. 1—3 уз тромесечне акцепте од: М. 156·35 на Е. Фрошауера М. 244·60 на Х. Рикерта М. 307·40 на Ад. Вагнера М 708·35 по 124·30 по виђ њу дин. 880·47 мање 4% за 89 дана 8·70 рн Страних монета. послат ми чек на С. Блајхредера Берлин а по фактурама бр. 4. и 5. М. 604·33 по 124·30	871 77 751 18	1622 95
21	3 7	Рн Наруцбина. рачуну Пристојбе. за пристојбу на купљене срп. срећке з Ст. Обрадовића 1/2% од д 2322·75		11 61
		Пренос на страну 5.		79068 34

Октобар 188.

5

		Пренос са стране 4.	79068	34
22	3	Р. Стоваришта код Ј. Шерцера Франкф.		
	7	Јов. Шерцеру њег. рач. за плаћен подвоз и царину на послатих му 622 вреће сув. шљива М. 2080 57 по 124·30		
				2586 15
22		2 Дужника		
	7	рачуна Стоваришта код Јов. Шерцера Франкфурт.		
	4	рач. Страних меница. за послате ми девизе од продатих шљива по фактурама бр 6 и 7: М. 561·15 на А. Канемана М. 552·96 на От Милбаха <u>М. 1114·11 за 18 Јануар</u> 10·89 дисконт 4 ⁰ / ₁₀₀ 88 дана <u>М. 1103·22 по 124·30</u>	1371	30
	3	рач Упутница за један чек на Париз по фактури бр. 8	4151	62
				5522 92
25	4	Рн Меничних пријема Следећима :		
	7	Рну Упутница. реди измирења мога и ијема за данас дао Срп. Нар. Банци чек на Париз	4151	62
	5	рну Камате. за $\frac{1}{2}$ ⁰ / ₁₀₀ добитка на том чеку		2 08
	7	рну Страних меница. дадох својих пет девиза немачких : М. 708·35 за 15 јан. М. 1114·11 за 18 јан. <u>М. 1822·46</u> 16 97 <u>М. 1805·49 по 124·75 виста</u>	2252	35
	6	рну Срп. Нар. Банке. за издат чек на њу бр. 2353.	1393	95
				7800 —
		Пренос на страну 6.	94977	41

		Пренос са стране 5.		94977 41
26	3	Рн Разних особа. 2 поверитеља.		
	7	рну Пристојбе. Сава Котурић за $\frac{1}{5}\%$ прист. на купљене му акције Срп. Нар. Банке	8 94	
	6	рну Трошкова радње. исти за пошту и паковање послатих му 20 ком. акц Срп. Народне Банке	1 78	10 72
<hr/>				
26	4	Шпиро Маргетић Задар.		
	7	рачуну Разних особа. за послату му трату од дин. 4480·72 за 10 Нов. на Саву Коту- рића Сарајево.		4480 72
<hr/>				
29	4	Виљем Крамер Вецлар.		
	7	рачуну Стоваришта код Ј. Шерцера Франкфурт. за продатих му са тамошњег стов. а по факт. бр. 9 200 врећа сув. шљива к ^о 11800 по 32·5 М. = М. 3835·— по 124·30		4766 91
<hr/>				
31	4	Рн Пристојбе.		
	7	Јов. Шерцеру њ. рач. Франкфурт. за одобрену му пристојбу код фактура бр. 1—9 на М. 9620·45 2% = М. 192·40 по 124·30		239 10
<hr/>				
<hr/>				
<hr/>				
				104474 91

Новембар 188.

ЗБОРНИК

(Журнал).

1	Следећи;				
	рачуну Главнице	1			
1	Рачун Благајне	2	20000	—	
1	" Домаћих меница	3	3441	70	
1	" Страних меница	4	4941	82	
1	" Робе	5	16963	—	45346 52
<hr/>					
1 1	Рн Главнице	1			
1	рачуну Меничних пријема	6	7800	—	7800 —
<hr/>					
Дужници :					
	Рн Благајне	2			
2 1	рачуну Робе		6324	50	
8 1	" Камате		29	54	
15 2	" Робе		1339	80	
15 "	" Домаћих меница		1450	—	
16 "	" Срп. Нар. Банке		2000	—	
16 "	" Камате		100	—	
16 "	" Детаљне радње		124	50	
17 "	" Робе		1200	54	
17 "	" Детаљне радње		489	—	
19 3	" Страних меница		4308	01	
20 "	" Страних монета		2796	—	
21 "	" Наруџбина		2334	36	
22 "	" Детаљне радње		3418	90	
23 "	" Домаћих меница		500	—	
23 "	" Камате		—	35	
24 "	" Камате		62	62	
26 "	" Детаљне радње		2325	—	
27 "	" Робе		2203	20	
28 "	" Страних монета		1040	—	
31 "	" Детаљне радње		3217	—	35263 32
	Рн Трошкова радње.	7			
1 1	рну. благајне		189	—	
6 1	" "		5	—	
6 1	" "		47	85	
<hr/>					
Пренос на страну 2.			241	85	88409 84 53146 52

Октобар 188.

	Пренос са стране 1.		241 85	88409 84	53146 52
	Рн Трошкова радње	7			
7 1	рачуну Благајне		22 —		
8 1	" "		2 15		
27 3	" "		240 —		
28 3	" "		134 80	640 80	
	Рн Намештаја.	8			
1 1	рачуну Благајна		790 —	790 —	
	Рн Прибора.	9			
1 1	рачуну Благајне		398 48	398 48	
	Српска Нар. Банка.	10			
3 1	рачуну Благајне			10000 —	
	Рн Страних монета.	11			
4 1	рачуну Благајне		6436 40		
17 2	" "		1025 —		
8 2	" Страних монета		2945 —		
11 3	" Страних меница		4949 28		
18 4	" Стовар. код Ј. Шерцера		751 18	16106 86	
	Рн Кућевних трошкова.	12			
6 1	рачуну Благајне		250 —		
16 2	" "		200 —		
27 3	" "		100 —	550 —	
	Рн Робе.	5			
6 1	рачуну Благајне		528 35		
8 1	" "		1476 87		
10 2	" "		158 48		
20 3	" "		215 40		
1 1	" " Лунденбуршке фаб. шећера		4704 70		
10 2	" Ристе Петровића		7745 52		
13 3	" Шпира Маргетића.		4572 16	19401 48	
	Рн Домаћих меница.	3			
9 2	рачуну Благајне		530 90		
24 3	" "		5370 90		
9 2	" 2 поверитеља		2023 42	7925 22	
	Пренос на страну 3.			144222 68	53146 52

		Пренос са стране 2.			144222	68	53146	52
		Рн Стоваришта код Јов. Шерцера Франкфурт н/М.	13					
11	2	рачуну Благајне		50	—			
7	1	" 2 поверитеља		1522	—			
11	2	" Робе		9254	—			
22	5	" Јов. Шерцера Conto suo		2586	15	13412	15	
		Ристо Петровић Смедерево	14					
11	2	рачуну Благајне		2435	52			
5	1	" Робе		5310	—	7745	52	
		Рн Детаљно радње.	15					
14	2	рачуну Благајне		420	—			
15	2	" "		293	45			
16	2	" "		136	50			
17	2	" "		328	45			
10	2	" 2 поверитеља		17758	90			
11	3	" Робе		150	—			
14	4	" "		1777	50	20864	80	
		Јосиф Хофман Б.-Пешта	16					
16	2	рачуну Благајне		5000	—			
16	4	" Меничних пријема		5320	40	10320	40	
		Рн. Упутница.	17					
20	3	рачуну Благајне		2800	—			
22	5	" Стоваришта код Ј. Шерцера		4151	62	6951	62	
		Рн Наручбина.	18					
21	3	рачуну Благајне		2322	75			
21	4	" Пристојбе		11	61	2334	36	
		Рн Разних особа.	19					
26	3	рачуну Благајне		4470	—			
26	6	" 2 поверит. ља		10	72	4480	72	
		Рн Ефеката.	20					
30	3	рачуну Благајне				3575	—	
		Рн Наплате.	21					
3	1	рач. Јов. Андрејевића Беч				943	50	
		Ј. Андрејевић Беч.	22					
6	1	рну 2 поверитеља		948	50			
13	3	" 3 "		2804	20	3752	70	
		Пренос на страну 4.				218603	45	53146 52

	Пренос са стране 3.		218603 45	53146 52
12 3	Лунденбуршка фаб. и рафинерија шећера. рач. Меничних пријема	23	4704 70	
18 4	Рн Страних меница. рач. Стоваришта код Ј. Шерцера	4	871 77	
22 5	" " " "		1371 30	2243 07
25 5	Рн Меничних пријема. рачуну 4 поверитеља	6	7800 —	
26 6	Шпиро Маргетић Задар. рну Разних особа	24	4480 72	
29 6	Виљем Крамер Вецлар. рну Стоваришта код Ј. Шерцера	25	4766 91	
31 6	Рн Пристојбе. рачуну Ј. Шерцера Conto suo	26	239 15	
Поверитељи :				
	Рн Благајне.	2		
1 1	од рач. Трошкова радње		189 —	
" "	" " Намештаја		790 —	
" "	" " Прибора		398 48	
3 "	" " Српске Нар. Банке		10000 —	
4 "	" " Страних монета		6436 40	
6 "	" " Трошкова радње		5 —	
" "	" " Кућевних трошкова		250 —	
" "	" " Трошкова радње		47 85	
" "	" " Робе		528 35	
7 "	" " Трошкова радње		22 —	
8 "	" " " "		2 15	
" "	" " Робе		1476 87	
9 2	" " Домаћих меница		530 90	
10 "	" " Робе		158 48	
11 "	" " Стовар. код Ј Шерцера		50 —	
11 "	" " Ристе Петровића		2435 52	
14 "	" " Детаљне радње		420 —	
15 "	" " " "		293 45	
	Пренос на лист 5.		24034 45	242838 — 53146 52

		Пренос с листа 4.	24034 45	242838 —	53146 52
		Рн Благајне.	2		
16 2		од рач. Детаљне радње	136 50		
16 2		„ „ Кућевних трошкова	200 —		
16 2		„ „ Јосифа Хофмана	5000 —		
17 2		„ „ Детаљне радње	328 45		
17 2		„ „ Страних монета	1025 —		
20 3		„ „ Робе	215 40		
20 3		„ „ Упутница	2800 —		
21 3		„ „ Нарудбина	2322 75		
24 3		„ „ Домаћих меница	5370 90		
26 3		„ „ Разних особа	4470 —		
27 3		„ „ Кућевних трошкова	100 —		
27 3		„ „ Трошкова радње	240 —		
28 3		„ „ „ „	134 80		
30 3		„ „ Ефеката	3575 —		49953 25
		Рн Робе.	4		
2 1		од рач. Благајне	6324 50		
15 2		„ „ „	1339 80		
17 2		„ „ „	1200 54		
27 3		„ „ „	2203 20		
5 1		„ Ристе Петровића	5310 —		
7 1		„ рач. Стов. код Ј. Шерцера	1500 —		
11 2		„ „ Стов. код Ј. Шерцера	9254 —		
11 3		„ „ Детаљне радње	150 —		
14 4		„ „ „ „	1777 50		29059 54
		Рн Камате.	29		
8 1		од рач. Благајне	29 54		
16 2		„ „ „	100 —		
23 3		„ „ „	— 35		
24 3		„ „ „	62 62		
9 2		„ „ Домаћих меница	23 42		
25 5		„ „ Меничних пријема	2 08		218 01
		Рн Домаћих меница.	3		
15 2		од рач. Благајне	1450 —		
23 3		„ „ „	500 —		1950 —
		Пренос на страну 6.		242838 —	134327 32

	Пренос са стране 5.		242838	—	134327	32
	Срп. Нар. Банка Београд.	10				
16 2	Од рач. Благајне		2000	—		
9 2	„ „ Домаћих меница		2000	—		
25 5	„ „ Меничних пријема		1393	95	5393	95
	Рн Детаљне радње.	15				
16 2	Од рач. Благајне		124	50		
17 2	„ „ „		489	—		
22 3	„ „ „		3418	90		
26 3	„ „ „		2325	—		
31 3	„ „ „		3217	—	9574	40
	Рн Страних монета.	11				
19 3	Од рач. Благајне		4308	01		
20 3	„ „ „		2796	—		
28 3	„ „ „		1040	—		
8 2	„ „ Стране монете		2945	—	11089	01
	Рн Наручбина.	16				
21 3	од рач. Благајне		2334	36	2334	36
	Лунденбуршка фаб. и рафинерија шећера.	23				
1 1	од рач. Робе		4704	70	4704	70
	Јов. Андрејевић Беч.	22				
3 1	од рач. Наплате		943	50	943	50
	Рн Наплате.	20				
6 1	од рач. Јов. Андрејевића		943	50	943	50
	Рн Трошкова радње.	7				
6 1	Од рач. Јов. Андрејевића		5	—		
7 2	„ „ Стов. код Ј. Шерцера		22	—		
13 3	„ Јов. Андрејевића		1	40		
26 6	„ рач. Разних особа		1	78	30	18
	Риста Петровић Смедерево.	14				
10 2	од рач. Робе		7745	52	7745	52
	Милер и К^о Трст.	27				
10 2	од рач. Робе				7438	50
	Јосиф Хофман Пешта.	16				
10 2	од рач. Робе				10320	40
	Пренос на страну 7.		242838	—	194845	34

	Пренос са стране 6.		242838	—	194845	34
	Рн Страних меница.	4				
11 3	од рач. Страних монета		4949	28		
25 5	„ „ Меничних пријема		2252	35		7201 63
	Рн Меничних пријема	6				
12 3	од Лунденбуршке раф. шећ.		4704	70		
16 4	од Јосифа Хофмана		5320	40		10025 10
	Шпиро Маргетић Задар.	23				
33 3	од рач. Робе		4572	16		4572 16
	Рн Упутница.	17				
13 3	Од Јов. Андрејевића Беч		2800	—		
25 5	од рач. Меничних пријема		4151	62		6951 62
	Рн Пристојбе.	26				
13 3	Од Јов. Андрејевића			2 80		
21 4	„ рач. Наручбина			11 61		
23 6	„ „ Разних особа			8 94		23 35
	Стовариште код Ј. Шерцера у Франкфурту н/М.	13				
18 4	Од 2 дужника		1622	95		
22 5	„ 2 „		5522	92		
29 6	„ Виџема Крамера		4766	91		11912 78
	Јов. Шерцер Франкфурт, њег. рачун	28				
22 5	Од рач. Стоваришта код њега		2586	15		
31 6	„ „ Пристојбе		239	15		2825 30
	Рн Разних особа.	19				
26 6	од Шпира Маргетића					4480 72
					242838	—
					242838	—
	Закључак 31 октобра 188.					
	Рн Камате за пренос.	30				
	рачуну Камате.	29				
	за преносну камату на моје пријеме по гласу данашњег пописа, мање камате за пренос на домаће менице по гласу пописа		172	54		
			71	15	101	39
					101	39
	Пренос на страну 8.				101	39

31 Октобар 188.

Пренос са стране 7.		101 39	101 39
Рн Изравнања.	29		
Следећима :			
за пренос укупне имовине моје, по гласу данашњег пописа, и то :			
Рну Благајне	2		5310 07
Рну Домаћих меница	3		9416 92
Рну Робе	4		
за робу на стовар. у Београду			12961 98
Рну Товаришта код Јов. Шерцера у Франкфурту н/М.	13		4293 82
Рну Страних монета	11		5259 98
„ Ефеката	20		3575 —
Српској Народној Банци	10		4606 05
Јов. Андрејевићу Беч	22		2809 20
Виљему Крамеру Вецлар.	25		4766 91
Рну Детаљне радње по засебном попису	15		12185 18
„ Намештаја	8		790 —
„ Прибора	9		398 48
„ Камате за пренос	30	66474 98	101 39
<hr/>			
Следећи рачуну Изравнања	29		
за пренос укупног дуговања мога, по гласу данашњег пописа и то :			
Рн Меничних пријема	6	10025 10	
Милер и в ^о Трст.	27	7438 50	
Шпиро Маргетић Задар	24	91 44	
Ј. Шерцер Франкфурт њег. рач.	28	2825 30	20380 34
<hr/>			
Рн. Главнице	1		
рачуну Изравнања.	31		
пренос чистог иметка		46094 64	46094 64
<hr/>			
Следећи рач. Добитка и Губитка за пренос добит. на појединим рачунима:			
Рн Робе	5	5657 04	
„ Страних меница	4	16 74	
<hr/>			
Пренос на страну 9.		138725 13	133051 35

31 Октобар 188.

9

Пренос са стране 8.		138725	13	133051	35
Следећи рачуну Добитка и Губитка	32				
рач. Страних монета	10	242	13		
„ Стоваришта код Ј. Шерцера у Франкфурту	13	2794	45		
„ Детаљне радње	15	894	78		
„ Камате	29	319	40	9924	54
<hr/>					
Рн Добитка и Губитка	32				
Следећима:					
за пренос губитака					
рачуну Трошкова радње	7			610	62
„ Кућевних трошкова	12			550	—
„ Пристојбе	26	1376	42	215	80
<hr/>					
Рн Добитка и Губитка	32				
рачуну Главнице	1				
за чисту добит за овај месец		8548	12	8548	12
<hr/>					
		152900	43	152900	43
<hr/>					
Новембар 188.					
Следећи рачуну Изравнања.	31				
за пренос имовине					
Рн Благајне	2	5310	07		
„ Домаћих меница.	3	9416	92		
„ Робе	4	12961	98		
„ Стоваришта код Ј. Шерцера	13	4293	82		
„ Страних монета.	11	5259	98		
„ Ефеката	20	3575	—		
Српска Народна Банка	10	4606	05		
Јов. Андрејевић Беч	22	2809	20		
Виљем Крамер Вецлар	25	4766	91		
Рн Детаљне радње	15	12185	18		
„ Намештаја	8	790	—		
„ Прибора	9	398	48		
„ Камате за пренос	30	101	39	66474	98
<hr/>					
Пренос на страну 10.		66474	98	66474	98

1	Пренос са стране 9.			66474 98	66474 98
	Рн Изравнања Следећима :	31			
	за пренос укупног дуга :				
	Рну Меничних пријема	6			10025 10
	Милеру и к ^о Трст.	27			7438 50
	Шпиру Маргетићу, Задар	24			91 44
	Ј. Шерцеру Франкф. њег. рач.	28			2825 30
	Рну Главнице	1			
	за чист иметак			66474 98	46094 64
	<hr/>				
	Рн Камате.	29			
	рачуну Камате за пренос.	30			
	пренос одрачуњене камате :				
	на пријеме меничне		172 54		
	мање : на домаће менице		71 15	101 39	101 39
	<hr/>				
	<hr/>			133051 35	133051 35
	<hr/>				

1		Дугује	Рачун	Главнице	Потражује	1
188.						
ОКТ.	1 1	Рчу Менич. пријема	7800 —			
	31 8	Рчу Изравнања	46094 64			
			<u>53894 64</u>			
188.						
ОКТ.	1 1	од рач. 4 дужника			45346 52	
	31 9	од рач. Добитка и губитка			8548 12	
					<u>53894 64</u>	
НОВ.	1 10	од рна Изравн.			46094 64	

2		Дугује	Рачун	Благајне	Потражује	2
188.						
ОКТ.	1 1	рчу Главнице	20000 —			
	31 1	поверитељима	35263 32			
			<u>55263 32</u>			
НОВ.	1 9	рчу Изравнања	5310 07			
188.						
ОКТ.	31 ⁴ / ₅	од дужника			49953 25	
	31 8	од рна Изравн.			5310 07	
					<u>55263 32</u>	

3		Дугује	Рачун	Домаћих меница	Потражује	3
188.						
ОКТ.	1 1	рчу Главнице	3441 70			
	31 2	поверитељима	7925 22			
			<u>11366 92</u>			
НОВ.	1 9	рчу Изравнања	9416 92			
188.						
ОКТ.	31 5	од рач. Благајне			1950 —	
	31 8	од рна Изравн.			9416 92	
					<u>11366 92</u>	

4		Дугује	Рачун	Страних меница	Потражује	4
188.						
ОКТ.	1 1	рчу Главнице	4941 82			
	31 4	" Стов. Ј. Шерцера	2243 07			
	31 8	" Доб. и Губ.	16 74			
			<u>7201 63</u>			
188.						
ОКТ.	31 7	од 2 дужника			7201 63	
					<u>7201 63</u>	

5		Дугује	Рачун	Робе	Потражује	5
188.						
ОКТ.	1 1	рчу Главнице	16963 —			
	31 2	" поверитеља	19401 48			
	31 8	" Доб. и Губ.	5657 04			
			<u>42021 52</u>			
НОВ.	1 9	рчу Изравнања	12961 98			
188.						
ОКТ.	31 5	од дужника			29059 54	
	31 8	од рна Изравн.			12961 98	
					<u>42021 52</u>	

6 Дугује Рачун Мени- чних пријема Потражује 6

188.					188.						
ОКТ.	31	4	рну 4 поверитеља	7800	—	ОКТ.	1	1	од рна Главнице	7800	—
	31	8	„ Изравања	10025	10		31	7	од 2 дужника	10025	10
				17825	10					17825	10
						НОВ.	1	10	од рна Изравн.	10025	10

7 Дугује Рачун Трош- кова радње Потражује 7

188.					188.						
ОКТ.	31	1	рну Благајне	640	80	ОКТ.	31	6	од Дужника	30	18
				640	80					610	62
										640	80

8 Дугује Рачун На- мештаја Потражује 8

188.					188.						
ОКТ.	31	2	рну Благајне	790	—	ОКТ.	31	8	од рна Изравања	790	—
				790	—					790	—
НОВ.	1	9	рну Изравања	790	—						

9 Дугује Рачун Прибора Потражује 9

188.					188.						
ОКТ.	31	2	рну Благајне	398	48	ОКТ.	31	8	од рна Изравања	398	48
				398	48					398	48
НОВ.	1	9	рну Изравања	398	48						

10 Дугује Сри. Нар. Банка у месту Потражује 10

188.					188.						
ОКТ.	31	2	рач. Благајне	10000	—	ОКТ.	31	6	од дужника	5393	95
				10000	—					4606	05
НОВ.	1	9	рну Изравања	4606	05					10000	—

11 Дугује Рачун Страних монета Потражује 11

188.				188.			
ОКТ.	31 2	поверитељима	16106 86	ОКТ.	31 6	од дужника	11089 01
	31 9	рну Доб. и Губ.	242 13		31 8	од рна Изравн.	5259 98
			<u>16348 99</u>				<u>16348 99</u>
НОВ.	1 9	рну Изравнања	5259 98				

12 Дугује Рачун Кућевних трошкова Потражује 12

188.				188.			
ОКТ.	31 2	рну Благајне	550 —	ОКТ.	31 9	од рна Доб. и Губ.	550 —
			<u>550 —</u>				<u>550 —</u>

13 Дугује Рн Стов. код Ј. Шерцера Франкф. н/М Потражује 13

188.				188.			
ОКТ.	31 3	поверитељима	13412 15	ОКТ.	31 7	од дужника	11912 78
	31 9	рну Доб. и Губ	2794 45		31 8	од рна Изравн.	4293 82
			<u>16206 60</u>				<u>16206 60</u>
НОВ.	1 9	рну Изравнања	4293 82				

14 Дугује Ристо Петровић Смедерево. Потражује 14

188.				188.			
ОКТ.	31 3	2 поверитеља	7745 52	ОКТ.	31 6	од рач. Робе	7745 52
			<u>7745 52</u>				<u>7745 52</u>

15 Дугује Рачун Детаљне радње у месту. Потражује 15

188.				188.			
ОКТ.	31 3	поверитељима	20864 80	ОКТ.	31 6	од рна Благајне	9574 40
	31 9	рну Доб. и Губ.	894 78		31 8	" " Изравнања	12185 18
			<u>21759 58</u>				<u>21759 58</u>
НОВ.	1 9	рну Изравнања	12185 18				

16 Дугује Јосиф Хофман, Будим-Пешта Потражује 16

188.	окт. 31	3	2 поверитеља	10320	40	188.	окт. 31	6	од рач. Робе	10320	40
			—						—		
			—	10320	40				—	10320	40

17 Дугује Рачун Упутница. Потражује 17

188.	окт. 31	3	2 поверитеља	6951	62	188.	окт. 31	7	од 2 дужника	6951	62
			—						—		
			—	6951	62				—	6951	62

18 Дугује Рачун На-ручбина Потражује 18

188.	окт. 31	3	2 поверитеља	2334	36	188.	окт. 31	6	од рач. Благајне	2334	36
			—						—		
			—	2334	36				—	2334	36

19 Дугује Рачун Разних особа. Потражује 19

188.	окт. 31	3	поверитељима	4480	72	188.	окт. 31	7	од Ш. Маргетића	4480	72
			—						—		
			—	4480	72				—	4480	72

20 Дугује Рачун Ефеката Потражује 20

188.	окт. 31	3	рчу Благајне	3575	—	188.	окт. 31	8	од рна Изравн.	3575	—
			—						—		
			—	3575	—				—	3575	—
нов.	1	9	рчу Изравнања	3575	—				—		

21 Дугује Рачун Наплате Потражује 21

188.	ОКТ.	31	3	Јов. Андрејевићу	943	50	188.	ОКТ.	31	6	од Ј. Андрејевића	943	50
					943	50						943	50

22 Дугује Јован Андрејевић, Беч Потражује 22

188.	ОКТ.	31	3	Поверитељима	3752	70	188.	ОКТ.	31	6	од рна Наплате	943	50
					3752	70						2809	20
												3752	70
НОВ.	1	9		рну Изравнања	2809	20							

23 Дугује Лунденбуришка фаб. и раф. шећера Потражује 23

188.	ОКТ.	31	4	рну Мен. пријема	4704	70	188.	ОКТ.	31	6	од рач. Робе	4704	70
					4704	70						4704	70

24 Дугује Широ Маргетић, Задар Потражује 24

188.	ОКТ.	31	4	рну Раз. особа	4480	72	188.	ОКТ.	31	7	од рна Робе	4572	16
				" 8 " Изравнања	91	44							
					4572	16						4572	16
							НОВ.	1	10		од рна Изравн.	91	44

25 Дугује Виљем Крамер, Вецлар Потражује 25

188.	ОКТ.	31	4	рну Стовар. код Ј. Шерцера	4766	91	188.	ОКТ.	31	8	од рачуна Изравнања	4766	91
					4766	91						4766	91
НОВ.	1	9		рну Изравнања	4766	91							

31 Дугује Рачун Из равнања Потражује 31

188.					188.				
окт.	31	8	13-ци поверит.	66474 98	окт.	31	8	од 4 Дужника	20380 34
						31	8	" рна Главнице	46094 64
				<u>66474 98</u>					<u>66474 98</u>
нов.	1	10	5-ци поверит.	66474 98	нов.	1	9	од 13 Дужника	66474 98
				<u>66474 98</u>					<u>66474 98</u>

32 Дугује Рачун Добитка и Губитка Потражује 32

188.					188.				
окт.	31	9	рну 3 Поверит.	1376 42	окт.	31	8	од 7 Дужника	9924 54
	31	9	" Главнице	8548 12					
				<u>9924 54</u>					<u>9924 54</u>

Регистар за Главну Књигу

А.	Андр јевећ Јов.	Беч	22
Б.	Рач. Благајне		2
Г.	" Главнице		1
Д.	" Добитка и Губитка		32
	" Детаљне радње		15
Е.	" Ефеката		20
И.	" Изравнања		31
К.	" Камате		29
	" Камате за пренос		30
	Крамер Виљем	Вецлар	25
Л.	Лунденбуршка фабрика и рафине- рија шећера	Лунденбург	23
М.	Рачун Меница домаћих		3
	" " страних.		4
	" Монета страних.		11
	Маргетић Шпиро	Задар	24
	Милер и Комп.	Трст	27
Н.	Рачун Намештаја		8
	" аплате		21
	Народна банка, српска	Београд	10
	Рачун Наруџбина		18
П.	" Пријема меничних		6
	" Прибора		9
	Петровић Ристо	Смедерево	14
	Рачун Пристојбе		26
Р.	" Робе		5
	" Разних особа		19
С.	" Стоваришта код Ј. Шерцера.	Франкфурт	13
Т.	" Трошкова радње		7
	" " кућевних		12
У.	" Упутница		17
Х.	Хофман Јосиф	Пешта	16
Ш.	Шерцер Ј, његов рачун	Франкфурт	28

**Укупна билансија (рâзвага) пре књижења закључ-
них пошта.**

1	Рач. Главнице	7800	—	45346	52
2	" Благајне	55263	32	49953	25
3	" Домаћих меница	11366	92	1950	—
4	" Страних меница	7184	89	7201	63
5	" Робе	36657	93	29059	54
6	" Меничних пријема	7800	—	17825	10
7	" Трошкова радње	640	80	30	18
8	" Намештаја	790	—		
9	" Прибора	398	48		
10	" Српске Народне Банке	10000	—	5393	95
11	" Страних монета	16106	86	11089	01
12	" Кућевних трошкова	550	—		
13	" Стоваришта у Франкфурту	13412	15	11912	78
14	Ристо Петровић Смедерево	7745	52	7745	52
15	Ря Детаљне радње	20571	35	9574	40
16	Јосиф Хофман Пешта	10320	40	10320	40
17	Рач. Упутница	6951	62	6951	62
18	" Наручбина	2334	36	2334	36
19	" Разних особа	4480	72	4480	72
20	" Ефеката	3575	—		
21	" Наплата	943	50	943	50
22	Јов Андрејевић, Беч	3752	70	943	50
23	Лунденбуршка фабрика шећера	4704	70	4704	70
24	Шпиро Маргетић, Задар	4480	72	4572	16
25	Виљем Крамер, Вецлар	4766	91		
26	Рач. Пристојбе	239	15	23	35
27	Милев и К ^о Трст			7438	50
28	Јов. Шерцер Франфурт, њег. рач.			2825	30
29	Рач. Камате			218	01
		242838	—	242838	—

Чиста билансија. (Салда рачуна пре закључка).

1	Рач. Главнице		37546 52
2	" Благајне	5310 07	
3	" Домаћих меница	9416 92	
4	" Страних меница		16 74
5	" Робе.	7598 39	
6	" Меничних пријема		10025 10
7	" Трошкова радње	610 62	
8	" Намештаја	790 —	
9	" Прибора	398 48	
10	Српска Народна Банка	4606 05	
11	Рач. Страних монета	5017 85	
12	" Кућевних трошкова	550 —	
13	" Стоваришта у Франкфурту	1499 37	
15	" Детаљне радње	10996 95	
20	" Ефеката.	3575 —	
22	Јов. Андрејевпћ, Беч	2809 20	
24	Шпиро Маргетпћ, Задар		91 44
25	Виљем Крамер, Вецлар	4766 91	
26	Рач. Пристојбе	215 80	
27	Милер и К ^о Трст		7438 50
28	Ј. Шерцер, Франкфурт, њег. рачун		2825 30
29	Рач. Камате		218 01
		<u>58161 61</u>	<u>58161 61</u>

Салда по књижењу закључних пошта, но пре књижења добитака и губитака.

1	Рач. Главнице	8548 12	
4	" Страних меница		16 74
5	" Робе		5657 04
7	" Трошкова радње	610 62	
11	" Страних монета		242 13
12	" Кућевних трошкова	550 —	
13	" Стоваришта код Ј. Шерцера		2794 45
15	" Детаљне радње		894 78
26	" Пристојбе	215 80	
29	" Камате		319 40
		<u>9924 54</u>	<u>9924 54</u>

ДОДАТАК.

О закључку рачуна код друштвених фирама

Ако и јесте целъ сваком привредном подuzeћу а трговачком на по се да се радом множи и јача Главница, што се у књиговодству огледа у самом рачуну Главнице, ипак има подuzeћа и такове природе, да постигнути успех обично не може па и не сме да служи повећању саме Главнице, која мора и ваља да је увек непромењлива. То је случај код друштвених подuzeћа било приватних било јавних. Но код приватних друштвених фирама са двојицом или више другара може њихов међусобни уговор по некад да одреди баш и повећање главнице постигнутим позитивним успехом, што се код деоничких или акцијских друштава никад не дешава, осим код ликвидације.

Скоро је излишно напоменути да су основна начела и правила књиговодства како их до сада научисмо иста и непромењлива код завода као и код појединих трговаца, код друштвених подuzeћа као и код приватних трговина и, ако има какве год разлике, то је иста условљена природом самога подuzeћа, а може се односити само на употребљење постигнутог добитка или губитка, односно на књижење ових, што ће нам бити главни предмет нашем разлагању у овом додатку.

Знамо да је последњи став при закључку рачуна :

Рн Добитка и Губитка
рачуну *Главнице*

за пренос постигнутог добитка, или :

Рн Главнице

рну Добитка и Губитка

за пренос претрпљене штете.

Био успех позитиван као добитак или негативан као губитак — у оба случаја закључују се међусобно Рн Главнице и рн Добитка и Губитка. То другчије није ни могуће, кад се добитком главница множи, а губитком умањује, када је дакле главница као таква *промењљива*.

Ну какви су књиговодствени радови при закључку рачуна, када је природом самога подузећа условљена *непромењљивост* главнице?

У том случају рач. Главнице закључује се са *рачуном Изравнања*, па се овим и поново отвара и то све у првобитној висини без икакве промене, без утицаја рач. Добитка и Губитка.

Код друштвених подузећа главница се стално рачуна у дугове (пасиве)* и с овима се предаје, као и све активе, *рачуњу Изравнања*, чији је салдо по свршеној предаји активе и пасиве тачно исте висине као и салдо рач. Добитка и Губитка с тим, да ако је салдо рач. Изравнања проистекао из већег дуговања овога за активу, да је тада и салдо рач. Доб. и Губитка постао из већег *потраживања* овога за добитке и обратно.

Та околност сама нас упућује да се оба још неизједначена рачуна, рач. Изравнања и рач. Доб. и Губ., морају међусобно закључити.

Према томе дакле, код друштава, последњи је став при закључку књига ово :

Рн Добитка и Губитка

рну Изравнања

за чисти добитак, или :

Рн Изравнања

рну Добитка и Губитка

за чисту штету.

*) Код друштава главница је склопљена из многих једнаких или неједнаких удела другара (деоничара) и сачињава за фирму, као засебну целину, дуг, пасиву њену.

Пошто се пак обично чисти добитак одмах и распореди за деобу, како је то уговорено међу другарима код приватних друштава, или како то правила прописују код *деоничких* друштава — то се према томе и *закључне белешке* одмах при самом закључку састављају.

КЊИЖЕЊЕ ДОБИТКА КОД ДЕОНИЧКИХ ДРУШТАВА.

Пример : Рецимо, један акцијски завод основан је на 20000 деоница по 100 дин. са уплатом од 50%. Уплаћена му је главница 1,000.000
Исти завод зарадио је једне године чистих 180.000

У погледу поделе тог добитка, један члан правила тог завода наређује н. пр. ово :

Од чистог добитка има се одузети :

6% „камата“ удеоничарима на *уплаћену* главницу

15% од преостатка за „резервни фонд“

10% од првог преостатка после одрачунате „камате“, у име „награде“ управном одбору и чиновништву.

Преостатак од свега да се подели међу деоничаре као „делимак“ („дивиденда“).

Обрачун :

Чист добитак	180.000.—*)
6% „камате“ на уплаћ. 1,000.000	60.000.—
	остаје 120.000.—
15% од овога за резервни фонд	18.000.—
	остаје 102.000.—
10% од 120.000.— за награде	12.000.—
	остаје 90.000.—
Делимак на 20.000 акц. по 4 дин.	80.000.—
Остаје за пренос у идућу годину као део овогодишњег добитка	<u>10.000.—</u>

*) Ако у том добитку има нешто од лањске зараде, од које су већ прописани проценти одрачунати, тај пренос из лањске године мора се пре расподеле добитка од ове своте одузети и додати тек оном коначном преостатку који преостаје као делимак за акционаре.

Из овог статутарног т. ј. друштвеним правилима (статутима) сходног обрачуна чистог добитка видимо да при књижењу тог обрачуна ступају у живот још неки рачуни о „камата на акције“, о „резервном фонду“ о „награди“ и о „делимку“.

1. *Рн Камате на акције.* Израз „камата“ на акције у опште не даје се оправдати, пошто о „камата“ као неком у напред утврђеном приходу на уложени капитал може бити говора само онде где је тај приход ујамчен од стране државе, као што је збиља случај код подузећа која су веома скупа, код којих је приход неизвестан, а нужна су за развијне трговине и отачаствене производње (железнице, паробродска друштва и т. д.), код којих држава јамчи акционарима обречен приход у процентима изражен, и надокнађује недостатак у добитку (субвенције). Но код приватних завода у опште израз „камата на акције“ нема смисла, и ако се игде може тај израз у неку руку оправдати, то може бити само код старих завода са огромним и јаким *резервним фондом* па и ту само условно.

Рачун камате на акције :

Дугује
за исплату те камате акционарима.

Потражује
за своту која је одвојена од добитка и одређена за исплату акционарима.

2. *Рн Резервног фонда.* Сва акцијска друштва, ма које врсте била, одлучују у добрим годинама од чисте зараде неки известан правилима одређен проценат, не деле га, већ га гомилају као резерву, којом ће ванредне т. ј. по природи и обиму своје *необичне* губитке да подмирују и покрију тако, да редовни чисти добитак од тих штета не пати и да ту штету акционари у што *мањој* мери осете. Резервни фонд служи још и на то, да у неповољним годинама обезбеди акционарима обречену им „камату“ као редовну „дивиденду“. У том погледу меродавне су одредбе правила друштвених.

Односно пак самога *руковања* резервним фондом нужно је да напоменемо ово :

Резервни фонд или не носи никаква прихода (лежи бесплодан), или се *укамаћује*.

У првом случају њиме се завод послужује без икакве оштете, без камате.

Само укамаћење резервног фонда у главном двојаке је природе :

а. Завод или плаћа камату на њ по извесној правилима друштвеним одређеној каматној стоци, те се тада њиме и служи, или :

б. Завод (управа) купи у износу односно у висини резервног фонда ма какав предмет сигурне вредности, који опет собом доноси неки приход. Било једно или друго, сав приход резервног фонда утиче опет у завод а у корист резервном фонду.

Књижења су ова :

а. Када завод по статутима плаћа камату на резервни фонд :

Рн Камате (или рач. Кам. на резерв. фонд).

рачуну Резервног фонда

за $x\%$ камату сходно правилима и т. д.

б. Када се купе неке вредности новцем из резервног фонда :

Рн Вредности резервног фонда

рачуну Благајне

за то и то.....

в. Када се наплати приход од тих вредности резервног фонда (купони, станарина, делимак) тада онај рачун који је тај приход ма у ком облику примио дугује рачуну Резервног фонда.

И начин руковања резервним фондом одређен је друштвеним правилима.

*Рн Резервног фонда :***Дугује :**

за све штете које се њиме покривају као и за све недостатке за исплату „камате“ на акције.

Потражује :

за све статутарне дотације и друге приходе, *редовне*, од својих вредности, или *ванредне*, (казне, пропале т. ј. за неко извесно време недигнуте дивиденде и т. д.)

3. *Рн Награде.* Ванредна награда за ревносно, савесно и одано вршење неког посла, ма тај посао спадао и у саму дужност, потстрекава на већу ревноност и одржава добру вољу ка раду.

Код приватних трговаца награда зависи од воље и увиђења самога господара; код акцијских друштава та је награда правилима ујамчена како управном одбору тако и чиновничком особљу.

Дугује :

за исплаћене награде (после закључка рачуна).

Потражује :

за одобрене награде од добитка, како је то правилном прописано.

4. *Рн Делимка или Дивиденде.* Све што по одбитку тако зване „камате на акције“ (где је то уобичајено), своте за резервни фонд и награде још преостаје од чистог добитка, има да се подели међу акционаре и то је „дивиденда“ или „делимак“. Та деоба врши се тако, да се припадајући део на једну акцију заокругли целим бројевима (4, 5, 6 итд.) или, ако рачун дозвољава и десетинама (4·20, 4·80, 5·50 и т. д.) Стоти делови по акцији обично се не деле, него се њихов укупан износ преноси као преостатак добитка на нов рачун (не деле се дакле паре и крајцаре, ако нису у десетинама означене).

По негде називају „камату на акције“ — „редовном“ дивидендом, а оно што се акционарима и преко те редовне дивиденде исплаћује, „супердивидендом“.

Сви ти именовани рачуни одпочињу своју улогу потраживањем као и рач. Пријема (меничних).

При закључку они предају та своја потраживања рачуну Изравнања и дугују му. При отварању рачуна све је обратно.

Најзад и онај неподељени преостатак од добитка, ако га има, иде као салдо рач. Доб. и Губ. на рачун Изравнања, и они се тада међусобно закључују.

Пример наш који смо узели књижи се овако :

I.

Рн Добитка и Губитка Следећима :

рачуну Камате на акције (6 ⁰ / ₀)	дин.	60.000.—
„ Резервног фонда (15 ⁰ / ₀)	„	18.000.—
„ Награде (10 ⁰ / ₀)	„	12.000.—
„ Делимка	„	80.000.—

и сада је на десној страни рач. Добитка и Губитка преостало још 10.000.— динара за пренос у другу, идућу годину.

II.

Предаја горњих пасива рачуну изравнања. Став је:

Следећи : рачуну Изравнања.

рачун Камате на акције	60.000.—
„ Резервног фонда	18.000.—
„ Награде	12.000.—
„ Делимка	80.000.—

III.

Преостатак од добитка преноси се, као последња белешка при закључку рачуна, на рачун Изравнања :

Рн Добитка и Губитка рачуну Изравнања	10.000.—
--	----------

Обично се ове две последње белешке II и III споје у једну као завршну белешку у Зборнику.

Књижење губитка код деоничких друштава

Кад је успех једногодишњег рада у једном заводу негативне природе, дакле *губитак*, управи је задатак

да неодложно учини кораке који би кадри били да завод обезбеде од такве појаве.

Ако је губитак незнатан, може се пренети „на нов рачун“ у нади да ће га рад у идућем периоду накнадити па и престићи. То пренашање губитка на нов рачун бива опет помоћу рачуна Изравнања, у ком тај губитак долази на *леву* страну као *актива*.

Ово у први мах изгледа чудновато, да се *губитак* сматра као *актива*. Но то је са свим природно и у своме реду и није ни најмање чудноватије од онога, кад *пренесени добитак* долази у рачун Изравнања као *дуг*, пасива, јер добитак друго и није ништа за завод, него дуг који ваља платити акционарима. Код преноса *губитка* ствар је обратна, и салдо губитка дуг је *акционара* заводу, а то ће речи, да би се главница одржала у првобитном стању и остала недирнута, акционари су дужни да ма на који сходан начин накнаде заводу претрпљену штету.

Пренос губитка извршује се при закључку књига овом белешком :

Рн Изравнања
рачуну Добитка и Губитка
за пренос губитка и т. д.

Са свим је друга па и тежа ствар, кад је губитак огроман и кад почиње да доводи у опасност и сам опстанак завода. За губитке такве природе нема и не треба да буде стална места у билансији.

У интересу самих акционара лежи, да се на тај начин оболелом заводу неодложно лека пронађе и пружи.

Помоћ оболелом заводу скопчана је са жртвама које расту упоредо са временом оклевања, па и брже.

Путови су разни, и решење којим путем ваља поћи зависи од сазнавања правих узрока са којих је завод оболео.

Узроци лошем напредовању завода могу у опште бити двојаки :

а. Завод не располаже довољном капиталном снагом, па му није могуће да развије и оживи свој рад — од кога се иначе позитиван успех извесно очекивати може.

У том случају, ако акције нису пуно уплаћене, т. ј. ако акционари нису платили сву вредност на коју акције гласе, преостатак од уплата као дуг акционара може се од ових потражити да га исплате. Те уплате иду на терет рач. Благајне а у корист рач. Главнице.

Или скупштина може да реши, да се изда ново коло акција „другог издања“ (II емисија, II коло). Било једно или друго, крај је исти: *Главница се увећава.*

б. Претрпљене штете су тако огромне, да када би се капитал и умножио — што је нарочито у таким приликама веома тешка па често и немогућа ствар — са обзиром на природу самога рада дотичног завода, његовог делокруга па и према општим привредним околностима које владају, да тада нема изгледа да ће се умноженим капиталом постићи тако *повољан* успех, који би за кратко време могао да надокнади претрпљену штету.

У овом случају штета мора да се надокнади из саме главнице *смањивањем* ове на штету акционара и употребом оне своте за коју је главница смањена, на изравнање рач. Добитка и Губитка. Ово смањивање главнице у корист рач. Добитка и Губитка може у *главноме* да се предузме у два правца :

1. Главница се смањује отписивањем од номиналне вредности акција, чији број остаје исти.

2. Главница се смањује уништењем неког дела акција, и то :

а) ако средства допуштају, куповањем на берзи (или иначе) неког извесног броја акција испод њихове номиналне вредности и уништењем истих.

б. Издавањем нових акција исте номиналне вредности као и првобитне, али у мањем броју за већи број старих, које се све увуку и униште (либерација).

Да бисмо тачније сазнали књиговодствене радове који су скопчани са смањивањем главнице, послужићемо се овим примером :

Рецимо да је један завод основан на 2000 пуно уплаћених акција по 200 динара. Уплаћена му је главница дакле свега

дин. 400.000.—

Тај завод претрпео је штету од „ 80.000.— коју није могуће другачије накнадити већ отписивањем од саме главнице.

Акције тога завода тргују се по цени од 140 дин по комаду са пуно уплаћених 200 дин.

I. Смањивање главнице отписом номиналне вредности самих акција, чија количина остаје непромењена.

Кад штету од 80.000 дин. поделимо на 2000 акција, долази на сваку акцију 40 дин. као губитак. Када би се дакле од сваке акције отписало 40 дин. помоћу жигосања или и самим издавањем нових акција у истом броју, али гласећих само на 160 дин. штета би била покривена, јер :

Уништене старе акције износе	дин. 400.000.—
издате нове на 160 дин. износе	„ 320.000.—
добило би се за пуну накнаду губитка чистих	„ 80.000.—

Рн Главнице потражује сада управо 80.000 више но му пристòји, јер акционари немају више акција у вредности од 400.000, него само у вредности од 320.000 Тај вишак преноси се на рач. Добитка и Губитка, који се тим изравњује потпуно.

Белешка је ова :

Рн Главнице

рну Добитка и Губитка

за отпис од сваке акције по

40 дин. сходно закључку скупштине итд. 80.000.—

2. Смањивање главнице путем смањивања количине самих акција, чија номинална вредност остаје непромењена.

а. Откуп акција по цену испод номиналне вредности.

Знамо да је пијачна цена акцијама овог завода 140 дин. по комаду.

Када би завод купио једну својих акција и за њу платио само 140 дин. значило би, да је он са тих 140 дин. смањио један свој дуг од 200 дин. да је дакле у добитку са 60 дин. по тој једној акцији. Да на тај начин добије толико, колико му треба да покрије тај губитак од 80.000 дин. ваљало би му, да купи $1333\frac{1}{3}$ акције.

Рецимо, да средстава има и да је управа решила а главни збор акционара одобрио, да се купе равно 1400 акција. Рачун би тада био овај :

1400 купљених и од главнице отписаних акција износи	
по 200 за комад свега	дин. 280.000.—
1400 акц. купљених по 140 дин. по комаду стају	„ 196.000.—
Главнице је више увучено, него ли је за њу плаћено са	„ 84.000.—
као добитак при том послу, од кога би се употребило	„ 80.000.—
за уништење губитка, а преостатак од добитка од	„ 4.000.—

могао би се на разне начине употребити. Или ће се пренети као преостатак добитка на нов рачун, или ће се предати резервном фонду, или најзад, служиће за образовање „нарочитог“ резервног фонда.

Књижење је ово :

За купљене сопствене акције морао би се отворити засебан „рачун Сопствених акција“, који бисмо оптеретили за куп акција а у корист рач. Благајне. Белешка:

*Рн Сопствених акција
рну Благајне*

за купљених 1400 ком. сопствених
акција по 140 дин. сходно закључку
главног збора итд.

дин. 196.000.—

Пошто је нуждан број акција покупован, отписује се њихова номинална вредност од рач. Главнице, на терет овог а у корист рач. Сопствених акција, другим речима, те купљене акције предају се рач. Главнице по вредности, на коју гласе. Белешка:

Рн Главнице

рну Сопствених акција

за пренос купљених 1400 ком.
акција по 200 дин. итд.

дин. 280.000.—

У овом тренутку рн Сопствених акција *више* потражује него ли дугује (салдо) равно 84.000.— јер:

Потражује од рна Главнице за 1400
акција по 200 дин.

„ 280.000.—

Дугује рну Благајне за 1400 ком. акц.
по 140 дин.

„ 196.000.—

Салдо му је „ 84.000.—

То је добитак и предаје га рачуну Добитка и Губитка помоћу ове белешке:

Рн Сопствених акција

рну Добитка и Губитка

за пренос чистог добитка на
купљ. 1400 ком. акц. по 140 дин.

дин. 84.000.—

Сам пак рач. Добитка и Губитка показује сада салдо од 4.000 дин- као добитак, јер он:

Потражује од рн Сопствених акција дин. 84.000.—

а дуговао је путем салда за штету „ 80.000.—

Салдо добитак „ 4.000.—

Са овим преостатком од добитка поступа се наравно по закључку управног одбора одн. главног збора акционара. Књижење му знамо.

б. Либерација.

Чист губитак знамо да је 80.000 дин., који према укупној главници од 400.000 дин. износи равно 20%₀. Могло би се дакле, кад инако није, од 2000 ком. акц. уништити двадесет од сто т. ј. 400 ком. Тако би остало само 1600 ком. у рукама акционара. То уништење од 400 ком. акц. не да се извести а да се не покрену свих 2000 ком. акција и то на овај начин :

За 2000 старих акција могло би се издати 1600 нових у истој номиналној вредности као и првобитне. Размера је дакле између једних и других 20:16, или 10:8, или 5:4, и једна од ових размера могла би послужити за либерацију.

Рецимо да је замена предузета по размери 5:4 као најподеснијој, а то ће рећи : Завод издаје акционарима за пет старих акција четири нове.

Рачун је овај :

За сваких 5 старих акц. дакле за сваких дин. 1000.—	
добија акционар 4 нове по 200 дин. свега	„ 800.—
на пет старих губи дакле сваки акцио-	
нар чисто	„ 200.—
или на једну стару 40 динара, или на 2000 старих	
80.000 дин.	

Књижење је ово :

Пошто се та размена старих акција за нове докона, рачуну Главнице пристоји потраживање само за 1600 акција по 200 дин. дин. 320.000.—

Но он потражује још непрестано за првобитних 2000 ком. који су уништени, а износили су

	„ 400.000.—
Ваља му дакле умањити потраживање за	„ 80.000.—

тима, што се исто преноси на рачун Добитка и Губитка а на терет рач. Главнице т. ј. на терет самим акционарима, који су у књиговодству представљени рачуном Главнице.

Белешка о томе у Зборнику гласи :

Рн Главнице
рну Добитка и Губитка
 за уништених 400 акција по
 200 дин. сходно закључку
 главне скупштине и т. д.

дин. 80.000.—

Прича у овој белешци могла би гласити још и овако:

„По закључку главног збора од.....
 увучено је и уништено 2000 ком.
 акц. по 200 д. 400.000.—

а издате су нове акц. 1600
 ком. исте номин. вредности 320.000.— 80.000.—

О Ликвидацији.

Реч ликвидација је именица изведена од латинског придева „liquidus“, који значи: „течан“, а у рачуну и „јасан“ „исправан“, „неоспоран“ „на чисто разведен. Она у књиговодству означаје скуп свега рада у једној друштвеној радњи, који је склопан са остварењем односно уновчењем свега имања друштвеног и поделе тог имања међу оне који на њ права имају било као другари у једној друштвеној фирми, као акционари једног завода или другог ког привредног подuzeћа, било пак и као правни наследници неке фирме по смрти њеног власника.

Ликвидација, деоба вредности друштвеног имања може да се предузме простом поделом активе и пасиве без претходне продаје истих а усљед међусобног договора самих другара, или се најпре сва актива уновчи и пасива исплати — па тек што преостане у готовом новцу — то се дели међу другаре.

Код првог начина поделе сноси сву штету, која може да постане отуд што је актива нека високо уцењена или што је наплата каквог потраживања постала сумњива, онај, који се задовољио том активом приликом деобе.

Код другог начина ликвидовања штету носе сви задругари подједнако, т. ј. правично, према свом улогу у радњу.

Свакој ликвидацији мора да претходи редован закључак књига на основу пописа, који се обично строже и тачније предузима него ли код обичног закључка књига.

Ток сваке ликвидације у главном је овај :

Прода се сва актива у роби, меницама и т. д. наплате се сва потраживања, било по меницама и тек. рачунима или иначе ; исплате се сви дугови друштвени и сви трошкови, који су ликвидацијом скопчани — и оно што од свега тога најзад остане у готовом новцу подели се међу оне који права на то имају.

Ликвидација је у главном свом току истоветна код разортачења приватних тргов. задруга као и код престанка акцијских друштава ма које врсте. Ну у погледу књиговодствених радова има ипак нека разлика, која истина није *битна*, него *формална*, али је условљена самом природом акцијских друштава, где је нужна већа јасност и јавност колико ради јавне контроле толико ради и бољег *прегледа* и *уверења* самих акционара којих је много на броју.

С тога држимо за целисходно, да прво промотримо ликвидацију задружних трговина па тек после ликвидацију акцијских подuzeћа.

1. Ликвидација задружних трговина.

Пример :

Рецимо да су Обрен и Станко, досадањи задругари намерили да се разортаче. Попис је учињен, и књиге су уредно закључене. *Рачуни се по ново отворе и то, као обично, помоћу рачуна Изравнања, који показује овај иметак :*

Следећи

рачуну Изравнања

за пренос активе

Рн Благајне	дин.	26.080.—
„ Робе	„	19.000.—
„ Меница	„	6.920.—
„ Ефеката	„	3.750.—
„ Сумњивих платаца : А Николић	„	1.080.—
„ Намештаја	„	970.—
	дин.	<u>57.800.—</u>

*Рн Изравнања**Следећима*

за пренос пасиве :

Рну Меничних пријема	дин.	7.800.—
Миленку Петровићу	„	10.000.—
„ Главнице Обрена	„	16.000.—
„ „ Станка	„	24.000.—
	дин.	<u>57.800.—</u>

По свршеном преносу ових свота у дотичне рачуне у Главној Књизи — предузето је у тој радњи ово :

Роба је сва продата за готов новац и добивено је	дин.	22.780.—
Менице су све наплаћене	„	5.420.—
Намештај је продат и добивено је	„	570.—
Ефекти су продати и добивено је	„	3.890.—
Миленку Петровићу дато је у једној меници	„	1.500.—
Миленку Петровићу дато је у новцу	„	8.500.—
Менични пријем плаћен је потпуно	„	7.800.—
Обрен узме за своју личну потребу	„	4.000.—
Станко узме за своју личну потребу	„	8.000.—

Све ово књижи се у Главну Књигу, што ученик нека спроведе сам на засебном листу хартије. Ради лакше контроле ми смо у нашој изради све горње белешке означили заграђеним бројем (1) а изоставили смо рачун Изравнања, рач. Меница, рн Меничних пријема, и рн Миленка Петровића — пошто се ови рачуни наплатом и исплатом изравњују.

За Обрена и Станка морамо поред њихових рачуна Главнице отворити још и приватне, *текуће рачуне*, сматрајући их сада већ као личности које у са свим другом својству ступају у рачунски однос према радњи што се ликвидује, и то у својству особа које имају из укинуте радње (трговине) да примају нешто што им по праву припада. За оно што су дали радњи као главницу и за добитке при ликвидацији, они потражују, а

дугују за све што из радње извуку или што спада на њихов терет као губитак услед ликвидације.

Сада су дакле још отворени т. ј. неизравнати ови рачуни : Рн Главнице Обрена, Рн Главнице Станка, рн Благајне, Рн Робе, Рн Намештаја, Рн Ефеката, Текући рачун Обрена (Conto suo), Тек. рачун Станка (Conto suo) и рачун дужника А. Николића као сумњивог платца.

Да предочимо себи те рачуне у Главној Књизи :*)

Рн Главнице Обрена.

Тек. рну Обрена	(4) <u>16.000.—</u>	Од рна Изравнања	(1) <u>16.000.—</u>
-----------------	---------------------	------------------	---------------------

Рн Главнице Станка

Тек. рну Станка	(4) <u>24.000.—</u>	Од рна Изравнања	(1) <u>24.000.—</u>
-----------------	---------------------	------------------	---------------------

Рн Благајне

рну Изравнања	(1) 26.080 —	од тек. рач Обрена	(1) 4000.—
„ Робе	(1) 22.780.—	од тек. рач. Станка	(1) 8000.—
„ Меница	(1) 5.420.—	„ М. Петровића	(1) 8500.—
„ Намештаја	(1) 570.—	„ менич. пријема	(1) 7800.—
„ Ефеката	(1) 3.890.—	„ тек. рач. Обрена	(5) 12976.—
		„ тек. рач. Станка	(5) 17464.—
	<u>58.740.—</u>		<u>58740.—</u>

Рач. Робе.

рну Изравнања	(1) 19000.—	од рач. Благајне	(1) 22780.—
„ Доб. и Губ.	(3) 3780.—		
	<u>22780.—</u>		<u>22780.—</u>

Рач. Намештаја.

рну Изравнања	(1) 970.—	од рач. Благајне	(1) 570.—
		„ „ Доб. и Губ.	(3) 400.—
	<u>970.—</u>		<u>400.—</u>

Рачун Ефеката.

рну Изравнања	(1) 3750.—	од рач. Благајне	(1) 3890.—
„ Доб. и Губ.	(3) 140.—		
	<u>3750.—</u>		<u>3890.—</u>

*) У овом тренутку, наравно, важе само они ставови, који су означени са бројем (1).

Тек. рач. Обрена (Conto suo).

рну Благајне	(1)	4000.—	од рна Доб. и Губ. (3)	1408.—
„ сумњивих плата-			„ „ Главн. Обрена (4)	16000.—
ца А. Николића $\frac{2}{5}$	(2)	432.—		
рну Благајне	(5)	<u>12976.—</u>		

Сумњиви платаци А. Николић.

рну Изравнања	(1)	1080.—	од Обрена тек. рач. $\frac{2}{5}$	(2)	432.—
			од Станка тек. рач. $\frac{3}{5}$	(2)	<u>648.—</u>

Тек. рач. Станка (Conto suo).

рну Благајне	(1)	8000.—	од Доб. и Губ. (3)	2112.—
рну сумњив. плата-			од Главнице Станка (4)	24000.—
ца А. Николића $\frac{3}{5}$	(2)	648.—		
рну Благајне	(5)	<u>17464.—</u>		

Ну, док ликвидација још не беше потпуно спроведена, деси се да А. Николић са свим пропадне, а с њиме и заједничко потраживање Обрена и Станка од њега. —

Овај губитак може непосредно да се књижи и на сам рач. Доб. и Губ., али, када приватне особе Обрен и Станко већ имају своје засебне рачуне којих се непосредно тиче тај губитак, а и иначе се у књиговодству лични рачуни нерадо закључују са рач. Доб. и Губ. — овај се губитак преноси на терет Обрена и Станка, и то према њиховом учешћу у радњи, дакле по размери $\frac{2}{5}$ за Обрена и $\frac{3}{5}$ за Станка. То је књижено, и белешке у рачунима означисмо лакшег прегледа ради бројем (2).

Отписом пропалог потраживања од А. Николића пречишћено је све и приутовољено за саму ликвидацију. Нема шта више да се прода, да се наплати или исплати; и сав заједнички иметак Обрена и Станка уновчен је и налази се у Благајни.

Ну пре саме поделе новца преостају још неки нужни *књиговодствени* радови, а то су: састављање рачуна Добитка и Губитка и коначни закључак рачуна. Рн Добитка и Губитка лако је саставити, он изгледа овако:

Рач. Добитка и Губитка.

Губитци :	Добитци су :
рач. намештаја (3) 400.—	рач. Робе (3) 3780.—
салдо као чист доб. и то $\frac{2}{5}$ тек. рну	рач. Ефеката (3) 140.—
Обрена 1408.—	
$\frac{3}{5}$ Станку 2112.— (3) 3520.—	

Чист добитак је дакле дин. 3520; који се одмах дели и то :

Одобрава се на терет рач. Доб. и Губитка: Обрену $2\frac{2}{5} = 1408.—$, а Станку $3\frac{3}{5} = 2112.—$; све ове белешке означене су бројем (3). И Добитак је одобрен тек. рачунима Обрена и Станка, ваља им сада одобрити и *главницу* коју су били уложили. Терети се дакле рач. Главице Обрена и Станка у корист тек. рач. Обрена и Станка. Те су белешке означене бројем (4).

Сви су рачуни изравнати — осим рач. Благајне и текућих рач. Обрена и Станка; први као актива заједничка, а друга два као њена пасива. — Како је пак у двојном књиговодству актива равна пасиви, то и салдо рач. Благајне мора бити раван збиру салда тек. рачуна Обрена и Станка, што у ствари и јесте тако :

Салдо тек. рач. Обрена износи	12.976.—
„ „ „ Станка износи	17.464.—
Свега	30.440.—

а тачно толики је и салдо рач. Благајне т. ј. толико управо има и готовине у новцу.

Благајна исплати Обрена и Станка, што је забележено бројем (5). Обрен и Станко разортачили су се и њихова задруга је укинута. Закључене књиге узме Обрен или Станко, или се предаду на чување којем трећем лицу.

2. Ликвидација акцијских друштава.

Пример :

Један завод мора да ликвидује. При последњем закључку књига пренесено је на нов рачун ово имање:

Следећи: рчу Изравнања.
за пренос активе:

Рач. Благајне	26080.—
„ Робе	19000.—
„ Меница	6920.—
„ Намештаја	970.—
„ Ефеката	3750.—
„ Сумњивих платаца	1080.—
укупна актива	57800.—

Рач. Изравнања следећима:

рчу Главнице: 400 акц. по 100 дин.	40000.—
„ Улога (улози од уштеда)	17800.—
	57800.—

После поновног отварања рачуна збило се ово у заводу:

Роба је продата сва за	22780.—
Менице су плаћене све са	6920.—
Намештај је продат за	570.—
Ефекти су продати за	3890.—
Улози су сви враћени улагачима	17800.—
и плаћена им је камата на улоге	590.—
Плаћено је за стан, послугу итд.	930.—
Потраживање од сумњивог платца пропадне са свим	1080.—

До пропасти ове „дубиозе“ (сумњиве наплате) од 1080.— дин. све се књижи као што треба, и пошто је то учињено, видећемо да је *стање* рна у Главној Књизи ово:

<p>Дугују са својим салдом:</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Рач. Благајне</td> <td style="text-align: right;">40920.—</td> </tr> <tr> <td>„ Намештаја</td> <td style="text-align: right;">400.—</td> </tr> <tr> <td>„ Сумњив. платаца</td> <td style="text-align: right;">1080.—</td> </tr> <tr> <td>„ Камата</td> <td style="text-align: right;">590.—</td> </tr> <tr> <td>„ Трошкова</td> <td style="text-align: right;">930.—</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">актива од</td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">43920.—</td> </tr> </table>	Рач. Благајне	40920.—	„ Намештаја	400.—	„ Сумњив. платаца	1080.—	„ Камата	590.—	„ Трошкова	930.—	актива од	43920.—	<p>Потражују са својим салдом:</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">Рач. Главнице</td> <td style="text-align: right;">40000.—</td> </tr> <tr> <td>„ Робе</td> <td style="text-align: right;">3780.—</td> </tr> <tr> <td>„ Ефеката</td> <td style="text-align: right;">140.—</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">равна пасиви од</td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">43920.—</td> </tr> </table>	Рач. Главнице	40000.—	„ Робе	3780.—	„ Ефеката	140.—	равна пасиви од	43920.—
Рач. Благајне	40920.—																				
„ Намештаја	400.—																				
„ Сумњив. платаца	1080.—																				
„ Камата	590.—																				
„ Трошкова	930.—																				
актива од	43920.—																				
Рач. Главнице	40000.—																				
„ Робе	3780.—																				
„ Ефеката	140.—																				
равна пасиви од	43920.—																				

Пропало потраживање од 1080.— не можемо друкчије да књижимо него, или преко рач. Камате (што није

оправдано) или преко рач. Трошкова као губитак у рачун Добитка и Губитка, или *непосредно* на рач. Добитка и Губитка, што је правилно.

Тим губитком заједно са губитком на намештају (400.—), камати (590.—), трошковима (930.—) показује Рн Доб. и Губ. укупни губитак од равно 3000.— према укупном добитку од 3920.—, који је постао добитком при продаји робе (3780.—) и ефеката (140.—) Са рач. Доб. и Губ. закључују се дакле: Рн. Робе, Рн Намештаја, Ефеката, Сумњивих платаца, Камата и Трошкова, а остају отворени рачуни: Главнице, Благајне и Доб. и Губитка. Да их себи предочимо:

Рач. Главнице.

од рна Изравнања 40000.—

Рач. Благајне.

салдо 40920.—

Рач. Добитка и Губитка.

салдо 920.—

Пречишћено је све, и акционари могу својим акцијама да подигну оно што им по акцији припада.

Она свота која је за исплату акционарима преостала и на ту цел дакле и *одређена*, долази, што је са свим природно, на терет рна *Главнице* а у корист једном засебном рачуну, који ће да представља скуп приватних тек. рач. свију акционара као сада већ *приватних* особа према друштву које се укида.

Тај рачун добио је назив „Рн Ликвидације“, који потражује од *Рн Главнице* за одређену своту ради поделе, и тек у овом тренутку он ступа у живот, који му непрекидно бива све то краћи, док се најзад са свим не угаси *исплатом* и последње паре која је још за акционаре била преостала.

Тако је код акцијских друштава, друкчије није ни могуће. Јавна контрола иште тачан рачун о исплатама и доказ да је збиља исплаћено све што је акционарима из ликвидације преостало, без обзира на то да ли су

акционари штогод *добили* или *изгубили*. Код ликвидације је то споредна ствар.

У Благајни има новца од ликвидације још 40920.— Та свота *може* да се исплати акционарима, и књижи се на терет рачуна Главнице а у корист рачуну Ликвидације. Предочимо себи сада та четири још отворена рачуна у Главној Књизи :

Рачун Главнице.

рачуну ликвидације	40920.—		од Изравнања	40000.—
за одређену исплату акција 400 ком. по 102·30				

Рачун Благајне.

салдо	40920.—			
-------	---------	--	--	--

Рач. Добитка и Губитка.

			салдо	920.—
--	--	--	-------	-------

Рачун Ликвидације.

			од рач. Главнице	40920.—
			за одређену исплату на 400 акц. по 102·30.	

Салдо рач. Доб. и Губ. долази у потраживање рач. Главнице, и тим се та два рачуна међусобно закључују.

Благајна плативши 40920.— акционарима потражује за ту своту од рачуна Ликвидације — па се и ова два рачуна међусобно закључују, и ликвидација је тада потпуно извршена.

Примедба : Многи писци ове струке почињу разлагање ликвидације тим, што веле :

„Рачуни се закључе, и поновно отварање истих не припада више рачуну Изравнања већ рачуну Ликвидације“.

То може да је ствар финог укуса, али нема смисла, јер на што изрећи над рачуном Изравнања смртну казан, када при отварању књига по сопственом разлагању тих писаца рач. Ликвидације врши на длаку то исто што и рач. Изравнања. Не би ли зар досљедно било да се с тога и рач. Ликвидације одбаци и покрсти каквим трећим именом, а ово замени четвртим итд. На шта тај лукеуз? Ствар, која је по све јасна, замрсити и природни јој ток излишним препрекама реметити, а то све за љубав некој књиговодственој мистерији — то, истина, може по некад да покаже оштроумност, но никада — целесходност.

